Müller

GEO

Tit.

S.T. Hr Prof. Falck

i Kiel

med Höiagt.

fra

Forfatteren.

249

CRITISK UNDERSÖGELSE

AF

DANMARKS OG NORGES

SAGNHISTORIE

ELLER

OM TROVÆRDIGHEDEN AF SAXOS OG SNORROS KILDER.

VED

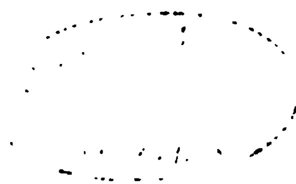
PETER ERASMUS MÜLLER.

Særskilt aftrykt af det kongelige danske Videnskabers Selskabs Skrifter.

KIÖBENHAVN, 1823.

I COMMISSION I DEN GYLDENDALSKE BOGHANDLING.

TRYKT I H. F. POPPS BOGTRYKKERIE.

DE TRENDE HÆDERSMÆND:

DEN NORDISKE OLDTIDS LÆRDE KIENDERE,

I TYDSKLAND,

F. O. GRÄTER, W. C. GRIMM, F. H. VON DER HAGEN

TILEGNES DETTE SKRIFT

VENSKABELIGST

AF

FORFATTEREN.

OM

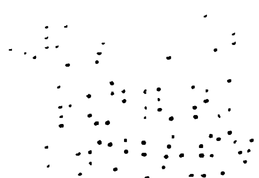
KILDERNE

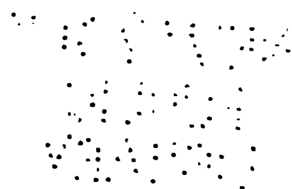
TIL

SAXOS NI FÖRSTE BÖGER

OG

DERES TROVÆRDIGHED.

Forerindring.

Foruden den Mængde af Forfattere, som leilighedsviis have dröftet enkelte af Saxos Efterretninger, ere der især fire, hvilke nöiere have undersögt Troværdigheden af hans Oldhistorie: nemlig *Torfæus* i *Series regum Daniæ* 1702, *Gram* i hans Noter til *Meursii Historia Danica* 1746, *Suhm* i hans critiske Historie af Danmark 3de D. 1776 og Professor *Dahlman* i Einleitung in die Kritik der Geschichte von Alt-Dänemark, som findes i hans Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte 1ster B. 1822. *Torfæus* bröd Isen, i det han, ved Sammenligning med Islændernes forhen lidet kiendte Beretninger, giorde opmærksom paa *Saxos* Vildfarelser; men det er ikke at negte, at denne Sammenligning stundom er eensidig, og at *Torfæus* tillægger nogle af de upaalidelige Sagaer for meget Værd. *Gram* har gientaget de vigtigste af *Torfæi* Anmærkninger, og foröget Listen paa *Saxos* Vildfarelser ved Jevnförelse af de fremmede Kröniker. Til *Torfæi* og *Grams* Udsættelsesposter ved *Saxos* Arbeide, har Professor *Dahlman* föiet nye, og ledes derved til det Resultat: at *Saxo*, som skrev efter Folkesagn, slet ikke fortiener nogen Tiltro i de förste otte Böger. Imod disse Forfattere, som have det tilfælles, at de især udhæve *Saxos* Upaalidelighed, staaer *Suhm*, som ved at sammenligne *Saxos* Ef-

terretninger med hvilketsomhelst andet Minde om Oldtiden, vi have tilbage, sögte at vise, hvad *Saxos* Yttringer muligen kunne betegne. Men da disse Muligheder ofte ophæve hinanden, og *Suhm* ilede giennem den critiske Histories Labyrinther til det store Værk, han havde giort til sit Livs Öiemeed; opregner han ofte Grundene uden at veie dem, og hans vidtlöftige Undersögelser give stundom intet Resultat. Hertil kommer, at uagtet denne store Lærde selv kiendte alle Islændernes Beretninger, havde han dog ikke tilstrekkeligen tydeliggiort sig Grundene for deres Troværdighed, og tillægger derfor stundom adskillige Sagaer mere Værd end de fortiene.

Det synes derfor, at en ny og fuldstændigere Dröftelse af *Saxos* Oldhistorie endnu kunne behöves, for at fremstille de Grundsætninger, *Saxo* har fulgt, de Kilder, han har benyttet og den forskiellige Grad af Troværdighed disse fortiene. Da mine Undersögelser over den islandske Literatur have giort mig fortrolig med de Mindesmærker, her komme i Betragtning; er jeg bleven foranlediget til at foretage dette Arbeide, som et Sidestykke til min Afhandling om *Snorros* Kilder samt disses Troværdighed *) og det sidste Led i Kieden af mine Undersögelser om de nordiske Oldsagns Beskaffenhed. Jeg ansaae det saa meget mere passende, at forelægge mit Arbeide for det kongelige danske Videnskabernes Selskab, som dette Samfund havde gientagne Gange giort Undersögelsen af *Saxo Grammaticus's* Værd som Historieskriver til Prisopgave, uden at nogen Besvarelse derpaa var indkommen.

Kiöbenhavn den 1 November 1822.

---

*) Denne Afhandling var allerede 1819 bleven forelagt Selskabet.

Almindelige Bemærkninger om Saxos Kilder.

Uagtet *Saxo* melder saa saare lidet om sig selv, lærer dog baade Indholdet og Formen af hans Krönike os at kjende meget af hans Eiendommelighed. Hans latinske Stiil hævder ham en höi Plads blandt Middelalderens Forfattere. Vel mærker man, at han især er bleven dannet ved Læsning af Iernalderens Skribentere; men der hörte megen Flid og megen Aand til, i det trettende Aarhundrede saa frit og kraftfuldt at kunne udtrykke sig i Latiens Tungemaal. Han var Klerk, men i det mindste i Oldhistoriens Behandling finder man ikke mærkelige Spor af den for hans Stand da særegne Anskuelsesmaade. Vel tilföier han ofte sine Betragtninger, men ligesom hans Stiil synes at vidne om, at han læste mere i Martianus Capella end i Vulgata, saaledes ere ogsaa hans Betragtninger mere Rhetorens end Homiletens; han dvæler helst der, hvor han kan anbringe sine velklingende Phraser. At han havde Sands for Digtekunst vise de mange Vers, hvormed han smykkede sin Oldhistorie. Thi om end Færdigheden i at gjöre latinske Vers kunde være bleven ham paatvungen under hans Skole-

gang; havde han dog ikke anvendt denne i Kröniken imod slige Skrifters Sædvane, dersom han ei deri havde fundet Behag, og desuden med Lyst havde hört de fædrelandske Sange, hvilke han oversatte. Men denne *Saxos* digteriske Sands viser sig ikke blot i Versene selv, men i det livlige og malende i hans Foredrag, eller rettere i den Lyst til at opfatte Begivenhedernes poetiske Side, hvorved han saameget udmærker sig, ikke blot fra Krönikeskriverne, men og fra dem, der som Georg af Mommouth med Æventyr udsmykkede deres Historie. Det var uden Tvivl ogsaa denne Sands, der havde vakt hans Opmærksomhed, ikke blot for de gamle Sange, men tillige for de gamle Folkesagn. Thi deri maae vistnok Grunden söges til den store Forskjel mellem Omfanget af det historiske Stof hos ham og hans Samtidige, Svend Aagesen; at langt færre Folkesagn vare bekjendte for denne end for hin. En saadan Lyst til at opsamle Sagnet af Folkets Mund, der hos *Saxo* maa have været stor, efterdi dens Udbytte blev saa rigeligt, pleier ikke at opstaae blot ifölge en Stormands Anmodning, heller ikke sildigen i et Menneskes Levetid at træde frem; vi ere derfor beföiede til at antage, at *Saxo* tidligen i sit Liv havde yndet og samlet de gamle Sagn, og at det just var hans Forkjærlighed for disse, som bestemte den vise Absalon, til at overdrage ham det hæderfulde Hverv, at skrive Danmarks Historie.

Vel anförer *Saxo* ikke udtrykkeligen Folkesagnet, derimod gamle Sange blandt de Kilder, han havde benyttet. Men dertil kunde han have den Grund: at Sagnet var bygget paa Sange og oprundet af disse. Det fölger af Oldtidens Væsen, at

Sange maatte være Midlet, hvorved det mærkelige Minde gik fra Slægt til Slægt; men da Sangen var Begeistringens uvilkaarlige Udbrud, vilde det kun blive enkelte Træk, der i famme bleve skildrede, og disse maatte ledsages, for at vorde forstaaelige. af en fortællende Indledning. Ligesom Digtekunsten uddannedes, lærte man ogsaa at foredrage det metrisk, som ikke i sig selv havde begeistret, og saaledes kunde længere Digte opstaae. Naar det poetiske Liv hos et Folk begyndte af hvilkensomhelst Aarsag igien at forsvinde, maatte Sangene omsider igien blive glemte; men dette vilde, naar Folkets indre Liv ikke voldsomt blev forstyrret, skee langsomt og gradevis; först vilde de Sange glemmes, som havde giort mindst Indtryk, af de længere Digte vilde kun Indholdet og enkelte kraftige Steder blive erindrede, og af nogle vilde kun Hovedindholdet med et Par af de meest fremtrædende Træk i et prosaisk Udtog blive tilbage.

At *Saxo* saaledes maae have forefundet meget af hvad han optog i sin Oldhistorie, derom vidner dens hele Beskaffenhed. Kun ifölge dette kunne vi forklare Afvexlingen mellem Prosa og Vers. Stundom findes Vers ved ubetydelige Leiligheder, og hvor man snarest maatte have ventet dem, læses ingen. Ved Skildringen af visse Begivenheder fölger det ene Vers kort efter det andet, ved andre ligesaa mærkelige findes slet ingen Vers, men vel stundom et og andet digterisk Billede. Dette tiener til at bekræfte, hvad han selv siger i Fortalen, at det var danske Vers, han havde giengivet ved Latinske.

De andre af Oldhistoriens Kilder, *Saxo* anförer, ere: Runeindskrifter, indhugne i Klipper og Islændernes Skrifter;

begge nævnes kun, der siges ei, hvilke de vare. Neppe har *Saxo* selv kjendt andre vigtige Runestene, end de over *Gorm* og *Thyra Dannebod* samt Klipperne i Bleking, og disse kunde ei give ham andet end et Par til Indskrifterne knyttede Localsagn. Hvor meget *Saxo* har hentet fra Islænderne, kunne vi nu ikke med Bestemthed afgjöre *). Det vil i det Fölgende blive viist, at det er rimeligt, at *Saxo* har meddelt Udtog af islandske Sagaer om *Amleth* og *Frode den Fredegode* og at han har kjendt *Ragnar Lodbrogs* Saga. Men ikke kan *Saxo* i sin Oldhistorie fornemmeligen have bygget paa Islændernes Beretninger, dertil ere hans Afvigelser fra disse alt for mange.

Foruden disse navngivne Kilder har *Saxo* uden Tvivl endnu benyttet tvende andre.

1) Mundtlige Beretninger af Islænderen Arnold, der stod i Absalons Tjeneste, var vel bevandret i de gamle Sagn, og forstod at fortælle godt **). Ham skyldes venteligen for uden de forhen nævnte, uden Tvivl skrevne Sagaer, adskillige af de kortere Fortællinger, *Saxo* har tilfælleds med Islænderne, men især Henviisninger til Sagn, forskiellige fra dem

*) *Saxos* Ord i Fortalen ere S. 2 *Cunctarum qvippe nationum res gestas cognosse, memoriæqve mandare, voluptatis loco reputant (Thylenses) Qvorum Thesauros historicarum rerum pignoribus refertos curiosius consulens haud parvam præsentis operis partem ex eorum relationis imitatione contexui* "vise, at han har havt skrevne Sagaer for sig. At desuden til *Saxos* Tid ikke faae islandske Sagaer vare nedskrevne, kan sees af mit Sagabibliothek og mine Undersögelser om Snorros Kilder.

**) *Saxo* edit. Steph. p. 316.

Saxo fulgte *), og de Steder hvor han ligesom beraaber sig paa Nogens Vidnesbyrd.

2) Skrevne danſke Kongelister. At man i det hedenſke Norden har lagt Vind paa at erindre Kongernes Ætled, vise *Ynglingatal* og *Haleigiatal*, paa hvilke *Snorro* beraaber sig; at slige Lister vare til *Saxos* Tid nedskrevne i Island, kunne vi see af Langfedgatal, om hvilken vil blive talt i det Fölgende. Da vi nu have adskillige Kongelister tilbage, skrevne paa forskjellige Steder i Danmark, enten til *Saxos* Tid eller kort efter **) hvoraf nogle ere mere, andre mindre afvigende fra *Saxo*; er det ikke rimeligt, at alle disse skulle blot have

*) F. Ex. lib. 2 pag. 29. Efter at have sagt, at Helge döde i Österlandet, föier *Saxo* til, *Opinantur qvidam, qvod exprobratæ sibi turpitudinis anxius, super districtum gladium incumbendo, voluntaria se morte consumserit.* Lib. 3 p 45. Om hvorledes Odin kom igjen i sin Værdighed, *Sunt qvidam, qvi asserant, eum qvosdam deorum adulando, qvosdam præmiis permulcendo, amissæ majestatis fortunam emercatum fuisse* o. s. v. Adskillige eddiske Myther kunde have givet Anledning hertil f. Ex. om Guldet som Asernes Lösepenge. Lib. 6 p. 97. *Hæc, qvidem bellua* (Björns Hund), *ut accepi, deliciarum qvondam loco habita Offoti gigantis inter pascua tuebatur armenta.* Jetten Ofote forekommer i *Snorres* Edda. Lib. 6 p. 104 Om Vikars Dödsmaade. *Neqve enim illa mihi recensenda videtur opinio, qvæ viminum mollitiem subitis solidatam complexibus, ferrei morem laqvei peregisse commemorat.* Omtrent det Samme fortælles i Göthreks Saga p. 38.

**) I de förste af Tabellerne til Suhms kritiske Historie ere disse Kongelister aftrykte jevnsides.

fulgt ham. Men paa den anden Side maae vi tilstaae, at de alle, blot med Undtagelse af No. 19 og 20 hos Suhm, ere hinanden saa lige, just i at opregne de ældste Konger, hvor alt maatte synes meest vilkaarligt; at de maae antages for saa vidt at have öst af en fælleds Kilde. Et Par Gange synes *Saxo* at tage udtrykkeligen Hensyn til disse Kongelister *).

Af fremmede Skribentere nævner *Saxo* i Begyndelsen af sit Værk *Dudo* og *Beda*, længere henne (lib. 8 p. 159) *Paulus Diaconus*, desforuden har han sandsynligviis kjendt *Eginhards* Skrift om *Carl den Store* og *Adam* af Bremens Kirkehistorie. Men har han end maaskee hentet fra de tvende sidst nævnte Skrifter nogle Efterretninger om *Gottfred* og hans Sönner; har han ganske læmpet disse, efter hvad han andensteds fra troede at vide. *Paulus Diaconus* citeres i Anledning af Longobardernes Udvandring, om hvilken *Saxos* Beretning dog ikke synes at være hentet umiddelbar fra hin Forfatter. Til de tvende förstnævnte Skribentere tager *Saxo* slet ikke videre Hensyn.

---

*) Lib. 6 p. 107. *Ex qva filios susceptos Frothonem, Fridlevum, Ingellum atqve Olavum, qvem qvidem ipsius sorore editum asseveranter antiqvitas perhibet.* Lib 7 p. 120 *Ingello qvatuor filios fuisse ex iisdemqve tribus bello consumtis, Olavum solum post patrem regnasse perita rerum prodidit antiqvitas: qvem qvidam Ingelli sorore editum incerto opinionis arbitrio perhibent.* Lib. 9 p. 178 *Unde et-ei (Ennignupo) qvidam parum annalium periti medium in fastis locum tribuunt.* Blandt de Kongelister, Suhm anförer som Tabeller til den critiske Historie nævne just No. 16, 17, 18 en Kong Ganupi ved den Tid.

Man har derfor vist nok med Uret gjort *Saxo* den Bebreidelse, at han havde hentet allehaande Træk fra fremmede Kröniker, for dermed at udsmykke sit Folks Bedrifter. Havde hans Hu staaet derhen, vilde han ikke have forsömt at lade Cimbrer og Teutoner uddrage fra Norden, eller at nævne Angelsaxernes Landing i Enggelland, hvilke Begivenheder maatte være ham vel bekjendte. Vi skulle endog i det Fölgende faae Exempler paa, hvorledes *Saxo* afholder sig fra at optage visse oldnordiske Sagn, fordi han ikkun kjendte dem i en tydsk Dragt, og derfor ansaae dem for at være fremmede.

Paa den anden Side fortjener *Saxo* ikke at sættes i Rette, fordi han ikke flittigen havde benyttet de skrevne Kröniker. Det trettende Aarhundredes Klerk kunde ikke, som vi, gaae ind i Bogsalen, hvor det historiske Apparat omringede ham paa alle Sider. Naar da en enkelt Krönike faldt i hans Haand, maatte dennes sparsomme Vink om nordiske Tildragelser synes ham lidet vigtige i Sammenligning med den Fylde, som det i Folkets Erindring levende Sagn maatte tilbyde ham. Af denne Kilde ere de Efterretninger öste, han meddeler i de förste ni Böger af sit Værk, hvis Indhold vi altsaa med Föie kunde kalde Sagnhistorie.

Sagnet havde, som allerede för blev bemærket, til *Saxos* Tid forplantet sig deels i bunden deels i ubunden Form. Til Begges Beskaffenhed kunne vi slutte af den islandske Litteraturs Mindesmærker *). De gamle danske Sange maae altsaa

*) At vi ere beföiede til denne Slutning vises i Indledningen til Sagabibliotheket I D.

have havt Lighed med de Vers fra *Harald Haarfagers* Skalde, vi have tilbage; de have da ogsaa havt en poetisk Terminologi, men langt fra ikke saa uddannet eller kunstlet, som de sildigere Islænderes, især fra *Harald Haardraades* Tidsalder og derefter.

Ved de gamle danske Sagn maae vi ingenlunde tænke paa Folkesagnet, som det nu kan opsamles af Almuens Tale, efter at Skrivekunst og Bogtrykkerkunst i saa mange Aarhundreder have været i Brug, og man paa mangfoldige kunstige Maader har virket til Mængdens Dannelse. Den islandske Saga viser os, hvorledes Sagnet knytter sig til Sangen, udvikler sig af den og faaer sin Runding. Vi ville her ikke gjentage, hvad andensteds herom er sagt*), men tilföie, hvad der nærmere vedkommer den danske Sagnhistorie, og hvori den adskiller sig fra den islandske.

Af forskiellige Grunde vare Islænderne til *Saxos* Tid omhyggelige, for at erindre sig de henfarne Tiders Begivenheder. De mythiske eg heroiske Minder vare nöie knyttede til den poetiske Phraseologi, og maatte kiendes af enhver, der vilde forstaae og anvende denne. Mærkelige Tildragelser ved de danske og norske Kongehoffer, stundom og ved de svenske, bleve bevarede i Hukommelsen af den reisende Islænder, deels for igien at kunne ved Hiemkomsten fortælle det til sine nysgierrige Landsmænd, deels fordi det kunde bekvemt anbringes i de Hæderssange til de nordiske Fyrster, som gave flere Islændere deres Levebröd. Hvad der tildrog sig paa Öen selv,

*) I de indledende Afhandlinger til Sagabibliothekets trende Bind.

erindredes af en dobbelt Grund; enten naar det angik Familien selv, og det var den hyppigste Grund, eller naar det vedkom en, enten i sig selv, eller for hele Öen mærkelig Begivenhed.

De tvende förste subjektive Bevæggrunde til at mindes de henfarne Tider, vare aldeles særegne for Islændere; ogsaa den tredie, hentet fra Slægtskabets Interesse, maatte virke langt mere paa hin Öe, hvor de anseligste Slægter vare de samme, der fra Öens Bebyggelsestid havde taget de största Landeiendomme i Besiddelse, og hvor Slægternes Historie udgjorde tillige Öens. Anderledes var det i det övrige Norden, hvor de fleste gamle Slægter ved Udvandringer og Krige vare blevne oprevne, og hvor blot Kongeslægternes Skjebne udgiorde Rigernes Historie. Her kunde blot den sidste og objective Grund, hentet fra Sagnenes egen Mærkelighed, virke, til at forplante deres Erindring.

Sagnenes Mærkelighed beroede, enten paa deres Form eller deres Indhold. Formen virkede til at de meest yndede Skjaldes bedste Sange erindredes længst. Indholdets Kraft viste sig, deels med Hensyn til hvad der dybt rörte Sindet, og gav Indbildningskraften et stort og livfuldt Billede, deels med Hensyn til Personernes Mærkelighed og Tildragelsens iöinefaldende Fölger. Af disse almindelige Bemærkninger om Aarsagerne til at Sagn forplantedes i Nordens Oldtid, fölger tillige, hvorledes de i Tidernes Löb kunde forandres. Thi vi mene, at det meste her skete ifölge en indvortes Nödvendighed.

Tidens Ström, der ruller Sagnet med sig, maae tillige give det en vis Runding. Hvad der ei indbyrdes er nöie fam-

menknyttet, vil löses op i Strömmen, og hvad der ei er bleven dybt indpræget, vil gaae under. Af enhver Skildring ville de meest paafaldende Træk længst blive erindrede. Ethvert Sagn maae have sin indre Livskraft; et vist mærkeligt Punkt maae være ligesom den indre Kjerne, hvortil det Övrige knytter sig; deraf opstaaer episk Enhed i ethvert Oldsagn. Det er een Mands store Bedrift, et Par Træk af hans vidunderlige Skjebne der mindes; hvortil endnu stundom er föiet noget om hans Herkomst, hans Börn, eller maaskee hans Fjenders Skjebne. Men hvad der saaledes ei staaer i nær Forbindelse med Hovedæmnet, vil letteligen igien tabes. Ligesom heri ligger en Grund til at meget falder bort af en Fortælling, naar den gaaer igiennem mange Munde, er der og en anden Grund til at den foröges. Det gaaer med Tidens Ström som med Livets, de Store i samme fortære de Smaae. Saaledes ikke blot fortrænger det större Minde det mindre, men opsluger det. Det mindre bekjendte Stednavn maae gjöre Plads for det berömtere; mange smaae Navne maae gaae under, for at bidrage til at gjöre et stort Navn endnu större i Folkets Minde.

Til disse udvortes Aarsager til at Sagn med Tiden forandres, komme tvende indvortes, der reise sig af den Fortællendes Stræben efter at ville tydeliggjöre Begivenhederne, eller at ville pragmatisere. Den fjerneste Oldtid gjorde det paa en historisk, eller for at tale bestemtere, en mythisk Maade, i det den forklarede sig Begivenhederne, ved at indblande Guder, Trolde og Varsler. Den sildigere Slægt gik mere psychologisk frem, gjorde nemlig Fortællingen bredere, ved at forlænge Samtalerne, og lægge Heltene slige Yttringer i Mun-

ntes at være naturlige; man mente ikke derved at n Sandheden for nær.

ællige fra disse uvilkaarlige Forandringer ere de, s i en sildigere romantisk Tidsalder, hvor mange Omlöb, hvor Indsigt manglede til at adskille Sandt ; Lyst til det Æventyrlige var opvakt. Da kunde nde paa allehaande Overdrivelser og Tilsætninger, et muntre Sagn end moersommere, den sieldne ere vidunderlig. Sagnemanden kunde ville for- ɔrie ved Træk andensteds fra laante, og naar lede disse Sagn, og jevnförte dem, kunde han t ville læmpe det ene efter det andet ifölge et

t Sagn *ægte*, for saavidt at det i alt det Væ- modtaget uvilkaarlige Forandringer, *paalide*- ie med Rimelighed udfinde det for samme til 'actum. Den fölgende Undersögelse vil vise, at ger indeholde endeel Upaalideligt og allehaan- kelser af gamle Minder; men at vi derimod ıme ikke faae ægte og adskillige paalidelige.

Förste Bog.

Saxo forefandt intet Sagn om det danske Riges Oprindelse; han kunde ikke, som Angelsaxerne og Islænderne, sætte *Odin* i Spidsen for Kongeslægterne, da han i ham blot erkiendte den

snedige Kogler; han maatte derfor begynde med den Konge, som han troede havde givet Folket Navn; thi man pleiede i Middelalderen ifölge Exemplerne i förste Mosebog, saaledes at udlede Folkenavnenes Oprindelse. Passende begynder han altsaa Danmarks Kongerække med Kong *Dan*, og lader de beslægtede Angler nedstamme fra *Angul*, *Dans* Broder. Kong *Dan* den förste, om hvem intet fortælles, uden at han tog sig en Hustru og avlede et Par Börn, synes derfor blot at skylde Etymologien sin Existens.

Til at kalde *Dans* Fader *Humle*, kan *Saxo* være bleven foranlediget ved *Iornandes* *) der flere Steder nævner *Amalerne*, som den ældste og fornemste Slægt blandt *Gotherne*. *Amalerne* kaldes i Vilkinasaga **) *Aumlunger*, og til den dermed beslægtede Form., *Humle*, kunne adskillige ældgamle Stedsnavne ***) have givet den nærmeste Anledning, ligesom og dette Navn forekommer i adskillige af de gamle efter det Tydske efterlignede Kæmpeviser ****).

*) *De rebus geticis cap.* 14. *Horum (Semideorum* eller *Ansarum) ergo, ut ipsi suis fabulis ferunt, primus fuit Gapt, qvi genuit Halmal, Halmal vero genuit Augis, Augis genuit eum, qvi dictus est Amala, a qvo et origo Amalorum decurrit. Cap.* 23. *Ermanaricus nobilissimus Amalorum in regno successit. Cap.* 38 *Amalorum generis eos potentia illustrabat.*

**) Sagabibliothek 2 D., S. 223, 237, 269.

***) *Humble-Öre*, *Humble-Bæk*, *Humble-Sogn*, *Humble-Havn*. See *Suhms* critiske Historie, S. 15, 52, 58.

****) Udvalgte danske Viser fra Middelalderen, I D. S. 9. Den samme som der kaldes *Humble*, hedder *Aumlung* i Vilkinasaga.

Ogsaa *Dans* tvende Börn ere tvetydige Væsner; thi der fortælles intet andet om dem, end det en dansk Klerk kunde falde paa ved at höre deres Navne; at nemlig *Humble* (*humilis*) lod sig ydmyge af sin Broder, og denne der hedte *Lother* (*Liotr* den lede) viste sig leed og slem imod ham; saaledes var ogsaa i den danske Historie et Sidestykke til *Kain* og *Abel*, til *Romulus* og *Remus*. For *Saxo* kunde der være en særegen Anledning til her at indskyde disse Par Konger, om hvilke han maaskee engang havde hört noget; thi han kunde ei giöre *Dan* til *Skiolds* Fader, da Sagnet taug om dennes Fader, og lod ham faderlös opvoxe.

Efter disse maatte *Saxo* nævne *Skiold*; thi ligesom *Dan* havde givet Riget Navn, var Kongestammen opkaldt efter *Skiold*. Men dette sidste er ikke nogen vilkaarlig Hypothese. Vilde man end ikke tage Hensyn til at norske Digtere fra 9de Aarhundrede brugte Skioldunger som Hædersnavn; vilde man ansee det for utilstrækkeligt, at *Langfedgatol* gjör *Skiold Odins* Sön til Danmarks förste Konge *) og at *Snorro* lader ham ægte den Gefion, der efter *Brage* den Gamles Qvad plöiede Siölund ud af Mælarsöen **), og at Angelsaxernes Genealogier giöre *Skiold Skefinger* til en af deres Forfædres ældste Regenter; er dog Begyndelsen af *Biovulfs* Drapa ***) et klart Beviis paa, at Anglerne havde medbragt flere digteriske Minder

*) *Langebeck* Scriptores vol. I. p. 5.

**) *Heimskringla* Ynglingatal Kap. 5.

***) *Biovulfs* Drapa ved *Grundtvig*, I Sang.

om denne ældgamle Konge. Neppe var der dog til *Saxos* Tid noget selvstændigt Sagn om *Skiold* tilbage, dertil er det han fortæller for kort og for lidet eiendommeligt.

Han roses for alt, hvad der kunde udmærke en Oldtids Konge, Tapperhed i Kamp mod vilde Dyr og kiekke Fiender, Retfærd og Gavmildhed. Det röber Præg af Ælde, at man og tillagde ham Lægekunst, og som fortrinlig Roes den Lov, at Herrerne kunde kalde deres Frigivelser igien tilbage. Dette passede ei med den Synspunkt, fra hvilken man efter Kristendommens Indflydelse betragtede Slaveriet; det synes beslægtet med den orientalske Anskuelsesmaade af et nedarvet Kastevæsen som sömmeligt og grundet i Naturen. Anledningen til den gamle Lov har man uden Tvivl senere digtet til.

Ligesom de danske Konger fik deres Slægtnavn fra *Skiold*, erholdte de, saavelsom Nordens övrige Konger, et Hædersnavn fra *Gram**). Dette er maaskee Aarsagen, hvorfor han er bleven giort til *Skiolds* Sön af *Saxo*, eller snarere den Saga, *Saxo* fulgte; thi at der var en egen om end ikke vidtlöftig Saga om denne Konge, kan sluttes af Fleerheden af de Bedrifter, der blive fortalte, Udmalingen af de enkelte Træk og de indströede Vers. Vidtlöftigere end Krigsbedrifterne fortælles

*) *Snorro Heimskringla* Ynglingatal Kap. 21 beretter: at til Kong *Dags* Tid kaldtes hver krigerisk Hövding *Gram*. *Saxo* siger lib. I. p. 6 at i de ældste danske Sange blev *regia nobilitas* saaledes benævnt. Snorros Edda anförer dette Navn blandt Kongernes digteriske Benævnelser, hvilket desuden bestyrkes ved *Thiodolfs* Vers hos *Snorro* ovenanförte Sted.

Grams Frierie. Sin förste Kone overlod han til sin Fostbroder, den anden beilede han til, forklædt som en Jotun, og ægtede hende efter at have slaaet Faderen, den svenske Kong *Sigtryg*, ihiel med en guldbeslaaet Kölle, fordi en Völe havde spaaet, at denne ikkun ved Guld kunde overvindes. Hans tredie Kone var *Signe*, en Finnekonges Datter. Han var bleven indtaget i hendes Skiönhed, da han vilde paaföre Faderen Krig, og erholdt Löfte om hendes Haand; men da hun siden blev trolovet med Saxerkongen *Henrik*, besöger Gram, forklædt som fattig Læge, Faderens Borg, dræber den Gamle, og förer Datteren bort.

Disse Bedrifter ere rigtig nok af den Beskaffenhed, at de engang udförte, længe maatte leve i Erindringen; men de ere tillige saadanne, at de neppe nogensinde kunne være bleven udförte. Nord paa Norge havde man Handelssamkvem med de omvandrende Finner, men indlod sig ikke i Ægteskab med fremmede Stammer. Det var lidet rimeligt, at en Oldtidskonge i Siæland skulde falde paa at före Krig i Finmarken, og end urimeligere, at Saxerkongen derfra skulde hente sig en Brud. Finnekonger fremtræde desuden kun i de upaalidelige af de islandske Sagaer, og meest som Troldmænd. Hele Fortællingens Tone har Lighed med de Sagaer, som i Sagabibliotheket (2 D. S. 28) karakteriseres som den anden Klasse af den islandske Middelalders romantiske Digtninger, nemlig *Hervararsaga*, *Hedins* og *Hognes*, *Hrolfs* og *Göthreks* og *Thorstein Vikingsens* Sagaer; vel findes der i disse maaskee flere paafaldende Urimeligheder end i *Grams*, men man maae be-

tænke, at *Saxo* giver kun et Udtog, i Særdeleshed af Finnekrigen, der uden Tvivl har indeholdt mange Æventyr.

Perioden, da slige Fortællinger sammensattes i Island, var den sidste Halvdeel af det trettende og förste Halvdeel af det fiortende Aarhundrede. Men i Danmark maatte en tilsvarende Tidsalder, hvor fremmede Æventyr vel vare bleven bekiendte, men endnu ikke egentligen efterlignede, heller ikke havde fortrængt de gamle Sagn, indtræde meget tidligere, og kunde allerede ved Enden af det ellevte Aarhundrede have fundet Sted. Senere kan denne Fortælling neppe være sammensat, paa Grund af Versene, hvormed den er giennemvævet, og at de romantiske Træk ikke ere tydske men oldnordiske. Betænke vi nu, at hverken Islændere eller Angelsaxere kiende til denne Kong *Gram*, maae vi bringes til den Formodning, at et digterisk Appellativ er her bleven ophöiet paa *Leires* Throne.

Vi forbigaae Kongerne *Svibdager* og *Guttorm*, om hvilke *Saxo* næsten intet veed at sige, for at komme til Kong *Hadding*, hvis Saga optager den störste Deel af *Saxos* förste Bog. Om denne *Haddings* Krigsbedrifter fortaltes meget; han havde först været paa Vikingstog i Östersöen, siden kriget paa Sverrig i mange Aar med afvexlende Held; ogsaa en Hær koglende Biarmer havde mödt ham; han overvandt disse saavelsom Saxerne, der hialp Jyden *Toste* imod ham, men ved sin egen Datters *Ulvildes* Forræderi mistede han Livet. Uagtet alle disse Bedrifter kunde være store nok, er det dog neppe disse, der forplantede hans Minde, thi lignende blev fortalt om ikke faae Andre; men Trolde og Guder gribe virksomt ind i *Haddings* Liv.

Först elskede en Jotunkvinde ham, og hialp ham med sit Koglerie, siden blev den gamle *Odin* hans Beskytter. En Gang viste en Vagnhoft sig som hans Skytsaand. I et Slag med de Svenske hörte man, ligesom der fortælles i *Styrbiörns* Saga, hvorledes natlige Stemmer först forkyndte hans Uheld, siden de Svenskes; begge Krigshærernes Skytsaander (Fylgier) saaes i Luften at kæmpe med hinanden i Skikkelse af to gamle skaldede Mænd. I Helsingaland dræbte han et siældent Södyr, i hvis Ham en Slægtning af Guden Frö havde skiult sig, og forfulgtes nu af denne, indtil han maatte giöre den höitidelige Offring, som de Svenske siden hvert niende Aar gientoge. I Norge blev han af en Troldkvinde fört ned i Underverdenen, hvor han saae de faldne Krigere, som tvende fiendtlige Hære, igien fornye Livets Spil.

Alle disse Træk, saavidt vi giennem den latinske Dragt, kunne gienkiende Omridsene, bære Præg af Ælde. Selv Jotunpigen, der har opfostret *Hadding* og beskytter ham paa en Vandring mod sine Slægtningers Anfald, fremtræder her paa en Maade, der tiener til at antyde, hvorledes Sagnet om Jotuner er oprundet af Mindet om en ældre höi Folkestamme, Asadyrkerne forefandt i Norden. Hvad *Saxo* her S. 12–13 indfletter i *Haddings* Historie om *Odin*, *Frigga* og *Mitothin*, er öiensynligen noget, der ikke hörte til Sagaen, som strider imod det, den fortæller om de gamle Guder, og skulde blot tiene til, efter *Saxos* Anskuelsesmaade, at forklare de gamle Guders Væsen. Det bidrager altsaa til at godtgiöre Sagaens egen höiere Ælde. Beskrivelsen over Underverdenen er dunkel, den passer hverken paa Forestillingerne om Helvede eller Valhal.

Bedre stemmer den med *Homers* Underverden, og saa mange gamle og nye Folkeslags Begreber om en Skyggeverden, hvor de Afdöde gientoge, hvad de her i Verden havde bedrevet. Da slige Begreber pleie at være de Punkter, hvorfra Forestillingerne om Tartarus og Elysium, Hel og Valhalla udvikle sig, kunde maaskee her meget gamle Meninger ligge til Grund. Hermed kunde da forbindes, hvad der fortælles om Reisens Ende. *Hadding* standsede tilsidst ved en Muur, som Troldqvinden selv ei kunde overstige, hun skar derpaa Hovedet af en Hane, kastede den over Muren, og strax galede den til Tegn paa, at være atter kommen til Liv; dette kunde sigte til Meningen om Siælevandring, eller at de Afdöde i nye Skikkelser vendte tilbage til Livet, hvilket antydes flere Steder i *Sæmunds* Edda. Dog bliver dette blot Gisning, thi *Saxo*, der vist nok ved denne Reise tænkte paa siette Bog af Virgil, har vel og i sit Udtog just udhævet de lignende Træk, og forbigaaet det Övrige.

Til denne Grund for Sagaens Ælde, hentet fra det Mythiske, komme endnu de mange Vers, den indeholder. Dog har den neppe udgiort nogen Række af sammenhængende Digte, thi Versene ere alle Sange, der ikke bringe Fortællingen videre, men ere motiverte ved samme. Uden Tvivl har *Saxo* ikke oversat dem alle, men dem, som bedst behagede ham, og bekvemmest lode sig give paa Latin. S. 15-16 læses uden Tvivl en gammel Forbandelsesformular. Vexelsangen mellem *Hadding* og hans Gemalinde S. 17-18 er, som allerede *Torfæus* har bemærket, den samme Sang, hvoraf *Snorros* Edda

anförer Begyndelsen, og tillægger den Guderne *Niord* og *Skade* *). Dette viser, hvor gamle Vers her ere optagne.

Men om den mythiske Deel af Sagaen tidligere havde erholdt sin Form, fölger ei at Krigsbedrifterne, om hvilke især Historikerne maatte spörge, vare paalidelige. De fleste af disse staae kun i fiernere Forbindelse med det Mythiske, de mistænkelige Biarmer vise sig ogsaa her, skjönt spillende en mindre Rolle; Krigslisten, hvorved *Hadding* betiente sig af Smaafugle til at stikke en By i Brand, fortælles om Flere. *Torfæus* og *Schiönning* mene endog, at hvad *Saxo* beretter om *Hadding*, gielder en norsk Fyrste. Men hvad vi vide om norske Haddinger, grunder sig blot paa de, for en stor Deel opdigtede Slægtregistre i Fundin Noreg, hvis Forfatter maatte antage en Hadding, fordi en Konge skulde have givet Haddingsdalen sit Navn. Ikke engang Sagnet veed at fortælle noget synderligt om en norsk *Hadding*. Islænderne kiende intet til en Oltidskonge af dette Navn. Da nu Saxo forefandt mange og gamle Sagn om en *Hadding*, da disse ikke vare islandske, og altsaa maae have været danske, slutte vi, at der har regieret et Sted i Danmark en Konge af dette Navn. Det Mythiske, der gaaer igiennem hans hele Historie, viser, han maa have regieret i den fierne Oldtid; Varigheden af hans Minde, at han maae have udfört mærkelige Bedrifter; Krigene med Sverrig, der meest ere knyttede til Mytherne, og i sig selv de rimeligste, at han regierede enten i Skaane eller i Siæland.

*) *Torfæi series* S. 253. Edda ed. Rask p. 27·28.

Den nærmeste Aarsag til at *Saxo* sætter *Hadding* op imellem de ældste danske Konger, maae uden Tvivl söges i den Theori, han havde udkastet sig om de nordiske Landes ældste Beboere. Först, siger han, levede Jetter (Jotuner), siden Koglere (Aser), der bekrigede Jetterne, og skilte dem ved deres Anseelse, omsider Börn af begge Slægters Sammenblanding (Heroer); ogsaa af disse bleve nogle ansete for Guder (lib. I. p. 9). Overeenstemmende med denne Hypothes var det, at optage næst efter *Dan* og *Skiold* Sagaen om *Gram*, hvori Jotuner forekom, derpaa den om *Hadding*, der havde saa meget at skaffe baade med Jotuner og Aser, endelig ogsaa den om *Frode den förste*, der begynder *Saxos* anden Bog.

Anden Bog.

Flere danske Oldtids Konger have fört Navnet *Frode*, der adskiltes kun ved Tilnavn, og mangt et Sagn angik vel blot en *Frode*, uden nærmere Bestemmelse af Tid og Sted. Allerede af den Grund blive de Krigsbedrifter uvisse, der lige godt kunde passe paa flere Froder. *Saxo* lader den förste af dette Navn ikke blot giöre Vikingstog til den finske Bugt, hvilket kunde være rimeligt, men trænge saa dybt ind i Landet, at hans Krigshær ikke kunde finde Næring i det ödelagte Land; han lader ham beleire Byer, anlægge Miner, aflede Floder, hvilket alt Vikingerne saare sielden pleiede at giöre; ligesaa store Krigstog skete mod Vesten, ikke blot til Frisernes Land,

men og til Brittannien, hvor *Frode* drog seirende fra Skotlands Grændse lige til London. Disse Begivenheder ere utrolige, enten vi saa sætte dem et Par Aarhundreder för eller efter Kristi Födsel; Fortællingen om dem er ikke grundet paa Sange, har intet mythiskt Præg, og er venteligen opdigtet i det ellevte Aarhundrede. Ældre er derimod det Sagn om *Frode*, der dræbte en Lindorm, som rugede over Guld og tog dens Skat. Her havde *Saxo* et Vers for sig, og at slige Sagn vare gamle i Norden, vise baade Sangen om *Sigurd Fofnersbane* og det angelsaxiske *Biovulfs* Drape. Et andet ældgammelt Sagn om *Frode* var, at han brugte Guld som Meel S. 27, thi det var et ældgammelt islandsk Digterudtryk, at Guldet var *Frodes* Meel og Grottesangen i *Snorros* Edda beskriver, hvorledes det blev malt. Saaledes finde vi her som oftere det Fabelagtige at være ældre og mere begrundet end det Historiske. *Svend Aagesen* nævner vel en *Frode* som Sön af Skiold, man veed intet videre om ham, end at han dræbtes af sin Broder. Med Frodes Historie er forbundet en lille Saga om *Svanhvide* og hendes Kierlighed til *Ragner*; de Jotuner og det Koglerie her omtales, have uden Tvivl forskaffet det hele Stykke her sin Plads; det har i adskillige Vers en oldnordisk Tone og kan sammenlignes med de islandske romantiske Digtninger af förste Klasse. Af det Anförte fölger, at denne *Frode* ikke for Historikeren har nogen bestemt Existens, men at han og hans Guld sammensmelte med de fölgende *Froders* Minder.

Bestemtere fremtræder derimod Sönnesönnen *Helge*. Erindringen om hans Seire kunde forvirres, men ikke om hans

Ulykke, i det han uafvidende bedrev Blodskam med sin Datter. Dette er Punktet, hvori de forskiellige Sagn stemme overens *). Hvad Islænderne i *Hrolf Krages* Saga fortælle om *Helges* Ungdom, henförer *Saxo* i Begyndelsen af syvende Bog til senere Tider; derimod kiender han noget til de ældgamle Sagn om *Helge*, som *Hundings* og *Hothbrods* Bane, hvilke besynges i tvende eddiske Qvæder, hvis hele Indhold *Saxo* dog ikke har benyttet. *Helges* Sötoge til Holsteens og Sverrigs Kyster, samt den finske Bugt, ere i sig selv rimelige, ligesom og at han kan have frataget Saxerne Holsteen og et Stykke af Jylland. Hans Tog i Sverrig bekræftes ved *Snorros* Vidnesbyrd. De Love, der tillægges ham med Hensyn til Svenske og Saxer, ere i den gamle Tids Aand, der bestemte Mandebod efter den Dræbtes Anseelse. Han skal have vedtaget, at naar mellem de Overvundne en fri Mand dræbtes, skulde han ikke bödes höiere end om det havde været en Træl. Oftere har Sagnet tillagt en overmodig Seierherre dette.

Ifölge *Saxo* havde *Helge* avlet *Yrsa* med *Thora*, en Pige fra den lille Öe *Thorö*, som af Hevn over at være bleven voldtaget af *Helge*, siden magede det saa, at Kongen blev forelsket i sin egen Datter og ægtede hende. Efter at *Helge*, da han havde erfaret, hvo *Yrsa* var, enten havde dræbt sig selv, eller var omkommen paa et fiernt Vikingetog, havde den svenske Kong *Adils*, for at befrie sig

*) *Saxo* lib. 2 p. 28 *Snorro* Yglingasaga Kap. 33 *Hrolf Kragas* Saga Kap. 1 — 17 *Erik* af Pommerns Krönike hos Langebek vol. 1 p. 151 *Svend Aagesen* Kap. 1 taler blot om *Helge* som en mægtig Sökonge, Langfedgatal nævner *Halfdan Helge* og *Hrolf*.

fra den Skatskyldighed, hvori han var kommen til Danmark, ægtet *Yrsa*. *Snorro* derimod lader *Yrsa* være Datter af *Helge* og den saxiske Dronning *Olufa*. *Adils* havde paa et Vikingetog faaet hende til Fange, og ægtet hende. Kort Tid efter havde han maattet flygte for *Helge*, der förte hans Dronning bort med sig; men da *Yrsa* siden opdagede sit Forhold til *Helge*, forlod hun ham, og vendte tilbage til *Adils*. Denne Fremstilling har mere indvortes Rimelighed end *Saxos*. Allerede dette, at *Thora* levede paa Thorö, synes at være sagt blot for Navnelighedens Skyld eller af Etymologiserelyst. Havde end *Thoras* Fader eiet den hele lille Öe, havde hun dog ei været nogen mægtig Mands Datter, og vilde ei letteligen efter Oldtidens Tænkemaade kunne have faldet paa at hevne sig paa *Helge* for hans Utroskab, især paa en Maade der er saa unaturlig. Maaden hvorpaa *Adils* skal ifölge *Saxos* Beretning have faaet *Yrsa* er heller ikke rimelig; thi *Adils*, der stedse i Sagnene skildres som en mægtig Drot, kunde vel engang blive slagen af *Helge*, og nödt til at flygte, men neppe har han i længere Tid været ham skatskyldig, og hvis han havde været det, var det ei efter Oldtidens Skik, at han, da *Helge* var död, ei strax bröd Freden, og med Magt rövede *Yrsa* fra Leire, men i dets Sted indledede Underhandlinger og först ved Giftermaal erhvervede sig Uafhængighed. Disse Vanskeligheder bortfalde efter Fremstillingen hos *Snorro* og i *Hrolf Krages*

*) I Sagabibliotheket 2 D. S. 502 har jeg yttret den Gisning, at Navnet *Yrsa*, der siden blev et Tævenavn, kan have ledet til Forestillingen om at Moderen havde af Had givet Barnet dette Navn, og at dette Had ogsaa siden havde yttret sig.

Saga *). Hertil kommer at *Snorro*, som strax i det Fölgende beraaber sig paa en vidtlöftig Fortælling i Skjoldungasaga om *Hrolf*, vist nok har hentet Faderens Historie fra samme Kilde. Men kunde *Snorro* beraabe sig paa Skioldungasagas Hiemmel, maae denne i det seneste have været nedskrevet ved Enden af det tolvte Aarhundrede efter danske Sagn, der altsaa bleve en Deel ældre end dem *Saxo* fandt hos sine Samtidige.

At *Roe* havde anlagt Roeskilde, fulgte allerede af Navnet, i övrigt fortæller *Saxo* intet om ham, uden at han blev dræbt af *Hothbroth*.

Hrolf, *Helges* Sön, var den navnkundigste af alle gamle Leirekonger. Foruden hans Navn paa Kongelisten i Langfedgatal, og det lidet *Svend Aagesen* og *Erik* af Pommerens Krönike sige om ham, have vi fire vigtige Bidrag til hans Historie: hvad *Snorro* i Ynglingasaga anförer, hentet fra Sagaen om Skioldungerne, Forklaringen i den yngre Edda over visse gamle Digterudtryk; den islandske *Hrolf Krages* Saga og *Saxo*. At *Hrolf*, der var saa berömt for sine Heltegierninger og sin Tapperhed, maae have fört mange og lykkelige Krige, ligger i Sagens Natur. Alligevel findes saare lidet derom enten i hans Saga eller hos *Saxo*, thi disse opholdte sig meest ved det, som Folkesagnet vidtlöftigst behandlede, og som for det var vigtigst. *Hialte* nævner hos *Saxo* S. 34, hvorledes *Hrolf* fældede *Rörik*, den gierrige *Bökes* Sön, *Snorros* Edda nævner et Tog mod Saxerne (*Rasks* Udg. S. 152), og i Skioldungesaga var *Hrolfs* Bersærkers Tog til Hielp for *Adils* imod den uplandske Kong *Ale* beskrevet. *Saxo* beraaber sig paa gamle danske Sange, hvilke man til hans Tid endnu erindrede sig, og oversætter en Deel deraf; men neppe have disse Sange

omfattet mere end *Hrolfs* Död, da der til alt det foregaaende ikke citeres en eneste Strophe. Den störste Deel af *Hrolfs* Levnet hos *Saxo* beroede da paa det Folkesagnet bevarede, der vist nok har udgiort en sammenhængende Saga. Denne viser sig med Hensyn til Affattelsen at staae i Midten mellem Ynglingasaga samt Edda paa den ene Side, og *Hrolf Krages* Saga samt *Bodvar Biarkes* paa den anden Side. *Saxo* har næsten intet af *Hrolfs* Krigsbedrifter, om Toget til *Atisle* meddeler han vel adskillige Smaatræk, men fortæller det Hele forvirret. Han eller hans Hiemmelsmand synes ei rigtigen at have forstaaet, hvorledes *Hrolf* hialp sig ved sit Skiold udaf det Baal, der var antændt om ham; thi at-kun brugte Skioldet som Kakkelovnsskierm mod Heden, indtil en Tienestepige slukkede Ilden med Öl, vilde ei have været noget meget mærkeligt. Efter *Edda*, der kiender Slaget paa Vænersöen, for hvis Fremstilling altsaa Skioldungesage uden Tvivl ligger til Grund, havde *Adilses* Kæmper giort Ilden saa stærk, at Klæderne svedes paa *Hrolf* og hans Fölge, sigende, at det hedte sig *Hrolf* og hans Bersærker flyede hverken Sværd eller Ild. *Hrolf* kastede nu sit Skiold midt i Ilden og sprang over, i det han sagde paa Vers, lader os foröge Ilden i *Adils* Huus, den flyer ei Ilden som löber over den, og efter dette Ordspil dræbte han dem, der havde giort Baalet saa stort. Her finde vi noget, der kunde fæste sig i Opmærsomheden. *Saxo* lader *Yrsa* læsse *Adilses* Skat paa Vogne, at hendes Sön kunde före den bort; efter Sagaen Kap. 44 giver hun ham et Sölvhorn fuldt med Guldringe, og mere kunde neppe heller en Oldtidskonge besidde. At den tappre og höimodige Konge saa skændigen blev overrumplet maatte man ansee som et Tegn paa Gudernes

Vrede og Straf for *Hrolfs* Overmod og at han ei havde offret. Deraf kunde let et Sagn opstaae, hvorledes han ved en vis Leilighed havde ringeagtet *Odins* Hielp. Noget didhörende fortæller Sagaen K. 46. *Saxo* tier derom. Derimod har ogsaa den islandske Saga allehaande Ammestueæventyr om *Bodvar Biarke* og *Elgfrode*, der vise det fiortende Aarhundredes Smag i Island. Saaledes bestaaer den af Sagn baade ældre og yngre end dem *Saxo* benyttede. Da saaledes det gamle Sagn har taget sit Löb i tvende forskiellige Retninger, kunne vi ansee *Saxo* og den islandske Saga som tvende Vidner; det hvori begge komme overens, maa ansees at höre til Sagnets ældgamle Indhold: nemlig *Hrolfs* Tog til *Yrsa*, at han blev efterstræbt af *Adils* og ströede Guld paa Fyrisvold; at *Biarke* dannede Drengen *Hialte*, paa hvem man ved *Hrolfs* Bord kastede de afpillede Been, til at blive en drabelig Kæmpe; at *Viggo* gav *Hrolf* sit Tilnavn; at han taknemmelig over *Hrolfs* Gavmildhed giorde Löfte at hævne Kongens Död og holdt det. Af disse Træk er atter det om Guldet, der ströedes paa Jorden, bekræftet ved de ældste Vidnesbyrd, nemlig Digterstropher fra det tiende Aarhundrede, som vise at Fyresvolds Sæd da var en hævdet Benævnelse paa Guldet (Edda p. 153 — 154).

Ligesom ethvert af de ovenanförte Træk være af det Slags, der vække almindelig Interesse og ikke let forglemmes; maatte dog fornemmeligen *Hrolfs* Död med alle sine Omstændigheder giöre det dybeste og varigste Indtryk. Naar en svensk Prindsesse flere Menneskealdre efter *Hrolfs* Tid tömte Bægret til hans Erindring, er vist nok den vennesalige Konges Minni ofte bleven drukket paa de danske Öer, og at Skialdene tid-

ligen have qvædet om hans Minde, vise jo de fra hans Skiebne hentede Digterord *).

Vi kunne desuden fölge Historien af de Sange over *Hrolfs* Död, *Saxo* har paraphraseret, höit op i Tiden. I *Snorres* Edda (S. 154) findes et Fragment af det gamle Biarkemaal, hvor der tales om hvorlunde den gavmilde Konge havde glædet sine Hofmænd med gyldne Smykker, hvilket svarer til Versene hos *Saxo*, *Hialte* fremförer:

Dulce est nos Domino percepta rependere dona,
Acceptare enses, famæqve impendere ferrum
— — — — — — — — — — —
Enses Theutouici, galeæ armillæqve nitentes,
Loricæ talo immissæ, qvas contulit olim
Rolvo suis, memores acuant in prælia mentes.

Ligeledes svarer et andet Citat af det gamle Biarkemaal, hvor *Biarke* synes at true *Odin* selv **), til de Ord, *Biarke* siger til *Ruta:*

Si potero horrendum Friggæ spectare maritum,
Qvantumcunqve albo clypeo sit tectus, et altum
Flectat eqvum, Lethro neqvaqvam sospes abibit.

*) *Snorro* Ynglingasaga K. 41.

**) Stedet findes ei i *Rasks* Udgave af *Snorres* Edda, men derimod i *Olavii* haandskrevne Bearbeidelse i den arnæmagnæanske Samling S. 1523 24. *Sandvig* har oversat det saaledes:

Saa skal jeg ham qvæle
Som tykansigted
Hvidbiörns Bedrager (Katten)
Qvæler Væggens Afkom (Musen).

Snorro beretter (*Oluf den Helliges* Saga p. 220), at om Morgenen, som Slaget ved Stiklestad skulde holdes Aar 1030, vakte *Thormod* Kolbrunesskald Kong *Olufs* Hær ved at synge det gamle Biarkemaal. Begyndelsen deraf svarer til de förste af *Hialtes* Vers, ikkun at *Saxo* udelader de fire förste Linier, som ere en digterisk Beskrivelse paa Morgenen. De fire fölgende:

Vaagner dog op vaagner
Hjertens Venner,
Alle I Ypperste
Adilses Svende.

svare til de förste Stropher hos *Saxo.*

Ocyus evigilet, qvisqvis se regis amicus,
Aut meritis probat, aut sola pietate fatetur,
Discutiant somnum proceres, stupor improbus absit,
Incaleant animi vigiles, sua dextera qvemqvé
Aut famæ dabit, aut probro profundet inerti.
Nox hæc aut finis erit, aut vindicta malorum.

De fire fölgende Stropher har *Saxo* ei udtrykt, men derimod de fölgende:

Ei jeg vækker Jer til Vin,
Ei til Qvinders Tale,
Snarere jeg vækker Jer
Til haarden *Hildurs* Leeg.

De lyde saaledes:

Non ego virgineos jubeo cognoscere ludos,
Nec teneras tractare genas aut dulcia nuptis
Oscula conferre, et tenuas astringere mammas.

Nón liqvidum captare merum, tenerumve fricare
Femen, et in niveos oculum jactare lacertos,
Evoco vos ad amara magis certamina Martis.

Man seer tillige her en Pröve paa, hvorledes *Saxo* udtværer Tanken og bortvisker de oldnordiske Udtryk.

Snorro siger, at det var blot Begyndelsen af Sangen, han anförer. Uden Tvivl har *Thormod* siunget *Hialtes* hele Opfordring til *Biarke*, hvori blandt andet ogsaa forekommer det först anförte Sted om *Hrolfs* Gavmildhed. Da Sangen var ude fandt Krigshæren at den var vel anvendt, og at den fortjente at kaldes en Vækkesang for Kongens Mænd (*huskarlahvot*). Hæren har da ogsaa vidst det, som *Snorro* bemærker, og som desuden Sangens Indhold og Tone viste, at det ikke var en Sang, *Thormod* havde digtet, men en gammel Sang, han ved denne höitidelige Leilighed vilde anvende, for at sætte Kongens Mænd i en passende Stemning.

Det Anförte tjener til at vise, at det var een og samme Sang om *Hrolfs* Död, der under Navn af det gamle Biarkamaal var bekjendt i Danmark, Norge og Island. Den danske Sang, der i Norge kunde i Begyndelsen af det ellevte Aarhundrepe ansees for en Oldtidssang, maae i det mindste have været fra det niende Aarhundrede, og kan gierne have været fra det syvende; da Sprogene under en saadan Kulturtilstand, som vi maae antage at have fundet Sted i det hedenske Norden, kun langsomt forandre sig; og saaledes nærme vi os den Tidsalder, hvori *Hrolf* rimeligvis har levet, dog ikke efter *Saxos* men *Snorros* Tidsregning.

Til disse vigtige udvortes Grunde for Versenes höie Ælde komme adskillige indvortes. De latinske Vers indeholde nemlig Dunkelheder, som först blive tydelige, naar vi tænke os de gamle til Grund liggende Sange i Analogi med de eddiske. De ældste af disse, f. Ex. de om Helgerne, indeholde Dialoger i Vers, indledede ved en prosaisk Fortælling, og ved pludselige Overgange, eller ved nogle Linier i Prosa, forbundne med hinanden. Saaledes maae vi her adskille tvende forskiellige dialogiserte Sange, som *Saxo* urigtigen har sammenblandet. I *Biarkes* andet Svar til *Hialte* S. 36 möde de Modsigelser, at han först taler om, at han skal have Tid til at væbne sig heelt, og strax efter opfordrer til at fegte uden Harnisk, som de, der rede til at dö, kun tænke paa Angreb ei paa Forsvar; dernæst at han i den Tale, han forestilles at före, medens han væbner sig, tillige nævner de Skarer, han fældede i denne *Hrolfs* sidste Kamp, i hvilken saa mange Hövdinger omkom.

Disse Modsigelser undgaaes, naar vi adskille Versene i tvende Sange, hvoraf den förste indeholder Dialogen för Slaget mellem *Hialte* og *Biarke*, hvilken var den *Thormod* sang för Slaget ved Stiklestad. Den anden indeholder Dialogen ved Slagets Ende mellem *Biarke*, *Hialte* og *Ruta*. *Saxo* har S. 36 i *Biarkés* andet Svar til *Hialte* blandet Enden af förste Sang og Begyndelsen af anden mellem hinanden; thi de fiorten förste Vers af *Biarkes* andet Svar og Skildringen af hans ældre Heltegierninger hörte til den förste Sang; derimod hvad der læses S. 36 Lin. 9 – 21 og Lin. 47 til Enden höre til den anden Sang. Dette bestyrkes ved *Hrolfs* Saga Kap. 50 og 51

som anförer hele Linier i Rad af *Biarkes* Ord, der i Meningen stemme overens med *Saxos* Vers; men just paa denne Maade adskiller *Biarkes* förste og sidste Tale.

Samme Saga giver og et andet Vink til noget i den förste Sang, hvilket *Saxo* uden Tvivl forsætligen har forbigaaet. At man i den fierne Oldtid kunde fortælle en saa vigtig og rædsom Begivenhed, uden at indblande noget mythiskt, er ikke rimeligt. *Biarkes* senere Ankomst paa Kamppladsen maatte synes at have en hemmelig Aarsag, og man kunde let falde paa den, Sagaen angiver, at nemlig *Biarke* var, hvad man kaldte *hamramr*, eller kunde paatage sig andre Skikkelser, og i dem virke med foröget Kraft; men imedens saaledes hans Siel vandrede omkring, maatte hans Legeme ligge stille, og ingen forstyrre ham *). Sagaen lader *Biarke* af den Aarsag bebreide *Hialte* sin utidige Iyrighed; det er rimeligt, at noget didhörende har staaet i den gamle Sang.

At den anden Sang oprindeligen har indeholdt en Yttring af *Biarke*, hvori han i sin Harme önskede at kunne i Kampen maale sig med den *Odin*, der havde viist sig saa fiendsk imod *Hrolf*; kan udledes baade af *Hrolfs* Saga p. 51, hvor noget lignende forekommer, og af det ovenanförte Sted i Edda. *Rutas* dunkle Svar til *Biarke* har *Stephanius* uden Tvivl bedst forklaret, som mener, at *Ruta* opfordrer *Biarke* til at giöre *Thors* Hammers Tegn, og derpaa see hende under Armen for at vorde fremsynet; thi dette sidste var et Middel hvorved Almuen paa flere Steder, ogsaa i Island lige indtil se-

*) See Sagabibliothek 2 D. 516.

nere Tider, har troet at kunne hjelpe til at faae Öie paa Aander.

Der er kun een samtidig Begivenhed, som kan lede os til med nogen Sikkerhed at bestemme *Hrolfs* Levealder, det er *Adilses* Regjering i Upsal. Denne indfalder efter Ynglingasaga, som i de senere Ætled maae antages paalideligere end i de tidligere, omtrent mod Enden af det siette Aarhundrede. At derimod *Saxo* sætter *Hrolf* saa höit oppe i Tiden, at han som vi siden skulle see, lader *Christus* blive födt flere Aarhundreder efter *Hrolfs* Tid; dertil er uden Tvivl Grunden den: at den *Hother*, der skulde have kæmpet med *Balder*, var efter Sagnet, *Hothbroths* Sön; men en *Helge* havde, som de gamle Sange vidnede, været *Hothbroths* Bane. Da nu *Saxo* antog denne *Helge* for *Hrolfs* Fader, fulgte deraf, at *Hother* blev samtidig med *Hrolf*; til *Hothers* Historie var den hele mythiske Fortælling knyttet om hans Strid med *Balder*; i denne spillede Aserne en virksom Rolle, disses Liv hörte altsaa efter hvad *Saxo* engang havde antaget, til den næstældste Periode i Nordens Historie, eller snarere, da *Balder* havde Hovedrollen, gjorde Overgangen til den tredie Periode eller Heroernes.

Tredie og fierde Bog.

Saxo lader *Hother* blive *Hrolfs* Eftermand paa Leirethronen, og fortæller derfor her sammenhængende alt, hvad han havde fundet i Sagnet om ham; lige fra hans förste Ungdom indtil

hans Död. Det meste deraf dreier sig om *Hothers* og *Balders* Kjerlighed til *Nanna* og den deraf opkomne Kamp imellem dem, hvori Guderne toge virksom Deel, om *Balders* Fald og *Odins* Beilen til *Rinda*, for med hende at kunne avle en Sön, der skulde hevne *Balder*. Guderne fremtræde ikke her som Maskineri, eller for at forklare Begivenhederne, men spille Hovedrollen. Hvad der i Sagnet med *Hother* ikke angaaer hans Forhold til *Balder*, er först, at han med Rensdyr for sin Slæde gjorde et Tog höit op Nord paa, for at erholde et Sværd af en Skovtrold, og at han paa Tilbageveien til sin Fosterfader *Gevar* i Norge, nær var bleven overrumplet af en saxisk Flaade; dernæst at han paa Begjæring af *Helge*, Halogalands Konge, friede for ham til en Datter af Finnekongen *Kuso*, og endelig at han i Danmark blev ihjelslaaet af en russisk Hær under *Boes* Anförsel.

Om man end vilde oversee Russernes tidlige Fremtræden, som en Unöiagtighed i Benævnelsen; er det dog ligesaa urimeligt, at i hiin fierne Tid et Folk fra det Inderste af den finske Bugt havde holdt Feldtslag i Jylland; som at en saxisk Flaade giestede de nordenfieldske Kyster. Begge disse Træk tilligemed Frieriet i Biarmeland ligne derimod, hvad man pleiede at opspinde i de sildigere islandske Romaner.

Af langt ældre Oprindelse, skjöndt ikke mindre urimeligt i sig selv, er hvad der fortælles om *Hothers* Strid med *Balder*. Disse Navne samt *Odins* og *Thors* vise, at Talen er om Nordens gamle Guder. Men det der berettes om dem, er ikke noget Optrin af deres Liv, der kunde have bidraget til at de bleve forgudede, thi det geraader dem meest til Skam; det

kan heller ikke være Myther, som i denne Form vare blevne forplantede fra Hedenolden, thi Aserne forestilles som blotte Mennesker, kun at de forstode sig lidt paa Troldom; heller ikke kan det være historiske Efterretninger om gamle Fyrster, thi dertil er Fortællingens egen Urimelighed for stor. Vilde man endog antage, at en Prinds *Balder* regierede i Norden, og at en Kong *Odin* paa sine gamle Dage spilte Kjerligheds-intriguer ved det russiske Hof, saa kan man dog umuligen lade den samme *Odin* regiere i Byzans, et hundrede Aar för Christi Födsel.

Men disse Efterretninger om *Odin*, *Balder* og *Hother*, der, betragtede i deres Sammenhæng, hos *Saxo* ere aldeles urimelige og betydningslöse, læses i Eddaerne i ganske andre Forbindelser. Der fremtræder den gode *Balders* Drab ved den blinde *Hödur*, som en Hovedmythe af en dyb Betydning. Da nu Kilderne, hvoraf vi kunne hente Kundskab om denne Mythe, ere langt ældre end *Saxo*, ja end Christendommens Indförelse i Norden; da Mythen i sig selv bærer höi Præg af Ælde, og har en paafaldende Lighed med græske ægyptiske og orientalske Myther, hvilke vi ere beföiede til at ansee for at være physiske Philosophemer i en mythisk Dragt; have vi Grund til at antage Hovedtrækket i *Hothers* Liv, nemlig *Balders* Fald, at være en gammel physisk Mythe, der siden er bleven anseet som Historie, og sildigere i den christelige Tidsalder vilkaarligen forvansket.

Ogsaa af flere eddiske Myther finde vi her Reminiscenser skjöndt mindre tydelige. At *Balder* ved pludseligen at see *Nanna* bliver forelsket, minder om *Freirs* Kjerlighed til *Gerda*, der besynges i den eddiske Sang om *Skirners*

Færd; at Drömme varsle *Balders* Död er ligesom i Veglamsqvida. *Odins* Fordrivelſe fra Gudernes Forsamlig har ikke noget tilsvarende i Eddaerne, men ogsaa *Snorro* fortæller i Ynglingasaga Kap. 3. at da *Odin* en Tid lang var borte, skiftede hans Brödre Riget mellem sig og toge *Frigga* til Kone; dette minder om det Lignende der fortælles om *Osiris*, *Typhon* og *Isis*. Derimod kjende Eddaerne til *Odins* Giftermaal med *Rinda* og til Sönnen, der ſkulde hævne *Balder*. Ogsaa denne Mythe har en physisk Betydning, ligesom vi og i den af *Odin* fordrevne *Oller*, der kunde sætte over Havet paa det forhexede Been, gjenkjende Vinterens Gud *Oller*, den vældige Löber paa Skier eller Sköiter, hvilke just i det gamle Norden forfærdigedes af Been *). Saaledes finde vi her Oldsagnet om *Odin* og *Balder* behandlet efter den samme historiske Anskuelsesmaade, som mange ældre og nyere Forfattere have fulgt ved de ægyptiske og græske Myther **). Fölgen af denne Fremgangsmaade var her, som den ofteſt pleiede at være, at den Historie, man havde uddraget af Mytherne, bar saa mange Præg af sin förste overjordiske Oprindelse, at den kun halvt passede paa Menneskelivet, og blev ikke fri for indvortes Modsigelser. Snart hedder det, at *Odin* ene kunde slaae en heel Krigshær, *Balder* fremkalde Kilder af Jorden for at lædske sine Folk; snart maa begge flygte i en Kamp mod *Hother*, fordi deres Staldbroder *Thor* havde faaet

*) Dette er efter Professor *Finn Magnussens* sindrige Forklaring Edda 1 D., 196.

**) Paa en lignende Maade har *Diodorus Siculus* behandlet Mythen om *Osiris* og *Isis* i förste Bog af hans Bibliothek.

Skaftet hugget over paa sin Hammer. Vilkaarligheden i Mythens Behandlingsmaade forögedes, ved at den til *Saxos* Tid længe havde været fortalt af Christne, der ikke blot ringeagtede Aserne, men tildeels betragtede dem som onde Aander, og at *Saxo* med Almuens Anskuelsesmaade vilde forene nogle lærde Islænderes, der mente, som Fortalen til *Snorres* Edda viser, at det gamle Asgaard havde været Troia. Dette kunde vel *Saxo* ikke saa ligefrem antage, da han kiendte for meget til de classiske Skribentere, til at han kunde lade Troia være til i den Tidsalder, hvor han satte *Odin*. Derfor giorde han Troia til Byzans, og lod de tolv store Guder der have deres Sæde. Denne Mening blev for *Saxo* mindre urimelig, da han uden Tvivl antog, at man kunde fra den finske Bugt seile paa Floder og Söer giennem Gardarige til Grækenland, en Mening som adskillige endnu i det fiortende Aarhundrede havde i Island *).

Endeligen erholdt dette saaledes omdannede Oldsagn sin Localitet, ved at knyttes til Horsnes, som man giorde til Hothersnes **) og *Boes* Höi i Jylland, til *Balders* Havn, *Balders* Brönd og *Balders* Höi i Siælland. *Saxo* fortæller endog, at nogle til hans Tid havde villet opgrave *Balders* Grav, men bleve bortskrækkede af Spögelser ***). Muligen har det jydske Almuesagn om en Boehöi i Nærheden af en Ryssehöi, som har

*) See *Ingvar Vidforles* Saga.

**) *Suhms* critiske Historie 2 D. S. 301.

***) Sandsynligviis har man anseet en Höi helliget til *Balders* Dyrkelse, eller hvor et Gudehuus fandtes, helliget til *Balder* ligesom det *Baldurshage*, der nævnes i Frithiofs Saga K. 9, for at være *Balders* Gravhöi.

vedligeholdt sig til senere Tider *) været den sande Anledning til at man bragte den russiske Hær til de jydske Kyster. Vi mene altsaa, at være beföiede til at flytte *Hother* og *Balder* fra Leirethronen op til Valhall, og at antage, at det hele Stykke om dem vel giver noget mythiskt, men aldeles intet historiskt Udbytte.

Naar *Saxo* satte *Rörik* paa Leirethronen efter *Hother*, fulgte han det gamle Sagn, der gjorde *Rörik* til *Hrolfs* Eftermand, fra hvilket han ikkun var veget, for at indskyde Fortællingen om *Hother*, som han derfor gjorde til *Röriks* Fader. Om denne *Rörik* var en Historie i Omlöb, hvorledes han havde slynget en Ring eller et Armbaand **). *Saxo* udsmykker denne paa classisk Viis, ved Taler han lægger de Handlende i Munden. Handlingen selv er ganske i den gamle Tids Aand, og synes paalidelig, da den saa nöie er knyttet til Kongens Tilnavn. Men undtage vi denne Anecdot og *Röriks* Plads efter *Hrolf* i Kongerækken, vide vi intet om ham. Hvad *Sögubrot* fortæller om en *Hrœrek*, *Ivar Vidfadmes* Svigersön, passer ei paa *Rörik Slyngebaand*, og det Lidet *Saxo* ellers siger om ham, er knyttet til *Amleths* Historie.

*) Danske Atlas 4 D, S. 208, 219.

**) *Langfedgatal* nævner *Hrærek Hunugvabaugi*; en kort Kongeliste fra Begyndelsen af trettende Aarhundrede *Rörek Slaganbogi* (Langebek I S. 15) og *Svend Aagesen*, *Rörek Slaghenback* som *Hrolfs* Eftermand. Navnet og Tilnavnet er öiensynligen det samme, og disse trende af hinanden uafhængige Vidnesbyrd tjene til at bestyrke Sagnets Ælde.

Denne udgjör en særegen Saga, der blot ved et Par uvæsentlige Træk er knyttet til Efterretningerne om *Rörik*. *Amleth* forekommer ei i nogen af de ældre Kongerækker. Islænderne kjende kun til *Amleth* fra *Saxo*. Deres Amloda Saga er en fri Oversættelse af *Saxos* Fortælling, deres Ambales's Saga, en endnu mere romantiseret Bearbeidelse af det samme Æmne. Fortællingens Ælde kan altsaa kun godtgjöres efter indvortes Grunde, og disse lede, om end ikke til at antage en fuldkommen Opdigtelse, saa dog en vilkaarlig Behandling og romantisk Udsmykkelse.

Her findes ingen Vers, der kunde vidne om, at gamle Sange havde lagt til Grund. *Amleths* Bedrifter i Engelland ere aldeles æventyrlige og urimelige, lige fra den fine Smag, hvorved han kunde mærke paa Brödet, hvormed den engelske Konge beværtede ham, at det var bagt af Korn, fremvoxet paa en Valplads, indtil Frierbrevet, den engelske Konge medgav ham til Dronningen af Skotland. Vilde man end hensætte disse Begivenheder til den Periode, der medförte de mindste Vanskeligheder, nemlig da Angelsaxerne havde sat sig fast i Engelland, men ikke endnu vare kristnede; bliver dog det Hele ligere Roman end Historie. Skildringen af *Amleths* Opförsel i Danmark indeholder Exempler paa den Klygt, med hvilken han under sin forstilte Galskab dog sögte at sige Sandhed, hvilken er saa langt trukket, at den bærer Præg af at være opdigtet. Imidlertid er Hovedcatastrophen: at en Sön under forstilt Galskab udruger en sikker Hevn over sin Faders Morder, der var bleven hans Stedfader, aldeles passende med oldnordiske Sæder. Den er i sig selv saa mærkværdig, og maatte paa en Tid, da Blodhevn

var ubetinget Pligt, vinde saa almindeligt Bifald; at det er lige rimeligt, baade at den engang har tildraget sig, og at den længe ved Mindet er bleven forplantet. Vi finde desuden et Spor til de sindrige Svar *), som tillægges *Amleth* i *Snorros* Edda (*Rasks* Udg. S. 126) hvor Havet kaldes *Amleths* Qværn i et Vers af *Skjalden Snæbiörn* **). Hertil kommer at baade *Saxo* fortæller, at *Amleths* Höi endnu saaes i Jylland, hvor en Hede bar Navn efter ham, og at man endnu i nyere Tider har en *Amleths* Hede ved Viborg ***) og paa Mors Fegge Sund samt Fegge Klint, der minde om Morbroderen *Fengo*. Men at vi ikke have Fortællingen herom saaledes, som en gammel Skjald har besunget den, heller ikke som det simple prosaiske Udtog var af de gamle Sange, eller den samme ledsagende prosaiske Indledning, men at den er bleven vilkaarligen udsmykket med allehaande Tilsætninger; dette fölger baade af hvad i det Foregaaende er bleven erindret, og af den Udförlighed, hvormed *Amleths* Skjold og hans Tale til Folket bliver

*) *Amleths* Ledsagere, der ansaae ham for afsindig, sagde til ham, da de vandrede ved Strandbredden at Klitterne vare Meeldynger. *Amleth* svarer, at de vare malte af Havets Storme. *Saxo* 3 B. p. 50. Strandsandets Hvidhed kunde foranledige til at tænke paa Melet, men endnu lettere blev Sammenligningen i det Islandske, hvor Möl Strandsand og Melr Sandstrækning saa meget ligne Ordene Miol og Mel ɔ: Meel.

**) Pastor *Grundtvig* har först gjort opmærksom herpaa i Kjöbenhavns Skilderie 1819 No. 97.

***) *Suhms* kritiske Historie 2 D. S. 348.

fremstilt. En saadan Udförlighed findes ei i det gamle Sagn; der ikkun lader höre hvad troligen i Mindet er bevaret, men vel i en Sagnemands Snakkesalighed, der vil give Fortællingen Runding og en vis Længde. *Amleths* Tale kunde vel *Saxo* selv have faaet Lyst til at udarbeide, som et rhetorisk Stykke, der skulde oplive hans Fortælling; men den vidtlöftige Skildring af *Amleths* Skjold, der indeholdt en Gjentagelse af alle hans Bedrifter, kunde *Saxo* vel neppe have faaet i Sinde at indföre, med mindre han havde fundet den saaledes i Sagnet *). Vi finde maaskee et Vink til, hvo denne Sagnemand har været, i det *Saxo* fortæller S. 59 om den skaanske Hövedsmand *Fialler*, *qvem ad locum, cui Undensacre nomen est, nostris ignotum populis concessisse est fama.* Dette Navn, som *Saxo* ikke ret veed at tyde, er vist *Odains* Akr, Udödelighedslandet, et Fabelland, der ikke er oldnordiskt, men forekommer i de islandske romantiske Sagaer **). Denne Omstændighed og Sagaens hele Form tyder hen til, at *Saxo* kan have modtaget den af Islænderen *Arnold*, der opholdt sig ved *Valdemars* Hof, omendskjöndt Stoffet til dette Sagn maa være hentet fra Danmark, og först langt senere blev bekjendt i Island *).

*) At de mange Billeder paa *Amleths* Skjold ikke vare nogen Urimelighed lærer *Egils* Saga S. 598. Billedernes Mængde viser just, de ikke vare udförte i nogen god Smag. De kunne have lignet de mexicanske Malerier.

**) See Begyndelsen af Hervararsaga, og om Begrebets Oprindelse. Sagabibliothek 3 D. S. 249 - 250.

***) *Gram*, der i Noterne til *Meursius* anseer *Amleth*, för at være en gammel islandsk Fabel, beraaber sig paa at Ordet *Amblodi* betyder

Med *Amleth* staaer og falder *Röriks* Eftermand *Viglet*, hvis faae Bedrifter ere indflettede i *Amleths* Historie, med mindre han skulde være bleven ihukommet som *Vermunds* Fader. Hvad *Saxo* veed om *Viglets* Eftermand *Vermund* den Blinde, hörer til de tvende Sagaer, om *Frovins* Börn og om *Uffo* den Stærke. I den förste af disse fortælles om den Hövding *Folke*, hvem Jarl *Frovins* Sönner havde sendt til *Vermund* at forkynde *Atisles* Angreb og deres Faders Död, og hvem *Vermund* derpaa havde foræret det gyldne Bæger, hvoraf han drak; at han ved at modtage dette havde aflagt Löfte om, för at tömme Bægret fuldt af eget Blod, end vende Fienden Ryggen, og at han siden mandeligen holdt det. Jarlesönnerne reiste til Sverrig, for at hevne Faderens Drab paa *Atisle*, der roste sig af at have fældet ham. Brödrene fandt Kongen ene, de vilde dog förs angribe ham hver for sig, men da den ene Broder var nær ved at segne, glemte den anden Ærens Love, sprang til og dræbte *Atisle*. Disse Kampscener omtales vel kun af *Saxo*, men de ere i dem selv sandsynlige; de bære ikke Præg af vilkaarlig Udsmykkelse, undtagen den Historien uvedkommende Skildring af fire Slags Krigsfolk, der lægges *Vermund* i Munden. Den mægtige svenske Konge *Atisle*, som nævnes her, har *Saxo* venteligen meent at skulle være en senere af dette Navn, men Sagaen selv har uden Tvivl

saavel i det gamle Digtersprog som i det nyere Tungemaal en Taabe. Men snarere betegner dette Ord, der er beslægtet med *ambla* og *ambl*, en Fusker, paa Angelsaxisk *æmelli*, og svarer altsaa ikke nöiagtigen til den Karakteer, der gives *Amleth*.

derved forstaaet *Hrolfs* Samtidige, som den meest bekiendte svenske Konge, uagtet hans Död fortælles anderledes, ikke blot i *Hothers* Saga hos *Saxo* S. 42, men ogsaa i *Thiodolfs* Ynglingatal (Ynglingasaga Kap. 44). Löftet og Kampen vare for Sagnet det Vigtige, de svenske og danske Kongers Navne, til hvis Historie den knyttedes, det mindre Vigtige.

Den gamle Kong *Vermund* havde en Sön, der hedte *Uffo*, kæmpestærk, men saa doven, at han laae i Stegerset den udslagne Dag, og talte ikke et Ord; indtil en haanende Udfordring af Saxerkongen bragte hans Sind i Oprör. Han modtager den, og möder paa en Öe i Eideren. Den gamle blinde Fader lader sig lede til Floden, for at lytte til Kampen; da han i Begyndelsen ei ret kunde höre Sönnens Hug, flytter han sig Vandet nærmere, rede til, hvis Sönnen faldt, at kaste sig i Floden, indtil et diærvt Hug af Sönnens Sværd lod ham mærke, hvo der havde seiret. Denne Fortælling om en sildigere, ved en udvortes Anledning sig udviklende, sielden Aandskraft i et kæmpestærkt Legeme, passer til Hedenoldens Aand, og har flere Sidestykker i de islandske Sagaer *). Hele Begivenheden er af den Beskaffenhed, at den vækker levende Deeltagelse hos Mængden, og engang hört ikke letteligen vil glemmes. At man siden forklarede sig *Uffos* Taushed af hans Skamfuldhed over, at to Danske, *Frovins* Sönner, havde kæmpet med *Atisle* ene, er en uvæsentlig Udsmykkelse, der

*) F. E. Vatnsdælasaga S. 4-6. Begyndelsen af An Buesvingers Saga i Biörners Kæmpedater. Svarfdælasaga i Sagabibl. I D. S. 300. Saga om *Gunnar* Sagabibl. I D. S.352.

vist nok ikke har hört til det oprindelige Sagn. Dets Troværdighed bestyrkes ved *Svend Aagesens* Vidnesbyrd, som imod Sædvane udförligen fortæller *Uffos* Bedrift, og i det han i nogle enkelte Punkter, f. Ex. i at giöre Saxerkongen til tydsk Keiser, er uovereensstemmende med *Saxo*, dog har bevaret alle de karakteristiske Træk. Flere Kongerækker fra Valdemarernes Tid, som Langebek har ladet aftrykke, nævne baade *Vermund* og *Uffo*. Ogsaa Langfedgatal kiender *Vermund*. Den kalder vel hans Sön *Ole* hin Litillati (den Ydmyge); men da Tilnavnet godt kan passe paa *Uffos* tidligere Adfærd, har en Forvexling mellem Navnene *Uffo* og *Ole* her let kunnet finde Sted, hvilket bestyrkes ved *Saxos* egen Bemærkning S. 65, at *Vermunds* Eftermand er af Flere bleven kaldt *Ole* den Sagtmodige, men at man intet videre vidste at fortælle om ham. Uagtet saaledes baade indvortes og udvortes Grunde tale for, at Sagnet er troværdigt; have dog Nogle *) paastaaet, at ingen *Uffo* nogensinde har levet i Danmark, men at han var en Konge i Mercia, hvis Bedrifter man efter *Knud* den Stores Tid lærte at kiende, og nu vilkaarligen optog i Kredsen af Danmarks Regentere. Tvende Grunde har man anfört for denne Paastand; den förste er, at Navnene *Vikleg* (*Viglet*) *Vermund* og *Offa* (*Uffo*) forekomme i gamle angelsaxiske Genealogier, og at disse Konger altsaa maa have været Angelsaxer. Men efterlæser man Genealogierne i deres Sammenhæng **), finder

---

*) *Gram* i Noterne til Meursius S. 31. *Dahlmanns* Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte, I B S. 233 - 235.

**) *Gibsoni chronicon Saxonicum* S. 28, 59.

man, at en Kong *Penda*, der kom paa Thronen 626, skal have stammet fra *Offa* i ottende Led, og en *Offa*, der kom paa Thronen 755, regnedes at nedstamme fra sin Navner i tolvte Led. Regnede man nu i denne Krönike fire Led paa 130 Aar, maae man have regnet 8 Led paa 260 Aar, og saaledes maae efter Krönikens eget Vidnesbyrd *Offas*, *Vermunds* og *Viglets* Tidsalder hensættes til det fierde Aarhundrede, flere Menneskealdre förend Angelsaxerne landede i Brittannien. De maae altsaa have levet i disses gamle Fædreland, hvilket end ydermere bestyrkes, ved at *Vikleg* giöres til *Odins* Sön; men det er almindeligt for de angelsaxiske Genealogier at anföre nogle Ætled af deres Herkomst, som landede paa Öen, og derpaa, naar de ei vidste at opregne flere Stamfædre, at sætte *Odin* i Spidsen. Den anden Grund, man anförer, er, at *Matthæus Parisiensis* har særskilt beskrevet *Offas*, en gammel Konges Levnet i Mercia. Denne *Offa*, en Sön af *Vermund*, var blind til sit syvende Aar, stum til sit tredivte. En fornem Mand ved Navn *Riganus* vilde tvinge den gamle Konge til at erklære ham for sin Arving; da bad *Offa* inderligen til Gud om sit Mæle, erholdt dette pludseligen, og overvandt Fienden i et stort Slag; den gamle *Vermund* döde kort efter og blev kristeligen begravet. Det Fölgende af *Offas* Historie, der ikke vedkommer os her, er ligesaa fabelagtigt som det Anförte. Denne Levnetsbeskrivelse bærer saaledes alle indvortes Præg af Munkedigt. I det *Matthæus Parisiensis* sætter *Vermund*, hvem han for Navnelighedens Skyld tilskrev Warviks Opbyggelse, samt Sönnen *Offa*, i Engel-

land ved at giöre dem til Kristne, i det mindste maatte have levet förend Kristendommen blev indfört; röber han derved tilstrækkeligen, at han ei har benyttet paalidelige Kilder, men opdigtede Legender. At *Saxo* ikke har hentet noget fra *Matthæus Parisiensis* fölger af sig selv, da han er ældre end denne. At heller ikke de engelske Sagn, denne *Matthæus* fulgte, ere för *Saxos* Tid blevne bragte til Danmark og der localiserede, er aldeles klart af disses egen Beskaffenhed. Hos *Saxo* og *Svend Aagesen* fortælles kun den ene og i sig selv troværdige Bedrift af *Uffo*; her findes intet Spor til Kristendom; alt stemmer med den nordiske Aand; er ledsaget af karakteristiske Træk og frit for det Fabelagtige, som findes hos den engelske Forfatter. At et gammelt hedensk Sagn bliver omdannet til en kristelig Legende; at det Simple bliver, ved at gaae giennem Folkemunde, Æventyrligt; at det Karakteristiske og Aandfulde bliver ved senere Udsmykkelse trivielt og aandlöst; er noget i Sagnenes Historie heelt Sædvanligt; men netop det Modsatte heraf maatte antages, naar *Saxos* Fortælling skulde være afledet af den engelske Legende. Vi mene derfor, at et gammelt Sagn, Angelsaxerne förte med sig, har hos den oftnævnte *Matthæus* erholdt en kristelig Dragt, og at netop de angelsaxiske Historieskrivere mærkeligen bestyrke Troværdigheden af det, *Saxo* fortæller om *Uffos* Kampe paa Öen i Eideren. Men ingenlunde fölger deraf, at *Vermund* og *Uffo* vare Leirekonger; nok at de have regieret enten over Angler eller Jyder i det fierde, i det mindste ikke senere end det femte Aarhundrede. Endnu en Bekræftelse paa Troværdigheden af den hele Sagnkreds er den Omstændighed, at og-

saa *Frovin* og hans Sön *Vig* omtales i angelsaxiske Genealogier paa en Maade, der sætter dem i Anglernes gamle Hiem som samtidige med *Vermund* og *Uffo* *).

Enden af *Saxos* fierde Bog indeholder korte Efterretninger om *Dan* 2, *Huglet* 2, *Frode* 2, *Dan* 3 og *Fridlev*. Om *Huglet* anföres kun i to Linier, at han skal have overvundet to svenske Konger. En Efterretning, der er for kort og afbrudt, til i denne Form længe at være gaaet giennem Folkemunde. Den maa altsaa have udgiort en Deel af et större Sagn, men da vi ikke kiende dette, kunne vi intet sige om Efterretningens Paalidelighed. De andre fire have Navne fælleds for flere af de gamle Konger. Hvor dette er Tilfældet i Sagnhistorien, ere Forvirrelser uundgaaelige. Sagnet angiver aldrig, hvilken i Ordenen den Konge var, hvis Bedrift fortælles; ofte tilföier det intet Tilnavn, og har siælden andre Tidsbestemmelser; men de förste der ordnede Sagnene manglede gemenligen faste Regler, hvorefter de kunde gaae frem. Vi ville derfor ved at omtale disse Konger tillige tage Hensyn til deres Navnere, med hvilke de let kunde blandes.

Saxo kiender tre Daner; om den förste veed han næsten intet, uden hvad han kunde slutte af Navnet, at nemlig efter ham Danmark var bleven opkaldt. Om den anden anförer han intet uden Daddel i almindelige Udtryk over hans Hoffærdighed, altsaa vidste han heller ikke om ham andet, end hvad der laae

*) *Chronicon Saxonicum* p. 15. *Cerdic* (som landede i Brittanien 495) *fuit filius Elesæ, Elesa Eslæ, Esla Givisi, Givisus Vigi, Vigus Freavini, Freavinus Freothogari* o. a. v.

i Tilnavnet *Mykillati.* Om den tredie beretter han kun at denne i sit tolvte Aar maatte begynde en Krig med Saxerne, der forlangte Skat af Danmark, at han fyldte Elben med sine Skibe, slog Saxerne, og gjorde dem skatskyldige, og at han var Farfader til *Frode* den Fredegode. Her er atter et Brudstykke af et Sagn, alt for ufuldstændigt, til at man af indvortes Grunde kan bedömme enten dets Troværdighed, eller hvilken Dan det angaaer, og i hvad Tidsalder han levede.

Snorro kjender kun een Dan, nemlig *Mykillati*, og fortæller om denne, at han, den tredie, der bar Kongenavn i Danmark, havde givet Riget Navn *), at han var den förste, der lod sig höilægge, og det med megen Pragt **), og at han var Fader til *Frode* den Fredegode ***). *Snorro* tillægger saaledes een, hvad *Saxo* har fordelt mellem trende Daner. Tilnavnet *Mykillati* eller den Storsindede kan betegne baade den Hovmodige, Stormodige og Pragtelskende, hvilke Begreber desuden letteligen i Oldtiden blandedes. Da der egentligen intet fortælles om hans lange Regiering, uden at han tilsidst anordnede sin prægtige Begravelse paa en forhen ei sædvanlig Maade, er det rimeligst, at han deraf har faaet sit Tilnavn, og dette er saaledes det sikkreste Minde om ham. *Svend Aagesen* taler kun om *Dan* den Hovmodige, *Frode* den Gamles Fader, *Langfedgatal* og *Fundin Noreg* nævne ogsaa blot *Dan Mykillati*, en Sön af *Oluf Litillati*, og Fader til *Frode*

*) Ynglingasaga K. 20.

**) Fortalen til Heimskringla S. 2.

***) Ynglingasaga K. 29.

den Fredsomme. De esromske Annaler fortælle vel en Deel om *Dan*, Skaanes og Öernes Herre, hvem Jyderne kaldte til Hjelp mod Keiser *Augustus*, og til hvis Ære Rigets Fyrster gav Landet Navn af Danien; men denne Fortælling bærer alt for mange Præg paa heel at være opdigtet, til at den videre fortjener at dröftes. Egentligen vide vi saaledes intet om nogen anden *Dan* end *Mykillati*, og om ham kun saare lidet. Alt det Övrige, *Suhm* fortæller om Kongerne af dette Navn, hvoraf endog adskilligt er gaaet over i vore historiske Compendier, grunder sig enten paa langt senere Forfatteres uhjemlede Efterretninger, eller paa Gisninger, og maae forkastes som uhistoriskt.

Saxo omtaler fem Konger af Navnet *Frode*. At dette Tal ikke er vilkaarligt, sees af, at de fleste andre danske Kongerækker fra 13 og 14 Aarhundrede, hvilke ikke ere udskrevne af *Saxo*, nemlig No. 2, 7, 9, 10 anförer det samme Antal, og hermed stemmer og i Grunden *Svend Aagesen* overeens, som vel kun nævner 4 *Froder*, men öiensynligen sammenblander *Frode Fridleifs* Sön og *Frode Ingialds* Fader. Endnu vigtigere er det, at *Langfedgatal* *) opregner det samme Antal. Af

*) Da *Langfedgatal* hos *Langebek scriptores* I p. 2 er taget af et Haandskrift fra Begyndelsen af det fjortende Aarhundrede, da flere samtidige Haandskrifter, som i det Væsentlige dermed stemme overeens, ere tilbage; kunne vi med Grund antage, at denne Kongerække ikke kan være yngre end det trettende Aarhundrede. Men da end videre dette Stykke baade i Overskrift og Indhold stemmer overeens med det Skrift, *Snorro* nævner i Fortalen til Heimskringla, som et

disse *Froder* sættes een höit op i Tiden mellem de förste Leirekonger, en anden sættes langt ned mod *Harald Hyldetands*

---

vigtigt Mindesmærke; er der stor Rimelighed for, at vor *Langfedgatal* er det samme, *Snorro* har kjendt, og sat Priis paa; altsaa den Kongerække, som de kyndigste Islændere i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede ansaae for den paalideligste. Islændernes Stemme har imidlertid kun Vægt i Henseende til det, hvorom de kunde have nöiere Efterretning, og hvori ikke visse os bekjendte Fordomme vildledede dem. Nu bestaaer *Langfedgatal* af tvende forskjellige Bestanddele, Ledderne för og efter *Odin*. Den sidstnævnte Række har det tilfælleds med saa mange andre Folkeslægters Stamtavler, at den lader de gamle Kongeslægter nedstamme fra Guderne, og derved betegner Punktet, hvor ethvert Minde hörte op. Islænderne til *Snorros* Tid ansaae derimod *Odin* for en Konge, og havde Hypotheser, om hvad Tid han var kommen til Norden. De sögte nu altsaa at bringe hans Genealogi lige op til *Adam*, og fandt Materialier dertil hos Angelsaxerne, hos hvilke baade adskillige Genealogier havde denne Længde (Gibsons *chronicon Saxonicum* S. 77), og hvor desuden adskillige drömte om en trojansk Herkomst. Saaledes blev *Odins* Stamtavle sammensat af tre Bestanddele; först de troianske Helte, som ved *Jupiter* nedstammede fra *Noah*; disse bleve ved Tros, som man gjorde til *Thor*; forbundne med sex Led af mythiske Navne, der benævnedes efter *Thor* og hans Sönner, og paa dem fulgte elleve angelsaxiske. Men fordi saaledes den förste Deel af *Langfedgatal* er uefterrettelig, fölger ei, at den sidste Deel er det. I Henseende til den Uovereenstemmelse mellem de andre angelsaxiske Genealogier og *Langfedgatal*, ifölge hvilken hine have langt færre Ledder efter *Odin* end denne, hvoraf Professor *Dahlman* anf. St. S. 360 henter en Grund til at nedsætte *Langfedgatals* Troværdighed, maae jeg bemærke, at de færre Led hos

Dage. De tre andre adskilles dels ved Tilnavnene, den Fredgode eller Gavmilde, hvilke Benævnelser gemenligen tillægges den samme, og den Frækne; dels ved deres Slægt; naar den ene kaldes *Fridlevs* Sön, den anden *Ingialds* Fader. Adskillige af disse *Froder* blandes med hinanden, som vi siden skulle see; her maa det være nok at bemærke, at *Saxos Frode* den anden eller den Frækne er den samme, som *Svend Aagesens Frode* den Gamle, en Sön af *Dan Mykillati*. Hvad der fortælles om ham er en Tvekamp med en norsk Kong *Froger*, *Odins* Sön. Denne *Frogers* Herkomst og Kampens Beskaffenhed synes at antyde, at Sagnet var gammelt, men hvo kan bestemme, hvilken af flere *Froder*, der havde eller kunde fortiene Tilnavnet den Frække, var *Frogers* Bane? For *Saxo* kunde *Frogers* Nedstammelse fra *Odin* være en Grund til at giöre hans Banemand til een af de ældste *Froder*. *Fundin Noreg* giver *Frode*, *Dans* Sön, Tilnavnet den Fredsomme.

Af Fridlever kiender *Saxo* to, den ene Sönnesön af *Frode* den Frækne, den anden Sön af *Frode* den Fredegode. *Langfedgatal*, hvem *Fundin Noreg* fölger S. 12, opregner tre af dette Navn: den förste Sön af *Skiold*, den anden af *Fredfrode*, den tredie Sön af *Frode* den Fredsomme. *Rymbegla* fortæller om den förste *Fridlev*, at han blev kaldet *Leif*, fordi Fade-

---

Angelsaxerne neppe betyde andet, end at disse ikke erindrede sig flere Slægter fra deres gamle Fædreland, og altsaa deres Genealogier bleve kortere, derved syntes det som *Odin* blev rykket længere ned i Tiden. Efter min Mening har *Odin* ligesaa lidet levet efter som för Christi Födsel.

ren *Skiold* lod ham (*leifde honum*) Rige og Gods, *Fridleif*, fordi der var Fred under ham. Dette er ikke andet end en slet Etymologi af Navnet. *Svend Aagesen* nævner kun een *Fridlev*, som Fader til *Frode* den Fredegode, og *Snorro* omtaler leilighedviis (Ynglingasaga 29) en *Fridlev* som Sön af *Frode* den Fredsommelige. *Saxo* er den eneste, der fortæller noget om Fridlevernes Bedrifter, og som har givet *Frode* den Fredegodes Fader Tilnavn af den Hurtige, men hvad han beretter om ham, er hverken af Omfang eller Vigtighed tilstrækkeligt, til at have udgiort en egen Saga. Bedrifterne ere trende: den förste er en Kamp med Hollands Fyrste *Hvirvil*, hvori *Fridleif* for det meste allene overvinder alle Fienderne, hvilken Fortællling bærer samme Præg, som de Sagn om den senere *Fridleif*, *Frodes* Sön, vi længere hen skulle undersöge. Den anden Bedrift er, at han stak Dublin i Brand, ved at binde Svamp paa Svalernes Haler, det samme som forhen var bleven fortalt om *Hadding*. Den tredie Bedrift var, at han paa et Streiftog i Brittanien skaffede sig et sikkert Tilbagetog, i det han ligesom *Amleth* forhen sammesteds, lod Ligene reise op igien, og sætte i Slagtorden for at skræmme Fienden. De tvende sidste Anecdoter ere altsaa blevne fortalte om flere Oldtids Konger, hvilket maaskee bragte *Saxo* til at gientage dem.

Femte Bog.

Saxos femte Bog der er saa stor, som de tvende foregaaende tilsammen, optages heel af *Frode* den Tredies Historie. Foredraget i denne har en særegen Udförlighed. Vel havde *Saxo* ogsaa i det Foregaaende, som Sagnhistorien stedse medförer vidtlöftigen udmalt enkelte Træk, i det han korteligen fortalte det Övrige; men her bliver han lige udförlig fra *Frodes* Barndom til hans Död. Ikkun Behandlingen af *Amleths* Historie har hermed Lighed. Desuden findes her den Særegenhed, at flere Sagaer ere flettede ind i hinanden. Först ere *Frodes* og *Erik* den Veltalendes nöie forbundne, siden indflettes ogsaa i *Frodes* Historie *Hedins* og *Hognes* Saga, *Asmunds* og *Asvits*, *Hjalmars* og *Orvarodds*. Om end de tvende sidste Sagaer kun ere fortalte som samtidige, og altsaa maaskee blot for den formentlige Synchronismes Skyld tilföiede af *Saxo*, er dog *Eriks* Saga og *Hedins* og *Hognes* saaledes indflettede i *Frodes*, at de med denne udgjöre et sammenhængende Heelt, hvilket *Saxo* maa have forefundet. Men hvo som kjender, hvorledes Fortællingen gaaer fra Mund til Mund, og at en vis Korthed, forbundet med Livlighed og Simpelhed i Fremstillingen, ere Betingelser for at den kan opfattes og bevares, vil ikke finde det rimeligt, at denne i nærværende Form kan være gaaet igjennem mange Slægter. Begivenhederne ere ikke af den Art, at de, som i Volsungesaga, medföre en dramatisk Interesse, der gjör, at det ene bindes i Hukommelsen til det andet. *Frodes* Ungdom er eet Heelt, hans Seiervindinger et an-

det. Fremdeles ere Sagaerne om *Frode*, om *Erik* og om *Hedin* og *Hogne* saaledes indflettede i hinanden, at de afbryde hinandens Gang; men dette skeer aldrig i nogen gammel islandsk Saga, og findes i den islandske Literatur kun i de senere og vilkaarligen opdigtede Stykker. Af Vers forekomme blot nogle enkelte, og disse hörende deels til *Eriks*, deels til *Asmunds* Saga, ikke til *Frodes*. Vi slutte heraf, at *Saxo* har nedskrevet, hvad han har om *Frode*. ikke efter gamle Sange, ikke efter Folkesagn, men efter en Sagnemands Foredrag. En saadan Mand, hvis Levebröd var at fortælle, maatte vist nok vide Beskeed om mange gamle Ting, men han maatte tillige forstaae at udsmykke Tildragelserne, at krydre Fortællingen ved Taler og Sentenser, og være i Stand til at forlænge sin Historie ved at indfatte andre Historier i dens Kreds, saalænge Tilhörerne skjöttede om at höre. Fra *Harald Haardraades* Tid havde slige Sagnemænd indfundet sig ved det norske Kongehof, og *Saxo* fortæller selv, at en saadan opholdt sig hos *Valdemar* den Förste. Det er da ikke usandsynligt, at *Saxo* har af ham hört denne *Frodes* Saga, især da just i den forekomme saa mange islandske Ordsprog *).

---

*) F. E., S. 71. *Extremis se aqvilæ ecalpunt*, paa Islandsk *Andverdir skulo ernir kloaz* (findes i Hemmings Thattr og flere Steder). S. 73 *Ille sibi in lapsu faustum ominatur eventum*, paa Islandsk *Fall er fararheil* (Harald Haardraades Saga K. 93). S. 74 *Augurem esse sapientis animum*; paa Islansk *Spá er spaks geta* (Olaf Tryggvesøns Saga isl. Udg. K. 162 S. 193. S. 75 *Nudum habere tergum fraternitatis inopem*, paa Islandk *Berr er hver á bakinu nema brodur egi* (Grettes

Efter disse forelöbige Bemærkninger ville vi först betragte Fortællingen om *Frodes* Ungdom eller *Erik* den Veltalendes Saga. Hovedindholdet er dette: *Frode*, *Fridleifs* Sön, kom paa Thronen i sit syvende Aar; Riget bestyredes af Formyndere, blandt hvilke *Vestmar* og *Kol* vare Kongens Opdragere. *Vestmar* havde 12 Sönner, hvis Overmod gik saa vidt, at de rövede Koner og Piger, og da de endog vovede at antaste Kongens Söster, maatte hun i sit Jomfruhuur lade sig bevogte af 30 Huuskarle. Men da hun og hendes Terner havde forladt Kongsgaarden, kunde Hofsinderne ei faae deres Klæder syede, ei heller lappede; de foreslaae derfor den unge Konge, at beile til Hunnerkongens Datter *Hanunda*. *Vestmar* med sine Sönner, *Kol* med sin Kone, den troldkyndige *Gotvare*, der aldrig manglede Svar, paatoge sig at frie. *Hanunda* lod haant om en Beiler, der ei endnu havde udfört nogen Bedrift; *Gotvare* fortalte vel en Deel, om hvor godt *Frode* kunde svömme, og at han forstod ligesaa godt at bruge venstre Haand som höire; men mere virkede dog hendes Elskovsdrik. *Hanunda* samtykkede, og reiste med dem. Men efter at hun var kommet til Kongsgaarden, blev Ryggeslösheden under tre Aars

---

Saga Kap. 88). S. 77 *Ferienti interdum breve percussionis gaudium fore* ɔ: *à skamma stund verdir hond höggi fegin.* *Nial* Saga Kap. 42. S. 78 *arduum contra fortem fune contendere* ɔ: *illt er vid raman reip at draga.* S. 79 *rebus integris incolumi redire curru*, paa Islandsk *heilum vagni heim ad aka.* Begge de sidstnævnte Ordsprog forekomme oftere. Om end nogle af disse Ordsprog f. Ex. bar er broderlös Bag ere danske, gielder dette dog ikke om de Fleste.

uafbrudte Fred endnu större end för. *Grep*, en af *Vestmars* Sönner blev Dronningens Boler, og de Danske murrede lydeligen over Kongens Sorglöshed.

Af det hidtil fortalte er vel Frieriet til den hunniske Prindsesse kun lidet rimeligt, men det Övrige er i sig selv ikke usandsynligt. Kongedatteren, der pleiede at sye om Hofsinderne, er et Træk af den ældgamle Tids Simpelhed. *Frodes* paafölgende Bedrifter kunde formedelst Modsætningen have bragt Mindet om hans lidet lovende Ungdom til Efterkommerne.

Nu fremföres paa Skuepladsen Nordmanden *Erik*, *Ragners* Sön, som havde Tilnavnet den Veltalende, og ved at nyde en af Slangesaft farvet Gröd, var bleven saa klog, at han kunde forstaae Fuglenes Tale. Ved en Række af snilde Gierninger lykkes det ham at vække Kong *Frode* af sin Dvale, komme i hans Tieneste, erholde hans Söster til Ægte, og tilsidst blive Konge i Sverrig, hvor han var den förste Regent af Navnet *Erik*. Hans hele Historie er en Række af Usandsynligheder og Urimeligheder, der bære Præg af at være opdigtede for Moro. Det maae være nok, her at henvise til Skiænderiet i Vexelsange med *Grep* og med *Gotvara*; til de Gaader, hvori han tilkjendegiver Kong *Frode*, at han havde dræbt hans Landværnsmand, hvilke ere i samme Smag som de der tillægges *Kroka Ref* i Sagaen, der bærer dennes Navn *); og til den Gave han om Vinteren bragte samme *Frode*, nemlig et Stykke Iis, hvilket han lod falde i Ilden, da han rakte det over til en af Hofsinderne, hvorpaa alle troede det var Metal,

*) See denne Saga K. 12 i *Markussens* Samling, 8.

der smeltede, (ligesom de aldrig havde för seet Iis, eller vidste hvorledes Metal blev smeltet), og Hofsinden, der skulde have modtaget det, blev dræbt. Alt hvad der fortælles om *Erik*, löber ud paa slige Paafund, det ene æventyrligere end det andet. Imidlertid beroer denne *Eriks* historiske Tilværelse blot paa hvad *Saxo* fortæller, thi han nævnes intet andet Sted, undtagen i *Snorros* Edda, hvor det anföres i Anledning af Kongernes Tilnavn, at *Eirikr inn malspaki* var af Ylfingernes Æt, men intet meldes om hans Bedrifter. I Rækken af Upsalakongerne var der ifölge *Thiodolfs* Ynglingetal ingen Plads for ham.

Vi vende nu med *Saxo* tilbage til *Frodes* egne Bedrifter. Efter at han nemlig var bleven skilt ved den hunniske Prindsesse, og *Erik* havde skaffet ham den norske Kong *Göthers* Datter, begyndte hans Toge. Det förste var mod Slaverne, der havde angrebet Kysterne. Störrelsen af *Frodes* Krigshær og af hans Flaade beskrives i de meest hyperbolske Udtryk. Den næste Seier var over Kong *Göther*, der vilde hævne sin Datters Bortförelse. Disse Bedrifter vare dog endnu kun smaae imod Angrebet, til hvilket Hunnernes Konge *Hun* i to Aar havde rustet sig. Hans Söemagt bestod af 6 Flaader under 6 Konger, hver Flaade paa 5000 Skibe, hvert Skib paa trehundrede Aarer. Overanförselen havde *Olimar*, Russernes Konge. *Frode* nödte denne Magt, efter at have undertvunget alle Öerne mellem Danmark og Östlandet. Hans Skibe vare baade færre og mindre, dog seirede de Danskes Tapperhed; men den havde nær bleven deres egen Undergang, thi Ligene havde saaledes tilligemed de sönderbrudte Vaaben sammenhobet sig i Havbugten omkring Skibene, at de ei kunde bane sig Vei med Aarene.

Endnu var den hunniske Krigshær tilbage, der i Tal langt overgik Flaadens Styrke. Men denne uhyre Hær blev fortæret af Hunger. Næste Aar samler Kong *Hun* friske Folk, *Frode* möder ham. Strax den förste Dag de sloges, faldt saa mange Mennesker, at Ligene gjorde Broer over tre af Ruslands störste Floder; i syv Dage varede Slaget, paa den syvende Dag faldt Kong *Hun*, og 170 Konger hyldede *Frode*, som derpaa regjerede fra Rusland af, og indtil Rhinen. Imidlertid vare dog endnu adskillige nordiske Lande tilbage, der ikke adlödde *Frodes* Scepter. *Erik* erobrede det egentlige Sverrig fra *Gestiblinde*. *Frode* gjorde et Tog til Haloga Land, *Arngrim* erobrede Finland trods alle Finnernes Koglerier. Derpaa seilede *Frode* til Brittannien, hvor han snildeligen undgik Britterkongens Forræderi, undertvang Engelland og plyndrede i Irland. Efter disse Bedrifter havde *Frode* Fred i 30 Aar, og ligesom han allerede forhen havde givet mange Love, kunde han nu vaage over den indvortes Sikkerhed med saadant Held, at han i Jylland lod ophænge en tyk Guldarmring ved en Landevei, til Beviis paa Eiendommens Sikkerhed, ligesom han forhen havde ladet tvende saadanne ophænge i Norge. Under denne Fred var det Christus blev födt. En gammel Hex fik Lyst til Ringen, og lod sin Sön stiæle den. *Frode* drog til hendes Gaard for at gribe hende, men hun omskabte sig til en Söko og sine Börn til Kalve. Som den gamle Konge studsede ved Synet af disse Dyr, löber Sökoen hen imod ham, og stanger ham til Döde. I trende Aar förte Rigets Hövdinge Liget omkring, indtil de begrove det ved Værebro i Siæland.

Saxo er ikke blot meget omstændelig i at fortælle disse utrolige Begivenheder, men han veed og hvad Tid de ere skete; thi vi treffe her for förste Gang en synchronistisk Bestemmelse, at nemlig *Frode* regierede ved Christi Födsel. Vi kunne ikke være uvisse om, hvorfra denne Tidsregning er hentet, og hvorpaa den grunder sig. I flere gamle islandske Skrifter *) er det samme fortalt, og sat i Forbindelse med den Fred, *Frode* hævdede i Norden. Fordi det nemlig hedte sig, at der under Keiser *Augustus* havde været Fred over den ganske Verden, da Kristus blev födt, hensatte man Frodefreden til samme Tidspunkt, og meente herved at have fundet en fast Tidsbestemmelse.

Denne Mening har havt den störste Indflydelse paa *Saxos* hele Kongerække. Han maatte, som vi forhen have bemærket, begynde med de tre Konger *Dan*, *Skiold* og *Gram*, der gave de Fölgende deres Tilnavne, derefter omtale *Hadding* og *Frode* 1, i hvis Sagaer der forekom Jotuner. Derpaa kom *Helge* og hans Sön *Hrolf Krage*, fordi dennes Eftermand *Hother* krigede med Aserne; og da i de gamle Slægtregistre *Rörik*, *Viglet*, *Uffo* og *Vermund* anförtes strax efter *Hother*, erholdte ogsaa disse her deres Plads. Da *Saxo* havde antaget en *Dan*, som den förste Konge i Danmark, og de övrige Sagn om en Kong *Dan* i Særdeleshed *Dan Mykillati* ikke passede paa *Dan* den Förste, men Kongerne af dette Navn dog maatte antages at være ældgamle; har dette vel bestemt ham til efter *Uffo* at anföre *Dan My-*

---

*) *Snorres* Edda Skaldskaparmal S. 146. *Rymbegla* S. 318.

tillati, og fordi han forklarede Tilnavnet til hans Vanære (*superbia inflatus*) mere paa theologisk end paa oldnordisk Viis; bragtes han til at adskille en tapper *Dan* fra den hovmodige; *Frode* den anden fik Plads imellem de trende Daner for at adskille dem, da sielden Sön bar Faders Navn, og fordi han selv, som kæmpende med en *Odins* Sön, hörte til de ældste Konger. *Fridlef* maatte nævnes som *Frode* den Fredgodes Fader. Saaledes blev Kongerækken ordnet med al den Skiönsomhed, som man af en Datids *Klerk* kunde vente, og den ifölge theologiske Grunde antagne Tidsbestemmelse af Fredfrodes Regiering bevirkede, at alle de foregaaende Konger bleve skudte en Deel hundrede Aar længere tilbage, end de rimeligviis havde levet. Men ogsaa paa den fölgende Kongerække havde denne Tidsbestemmelse mærkelig Indflydelse, thi naar *Frode* den Fredgode skulde have levet ved Christi Tid, og adskillige af de senere Konger allerede efter *Saxos* Hypotheser vare anförte som *Frodes* Formænd; maatte det blive saare vanskeligt for *Saxo* at udfylde 800 Aar med en nogenlunde sammenhængende Kongerække. Han maatte derfor blive tilböielig til, naar de Sagn han forefandt, nogenlunde tillod det, baade at giöre flere Konger af een, og at lade samtidige Fylkekonger fölge efter hinanden, som Stolkonger i Leire.

Er da Tidsbestemmelsen for *Saxos Frode* den Fredgode ligesaa usikker, som det der fortælles om hans Bedrifter, er i sig selv upaalideligt; maae vi undersöge, om ikke noget deraf ved andre Vidnesbyrd kunde bestyrkes.

Vi finde da, at de danske Kongerækker No. 2, 7, 9, 10 hos *Suhm* og de esromske Annaler anföre *Frode* den Fredgode

Fridleifs. Sön; ikkun at Annalerne og No. 7 kalde ham den gavmilde. *Svend Aagesen* giver ham begge Tilnavne, og siger hans Gavmildhed var saa stor, at han agtede Guld og Sölv som Skarn, men derhos forvexler han ham med en senere *Frode*, ved at giöre ham til *Ingialds* Fader. *Langfedgatal*, hvem *Fundin Noreg* fölger S. 12, angiver Fredfrode for en Sön af *Fridleif*, Sönnesön af *Skiold*. *Snorros* Edda beretter det samme om *Fridfrodes* Herkomst (*Rasks* Udg. S. 146) i Anledning af at Guldet hos Digteren kaldtes *Frodes* Meel, og föier til som Indledning til det gamle Digterqvad Grottesangen: at da *Frode* regierede paa den Tid, Keiser *Augustus* indförte en almindelig Fred ved Christi Födsel, og *Frode* var den mægtigste Konge i Norden; blev Freden i det hele danske Tungemaal kaldt efter ham, og erholdt af Nordmændene Benævnelsen Frodefred. "Ingen Mand, hedder det, giorde da den anden Meen, om end han fandt sin Faders eller Broders Bane bunden hos sig. Da var hverken Tyv eller Ransmand; saa at en Guldring kunde ligge længe paa Jalangs Hede." Hos Kong *Fiolner* i Sverrig kiöbte denne *Frode* tvende Jettemöer, *Fenia* og *Menia*, der tilmalede ham Guld og Fred og gode Tider; men da han blev overmodig i sine Fordringer, malede de ham ogsaa Ufred og Fiender paa. Qvadet, Grottesangen kaldet, er Möernes Sang ved Qvernen, den indeholder först Skildring af *Frodes* Fred og Held, siden Trudsler imod ham; hans Fiende nævnes ei, Indledningen angiver Sökongen *Mysing* at være meent. Sangen ender med Spaadom om, at *Frode* skulde blive hevnet af *Hrolf Yrsas* Sön. Den sidste Hentydning er meget dunkel, men viser i det mindste, at Skialden har blandet en

ældre *Frode* med en yngre, hvis Fiendes Banemand *Hrolf Krage* kunde blive. *Rymbegla* gjentager ikke blot Eddas Beskrivelse over *Frodes* Fred (S. 318), men tilföier endog, at den Gang da Christus kom til Verden, vare Tiderne saa gode, at Agrene bare Gröde af sig selv, og i Jorden fandtes alskens Malm. Den bemærker derfor, at fordi *Frode* var saa viis, bleve de Vise efter ham kaldte *Froder*.

Endeligen fortæller *Snorro* i Ynglingasaga efter et Vers af *Thiodolf* (Kap. 14), at Kong *Fiölner* fra Upsal druknede i et Miödkar under et Besög *) hos Kong *Fredfrode* i Leire, og sætter denne 12 Menneskealdre tidligere end *Frode Mykillati* eller den Fredegode, der var en Sön af *Dan Mykillati* (Kap. 29).

Det, hvori alle disse Sagn stemme overeens, er, at der blandt Oltidskongerne i Leire har været en *Frode, Fridleifs* Sön, som i det han ved Viisdom og Magt hævdede Landefreden, efterlod et varigt Minde om sin lykkelige Regjering. Taknemmelighed havde givet ham hans Tilnavn; dette indeholdt i Forbindelse med hans eget Navn**) den meest sammentrængte Fremstilling af hans Regjering, og blev tillige Kjernen, hvoraf Sagnet kunde udvikle hans Historie. Ingen kunde nemlig i sin Tid sikkre Fredens Goder, uden den som havde fört

*) *Are Frode* har kjendt og antaget dette Sagn, thi han nævner i sine Schedæ S. 76. *Fjölner*, som döde hos *Fridfrode*.

**) *Frodr* Viis, angelsaxisk *frod; frædi* Kundskab, *fridan sapere*, moesogothisk *froda*, *frathi ingenium*, See Glossaret til *Sæmunds* Edda 2 D.

lykkelige Krige, og nu ved Viisdom og Magt hævdede Freden, Deraf opstod Begrebet om *Frode* som Lovgiver, og de meest forældede Lovbestemmelser bleve ham tillagte. Den Fredegode maatte have været en vældig Hersker, derfor skildrede man ham som Erobrer, og lod ham overvinde Norske, Svenske, Slaver, Russer, Saxer, Britter og Irer, altsaa alle de Folkeslag, med hvilke Leirekongerne havde nogensinde feidet. End lagde man Hunnerne til, som de mægtigste og farligste Fiender, om hvilke Menneskene fra Folkevandringens Tid vidste at tale. Deres Nederlag beskrives hos *Saxo* omtrent med samme Udtryk, som i Hervararsaga f. Ex. S. 218, begge Steder lige overdrevet og lige fabelagtigt. Virkningen af de störste Seire blev den dybeste Fred. Denne skildres i faae men de allerkraftigste Træk. At Blodhevn blev under *Frode* saa aldeles afskaffet, at ingen turde forgribe sig end ikke paa sin Faders Banemand, var for Nordboen noget ligesaa overordentligt, som at Guld kunde ligge længe urört paa alfare Vei. Der er ingen tilstrækkelig Grund til at antage, at dette sidste Træk skulde være laante af *Alfreds* Historie, om hvilken *Matthæus* af *Vestmynster* fortæller noget lignende; thi det er en saa naturlig Udmaling af den störste Sikkerhed; at Flere letteligen kunde være faldne paa at bruge det samme Billede. *Alfred* har vist nok ikke lagt sit Guld paa Veiene. Det der fortælles om ham, er desuden i sig selv urimeligere, end hvad der siges om *Frode;* thi denne lod dog kun een eller to Guldringe lægge offentligen hen, enten som en Pröve, eller et Forsög; men *Alfred* skal have ladet sætte en Guldring paa hver en Korsvei. Dette röber en senere Overdrivelse. Da nu *Alfreds* Tids-

alder ligger saa meget nærmere den historiske, er det, naar man ei vil antage, at flere ere faldne paa den samme rhetoriske Udmaling af Begrebet om den störste Sikkerhed, langt mere rimeligt, at et ældgammelt Sagn, som maaskee endog Jyderne havde bragt med sig til Engelland, blev overfört paa *Alfred* og udsmykket, end at man efter *Alfreds* Tid skulde have opdigtet dette i Engelland, og siden localiseret det i Danmark.

I *Frodes* Saga ere foruden *Eriks* Saga endnu fire andre Sagaer blevne indflettede. Den förste af disse er den om *Hedin* og *Hogne*. Blandt de skatskyldige Konger, der hjalp *Frode* mod Hunnerne, var *Hithin* en norsk Fylkekonge, der kom med 150 Skibe. Da *Frode* udsendte sine Feldtherrer for at bringe Tilförsel til sin store Hær, drog *Hithin* paa Vikingstog med *Hogne*, en Underkonge i Jylland, og erobrede Örkenöerne i Forening med ham. *Hogne* blev hans Fostbroder, og fæstede ham sin Datter; men da *Hithin* siden blev beförtfor at have havt Omgang med hende för Bryllupet, angreb han ham men blev slaget. *Frode*, der forgjæves vilde mægle dem imellem, anordnede tilsidst en Tvekamp, hvori *Hogne* skiænkede *Hithin* Livet. Men da de syv Aar efter fandtes ved Hithinsö, fornyede de Kampen, indtil de begge faldt. Sagnet gik, at *Hilde* hver Nat med sine Sange vakte de Döde til atter at kæmpe med hinanden.

Denne Fortælling hörer til et af de ældste nordiske Minder. Krigen kaldes i Biarkemaalet *Hildes* Leeg; Skioldet hedder hos den gamle Skiald *Brage*, der levede för *Harald Haarfager*, *Hognes Möes* Ring, og denne har ogsaa i fem Stropher af *Ragnar Lodbrogs* Drape siunget om: hvorledes

Hedin og *Hogne* ved en Qvinde bragtes til at kæmpe med hinanden. *Snorros* Edda fortæller Tildragelsen simplere (S. 163). *Hiedin Hiarands* Sön rövede den norske Kong *Hognes* Datter; Faderen forfulgte dem til Örkenöerne. For silde tilböd *Hedin* Forlig; de sloges indtil Aften, men om Natten opvakte *Hilde* ved Troldom de Döde, saa de om Morgenen igien kunde begynde Kampen. Det hedte i Qvæderne, at disse Hiadninger saaledes skulde kæmpe til *Ragnarok*, hvoraf Kampen blev kaldet Hiadningernes Storm, og Vaaben Hiadningernes Ild eller Stav *). Her er Forholdet mellem *Hedin* og *Hogne* bleven fremstillet mere efter Oldtidens Sæder. Hvad hos *Saxo* er bleven til Giengangeres Spögen om Natten, fremtræder i Edda som en hver Morgen fornyet Kamp, hvilken, i det den saaledes varede Dag ud og Dag ind, blev et levende Billede paa det uforsonligste Fiendskab. I en Indklædning senere end *Saxos* fremtræder Sagnet i den islandske Saga, der bære *Hedins* og *Hognes* Navn. Vel er der noget tilföiet om Aserne, men aldeles efter den kristelige Tidsalders Anskuelse. *Hedin* og *Hogne* ere bleven til sande Giengangere, hvilke ei kunne faae Ro i deres Grav, förend en af *Oluf Tryggvesens* Hofsinder dræber dem anden Gang. Denne Sagas Forfatter lader sine Helte leve 27 Aar efter Fredfrodes Död, uden Tvivl blot et vilkaarligt Forsög paa nogenledes at bestemme dens Tidsalder.

---

*) See Sagabibliothek 2 D. S. 513 f. Til de der af Skialdene anförte Steder kan endnu föies et af *Hagen Hagensens* Saga, hvor *Sturle* kalder Valkyrierne *Hognes* Datters luftige Diser Kap. 236.

Ligesom dette Oldtidssagn fremstiller det bittreste Fiendskab, angaaer det fölgende det trofasteste Venskab.

Alf fra Hedemarken og *Asvit* fra Vigen havde svoret hinanden Fostbroderskab; derpaa döde *Asvit* paa Sotteseng, og blev höilagt med Hund og Hest. *Asmund* lod sig levende indslutte i Gravhöien med noget Proviant, for at opfylde Löftet ei at overleve sin Ven. Kort efter landede *Frode* der i Egnen. De Svenske paa hans Flaade vilde opbryde Höien, og fandt *Asmund* endnu i Live men ganske blodig; thi han havde maattet kæmpe med den Döde. Ogsaa denne Fortælling kan betragtes som en Udsmykkelse af oldnordiske Forestillinger. Det var almindeligt, at Fostbrödre svore, at ville hevne hinandens Död; deraf skete det undertiden *), at den Ene, naar han ei var i Stand til at hevne den anden, dræbte sig selv ved Budskabet om hans Död; muligen kunde da og en Enkelt have villet fölge sin Fostbroder i Gravhöien, men andre Exempler derpaa end *Asmunds* findes ei. At de Afdöde kunde gaae igien, var en almindelig Mening, ligesom og at visse Giengangere vare meget ondskabsfulde, og holdte ikke op at skade Mennesker og Qvæg, för de bleve dræbte anden Gang, ved at brændes til Aske, eller at Liget fik Hovedet hugget af eller en Pæl giennem Brystet **). Denne Folkemening blev nu anvendt for at udmale Skildringen af Fostbroderens Heltemod. En gammel Sang maae have forplantet Min-

*) Landnama S. 202 - 72. Vatnsdælasaga S. 83. *Saxo* lib. I. S. 12.

**) *Eyrbyggia* Saga S. 173, 270, 315. *Grettirs* Saga Kap. 34 - 37.

det herom; thi *Saxo* anförer deraf Omqvædet, som var *Asmunds* Tiltale til dem, der fandt ham:

Qvid stupetis, qvi relictum me colore cernitis,
Obsolescit nempe vivus omnis inter mortuos.

Fortællingens Helt synes at have været den samme, som ellers kaldes *Gnodar Asmund*, en Oldtidskonge, om hvilken adskillige men dunkle Sagn vare tilbage *). Ligesom nu Sagnene baade om *Hedin* og *Asmund*, begge angaae dunkle Oldtidsminder, have de og det tilfælleds, at de begge ere blevne behandlede i senere islandske Fortællinger; thi i *Egils* og *Asmunds* Saga findes ogsaa Fostbrödrenes Heltedaad fortalt.

Kun et svagt Baand knyttede *Asmudns* Historie til *Frodes* den Tredies; endnu svagere er Baandet, som dermed forbinder *Hialmars* og *Orvarods* Bedrifter.

Arngrim, en svensk Kæmper, beilede til *Frodes* Datter *Ösura* og da Kongen lod haant om denne Beiler, gav *Erik* den Veltalende ham det Raad at erhverve sig *Frodes* Gunst ved et Tog mod Finner og Biarmer. *Arngrim* giör det, seirer trods Finnernes Trylleri, og erholder *Ösura* til Ægte. Med hende avlede han tolv Sönner, hvilke paa Samsö komme i Kamp med *Hialmar* og *Orvarod*, nedlægge den Förste, men dræbes alle af den Sidstes Kölle.

Her ere tvende Fortællinger, den ene om Faderens, den anden om Sönnernes Bedrifter. *Arngrim* nævnes allerede i den eddiske Sang Hyndluliod (Strophe 21 – 23), som den, der med *Eifura* havde avlet en Deel Sönner, hvilke bleve farlige

*) De ere samlede i Sagabibliotheket 2 D. S. 616.

Bersærker. I Hervararsaga S. 12 berettes om ham, at han var en Bersærk, der nedlagde Kong *Svafurlami* i Tvekamp, tog hans gode Sværd Tyrfing, og ægtede hans Datter *Eivora*. I *Orvarodds* Saga nævnes han blot for sine Sönners Skyld. Det er da allene hos *Saxo*, at vi finde *Arngrim* sat i Forbindelse med *Frode*, hvis Datter *Ösura* er öiensynligen den samme, som *Eifura* eller *Eivora*. Men alt hvad *Saxo* fortæller om denne *Arngrim* er blot Toget, hvorved han giorde Finner og Biarmer skatskyldige til *Frode*, hvilket baade i sig selv er urimeligt, og i de enkelte Omstændigheder fabelagtigt.

At Sagnet om *Arngrims* Sönner har været hentet fra et Qvad, kan allerede skiönnes af deres Navne, der ere ordnede efter Rimbogstaverne. Dette Qvad maae have været gammelt thi 6 af disse Navne opregnes i den eddiske Sang Hyndluliod S. 21; otte af dem findes i Hervararsaga S. 11, og 6 forekomme i *Orvarodds* Saga. Tvekampen paa Samsö fortælles ens i sine væsentlige Omstændigheder baade hos *Saxo* i *Hervarar* og *Orvarodds* Sagaer, men paa de tvende sidste Steder udförligen og i Sammenhæng med *Hialmars* og *Ingeborgs* Kierlighed, hvilken uden Tvivl har været den vigtigste Grund, til at Mindet om denne Kamp var saa udbredt. Sagnet om *Arngrims* Sönner er langt paalideligere, end det om *Arngrim* selv, og begge have det tilfælleds med de nærmest foregaaende, at de ere Oldtidsminder, der vilkaarligen ere blevne knyttede til *Frodes* Historie. Dette tiener saaledes til at bestyrke vor forhen yttrede Mening, at *Frodes* Levnet udgiör et planmæssigen anlagt Heelt. Men da dette i sin Behandling adskiller sig fra det Foregaaende og Efterfölgende, er det rimeligere

Saxo har modtaget det i denne Form af en anden Haand, end at han selv skulde saaledes have udsmykket samme *).

Siette Bog.

Beretningen om Skialden *Hiarne*, der paa Grund af sit Ligvers over *Frode* blev Konge efter ham, og siden dræbtes af Frodes Sön, synes at have været Gienstand for en særegen Saga eller ogsaa et Qvad; thi den har det Omfang og den Runding dertil udfordres. Hos islandske Forfattere finde vi intet om *Hiarne*; i *Langfedgatal* nævnes han ei; dog muligen blot fordi denne Liste ikke egentlig var en Kongerække, men en Slægtrække, hvorhen ikkun Ætleddene hörte. *Svend Aagesen* forbigaaer *Hiarne* med saa meget andet. Fortællingens Troværdighed beroer altsaa blot paa indvortes Grunde, og disse kunde synes at vidne mod samme. Det forekommer urimeligt, at de Danske skulle have fört *Frodes* balsamerede Lig omkring i tre Aar i en lukt Bærestol, for at indbilde de undertvungne Provindser, at han endnu levede. Thi viiste man Kongen for Folket, kunde jo det balsamerede Lig ingen skuffe; viiste man det ei, var det overflödigt at före Liget med. Desuden pleiede Nordens Oldtidskonger ikke som Orientens at

*) Dette er og Professor *Dahlmans* Mening i hans Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte I B. S. 237.

unddrage sig Folkets Blik, de sadde stedse selv paa Thinge og dömte. Dette kunde dog Liget ikke gjöre. At Leirethronen skulde være bleven udsat som Præmie for en Veddekamp mellem Skialde, klinger heel besynderligt, og endnu mere stridende mod det, vi kiende til det gamle Norden, er, at Hiarne skulde have vundet Prisen ved et Vers, der mere ligner et græsk Epigram end et oldnordiskt Drape.

Dog naar vi afsondre Hovedtrækkene fra *Saxos* Forklaring, ville vi maaskee finde dem mere troværdige. Det var en almindelig Skik i det gamle Norden, at hædre en Afdöd ved at holde hans Gravöl, og jo rigere og mægtigere den Afdöde havde været, desto prægtigere blev Gravöllet, og desto længere Tid udfordredes, saavel til at giöre Foranstaltningerne, som til at indbyde Giesterne. Islænderen *Oluf Paa* indböd saaledes ifölge Laxdælasaga alle Hövdingerne til et Gravöl efter sin Fader, som skulde holdes efter et Aars Forlöb. I *Oluf Tryggvesens* Saga siges (Isl. Udg. Kap. 130 S. 149) at efter de Danskes og flere Folkes Love kunde ingen ansees for lovlig Konge, som ei vilde drikke Gravöl efter sin Fader, i det seneste tre Aar efter hans Död. Der var altsaa gyldig Grund til, baade da *Frode* havde været saa mægtig en Konge, og da hans Sön ikke var i Riget, at udsætte Gravöllet i trende Aar. Aarsagen til, at man imens förte Liget omkring, kan have lagt deri, at man saaledes indbildte sig at faae hans gode Skytsaand (*fylgia*) eller hans Held (*hamingia*) til at hvile over Landet, og skaffe det gode Aar. Thi ligesom man antog at visse Afdöde kunde blive til slemme Giengangere, dræbe Mennesker og Qvæg i Nabolauget, ja endog udbrede smitsomme Syger over Eg-

nen *) mente man og, at andre Afdöde kunde blive velgiörende for hele Landet **). Saaledes fortæller *Snorro*, at da *Halfdan Svarte* döde, under hvem der havde været gode Tider, forlangte Hövdingerne for ethvert af Rigets Fylker, at han maatte begraves hos dem, hvorpaa Enden blev, at Liget deltes i fire Parter, at et Stykke deraf kunde komme hver Provinds tilgode ***).

Ved et Gravöl bleve Lege holdte, og Draper siungne til den Afdödes Ære; naar ingen af Kongeætten indfandt sig, maatte man kaare en af Kongens Mænd, og naar en af disse ved sit Drape havde vundet Mængdens Bifald, kunde dette have givet ham Fortrin for sine Medbeilere. Det Distichon, *Saxo* anförer, passer sig ret godt som Oversættelse af tvende Linier, der have udgjort Omqvædet (*Stef*) til Drapen. Stundom blev alene Omqvædet af en berömt Sang erindret. Saaledes fortæller *Snorro* (*Oluf Hell.* S. Kap. 182) at *Thorarin Loftunge* havde forfattet et Drape til *Knud* den Stores Ære, hvis Omkvæde var: *Knud* regjerer Jorden som Grækenlands Vogter Himlen, og at Kongen havde foræret ham 50 Mark Sölv for Digtet. Ligesom nu denne Fortælling ved at gaae igjennem Folkemunde, let kunde forandres til at det var blot de to Linier, der havde forskaffet *Thorarin* sin Belönning; saaledes er det og begribeligt, hvorledes hiint Sagn om *Hiarnes* Vers kan være bleven misforstaaet. Men naar saaledes Sagnene om

*) See f. Ex Eyrbyggiasaga S. 172 f. 268 f.

**) Thattr om *Oluf Gierstadaalf* Sagabib. 3 D. S. 287 f.

***) Heimskringla I D. S. 74.

Hiarne vise sig at være Misforstaaelser af Oldtidens Sædvaner, bliver det, som ligger til Grund derfor, desmere paalideligt. Selve Begivenheden: at et Skaldedigt banede Vei til Leirethronen, var af det Slags, som maatte længst blive erindret, især da enhver Skiald, maatte mindes det med Stolthed. Det Övrige, der fortælles om *Hiarne:* at han ei kunde modstaae *Frodes* hiemkomne Sön *Fridleif,* at han, slagen i Feldten vilde, forklædt som Saltkaager, snigmyrde ham, men blev opdaget og dræbt, er ikke usandsynligt.

Fridleifs Bedrifter bære et andet Præg end Faderens. Denne udrettede meget ved sin Magt og sin Klogskab, Sönnen ved sin Tapperhed. Faderen satte store Hære i Bevægelse, Sönnen nedlagde Fienderne med sin egen Arm. Saa mange Ledsagere, den förste havde, saa faa havde oftest den Sidste. Vidtlöftigen fortælles det, hvorledes *Fridlev* ene overvinder 12 Rövere i en Fieldborg; siden dræber han *Hiarne* i Tvekamp, befrier om Natten en Kongesön fra en Jotuns Vold, og fælder en Drage, der rugede over Guld. Derfor er det ogsaa rimeligt, at Fortællingen om, hvorlunde den ældre *Fridlev* (hos *Saxo* S. 67) ene overvandt Levningerne af *Hvirvils* Hær, hörer til denne, paa hvem Sagnet synes at have sammendynget alle slige Bedrifter. I *Frodes* egen Historie fandtes ingen Vers; det var kun i Anledning af *Erik* den Veltalende, og af *Asmund*, at nogle vare blevne anförte. I den langt kortere Fortælling om *Fridlev* findes en Deel Vers. Det Utrolige i *Frodes* Saga angaaer hans store Magt, talrige Hære og mange Erobringer, er altsaa af politisk Art. Det Utrolige i *Fridlevs* Saga er mythiskt: Svaner, der synge i Skyerne, en Jotun,

en guldelskende Drage og tre Skiæbnen styrende Norner. Det er heraf klart, at Fortællingen om *Fridlev* bærer et langt ældre Præg, end den om *Frode.* Hvad virkeligen den kiække *Fridlev* udförte paa sine eenlige Tog, kunde knap hans Samtid faae med Vished at vide, mindre Efterslægten. For os maae det være nok, at Sagnene om ham, der alle have et bestemt Præg, udpege ham som en af de modigste Oltidskonger, om hvem flere Qvæder havde længe været siungne. Jotunen *Offot,* som nævnes 97, er venteligen den samme, der forekommer i adskillige senere islandske Sagaer f. Ex. *Orm Storolfsens* i Appendix til *Oluf Tryggvesens* Saga S. 16 og i *Snorros* Edda S. 211.

Nordmanden *An* Bueskytter, der bestod en Tvekamp med en ved Navn *Biörn,* minder om *An* Buesvinger, om hvem haves en islandsk æventyrlig Saga. Denne *An* bestod og en Kamp med en vis *Biörn,* men iövrigt er, hvad der fortælles om dem, forskielligt.

Om *Fridleifs* Sön *Frode* den Fierde, hvem *Svend Aagesen* kalder den Fredegode, nogle gamle danske Kongelister (hos *Suhm* N. 10 og 11) den Gavmilde, *Langfedgatal* og *Fundin Noreg* den Frække, og som tydeligst adskilles fra de andre *Froder*, paa hvilke ogsaa hans Tilnavn bleve anvendte, ved at være Fader til *Ingild,* veed *Saxo* intet andet at fortælle: end at han i sit tolvte Aar overvandt tvende saxiske Smaakonger, *Svarting* og *Hanef,* og siden, da disse fornyede Krigen, dræbte *Hanef,* men overumpledes svigagtigen af *Sverting*, hvem han dog, selv dödeligen saaret, endnu fældede. *Hanef* og *Saxland* foranledigede *Saxo* til at anbringe en af Datidens sæd-

vanlige Etymologier, i det han udleder Navnet Hannover af Hanöfre. Det Övrige, der skete under denne Konges Regjering, hörer til *Stærkodders* Bedrifter, hvilke og udfylde hele Historien om Sönnen og Eftermanden *Ingild*, der havde Tilnavnet *Stærkodders* Fostersön, og om hvem intet andet vides, end hans Forhold til denne Helt. Det sees heraf, at hvad Sagnet bevarede om *Frode* og *Ingild*, kun udgiorde en Deel af *Stærkodders* Saga, eller var noget, som leilighedsviis blev berört i Sangene, som vare dennes Grundvold. Denne Sagnkreds, der udgjör det meste af *Saxos* siette Bog, og hvortil endnu hörer adskilligt i 7de og 8de, maae vi her omhyggeligere dröfte

Ifölge det Sagn, *Saxo* kjendte, var *Stærkodder* födt Östen for Sverrig, i de Egne, hvor til hans Tid Esther og andre talrige barbariske Folkeslag beboede store Lande *). *Saxo* gjör altsaa ingenlunde *Stærkodder* til Estlænder, han lader ham heller ikke födes i det Land, hvor esthiske Stammer siden toge Sæde, thi ellers havde han jo blot nævnet Estland selv; men han antyder, ved at nævne det for hans Læsere meest bekiendte Land, den Verdens Kant, hvor Sagnet havde sat *Stærkodders* Födeegn; andre Efterretninger lære os at kiende denne Egns gamle Navn. *Storværk*, det mythiske Navn paa *Stærkodders* Fader, findes i *Skalda* **) blandt *Jotunernes* Navne. I Hervararsaga siges en *Stærkodder* at ned-

*) S. 105 *Hunc in ea regione, quæ Svetiam ab Oriente complectitur, quamque nunc Estorum, aliarumque gentium numerosa barbaries latis sedibus tenet, originem duxisse memoriæ proditum constat.*

**) *Snorros* Edda. *Rasks* Udg. S. 209.

stamme fra *Thusserne* *). I *Göthreks* og *Hrolfs* Saga **) fremstilles det som den förste Anledning til *Thors* Fiendskab, at *Stærkodders* Moder havde foretrukket en fuul *Jotun* for *Asathor*. Altsaa var efter et gammelt Sagn *Stærkodders* Fædreland Jotunheim ***), et Fabelland, som efter de gamle Nordboers Mening laae tillige med Risaland og Glæsisvold östen for Biarmeland; og da det tænktes meget stort ogsaa for Sverrig. Dette mythiske Lands Beliggenhed sögte *Saxo* geographisk at bestemme. Hermed staaer det Almuesagn i Forbindelse, som *Saxo* anförer med et Slags Undseelse: at *Stærkodder* havde ifölge sin Herkomst i Begyndelsen havt Jettestörrelse, og trende Par Arme, men *Thor* havde klemt Figuren sammen, saa den var bleven menneskelig, og rykket de to Par Arme ud. Da *Saxo* anförer dette, som en *opinio vulgaris*, maa det have været et dansk Sagn; at det ogsaa har været et islandsk Sagn, og altsaa uden Tvivl et oldnordiskt, sees af det anförte Sted i *Hervararsaga*, hvor der tales om en *Stærkodder*, der havde otte Hænder, og blev dræbt af *Thor*. Ved denne Leilighed omtaler *Saxo* atter de Guder, de gamle Nordboer dyrkede, i Særdeleshed *Thor* og *Odin* som Troldmænd, den

*) *Hervararsaga* S. 4.

**) S. 35.

***) *Hervararsaga* og *Göthreks* Saga antoge begge to *Stærkoddere*. Den yngre af disse er efter *Hervararsaga* S. 4 födt ved Alefos, efter *Gothrekisaga* 19 paa Thrums, begge ved Norge. *Sögubrot* S. 24 og *Nornagests* Saga K. 6 lade *Stærkodder Storværks* Sön blive födt i Fenhring i Hordeland.

eneste Synspunkt, fra hvilken en Datidens Klerk kunde betragte dem. Allerede en Deel Aarhundreder i Forveien, havde han ladet dem spille Roller i *Haddings* og *Hothers* Tider. Men han maatte jo före dem frem, naar de forekom i de gamle Sagn han fulgte, og han har maaskee meent, at Diævelens Magt vel kunde formaae at lade een *Odin* fremstaae efter den anden, for at bedaare de Vantroende. Naar han af Ugedagenes Navne beviser, at de nordiske Guder ikke ere de selv samme som de nordiske, fordi *Dies Mercurii* kaldes Odinsdag, og *Dies Jovis* Thorsdag, uagtet *Odin Thors* Fader ei kunde være den samme som *Mercurius Jupiters* Sön; er denne Bemærkning rigtig fra hans Standpunkt, og gielder som et Bibeviis mod dem, der aldeles uhistorisk mene, at Ugedagene havde af de kristelige Præster faaet deres nordiske Navne.

Det förste *Saxo* beretter om *Stærkodders* Bedrifter, er Kong *Vikars* Mord. *Odin,* der vilde have denne Konge aflivet, men ei skiöttede om at giöre det selv; havde skiænket *Stærkodder* tre Menneskers Levealdre, at han i ethvert skulde giöre et Nidingsværk, og forundet ham foruden Legemsstyrke Mod og Digtereyne, at han kunde erhverve sig Kongernes Yndest. *Vikar* tog ham ogsaa med paa sine Vikingstog. En Gang, de havde længe Modvind, skulde Guderne sones med Mandeblod; man kastede Lod, og Lodden traf *Vikar.* Denne skulde lade sig hænge, for et Syns Skyld, og *Stærkodder* beröre ham med en Qvist; men Qvisten blev i *Stærkodders* Haand forvandlet til et Spyd, og *Vikar* gjennemboret. Den mythiske Indklædning af det gamle

Sagn er umiskjendeligt; om det end er bleven noget omdannet ved den kristelige Anskuelse af *Odin* som en ond Aand. I en langt ældre skiönt neppe endnu den oprindelige Form, gienfinde vi denne Mythe i *Göthreks* og *Hrolfs* Saga S. 33 — 40. *Odin*, fortælles der, havde under Navn af *Hrosharsgrane* opfostret *Stærkodder*. Da paa Vikingstoget det uhældige Lod var faldet paa *Vikar*, tog *Hrosharsgrane Stærkoddor* med sig til et afsides Sted i Skoven, hvor elleve Aser sadde, hvilke hilste *Hrosharsgrane* som *Odin*. Disse skulde afgjöre *Stærkodders* Skjebne. *Thor*, der var ham ugunstig, fordi han var af Jettcslægt, negtede ham Börn, *Odin* gav ham tre Mænds Alder. *Thor* sagde, han skulde bedrive et Nidingsværk i hver. *Odin* vilde at han skulde eie de bedste Vaaben, *Thor* at han ei skulde besidde noget Land; *Odin* skienkede ham meget Lösöre, *Thor* lagde til at han skulde aldrig tykkes at have nok; *Odin* gav ham Seier og Klygt til hver en Kamp; *Thor* bestemte ham et dybt Saar i hver; *Odin* gav ham udmærket Digterevne; *Thor* vilde at han skulde glemme, hvad han selv havde digtet; *Odin* gjorde ham yndet af de Mægtige, *Thor* forhadt af Folket. Aserne stadfæstede begges Bestemmelser. Da de gik bort forlangte *Odin* af *Stærkodder*, at denne skulde sende ham Kong *Vikar*, og gav ham et Spyd, der syntes kun at være en Rörstengel; med dette blev *Vikar* gjennemstungen. Denne Scene, som det oprindelige Sagn uden Tvivl hensatte ved *Stærkodders* Födsel, fremstiller baade de Contraster, hans Liv fremböd, og Maaden, paa hvilken man sögte at forklare disse, ved gunstige og ugunstige Guders Indvirkning. Det er uvist, om denne Mythe, der nærmest angik en norsk Konges

Drab, har hört til den danske Sagnkreds; eller om *Saxo* ikke snarere har föiet den til af det han hörte af Islænderen *Arnold*; thi han beraaber sig ikke her, som ovenfor paa *vulgaris opinio*, men siger *veteres tradunt*, og i det Stykke af *Stærkodders* Sang om sine egne Bedrifter, som siden forekommer, nævnes ei denne Gierning. Dog skulle vi siden see af det Fölgende, at *Stærkodders* Liv stemmer overeens med Forudsigelsen.

Med *Vikars* Skib begiver han sig til *Bemo*, den vældigste danske Viking; begge udmærkede sig ved deres Ædruelighed. De hærgede vidt og bredt, blandt andet i Rusland, hvor de, ved at lade Folkene tage Træsko paa, undgik de lagte Fodangler, og hver Mand kom belæsset med Guld og Sölv tilbage til Skibene. Efter *Bemos* Död blev *Stærkodder* optaget blandt de Biarmiske Kæmperes Tal, hvor han udförte store Bedrifter. Derpaa drog han til Upsal, hvor han levede roligen i syv Aar, indtil han, kied af Göglerierne og Bieldeklangen ved Offringerne, drog bort til den danske Fyrste *Hako*. Med denne giorde han et Tog til Irland, hvis Konge, den gnidske *Hugleik*, kun lönnede Gögl̄ere og Taskenspillere. Disse Folk giorde liden Modstand, dog havde Irerkongen tvende giæve Kæmpere, *Gegath* og *Svibdag*, af hvilke den ene bibragte *Stærkodder* et farligt Saar. De Danske giorde saa stort et Bytte, at de ei bekymrede sig om nöiagtigen at dele det.

Derefter sværmede *Stærkodder* en Tidlang paa Vikingetog i Österlide, sloges med Curer, Sember, Semgaller, Russeren *Visin*, der forstod at döve Sværde, Byzantineren *Tan-*

nas og Polakkeren *Vasce*, som Tydskerne halde *Vilze*. Just som han kom tilbage til Danmark, hörte han, at en saxisk Kæmper havde udæsket *Frode* til Tvekamp. *Stærkodder* paastod at ville möde i Kongens Sted, og endskiönt Olding nedlagde han den kraftfulde Saxer.

Efter *Frodes* Drab jog *Ingilds* yppige Levemaade *Stærkodder* bort. Han opholdt sig hos den svenske Konge *Halfdan*, indtil han hörte, at *Frodes* Datter *Helge* havde lovet sin Haand til en Guldsmed; da drog han igien til Leire og bortjog den uværdige Beiler. Atter reiser han did for at hielpe en Værdigere til *Helges* Haand, ved at kæmpe for ham mod ni Brödre. Den gamle Mand seirede ene mod dem alle, men fik sytten dybe Saar. Næsten vansmægtet af Törst vilde han ikke drikke af den forbi flydende Kilde, fordi dens Vand var blandet med de Dræbtes Blod. Han satte sig paa en Steenbænk, og Sagnet gik, at den haarde Steen havde givet efter, og at en Fordybning, som saaes deri til *Saxos* Tid, men som denne dog mente var giort med Menneskehænder, viste Stedet hvor Helten havde siddet. Adskillige Reisende kom forbi, men han vilde ei lade sig forbinde hverken af en Foged, eller en ammende Trælkvinde, eller et saadant Fruentimmers Mand, men vel af en driftig Bonde.

Tredie Gang vendte *Stærkodder* tilbage til Danmark, for at opvække *Ingild* af sin slöve Yppighed til at hevne Faderens Drab paa *Svertings* Sönner; da dette var skeet lykönsker han *Ingild*, og forsvinder for en Tid af Historien. Omtrent fire Menneskealdre derefter omtales han i Sagaen om *Ottar* (*Saxos* 7de Bog S. 126) som den der med flere svenske Krigere flyg-

tede af Skræk for denne Helt. Han nævnes og lidt senere i Sagnet om *Signe* og *Habor* som den, der ei vilde stride med *Habors* Broder imod den danske Kong *Sigar*, hvis Giestven han havde været S. 132. Atter forsvinder han en lang Tid, indtil han i *Saxos* ottende Bog fremtræder som den, der kraftigen havde deeltaget i Bravallaslaget, og siden besiunget det. Nogen Tid efter lod han sig af misfornöiede Hövdinge ved Guld formaae til at dræbe Kong *Ole* den Frække S. 147 – 148, hvilket han siden bitterligen angrede; hvorpaa han, svækket af Alder, ved Penge lokkede en vis *Hather* til at dræbe sig, efter at han först havde i et Qvad besiunget sine Bedrifter.

Vi finde mellem disse Efterretninger om *Stærkodder* de trende Niddingsværker, denne ifölge ovenanförte Forudsigelse, skulde udöve, nemlig *Vikars* og *Oles* Mord, samt Flugten af Frygt for *Ottar* *). Han maatte, for at kunne udföre sine mange Bedrifter, antages at have levet henved 300 Aar. Desuden opfyldtes alt det

*) Man pleier ellers at regne til *Stærkodders* tredie Niddingsværk Mordet paa Kong *Armod*, men dette fortælles blot i den uöiagtige *Nornagests* Saga Kap. 6, og i Enden af den endnu mere uefterrettelige Saga om *Egil* og *Asmund*. Da det hedder Kongen blev ihielslaget i Badet aldeles som Kong *Olaf*, er det rimeligere her at antage en Navneforvexling, end at Sagnet skulde have ladet *Stærkodder* gientage en Daad, han angrede, to Gange paa selvsamme Maade. At flygte af Skræk uden en Gang at skifte Hug med Fienden, blev ogsaa anseet for Niddingsværk i Hedenolden. "Flyer du", hedder det undertiden, "skal du ansees for hver Mands Nidding."

Övrige, som efter den islandske Mythe var bleven ham spaaet: at han skulde erholde Seier men tillige dybe Saar i sine Kampe, eie Guld men ikke Land. Skiönt stedse seierrig Viking anförte han aldrig nogen stor Flaade, altsaa vilde Folket ei fölge ham; derimod var han stedse godt anseet i Kongernes Gaarde. Saaledes stemmer Sagnkredsen hos *Saxo* i det Mindste overeens med sig selv, og har en episk Runding. *Stærkodders* Karakteer er stedse den samme. Han skildres som Tapperhedens og Ædruelighedens Ideal, og tillige som den knarvurne Olding, der roser de forbigangne Tider, der saavel i Dublin og Upsal, som i Leire, roser sig at være en Hader af al Yppighed og fremmed Blödhed.

Derimod fremtræder en forskiellig Tone i de enkelte Sagn; de der angaae *Stærkodders* Ungdom og Toget med *Vikar*, have en mythisk Form; de som beskrive hans Bedrifter i Udlandet, ere korte, og angaae meest almindelige Kampscener; de derimod, som vedkomme hans Ophold i Leire og hans Död, ere udmalte i det Enkelte. Stundom ere Trækkene noget plumpe, efter Almuens Smag; men de ere fulde af dramatisk Liv, og fremstille Scener, som for enhver have megen Interesse, med Sandhed og Kraft.

Ligesom dette leder os til at formode, at *Saxo* har forenet adspredte Skildringer af enkelte Scener i *Stærkodders* Levnet til et Heelt; saaledes kunne vi endog paastaae, at det *Saxo* forefandt om *Stærkodder*, ikke kan have været nogen sammenhængende Saga; thi en saadan vilde have omfattet hele *Stærkodders* Levnet, og *Saxo* kunde da ei have tabt Helten af Syne giennem flere Menneskealdre. Desuden, naar vi und-

tage Indledningsscenen med *Vikars* Drab og de Vikingstog dermed sættes i Forbindelse; fremstille de övrige Træk os Helten, blot som Olding. Sagnene fremböde altsaa intet fremskridende Heelt; *Saxo* maatte först ordne dem, at de nogenlunde kunde blive det. Dette har vel og bragt ham til stundom at adskille det, der hörte sammen, for desdedre at udfylde den lange Periode, og saaledes at lade *Stærkodder* reise tre Gange til *Ingild*, uagtet denne rimeligviis paa eengang har rygtet de Ærinder, han der havde. Undersöge vi nu, hvilke Kilder *Saxo* har benyttet til sin Fortælling, kunne vi adskille dem, hvor *Stærkodder* spiller Hovedrollen, fra dem, hvori han fremtræder som Biperson. Iblandt de förste kunne vi gienkiende islandske, maaskee ogsaa tydske, og især danske Kilder. Til de islandske eller norske Sagn hörer Fortællingen om *Vikars* Mord, rimeligviis ogsaa *Stærkodders* Ophold hos Biarmerne, hvor *Stærkodder* skal være bleven godt modtaget og have udfört store Bedrifter. *Saxo* taler ikke mere derom; uden Tvivl fordi det forekom ham alt for fabelagtigt. Efter de paalideligere Sagaer vare Biarmerne en finnisk Stamme, med hvilken Scandinaverne aldrig indgik Staldbroderskab, men ikkun besögte Kysterne, enten for at handle eller at plyndre. Derimod vide fabelagtige Sagaer, som den om *Herraud* og *Bose* meget at fortælle om Biarmeland, der grændsede til Fabellandene Glæsisvold og Jotunheim, i hvilke Egne man lod enkelte Fabelhelte som *Helge Thorers* Sön og *Thorstein Bæarmagn* udföre Heltegierninger; saadanne har man venteligen ogsaa tilskrevet *Stærkodder*. Dog maa dette naturligviis blive Gisning, da intet videre fortælles os om *Stærkodders* Biarmelandsfærd.

Til *Stærkodders* Bedrifter i Sverrig hörer ikke blot hans Ophold hos Ynglingerne i Upsal *) men tillige Toget mod Irerkongen *Hugleik*; thi naar man læser hos *Snorro* **) hvorledes den rige men karrige Kong *Hugleik* i Sverrig, der havde alskens Spillemænd og Troldkarle, blev angrebet af Sökongerne *Hake* og *Hagbard*, i hvis Fölge fandtes 12 Kæmper, blandt hvilke *Stærkodder*, som fangede *Hugleiks* tvende Stridsmænd *Svipdag* og *Geigad*, og dræbte Kongen selv; kan man ikke tvivle om, at det er den samme Begivenhed, der hos *Snorro* læses i en sandere Fremstilling, hos *Saxo* derimod med nogen Navneforvexling.

Da *Saxo* i Begyndelsen af *Stærkodders* Historie havde sagt, at denne Helt havde efterladt Minder ogsaa i alle Sverrigs og *Saxlands* Egne ***) kunde man vente, at han derved sigtede til tydske Sagn om ham. At til disse korte Efterretninger kunne henregnes det, som findes hos *Saxo* S. 105 om *Stærkodders* Heltegjerninger mod flere slaviske Folkeslag i

*) *Ubi cum filiis Frö septennio feriatus* siger *Saxo* S. 104. Da han kalder Freir, som de Svenske dyrkede, Frö, og da Upsalakongerne efter *Snorro* regnede dens Herkomst fra Freir, er Udtrykket *filiis Frö* neppe andet end en Betegnelse af Ynglingerne.

**) Ynglingasaga Kap. 25.

***) S. 103. *Neque enim solum apud nostros egregiis operum titulis corruscabat, verum etiam apud omnes Sueonum, Saxonumque provincias speciosissima sibi monumenta pepererat.* Da *Saxo* strax efter nævner en af *Stærkodders* Bedrifter i Norge, maae han paa dette Sted ved *Nostros* have tænkt baade paa Danmark og Norge, og begge Landes Oldsagn kunde han vist nok med Rette kalde vore.

Samfund med den slaviske Fyrste *Vin*, eller som han hedder i *Stærkodders* Svanesang *Rin*, *Flebaks* Sön, bestyrkes ved, at her nævnes Polakker, som ellers aldrig forekomme i vore Oldsagn, og at *Saxo* udtrykkeligen bemærker, at den Kriger, det danske Sagn nævner *Vasce*, kalde de Tydske *Vilze*. Dog alt dette bliver kun Gisning, da ethvert andet Spor til disse tydske Sagn er for længe siden forsvundet. Den af det Tydske oversatte Vilkinasaga viser vel, at allehaande Sagn om det östlige Europas Folkeslag vare optagne i Kredsen af de gamle tydske Helteminder; men uagtet vi i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede i *Knud Lavards* Historie have Exempel paa, at saxiske Sangere reiste omkring i Danmark, er det Spörgsmaal, om allerede i det ellevte Aarhundrede tydske Sange der vare bekiendte; og saa gamle i det mindste maatte disse Sange om *Stærkodders* Bedrifter mod Slaverne være, da vi finde dem nævnte i hans Svanesang.

Danske ere Sagnene, der angaae *Stærkodders* Kamp med Saxeren *Hama*, hans Bedrifter i Leire og hans Död. Det var egentlig Bedrifterne i Leire, der med Forkierlighed vare blevne udmalede, og som giorde ham til Folkets Helt. Disse forene i fortrinlig Grad alle de Egenskaber, der kunde bringe en Bedrift i Folkets Mund, og giöre dens Minde varigt. De tildroge sig i Leirekongens Gaard, vare mærkelige baade i sig selv og i deres Fölger. Dog beroede denne Mærkelighed ei paa deres politiske Virkninger, thi langt större Statsomveltninger bleve forglemte; men paa den deels reen menneskelige deels nationale Interesse, de vakte; paa Liveligheden i enhver af disse Scener, og vi kunne vel föie til, paa den poetiske

Kraft, hvormed de fra Begyndelsen af vare blevne fremstilte, hvilket dog ei maae söges i det lyriske Sving, hvormed Begivenhederne bleve skildrede, men i det dramatiske Liv, der indaandedes hvert enkelt Træk. At *Saxo* nemlig har havt Vers for sig, er öiensynligt af de mange Vers, han just i denne Deel af Historien selv anförer. Vi ville ikke paastaae, at netop de samme Vers, *Stærkodder* havde digtet, gientoges til *Saxos* Tid. Men det er ikke blot *Saxo*, der giör *Stærkodder* til Digter, han nævnes blandt Skialdene i det gamle Skialdatal, og hvad der er vigtigere, Vers under hans Navn citeres i *Snorros* Edda (*Rasks* Udg. S. 311) og fornemmeligen i *Göthreks* og *Hrolfs* Saga, hvis Haandskrifter endnu have flere af disse end den trykte Udgave. Disse Vers hörte til Sangen kaldet *Vikarsbalkur*. *Saxo* fortæller længere hen, i Begyndelsen af ottende Bog, at gamle danske Sange om Bravallaslaget, der tillagdes *Stærkodder*, endnu til hans Tid erindredes.

Alt dette lærer os, at *Stærkodder* var berömt baade som Skiald og Helt. Naar saaledes den i sig selv mærkelige, en höi Grad af Deeltagelse vækkende Bedrift, blev besiunget af den bedste Skiald; samvirkede baade Indhold og Form, og vi have flere Exempler paa, hvorledes slige Sange giennem Rækker af Aarhundreder ere forplantede, i det de Tid efter anden foryngedes, ligesom Sproget modtog en ny Farve. Nye Træk kunne da maaske og være bleven lagte til, men Æmne og Grundtone maatte blive det samme. Sæderne, her skildres, ere hverken Valdemarernes eller de nærmest forlöbne Aarhundreders. Stavkarles og Kalsvieres frie Indtræden i Kongens

Hal, Kongedatterens Behandling, det Plumpe i adskillige Træk vise den fierne Oldtids Sæder. Desværre have vi kun Versene tilbage i den paraphraserende Oversættelse, hvor *Saxo* rimeligvis har udmalt alt vidtlöftigere, og derfor let endog uvilkaarligen kunde hente et og andet i Skildringen af *Ingilds* Luxus fra sin egen Tidsalders. Naar vi imidlertid læse, at *Stærkodder* bebreider *Ingild* som en skiændig Yppighed, at han ikke spiste det spegede Kjöd, men det kogte, ja endog det som stegtes efter at have været kogt, at der kom Grönt paa hans Bord, at han tömmede hele Kommer Melk, havde Kander og Bæggere, samt malte Bakker paa sit Taffel; kunde dog dette ingenlunde ansees som Luxus i *Valdemarernes* Tid, men kun i Sammenligning med hin Tid, *Stærkodder* priste, hvor Kongen havde harsk Vædderkiöd og Svinekiöd paa sin Bakke, stillede Hungeren paa Spegeskinke samt törre Skorper, og holdte sig til Öllet, som han öste af et Kar. Et mythiskt Træk, *Saxo* maaskee uforvarende har optaget af den gamle Sang, findes S. 119:

Dic Rotho perpetue timidorum irrisor, an ultos (ultum). Frothonem satis esse putas?

Er Læsemaaden *Rotho* ikke en Skrivfeil eller Trykfeil for *Rota*, har *Saxo* misforstaaet den gamle Skiald, som upaatvivleligen her digterisk tiltaler Valkyrien *Rota*, der i Slaget haaner de Feige.

Disse Efterretninger om *Stærkodder*, hvilke heller ikke have været Islænderne ubekiendte *), kunne ei vel bringes i Forening med det, *Saxo* beretter om de Bedrifter, den samme *Stærkodder* i en langt senere Tid skulde have udført. Dog, naar det hedder i Fortællingen om *Othar* 7 B. S. 126, at *Stærkodder*, slagen af pludselig Skræk, flygtede for denne, betyder vel dette ikke mere, end naar *Nornagests* Saga Kap. 6. S. 16 lader ham flygte for *Sigurd Fofnersbane*. Det er rhetorisk Udmaling af hine Heltes Tapperhed, at man lod selv en *Stærkodder* flygte for dem. Leilighedsviis omtales også *Stærkodder* i Sagnet om *Signe* og *Hagbarth* S. 132, som den der tilligemed Siælandsfaren *Hako*, *Vigers* Sön, ei vilde angribe Kong *Sigar*. Her kunde Navneligheden, da *Stærkodder* engang havde været i Ledtog med en *Hako*, foranledige, at han blev nævnet. Desuden er Tidsbestemmelsen for disse Begivenheder saa vaklende, at de gierne kunne rykkes nærmere *Ingilds* Levetid, end skeet er hos *Saxo*. Dette gjælder især om *Stærkodders* Mord paa *Ole* den Frække; hvorom vi skulle tale ved *Saxos* ottende Bog (S. 147), hvilken Daad *Snorro* sætter langt tidligere (Ynglingasaga K. 29).

Större Vanskeligheder foraarsager det store efter Rimelighed i Begyndelsen af ottende Aarhundrede holdte Bravallaslag, hvori *Stærkodder* skal have taget saa virksom Deel og selv have besunget. Til Forklaring heraf frembyde sig trende

*) Landnamabog S. 226 nævner *Stærkodder* den Gamle, som Skiald hos Kong *Frode* og hans Sön *Ingild*. I Langfedgatal forekommer *Ingild* under Navn af *Stærkodders* Fostersön.

Hypotheser. Enten ligge *Ingilds* og Bravallaslagets Tidsaldre langt nærmere ved hinanden, end man hidindtil har antaget; eller tvende Oldtidshelte have havt samme Navn, og ere derfor i Sagnet blevne sammenblandede; eller ogsaa Sangene om Bravallaslaget ere blevne digtede et hundrede Aar eller to efter Tildragelsen i *Stærkodders* Navn, og man har da vilkaarligen tillagt den berömte Oldtidshelt Deel i hiint store Slag, der forefaldt senere end hans Levetid.

Imod den förste Hypothese kan med Föie indvendes: at om end Tidsbestemmelsen ikke er sikker for de Begivenheder, *Saxo* beretter imellem *Ingilds* Levetid og *Harald Hyldetands* Regjering; var dog allerede denne saa lang, at det ikke var muligt, at ved Sammes Ende en Olding fra *Ingilds* Dage kunde fremtræde som Kæmper i et Slag. Desuden maae flere Konger antages at have regieret mellem *Ingild* og *Harald*.

Den anden Hypothese synes ved förste Öiekast den letteste, den har og været den sædvanlige Nödhielp, hvoraf Oldforskerne have betient sig, for at forene modsigende Sagn. Man kan heller ikke negte, at jo to eller flere Navneres Bedrifter kunde sammenblandes, ja ogsaa virkeligen ere blevne forvexlede; hvorfor ogsaa de nyere Forfattere, især *Suhm* og *Schiönning*, der omhyggeligst have undersögt disse Sagn, antage tre *Stærkoddere*. Adspörge vi imidlertid de ældre Mindesmærker, er der intet af disse, der omtaler mere end een *Stærkodder*, undtagen Hervararsaga S. 4 — 6 og *Göthreks* og *Hrolfs* Saga S. 18, hvilke tale om to af dette Navn, en Ældre med Tilnavn *Aledreng*, og hans Sönnesön, *Stærkodder*, *Storværks* Sön. Den Ældre fremstilles som en Thusse med

otte Hænder, der blev dræbt af *Thor*. Uden Tvivl have Forfatterne af disse Sagaer, som vel indeholde gamle Sagn, men for en Deel forqvaklede, villet forklare sig det dobbelte Sagn om *Stærkodders* Födsel ved at antage trende. Men fulgte de endog gamle Minder, komme disse dog ei i Betragtning til at löse Gaaden om *Stærkodders* Fremtræden i Bravallaslaget, der maatte angaae en langt sildigere Helt*). Naar *Snorro* taler om *Stærkodder* den gamle, (Ynglingasaga 25, 29) da er det neppe i Modsætning til en *Stærkodder* den Unge, men efter Sprogbrugen snarere med Hensyn til den höie Alder, han opnaaede. De övrige Efterretninger omtale ikke alleneste blot een *Stærkodder*, men hvor der fortælles om hans Deeltagelse i Bravallaslaget, baade hos *Saxo* og i Sögubrot, der bemærkes tillige, at det var just den gamle *Stærkodder*, *Storværks* Sön, som der fremtraadte. Endvidere ikke blot de, som meddele os disse Efterretninger, ere af denne Mening; men Sagnenes egen Beskaffenhed viser, at de angaaer samme Person; thi de fremstille ikke blot en Helt af samme Navn, men med de samme Særegenheder. *Stærkodder* i Bravallaslaget er ikke blot tapper, men ogsaa Skiald, ja han har det samme Vanheld, som sin Navner, i det han seirede, at faae slemme Saar; og ligesom Efterligningerne af slige Sagn altid pleie at indeholde Overdrivelser, saaledes vare ogsaa de Saar, *Stærkodder* skulde have modtaget i dette Slag, de allerdybeste. At en saadan Lighed skulde have fundet Sted ikke blot i Navn men ogsaa i Anlæg

*) I mit Sagabibliothek 2 D. S. 586 har jeg paa Grund af Sangene om Bravallaslaget yttret mig tilböielig til at antage to *Stærkoddere*.

og i Skjebne, maae vist nok forekomme meget mistænkeligt, og være en vigtig Anke mod en Hypothese, der slet ikke understöttes af ældre Vidnesbyrd.

Saaledes er da blot den tredie Hypothese tilbage. Imod denne kan vel indvendes, at Skildringen af Slaget synes saa nöiagtig, Opregnelsen af Kæmperne saa omhyggelig, og det Hele at bære et saa umiskiendeligt Præg af Ælde, at det hverken er rimeligt, at de Sange, hvorpaa *Saxo* beraaber sig, skulde være blevne digtede i sildigere Tider, eller at den, der saaledes besang hint Slag, skulde have villet tildigte en saa væsentlig Omstændighed. Vi svare hertil: at vi vist nok antage, som siden udförligere skal vises, at Sangene om Bravallaslaget maae have været digtede för Christendommens Indförelse i Danmark, altsaa i det seneste i det niende Aarhundrede. Men da Bravallaslaget holdtes i Begyndelsen af det ottende Aarhundrede, kan i dette Mellemrum Sagnet til de mange andre Kæmper, der udmærkede sig i det store Slag, have föiet den berömte Oltidskæmpe *Stærkodder;* især da man vidste, at han havde levet saare længe, og som Olding udfört store Bedrifter. Hertil kommer, at det kun er en underordnet Deel ham tillægges i Slaget, ikke hans Tapperhed men Thröndernes Pile afgjorde dets Udfald. Hvad der fortælles om ham, ere blot almindelige Kampscener, der let kunde digtes, eller overföres fra den Ene paa den Anden. Saa meget des lettere kunde Sagnet tage denne Vending, naar den gamle Sang om Slaget var forfattet i samme Versart, som *Stærkodders* egne Digte, og altsaa kunde af den Grund synes at være fra hans Haand.

Vi have desuden et endnu noget sildigere Exempel paa at Vers ere blevne digtede i *Stærkodders* Navn, i hvad der fortælles om *Stærkodders* Död; hvilket, skiöndt forekommende i *Saxos* ottende Bog, vi ogsaa her maae omhandle; for at have samlet paa eet Sted alt, hvad der angaaer denne Helt. Fortællingen er i sig selv meget rimelig og efter Oldtidens Sæder: at nemlig den gamle Kæmpe, som havde seiret i saa mange Slag, tilsidst nedtryktes ved Ælde, og, harmfuld over at skulle dö af Helsot, æggede en ung Kriger til at dræbe sig, dog saaledes, at han endnu nærede det hemmelige Önske, at kunne fælde sin Banemand. Enten har *Saxo* behandlet den Sang, han her havde for sig, som han ofte giorde, i det han undgik det Hedenske, som man kunde vente i en Svanesang om at komme til Valhal; eller og Sangeren selv har forsætligen afholdt sig fra det Mythiske, men derimod udmalet Alderdommens Besværligheder. *Stærkodder* opregner för sin Död en Række af sine Bedrifter, baade Vikingstogene mod Kurer, Esther, Semgaller og Russer, Toget til Dublin, Bedrifterne ved *Frodes* Hof og i Bravallaslaget. Her gives altsaa en Udsigt over den hele Sagnkreds, og da denne, alt for omfattende for eet Menneskes Levetid, först gradvis kan have dannet sig, er det klart, at Sangen om *Stærkodders* Död först maae være digtet en Tidlang efter hans Levetid, da allerede Sagnet om ham havde erholdt sin hele Runding. Men da paa den anden Side *Stærkodders* sidste Sang indeholder Hentydninger til Bedrifter, *Saxo* ei har omtalt, baade i Tellemarken og mod en Sökonge, der hedte *Kerre;* maae den være forfattet i en ældre Periode, hvor langt flere Minder om de gamle Tildragelser vare

i Omlöb, ligesom og dens Tone maae til *Saxos* Tid have baaret et Præg af Ælde, for at kunne af ham sættes ved Siden af *Stærkodders* egne Digte. Vi kunne da med Sandsynlighed antage den at være forfattet i det tiende Aarhundrede, eller tidligen i det ellevte hvor den indförte Christendom havde afholdt Forfatteren fra at indblande noget Hedenskt.

Syvende Bog.

Saxo begynder denne Bog med Klage over, at man veed saa lidet om *Ingilds* Eftermænd, og taler længere hen om et Interregnum, da Kongeslægten henimod *Harald Hyldetands* Regiering næsten var uddöd. Det er mærkeligt, at *Svend Aagesen* ligeledes anförer, hvorledes den ordentlige Kongefölge blev afbrudt ved *Ingilds* Död, og at meget Mörke herskede i denne Periode af den danske Historie. Dette lader os formode, at baade *Saxo* og *Svend Aagesen* have i dette Tidsrum endnu mere end i det foregaaende været utilfredsstillede ved de Kongelister, de forefandt. Aarsagen dertil kan have været dobbelt: dels at Tiderne virkeligen vare forvirrede, dels at de Efterretninger, de forefandt, ei vare tilstrækkelige for dem, efter de historiske Hypotheser, de havde dannet sig. De esromske Annaler lade *Harald Hyldetand* fölge i Regieringen efter *Ingilds* Sönnedatter *Asa*. *Langfedgatal* sætter *Hrolf Krages* og de med ham nærmest forbundne Ætled mellem *In-*

gild og *Harald Hyldetand.* Da *Saxo* havde sat *Frode* den Fredegode til *Christi* Tid, altsaa virkeligen flere Aarhundreder, för hans virkelige Levealder; blev det ham vanskeligt at udfylde det lange Tidsrum, som han derved havde aabnet sig, og det saa meget mere, som han af de ovenfor anförte Grunde, havde ladet *Hrolf Krage* med nærmeste Formænd og Eftermænd regiere för *Frodes* Dage, uagtet *Langfedgatals* Tidsbestemmelse uden Tvivl er den rigtige *). Vi skulle nu see, hvorledes *Saxo* bærer sig ad for at udfylde dette Tidsrum.

Den förste han fremförer efter *Ingilds* Sön *Ole*, er hans Sön *Frode* den Femte, der skulde regiere vexelviis med sin Broder *Harald*, men dræber denne, forfölger hans Börn, *Harald* og *Haldan*, og dræbes tilsidst af disse. Hvad her fortælles om de forfulgte Kongebörn, er indtil de mindste Omstændigheder det samme, som Begyndelsen af *Hrolf Krages* Saga beretter om *Helge* og *Hroar*, der bleve forfulgte af Farbroderen *Frode*, og da dette stemmer overens med *Svend Aagesens* korte Beretning, og altsaa tillige viser sig som et gammelt dansk Sagn, maae Sagaens Angivelse ansees for den rigtigere.

Om denne i sin Barndom forfulgte *Haldan* veed imidlertid *Saxo* meget at fortælle. Sagnene om ham, der alle angaae krigerske Bedrifter, ligne dem om *Fridleif*, *Frode* den

*) Dette fölger baade af indvortes Grunde, da Sagnene om *Hrolf* ere for fuldstændige og bestemte, til at være fra en saa fiern Tidsalder; og af udvortes Grunde, hentede ikke blot fra denne gamle Kongelistes egen Anseelse, men og fra det Ynglingesaga fortæller Kap. 33, 34.

Fredgodes Sön. Ligesom denne udretter *Haldan* det Meste med egne Hænder, han velter Stene ned paa en fiendtlig Hær, og bringer den derved til at flygte, hvoraf han erholder Navnet *Bierggram*; han gaaer ene i Kamp mod en Fader og hans syv Sönner, og ihielslaaer dem alle med en Egekölle; han overvinder siden adskillige Bersærker, en vis *Grim*, der kunde döve Sværde og Vikingen *Ebbe*. Foruden disse ikke usædvanlige Kampscener, og at han efter et uheldigt Forsög havde tilsidst undertvunget de Svenske, fortæller *Saxo* endnu om ham: at han var en god Skiald, blev dyrket af de Svenske som en Sön af *Thor*, og at de norske Konger ansee det for en Ære at nedstamme fra ham. Dette sidste sigter vist nok til, at *Saxo* havde hört, at de norske Konger nedstammede fra en *Halfdan*, der havde været en stor Kriger *), og da der nu tillige var et andet Sagn om en dansk Kong *Halfdan* der havde seiret i Sverrig **) over Kong *An*; henförte han alt dette til *Haldan Bierggram*. Den Modsigelse, hvori *Saxo* indvikler sig, ved at lade de norske Konger nedstamme fra *Haldan*, og denne siden dö i sit Fædreland uden Börn; kan maaskee forklares saaledes: at *Saxo* mente, at *Haldan* havde forladt sin norske Hustru *Thorilde* med hendes Barn i Norge, og at han med sin danske Hustru ei havde havt Börn; thi om end *Saxo* her gierne kan have fulgt modsigende Sagn, maae han dog have tænkt sig noget ved at forbinde dem. Islænderne kiende intet til denne *Haldan Bierggram*, det bliver derfor

*) Disse Stamtavler anföres i *Fundin Noreg*.

**) *Ynglingasaga* K. 29.

rimeligst at antage med *Torfæus* *), at *Saxo* har samlet sig denne Konges Bedrifter af forskiellige Sagn om gamle *Halfdaner*, som han henförte til een, og hensatte til en Tidsalder, om hvis Konger han intet havde at fortælle.

Om *Haldans* Eftermand, den Gothiske Kong *Ungvin*, berettes intet andet, end det lidet Rimelige, at han ifölge Testament blev Konge; siden skulde han være bleven dræbt af en vis *Regnald* og have efterladt en Sön, som hedte *Syvald*. Disse faa Efterretninger vise, at der ei har været nogen særegen Saga om denne Konge. *Suhm* mener **), at han er den danske Konge *Ungendus*, om hvem *Alcuin* taler i den hellige *Villibrods* Levnet ***) som en forhærdet Hedning, hvem den hellige Mand ei kunde omvende. Men da *Villibrod* var Bisp i Utrecht 710, kunde hans Samtidige ei være *Ungvin*, som efter *Saxos* Tidsregning maatte have levet henved et Aarhundrede för, og desuden rimeligviis har været en Konge i Jylland. Imidlertid kan gierne et Minde om denne *Ungendus*, der dog hörte omtrent til den Tid, have bidraget til at *Ungvin* her blev indfört.

Om *Ungvins* Sön *Syvald* fortælles egentlig slet intet; thi hvad der hörer til hans Regieringstid, optages af *Othars* Bedrifter og Kierlighedshandel med *Syrithe*, Kongens Datter. Denne underskiönne Prindsesse var saa ærbar, at hun ei vilde

---

*) *Series regum Daniæ* S. 306.

**) Critiske Historie 3 D. S. 217.

***) *Alcuini Opera* C. 9 p. 1437.

see paa nogen Mandsperson, og kun give den Beiler sit Ja, der kunde bringe hende til at fæste Öinene paa ham. Den kiekke *Othar* forsögte det men længe forgiæves. Det hialp ei, at han först befriede hende fra en Jette, der i Qvindeskikkelse havde bortfört hende, siden fra en arrig Madmoder; ligesaa lidet hialp det ham, at hans Elskede i sin Nöd maatte tage sin Tilflugt til hans egen Moders Huus. Men da han tilsidst lod, som han vilde holde Bryllup med en Anden, og *Syrithe* skulde som Brudepige holde Lyset, gik det hende dog saa nær, at hun ikke agtede at Lyset brændte hendes Fingre, og da *Othar* tiltalte hende, kastede hun et ömt Blik paa ham, hvorpaa hendes eget Bilager strax blev holdt. Den vakkre Fortælling ender med, at *Othar* blev en drabelig Helt, for hvem endog *Stærkodder* selv en Gang maatte tage Flugten.

Dette Sagn har megen poetisk Holdning, men kun liden historisk. Een Idee ligger til Grund for den hele romantiske Indklædning; den qvindelige Blufærdighed symboliseres paa en saare simpel Maade, og Knuden bliver löst med Finhed, i det Pigehiertet, som havde modstaaet Taknemlighed, Frygt og Tvang, tilsidst lader sig henrive af den kvindelige Iversyge. Derimod antydes de historiske Momenter mere end de udvikles. Heltinden bliver pludseligen ligesom ved lyriske Overgange forflyttet fra een farlig Stilling til en anden, og efter at Helten har vundet Elskerinden, og beviist sin Tapperhed, forsvinder han af Historien. Da nu til alt dette kommer, at ogsaa Vers blive anförte, slutte vi, at Kilden, hvoraf *Saxo* öste, ikke var nogen Saga, men en Elskovssang.

Mærkeligt nok treffer det sig, at ligesom alt, hvad vi vide om Kong *Syvald*, synes at have udgiort en gammel Ballade, saaledes udgiöre ligeledes Ballader Grundvolden for hans Söns og Eftermands *Sigars* Historie.

Den förste handler om den sölvlokkede *Alger* og den mandfolkesky *Alvilde*. Denne gothiske Kongedatter vilde aldrig lade sig see uden Slör af nogen Ungersvend, og omendskiöndt *Sigars* Sön *Alger* havde dræbt de Uhyrer, der bevogtede hendes Jomfrubuur, lod *Alvilde* dog efter Moderens Tilskyndelse haant om ham, fordi han foretrak Fæstensöl for Vaabengny; og hun gav sig selv til at være Skioldmö. *Alger* drog i Viking, hvor han sloges med Blokumændene (Blaamænd?) paa den frosne Östersö, og mödte *Alvildes* Skib ved de finske Kyster. Som han sprang over paa de ukiendte Fienders Skib, for at rydde det, hug hans Staldbroder Hielmen af *Alvilde*; man gienkiendte Möen og nu var Kampen med Vaabnene forbi.

Vel ere de historiske Momenter her noget mere udviklede, end i Sagnet om *Syrithe*; men det Hele har dog netop den for en Ballade passende Runding, og ender med Giftermaal. At det er Moderen, som raader sin Datter til hellere at blive Skioldmö end Brud, er unaturligt. *Algers* Angreb paa Dyrene, der bevogtede *Alvilde*, ligner, hvad *Saxo* siden fortæller om *Regnar* og *Lathgertha*, Hans Kamp paa den frosne Östersö klinger fabelagtigt, og det er desuden synderligt at den samme Tidsalder skulde have frembragt to slige Vidundere af Knipskhed. Uagtet det altsaa vel er muligt, at en Prindsesse *Alvilde* kan engang i Hedenolden have ægtet en Prinds *Alger*

efter först at have givet ham en Kurv, er det dog rimeligere, at *Saxo* her for Æmnets Ligheds Skyld har benyttet to Ballader lige efter hinanden, hvoraf den Ene var en sildigere og slettere Variation paa det Æmne, den Förste havde besiunget; men desuagtet kan gierne den sidstnævnte Ballade have været en Deel ældre end *Saxos* Dage.

Det var ikke blot om de knipske Piger, men ogsaa om de Ömme, at der gaves Oldtidssange, thi nu fölger den skjönne noksom bekjendte Fortælling om *Signes* og *Hagbarths* eller *Habors* ulykkelige Kierlighed. Den er et talende Beviis for, hvorledes det Hjertet gribende Sagn kan, fremsat i passende Indklædning, forplante sig giennem Folkets Mund; thi indtil de nyere Tider ere *Signe* og *Habor* i danske og svenske Folkeviser blevne besjungne *), og ikke blot i Sigersted i Siælland, men tre Steder i Jylland, fire i Sverrig og fem i Norge, findes Egne opkaldte efter disse Begivenheder, hvilke saaledes alle giöre Fordring paa at ansees for deres rette Hiem. Nogle have deraf villet slutte, at Begivenheden ingensteds havde hiemme; men dette er ligesom man vilde sige, at et Træ maatte kun have liden Rod, fordi det bar den störste og skiönneste Krone. Finder man endog i vore Tider, at det Æmne, den udmærkede Digter selv opfinder, sielden lykkes ham saa godt, som det, Historien giver ham; vil dette endnu langt mere gielde om den gamle Skiald, for hvem desuden den egentlige Opdigtelse var aldeles fremmed. En anden Sag var det, naar en

*) Den didhörende Literatur findes samlet i Anmærkningerne til udvalgte danske Viser fra Middelalderen 3 D. S. 402.

religieus Idee blev iført en mythisk Dragt, men da dette ei her kan være Tilfældet, ansee vi det for rimeligere, at Daaden virkeligen er skeet, og at Dannerhjertet har bevaret den.

Beviis saavel paa dens Ælde, som paa dens Navnkundighed findes allerede i *Thiodolfs* Ynglingatal. I dette i niende Aarhundrede forfattede Skialdedigt kaldes Galgen *Signes* Mands Hest (K. 22) *Sigars* Hest, (K. 26) siden vedbleve de senere Skialde at anvende Billedet *).

Af de forskiellige Vidnesbyrd om Stedet, hvor Sörgespillet opförtes, komme kun de tvende ældste i Betragtning: *Saxos* Krönike og Landnamabog. Sidstnævnte anförer S. 256 at Kong *Sigar* havde boet paa Gaarden Steig paa Angulsey paa Halogaland i Norge, ved hvilken Gaard fandtes *Signes* Bröund og Hagbardsholm. Spörges nu enten Halogaland eller Siæland var Fortællingens Hiem, blive Grundene overveiende for Siæland. Allerede dette kommer i Betragtning, at *Saxo* ikke blot kiender Stedet, hvor *Signe* og *Habor* döde, men han bestemmer og med megen Nöiagtighed de Egne, hvorigiennem *Hako* drog, for at hevne dem. I ingen anden Egn findes saa mange Stedsnavne samlede, der tyde hen til denne Begivenhed. I den eddiske Sang Helgaqvida Hundingsbane 1 Str. 8 nævnes Sigarsvold eller Sigarsted i Forbindelse med Hringsted og flere Byer, der bleve givne den danske Kong *Helge*. *Sigars* Navn fore-

---

*) *Sighvat Skald* nævner *Sigars* Hest *Olaf* den Hell. S. Kap. 57; *Gretter Stærke* kalder Galgen den Frendelön, *Sigar* skiænkte. *Gretters* Saga K. 53. Om *Hagbarths* Billedstötte i Island iifölge Kormakssaga, see Sagabibliothek 2 D. S. 391.

kommer flere Gange i Sangene om disse *Helger* *), og Gudruna sagdes under sit Ophold i Danmark at have bordyret blandt andre Bedrifter, hvordan *Sigar* og *Siggeir* sloges **). Hertil kommer endnu, at vi vel have Exempler paa, hvorledes danske Sagn om *Froder*, om *Hrolf Krage* have i den fierne Oldtid udbredet sig höit op i Norge; men derimod savne vi Exempler paa, at Sagn fra Halogaland ere blevne localiserede i Danmark. Fra Siælland af kunde Sagnet derimod lettere udbredes over hele Skandinavien. Tiden, da Begivenheden tildrog sig, kan endnu vanskeligere bestemmes; et Bidrag dertil kunde vel *Snorros* Beretning være om Sökongerne *Hake* og *Hagbarth*, der i Samfund med *Stærkodder* angrebe den svenske Kong *Hugleik* (Ynglingasaga K. 25) iſölge hvilken *Sigar* blev en dansk Fylkekonge, samtidig med *Frode* og *Ingild* ***). Men hvad *Snorro* siden fortæller om *Hagbards* Broder *Hako*, kan ikke vel forenes med *Saxos* Beretning.

En Deel Vers anförer *Snorro* i sin Beretning om *Signe* og *Habor*, og neppe have disse Vers hört til en eneste Sang; thi een saadan vilde uden Tvivl være bleven for lang, hvis den skulde have omfattet alle de didhörende Begivenheder. I det

*) Helgaqvida Haddingia Skata, St. 8, 25, 27, Helgaqvida Hundingsbane 2 St. 3.

**) Qvida Gudrunar 2 St. 15.

***) At *Fundin Noreg* S. 11 gjör *Sigar* til en Sön af *Sigmund* og Sönnesön af *Halfdan* den Gamle, er fordi at *Sigars* Navn forekommer i de eddiske Sange, og Forfatteren nu eengang havde i Sinde at udlede alle de gamle Slægter fra *Halfdan* den Gamle.

mindste tvende Sange kunne vi adskille hos *Saxo*, hvoraf den Förste skildrer *Bolvises* Forræderi, der bragte *Hagbarth* til at fælde sin Elskedes Brödre; den Anden angaaer *Hagbarths* Forklædning og Endeligt. Det er aldeles efter slige Sanges Analogie, hvilket saavel de eddiske som de færöiske Qvad kunne vise, at et Æmne fortsættes giennem flere Sange. Ligesom det og er naturligt at den mindeværdigste Sang bliver længst erindret, hvorfor den Kæmpevise, vi have tilbage om *Signe* og *Habor*, er den som skildrer Catastrophen. Denne har i Visen erholdt en romantisk Udsmykkelse, i det *Habor* efter den kun lader sig binde af *Signes* Haar. Havde *Saxo* kiendt dette Træk, der var saa skikket til at udmales rhetoriskt, han havde vist ikke gaaet det forbi. Denne Omstændighed at vi endnu have en af *Saxo* uafhængig gammel Ballade tilbage over dette Æmne, tiener til at bestyrke, hvad forhen blev bemærket om Beskaffenheden af de Kilder, hvoraf *Saxo* har öst denne Deel af hans Historie.

Om *Sigars* Sön *Syvald* veed *Saxo* heller intet, uden hvad der stod i Forbindelse med Sagnet om *Signe* og *Habor*, han skal nemlig være faldet, i det han hævnede Faderens Död. Maaskee har just Slutningen af dette Sagn, der syntes at ende med Kongeslægtens Undergang, bevæget *Saxo* til at hensætte det foran det saakaldte Interregnum som dets nærmeste Anledning.

Hovedbegivenhederne i denne Periode, hvor *Saxo* ei kan anföre nogen egentlig Leirekonge, dreie sig om Kongedatterens *Gurithes* Skiebne, ogsaa denne afgiver et passende Stof for en Elskovssang, og synes saaledes at have været den

fierde Ballade, *Saxo* i en Rad benytter. Men den er indflettet i tvende andre Sagn om *Hildiger* og om hans Fader *Gunnar*. Paa denne *Gunnar*, en svensk Kriger anvender *Saxo* det gamle norske Sagn, *Snorro* omtaler (*Hagen Adelsteens* Saga K. 13) om en Hund, der blev sat til Konge over Thrönderne. Fortællingen om *Hildiger*, der kommer til at kæmpe med sin Halvbroder *Halfdan*, og fældes af ham, er i alle Smaaomstændigheder det samme Sagn, som en senere Islænder har behandlet i *Asmund* Kappebanes Saga *); baade Islænderen og *Saxo*, have her havt Sange for sig, der have saa mange Smaatræk fælleds, at man ei kan tvivle om deres Identitæt, men Steders og Personers Navne ere ganske forskiellige.

Kun lidet fortælles om de Hövdinge, som i *Gyrithes* Barndom herskede i Danmark. Underligt er det, naar *Saxo* af det Nederlag Fyens Konge *Hane* leed, da han vilde angribe en fremmed *Viking*, vil udlede Ordsproget: *in proprio plus lare Hannonem valere:* Hiemme er Hanen rigest, eller Hanen er diærvest paa egen Mödding. Enhver, som seer ind i en Hönsegaard, kan overtyde sig om den saare simple Oprindelse til dette Ordsprog. Stort bedre er vel heller ikke *Saxos* Forklaring af Rötheran S. 153.

Gurithe var paa sin Viis stolt ligesom forhen *Alvilde*; hun vilde hellere ingen Mand have, end een der ikke var kongebaaren. Ung *Halfdan* var hende i Begyndelsen hverken fornem eller smuk nok; men siden var hun nær bleven nödt

*) Mere herom i Sagabibliotheket 2 D. S. 599.

til at ægte Saxerhövdingen *Sivar*; dog paa Bryllupsdagen kom den for död ansete *Halfdan* tilbage fra Rusland, dræbte Saxeren, og ægtede Kongemöen.

Det er neppe Tilfældigt at *Saxo* har i det samme Tidsrum optaget Æmnet af fire Elskovssange næsten efter hinanden. Hverken i det Foregaaende eller Efterfölgende forekomme Æmner, der saa passende lade sig behandle i Balladeformen. Alle disse bleve uden Tvivl ligesom Visen om *Signe* og *Habor* siungne af Folket; de vare da ei som adskillige andre Vers, *Saxo* anförer, saadanne, hvilke blot nogle Yndere af Alderdommen kiendte; de havde et friskere Liv, og tillige, fordi de oftere og friere vare blevne behandlede, en nyere Farve. Da de vare Minder om gamle Tider, men selv ingen Tidsbestemmelse indeholdt, kunde *Saxo* ikke ganske uden Grund hensætte dem mod Enden af den mythiske Tid strax foran den förste historiske Sang af en bestemt Tidsalder, og han gjorde dette saa meget deshellere, som han derved erholdte Bidrag til at udfylde et Tidsrum, hvorom han ellers intet vidste.

Det förste historiske Minde, der fremtræder med nogen Bestemthed, er det om Bravallaslaget mellem *Harald Hyldetand* og *Sigurd Ring*, men *Harald Hyldetands* egen Historie er mythisk, og angaaende hans Herkomst findes de forskielligste Efterretninger. *Saxo* modsiger sig i denne Henseende selv, ved förs at lade *Alvildes* Ledsagerinde, *Gro*, være *Haralds* Moder S. 128, og siden fortælle, at *Alvildes* Datter *Gurithe* var det. Dog er dette neppe nogen Modsigelse i de Sagn, *Saxo* fulgte, men en Fölge af en Skiödeslöshed hos ham selv, eller snarere en Skrivfeil paa det först anförte Sted,

hvor just de tvende Personer *Borcar* og *Gurithe* korteligen nævnes, om hvilke *Saxo* siden heel omstændeligen beretter, hvorledes den förste var Farfader, den sidste Moder til *Harald Hyldetand.*

Ligesom *Saxo* knyttede *Haralds* Födsel til Qvadet om den stolte *Gyrithe*; har *Sögubrot* bragt den i Forbindelse med det tragiske Sagn om tvende Brödre *Helge* og *Hrærek,* af hvilke den sidste blev ved Svigerfaderens, *Ivar Vidfadmes,* Træskhed bragt til at dræbe den Förste, for hvilken Udaad han selv kort efter maatte böde. Denne Fortælling om de to siælandske Konger, der rigtignok stadfæstes ved det, den eddiske Sang, *Hyndluliod,* anförer St. 26 om *Harald Hyldetands* Nedstammelse fra *Ivar* giennem *Aude* og *Hrærek Slyngebaand,* har imidlertid umiskiendelig Lighed med hvad *Snorro* beretter om tvende skaanske Brödrekonger; (Ynglingasaga K. 43). Ligesom hine bleve opeggede mod hinanden af *Harald Hyldetands* Morfader, *Ivar Vidfadme,* skulle disse være blevne ophidsede af *Ivar Vidfadmes* Morfader, *Ingiald Ildraade.* Der er kun den Forskiel, at *Ingialds* Datter *Asa* forenede sin Stræben med Faderen *Ingialds*; *Ivars* Datter *Aude* sögte derimod, skiönt forgiæves, at arbeide mod sin Faders onde Hensigt *).

Men om man end vilde antage, at *Sögubrots* Beretning om Leirekonger gielder skaanske Fyrster, og deraf forklare,

*) Hervarârsaga Kap. 19 S. 222 angiver *Harald Hyldetands* Herkomst endnu paa en tredie Maade, ved at lade *Ivars* Datter hedde *Alfhilde*, Manden *Valdar*, men denne *Sagas* Efterretninger, især i dens sidste Deel, ere upaalidelige.

hvorledes det, i sig selv saa interessante Sagn om de fiendtlige Brödre, ei var kommen *Saxo* for Ören, eller af ham bleven anvendt; opstaaer endnu en större Vanskelighed med Hensyn til *Ivar Vidfadme*, hvem *Snorro* fremstiller som en Skaanes Konge, der blev saa mægtig, at han lagde hele Sverrig under sig, tilegnede sig hele Danmark, en stor Deel af Saxland, Österrige og femte Parten af Engelland (*Ynglinga-saga* K. 45), og blev Stamfader til Enekongerne i Danmark og Sverrig. Om man end antager, at Udtrykkene her meget have forstörret Bedrifterne, at de fierne Erobringer ikke betydede andet, end nogle heldige Sörövertog til Northumberland og Östersöens Kyster, samt at nogle Egne i det Holstenske vare blevne skatskyldige, og at Herredömmet over hele Danmark og Sverrig bestod i at adskillige Fylkekonger i begge Riger erkiendte *Ivars* Overmagt, og betalte ham Skat; saa maatte dog *Ivars* Regiering have været saa mærkelig, at det er höiligen at undre over, at intet Minde herom forplantede sig, og at hans Navn ei findes i nogen dansk Kongeliste. Paa den anden Side ere Islændernes Vidnesbyrd i Særdeleshed *Snorros*, *Langfedgatals* og *Sögubrots* *), af saa megen Vægt, at man maae antage *Ivar* for at have været en mægtig Drot i Skaane, især da ogsaa svenske Mindesmærker fra det fiortende Aarhundrede, og altsaa uafhængige af Islænderne, omtale *Ivar*

*) *Ivar Vidfadme* omtales ogsaa i et islandsk Fragment hos *Langebek* vol. 2 p. 167 og i Begyndelsen af Jomsvikingathatr i *Oluf Tryg-vesens* Saga I D. S. 69.

som Sverrigs Konge *). Hvad der kan siges til at forklare denne Gaade er neppe mere, end at *Ivar Vidfadme*, selv efter de islandske Beretninger, kun kort Tid skal under Dattersönnens Mindreaarighed have besiddet Leirethronen, og at *Saxo* for saavidt er enig med Islænderne, at han lader *Harald Hyldetand* nedstamme fra Skaanske Fyrster.

Tvende Bedrifter have især udmærket *Haralds* Regiering, det store Steen-Monument, han lod udhugge i Klipperne i Bleking, og det store Slag, han holdt paa Bravallasletten. Steenmindet staaer endnu, men næsten udslettet; ældgamle Sange om Slaget have vi tilbage, men kun i Oversættelse. Det Mythiske i *Haralds* Historie udgiör vist nok de ældste Efterretninger vi have om ham. Hans Födsel var knyttet til et Sonoffer i Upsals Tempel **). *Odin* havde giort ham skudfri, og lært ham at ordne baade sin Krigshær og sin Flaade. Derfor blev han og en vældig Kriger, som sendte Mange Faldne til Hærfader i Valhall. Denne vilde derfor ei lade sin alderstegne Yndling dö af Helsot, men lade ham ride til Valhal med hæderligt Fölge; han æggede ham derfor til Krig med sin Systersön, lærte ogsaa denne at ordne Hæren, og lod *Harald* falde i Slaget omringet af dræbte Fiender. Disse ere

*) Lagerbring Svea Rikes Historie I D. S. 135.

**) I det *Saxo* lader dette Offer fremföres i Anledning af et Brodermord, stemmer han for saavidt overeens med *Sögubrot*, der og lader et Brodermord gaae kort foran *Haralds* Födsel, men efter *Saxo* var det *Harald*, der dræbte *Hildiger*, efter *Sögubrot Hrærek*, der dræbte *Helge*.

uden Tvivl de ægte Træk af Sagnet om *Harald*, hvilke findes baade hos *Saxo* og i *Sögubrot*, men tildels udmalte med Hensyn til det senere christelige Begreb om *Odin* som ond Aand, der af Lyst til Ondt fik Kongerne til at stride. Hvad nemlig *Odin* uden Tvivl ifölge det oprindelige Sagn skulde have giort til *Harald Hyldetands* Bedste, forestilles han ifölge det sildigere at giöre til hans Fortræd. Hine ægte Træk lade sig let gienkiende, de kunne ei være blevne opdigtede i en christelig Tidsalder. *) Mindre paalidelig er Ælden af det andet, *Saxo* fortæller om *Harald*, især de tvende Tog til Norge, det ene til Vigen det andet til Throndhiem, begge for at hielpe Konger mod Skioldmöer. Det Övrige der berettes staaer i nöiere Forbindelse med Bravallaslaget, og kan være bleven foranlediget ved dette. Den Magt *Harald* der anförte, beviste, at han havde udvidet sit Rige, og de mange fremmede Krigere, som fulgte hans Banner, ledte til den Forestilling, at han havde betvunget de Folkeslag, hvortil Krigerne hörte; saaledes gave Friseren *Ubbe*, Slaverne *Duc* og *Dal*, Engellænderen *Orm* Anledning til at tale om *Haralds* fierne Krigstog. Den fuldkomne Seirs Fölge var Fiendernes Skræk og en dyb Fred, hvis Varighed Sagnet med rundt Tal satte til 50 Aar. Man tænkte ikke paa, at *Haralds* Helte efter saa mange Aars Fred kun vilde have ydet ham liden Hielp i det blodige Bravallaslag.

Förend *Saxo* gaaer til at beskrive dette, indförer han et Stykke af *Oluf* den Fræknes Historie. Han maatte her

*) Om Forholdet mellem Fremstillingen i *Sögubrot* og hos *Saxo*, hvor den har i det Hele et ældre Præg, see Sagabibliothek 2 D. S. 491.

optage det, da han antog at *Stærkodder* den Gamle, *Ole* den Fræknes Drabsmand, var med ved Bravalla, og at han altsaa kunde have en Grund til at antage en *Ole* for Leirekonge efter *Harald*. Der synes at have været en egen Saga om denne *Ole*, en norsk Konge, som *Saxo* giör til *Haralds* Systersön, ligesom *Sigurd Ring*. Hans Bedrifter have Lighed med *Fridleifs* og *Halfdan Bierggrams*. Det eneste karakteristiske ved dem er, hvad der fortællos om hans skarpe Öiekast som ingen kunde modstaae, hvilket Træk uden Tvivl var foranlediget ved det *Stærkodders* Saga fortalte, at selv denne Kriger havde frygtet for at see paa ham, da han vilde dræbe ham. Da i övrigt Fortællingen om denne *Ole* ikke knytter sig til noget andet Sagn, da det Eneste, som findes om ham, er det ovenfor anförte Sted hos *Snorro* *) som henförer denne Konge til en langt ældre Tidsalder, er det uden Tvivl rigtigst ganske at afsondre ham fra *Haralds* Historie.

Ottende Bog.

Beskrivelsen over Bravallaslaget grunder sig paa danske Sange, under *Stærkodders* Navn, hvilke i Hukommelsen vare blevne bevarede. *Saxo* siger dette selv, og havde han end

*) *Sögubrot* nævner rigtig nok S. 24 en Kong *Ole* den Frækne imellem *Rings* Krigere, men uden at anföre noget om ham.

ikke sagt det, kunde man have sluttet det af Beskrivelsens egen Beskaffenhed. Den begynder med en lang Liste over de mærkeligste Kæmpere, som deeltoge i Slaget. Denne lange Navneliste er ordnet efter Rimbogstaverne, hvilket ei kunde have fundet Sted, dersom *Saxo* ikke havde fulgt danske Vers. Vi finde desuden, ved at sammenligne den med *Sögubrots* Liste paa de samme Kæmpere, at *Saxo* nogle Steder har misforstaaet de danske Udtryk, hvilket er et unægteligt Beviis for, at han ei har digtet disse Navne, men nedskrevet dem efter den mundtlige Tradition *). Talerne, som begge Feldtherrerne holdte, ere maaskee *Saxos* egne; thi slige Taler hörte nu eengang til den classiske Stiil, men derimod have Skildringerne over Skibenes Mængde, der dannede en Bro, som forenede Öresundets Kyster, over Slagets Begyndelse, der var som Verden skulde forgaae **), og over dets Fortsættelse, hvor Saare-

*) *Suhm*, der i sin critiske Historie meget nöiagtigen har sammenlignet Navnene i *Saxo* og *Sögubrot* 3 D, S. 356 — 363, S. 371 — 384, bemærker saaledes med Föie, at i Listen over *Rings* Kæmper er *Einar protuberans Einar Egdski* hos *Sögubrot*, nemlig *Einar* fra *Agde*, men Stednavnet *Agde* har *Saxo* taget for det danske Ord Egg. *Croc agrestis* er *Hrokr* af *Akri*, ogsaa et Stednavn, der er bleven et Tillægsord. En modsat Feil har derimod fundet Sted ved *Gummi e Gislamarchia* hos *Sögubrot Glismakr Godi;* her er en Mands Navn af *Saxo* giort til et Steds Navn.

**) *Saxo* lib. 8 p. 146. *Crederes repente terris ingruere coelum, sylvas camposqve subsidere, misceri omnia, antiqvum rediisse chaos, divina pariter et humana tumultuosa tempestate confundi, cunctaqve simul in perniciem thrahi.* Billedet af *Chaos*, hvortil alt i den gruelige Kamp

nes Damp udbredte Taage, og Pilenes Mængde bórttog Dagens Lys, öiensynligen en digterisk Farve. At disse Vers vare en Deel ældre end *Saxos* Tid, fölger af, at man tilskrev dem *Stærkodder* selv, hvilket ei kunde være skeet, naar man ei havde anseet dem for meget gamle. Deres Alder maae endog opstige til den hedenske Tid, thi ligesom det var *Odin*, der havde egget Kongerne til Kamp, spiller han og under Slaget en vigtig Rolle. Med en ægte homerisk Vending lader den gamle Digter *Odin* paatage sig *Brunos* Skikkelse, der kiörte *Haralds* Stridsvogn; og da *Odin* ei, skiönt Seirfader, kunde mod Nornernes Villie böie Slagets Gang, og derfor maatte være döv mod *Haralds* Bönner; viste han dog sin tro Dyrker den sidste Tieneste, ved selv at fælde den gamle Helt midt i en Dynge af utallige dræbte Fiender. Der föies til, at *Harald* blev med sin kongelige Rustning og i sin gyldne Stavn lagt paa Baalet, hvor *Sigurd Ring* selv talte over ham, önskende, at han fremmest i de faldne Skarer maatte drage til Val-

---

syntes at vende tilbage, kunde *Saxo* have laant af latinske Digtere, ikke saa det fölgende, *divina pariter et humana confundi*, hvilket öiensynligen sigter til *Ragnaroke*, og derfra er uden Tvivl alle Billederne laante. Saaledes synger *Vola*:

Öxetid, Sværdtid,
Skiolde da klöves,
Vindtid, Ulvtid,
För end Verden falder,
Ingen Mand da vil
Den anden spare.

(*Magnussens* Edda I D. S. 47.)

hal *) og skaffe baade Venner og Fiender Adgang til *Odins* Sal, disse Træk hverken kunde eller vilde man digte i en kristelig Tidsalder; derimod fulgte de naturligen af den Synspunkt, fra hvilken Asadyrkeren betragtede disse Begivenheder. Afsondrer man det Mythiske, bliver Fremstillingen af Slaget tydelig og simpel. Det var her, som gemenligen i Oldtidens Slag, enkelte Kæmpere, hvis Tapperhed gjorde Udslaget. *Haralds* Hövdinger havde allerede giennembrudt *Rings* Slagtorden, da de fældedes ved Thrönderness Pile, og derved gave *Ring* Seir.

Til disse indvortes Grunde for Troværdigheden af *Saxos* Beretning om dette Slag, og Ælden af de Efterretninger han fulgte; kommer endnu Sammenligningen med det islandske Brudstykke om danske Kongers Bedrifter, som kaldes *Sögubrot* **). Er end dette Stykke i sin nærværende Form ikke ældre end fiortende Aarhundrede, og altsaa en Deel yngre end *Saxo*, kan det dog ikke være bygget paa *Saxos* Værk, thi Samqvemmet mellem Danmark og Island, var dertil i det tret-

*) At dette er Meningen af *Saxos* Udtryk, som efter at have fortalt, hvorledes *Ring* lod sin egen Hest sætte for *Haralds* Stridsvogn, der med hans Lig lagdes paa Baalet, saaledes vedbliver: *inde vota nuncupat, adjicitqve precem, uti Haraldus eo vectore usus, fati consortes ad tartara antecederet, atqve apud prastitem Orci Plutonem sociis hostibusqve placidas expeteret sedes;* dette fölger af Sammenligningen med det Drape Dronning *Gunhilde* lod forfatte over Kong *Erik Blodöxe*, hvor en lignende Tankegang findes. See Sagabibliothek 2 D. 374 — 375.

**) See Sagabibliothek 2 D., S. 485 — 492.

tende og fiortende Aarhundrede alt for liden. Desuden indeholder *Sögubrot* meget om *Ivar Vidfadme*, og *Harald Hyldetands* Herkomst, hvilket strider mod *Saxos* Fortælling. Derimod stemmer den overeens med *Saxo* i Opregnelsen af Kæmperne og i det Væsentlige af Beskrivelsen over Slagets Gang; dog saaledes at den udelader alt det Mythiske, hvorfor den fortæller Anledningen til Slaget noget anderledes, forbigaaer de digteriske Skildringer, men fortæller de enkelte Kampscener vidtlöftigere og med Overdrivelse, især *Stærkodders* Bedrifter. Den viser sig saaledes fiernere end *Saxo* fra den poetiske Kilde, og tiener derved til at bekræfte, hvad han anförer om sin Hiemmel, i det den tillige giver et öiensynligt Exempel paa, hvor længe gamle Sagn kunne mundtligen forplantes, inden de blive nedskrevne.

Men uagtet vi antage, at Qvadet om Bravallaslaget er fra den hedenske Tidsalder, mene vi derfor ikke, det er samtidigt med selve Slaget. Vi have forhen bemærket, at den gamle *Stærkodder* ikke kan have deeltaget i dette Slag, heller ikke beskrevet det. Qvadet, som bærer hans Navn, maae da være nogle Menneskealdre yngre end Begivenheden, og være en Omarbeidelse af et ældre Qvad, der var forfattet i det Versemaal, som havde Navn efter *Stærkodder* *) og derved gav saa meget större Anledning til at före denne Helt ind med paa Skuepladsen. Var nu denne senere Omarbeidelse fra Begyndelsen af det tiende Aarhundrede, kunde man og deraf forklare sig, hvorledes Islændere kunde forekomme baade imellem *Ha-*

*) *Starkathar-lag* i *Snorros* Edda. *Rasks* Udg. S. 208.

ralds og *Rings* Kæmper. Det er imidlertid ikke sandsynligt at *Saxo* har giort sig skyldig i denne Anachronisme, som allerede *Torfæus* *) har lagt ham til Last og *Suhm* vedgaaet **). *Saxo* anförer i sin Fortale en Deel om Islands naturlige Beskaffenhed, deriblandt noget fabelagtigt, men det meeste sandt, ikkun rhetorisk udsmykket. Han beraaber sig selv paa de oldkyndige Islænderes Beretninger, som han havde benyttet, og nævner siden Islænderen *Arnold*, der var i *Absalons* Tieneste og *Saxo* fölgeligen maae have kiendt. Nu er det utænkeligt, at en Mand, der som *Saxo* var sysselsat med historiske Undersögelser, ofte raadförte sig med Islændere, og erkyndigede sig om deres Öes Beskaffenhed, ei tillige skulde have erfaret noget om dens Historie ***). Men i denne var Tiden og Maaden, hvorpaa Öen blev bebygget, et saa mærkeligt og bestemt Punkt; at det ikke er rimeligt, at *Saxo* skulde blive uvidende om samme. Men vidste *Saxo* dette, kunde han ei være saa tankelös, at lade Islændere deeltage i Bravallaslaget; hvilket han efter sin Tidsregning maatte sætte endnu nogle hundrede Aar længere tilbage i Tiden, end det virkeligen blev holdet. Hvis altsaa nogen anden Udvei tilbyder sig, bör man ei lade en Forfatter saa groveligen modsige sig selv. Nu beroer Van-

*) *Series regum Daniæ* p. 317 - 319. Endnu mere Vægt har Professor *Dahlmann* lagt paa denne Omstændighed i hans Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte I B. S. 207.

**) Critiske Historie 3 D. S. 378.

***) *Saxo* lib. 14 p. 316.

skeligheden paa *), at *Saxo*, som nogle Steder kalder Islænderne *Thylenses* **), blandt Deeltagerne i Bravullaslaget nævner adskillige, som kom fra *ultima Thyle*. Men denne Vanskelighed er dog ikke saa stor, naar man betænker, at *Saxo*, der saa gierne brugte classiske Vendinger, let kunde falde paa at kalde Halogaland saaledes, hvor de Folk levede, der efter eget Sigende boede nordligst af alle Nordmænd ***). Paa Halogalænderne passer just *Saxos* Skildring, at de vare gode Skialde, Holmgangsmænd og færdige Bueskyttere. Derimod var Færdighed i at skyde med Bue neppe saa almindelig blandt Islænderne, hvis Land ikke tillod synderlig anden Jagt end efter Fugle, hvilke oftest bleve fangede paa andre Maader end ved Skud. Vel beraaber man sig paa, at *Saxo* selv nöiere har bestemt, hvad han forstaaer ved *Thule*, i det han taler om

*) De tvende paaankede Steder ere i Opregnelsen af *Haralds* Kæmpere fölgende S. 243. *Cui adjiciuntur necessarii Haraldi, Blend ultimæ Thyles incola ac Brand, Micæ cognomen habens. Hisdem sociantur Thorny cum Thorvingo, Tatar atque Hialto. Qvi quidem navigio Lethram advecti instructis ad bella corporibus, ingenii qvoqve virtute pollebant, proceritatis habitum armorum exercitiis æmulantes. Qvippe spicula arcuum balistarumqve tormentis excutere, ac plerumqve viritim cum hoste decernere, poeses qvoqve patrio sermone contexere promtissime calluerunt. Adeo animum cum corpore inpensa exercitatione coluerant.* S. 144 anförer mellem *Rings* Stridsmænd: *A Thyle autem venere Mar Rufus, eo videlicet pago, qui Mithfrithi dicitur ortus educatusqve, Grombar annosus, Gram Brundelucus, Grim ex oppido Skierum apud Scaha Fyrchi qvidem provinciam satus.*

**) P. 2, 160, 316.

***) See *Othars* Reise. *Rasks* Udg. Skand. Selsk. Skr. 1815 S. 25.

Midfiorden og Skagefiorden, hvor *Mar* hin Röde og *Grim* fra Skier skulde være födte. Men just Maaden, hvorpaa *Saxo* anförer disse Navne, synes snarere at bevise det Modsatte; thi naar Midfiord hedder hos *Saxo* Midfrithi, kan Skagefiord ikke hedde *Scaha-Fyrchi*, hvilket snarere ligner Scahefylke, og da han maatte som Dansk vide, hvad en Fiord var, kunde han ei let falde paa, at kalde den ene Fiord *pagus*, den anden Fiord *provincia*. Man kan derfor lige saa godt antage disse Ord at være Navne paa Gaarde og Böigder i Halogaland*).

De esromske Annaler samt *Erik* af Pommerens Krönike omtale Bravallaslaget, og bemærke, at Skioldmöer udmærkede sig deri. Hervararsaga anförer (S. 222) at dette Slag var et af de blodigste og i gamle Fortællinger meest omtalt. *Snorre*

---

*) Hr. Professor *Dahlmann* yttrer i sin oftere anförte Afhandling Einleitung in die Critik der Geschichte von Alt-Dänemark S. 210 at *Saxo* har kaldet Island et Land af en meget gammel Befolkning. Der staaer hos *Saxo* i Fortalen S. 3: *Ab hujus (Norvagiæ) latere occidentali insula, quæ glacialis dicitur magno circumfusa reperitur Oceano, obsoleta admodum habitationis tellus; rerumqve veri fidem excedentium et insolitorum eventuum miraculis prædicanda.* Nu fölger en Beskrivelse over Landets Naturmærkværdigheder. Da saaledes hele Sammenhængen viser, at *Saxo* her betragter Landet, ikke fra den historiske men fra den physiske Side, er *habitatio* paa dette Sted neppe andet end *locus habitandi*, og *obsoleta* det samme som det strax paafölgende *insolita*. De understregede Ord betyde altsaa ikke andet, end at denne Öe er et meget synderligt Opholdssted, ved hvilken Forklaring al Vanskelighed falder bort.

Sturlesen anvendte i et Vers Sagnet om *Odin* der eggede Kongerne *Ring* og *Hyldetand* imod hinanden *).

Tiden, da Bravallaslaget holdtes, skulde efter *Saxo*, som antager i det mindste otte Menneskealdre mellem det og *Karl* den Stores Samtidige *Godefrid*, indfalde i det siette Aarhundrede, men denne Tidsbestemmelse var en Fölge af den vilkaarlige Forudsætning af *Frode* den Fredegodes Samtidighed med Christus. Rigtigere og sikkrere bestemmes Slagets Tidsalder efter Islændernes Beretninger til den förste Halvdeel af det ottende Aarhundrede, eller omtrent 730. Denne Bestemmelse beroer dels paa at Landnamsmanden *Rafn Heimske* regnedes at nedstamme i femte Led fra *Harald Hyldetand* **), dels paa at de antage *Ivar Vidfadme* at have været Morfader til *Harald Hyldetand*, og *Sigurd Ring* en Fader til *Regnar Lodbrog*; men *Ivars* Levnet indfalder ifölge Ynglingatal i Enden af det siette og den förste Halvdeel af det syvende Aarhundrede, og *Harald Hyldetand* var alderstegen, den Gang han faldt. *Regnar Lodbrogs* Levetid bestemmes ved hans Slægtskab med *Harald Haarfager*, hvis Oldemoders Farfader han var ***). At disse forskiellige Genealogier lede til det samme Resultat, er et ikke ringe Beviis paa deres Paalidelighed.

*) *Hagen Hagensens* Saga K. 194.
**) Landnamabog 5 D. 1 Kap. S. 323.
***) *Heimskringla Halfdan Svartes* Saga K. 5. *Langfedgatal.* Om *Regnars* Levetid mere neden for.

Saxo, der nu eengang havde sat alle de Begivenheder, han fortalte, for langt tilbage, maatte komme i Forlegenhed, naar han vilde fortælle sammenhængende, og savnede Begivenheder til at udfylde et Tidsrum, som ved hans Hypothese saa betydeligen var bleven forlænget. Denne Forlegenhed maatte især indtræde henimod den Tidsalder, der fremböd sikkre chronologiske Data, og derved hindrede ham fra at rykke det Fölgende op efter det Foregaaende. Vi have allerede eengang bemærket noget saadant, i Tidsrummet mellem *Ingilds* Regiering og Bravallaslaget; det samme indtreffer i Perioden mellem dette Slag og den med *Carl* den Store samtidige *Godefrid*. Men *Saxo* var heldigere i at udfylde det förste Tidsrum end det sidste; til hint havde han de gamle Ballader, hvis Elskovsscener vare af en ubestemt Tid, og kunde derfor ligesaa godt passe til den ene, som til en anden af Hedenoldens Perioder. Nu havde han ingen Sang mere tilbage, han kunde benytte, thi han citerer ikke et Vers i det hele Tidsrum, undtagen det som angaaer *Stærkodders* Död, som hvilket vi alt have talt. Han kan heller ikke have benyttet nogen enkelt for sig bestaaende Saga; thi ingen af dette Tidsrums Konger havde udfört saadanne Bedrifter, at disse af indvortes Grunde kunde antages, at udgiöre et sammenhængende Heelt. Derimod kan *Saxo* endnu have fundet nogle Kongenavne maaskee knyttede til locale Sagn, han hidtil ei havde brugt; fremdeles nogle Fortællinger, bragte i Omlöb ved de tydske Sange, som alt til *Saxos* Tid vare bekiendte; endeligen nogle æventyrlige Beretninger fra Christendommens Udbredelsestid; alt dette bearbeidede han saa godt han kunde, til et sammenhængende

Heelt. Det er ikke tilfældigt, at vi ikke finde nogen af *Saxos* Konger fra denne Periode omtalte af Islænderne, og at naar enkelte Træk findes hos disse, svarende til hvad *Saxo* beretter, de dog i meget ere forskiellige.

Det lidet, *Saxo* fortæller om Skioldmöen *Hetha*, er knyttet til *Oluf* den Fræknes Bedrifter, om hvilke vi allerede have talt i Anledning af *Stærkodder*. Hans Sön *Ömund* er ligesaavel som de fölgende Konger Islænderne ubekiendte. *Ömunds* Bedrifter bestaae i hans Beilen til den norske Kong *Rings* Datter *Esa* og hans Kampe med Skioldmöen *Rusila*. Om det förste Træk er intet andet at sige, end at det kan være sandt; thi at en Fyrstesön beiler til en Kongedatter, faaer Nei af Faderen, bekriger ham, og efter at have slaaet ham ihiel, ægter Datteren; er en Begivenhed, som oftere fortælles baade i sande og opdigtede Sagaer. Striden med *Rusila* er derimod neppe andet, end en Gientagelse af et Sagn, *Saxo* allerede flere Gange havde benyttet. *Saxo* havde ladet *Fridlev*, *Dan* den tredies Sön, för Christi Födsel overvinde den norske Skioldmö *Rusila* (5 B. S. 66). *Frode* den Fredegode skulde have bragt den norske Skioldmö *Stikla* til at flygte fra Norge af Frygt for hans Vaaben S. 91. Længere hen hedder det om *Harald Hyldetand* S. 139, at han indlagde sig megen Ære ved at hjelpe Thröndernes Konge *Oluf* mod de norske Skioldmöer, *Stikla* og *Rusila*. Det var et alt for underligt Sammenstöd, at flere norske Skioldmöer, Aarhundreder efter hinanden, net op af samme Navn, skulde være blevne overvundne af danske Konger; og derfor er det rimeligere, at der har været et forvirret Sagn om en Kamp mellem den norske Skioldmö *Ru*-

sila, og en dansk Konge, der snart fik et Navn, snart et andet, og at *Saxo* har af de forskiellige Biomstændigheder giort forskiellige Fortællinger. Overalt er det underligt, at *Saxo* saa ofte nævner Skioldmöer, og at de ikke forekomme hos Islænderne undtagen i de eddiske Sange, og i *Sögubrots* Fremstilling af Bravallaslaget.

Om *Ömunds* Söns *Syvards* Regiering fortælles först en almindelig Röverhistorie, der foranledigede, at han förte Krig med den svenske Kong *Göther*, hvori han mistede Skaane; i en paafölgende Krig med Slaverne mistede han Jylland; alle hans Börn kom i Fangenskab, og han selv faldt i et Slag. Om hans Eftermand, Broderen *Buthle*, berettes ikke mere, end at han regierede, indtil *Syvards* Sön *Jarmerik* havde befriet sig fra Fangenskabet. Disse tvende Regenteres Historie er da at betragte som Indledning til *Jarmeriks* Bedrifter. Men det lidet, der fortælles om *Syvard*, er i sig selv lidet troligt; thi uagtet Leirekongerne vel oftere have havt Overherredömme over Danmark og en Deel af de svenske Kystlande, kan dette Herredömme för *Gorms* Tid ingenlunde ansees for umiddelbart, saaledes som *Saxo* forestiller *Syvards* at have været, heller ikke er det i sig selv rimeligt, at Slaverne, en fremmed og fiendtlig Folkestamme, skulde have erobret Jylland saa nær ved dens historiske Tidsalder, uden at denne Begivenhed havde efterladt tydeligere Spor.

Jarmeriks Historie er saare æventyrlig. Som Fange hos Slaverne havde han det godt, Kongen yndede ham, Dronningen troede ham ei; han aftaler sin Flugt med en vis *Guano*,

danner sig en Fugleskræmsel af Siv, hvori han indeslutter en levende Hund, og iförer Billedet sine Klæder. En Dag Kongen var fraværende ved sin Broders Gravöl, plyndrer *Jarmerik* Skatkammeret; imens bringer *Gunno* Sivbilledet til Slottet. Da Dronningen spurgte, hvo der giöede, svarede *Gunno:* det var *Jarmerik*, som var bleven gal; Dronningen befaler *Gunno* at indspærre ham paa sit Kammer. *Gunno* bærer Billedet derhen, beruser Slottets Vægtere, dræber dem, og som Dronningen stak Hovedet ud af Dören, hugger han det af. Han og *Jarmerik* sætte derefter Ild paa Drikkesalen, hvor Kongen sad med sine Mænd, og flygte. En Flod, over hvilken Broen var afkastet, redder dem fra Forfölgerne; thi de faae, der svömmede over, sloge de ihiel, og gik derpaa til Strandbredden, hvor de bemægtigede sig et Skib, og forlode Landet, uagtet Folket samlede sig paa Kysten, og tilraabte dem at blive, sigende: det var en gammel Skik i Landet, at Kongens Morder skulde arve hans Rige.

Denne Fortælling seer aldeles ud til at være opdigtet; den er i det Hele saare usandsynlig, og bestaaer af lutter Træk, som have intet eiendommeligt, men synes at være laante fra forskiellige Steder, og vilkaarligen udpyntede. At en Forfulgt redder sig, ved at lade et Billede giælde for sin Person, er vel ofte skeet lige fra Davids Tid; men dette skulde her udpyntes, ved at sætte Hunden ind i Billedet. *Jarmeriks* Flugt med *Gunno* ligner *Valther* af Vaskasteins med *Hildegunna*. *Valther* var og en Kongesön, han opholdt sig som Gidsel ved *Attilas* Hof, indtil han fik Leilighed at flygte med *Hildegunna*, trods Dronningens Forsigtighed, efter at have

borttaget en Deel af Kongens Skat; han dræbte Forfölgerne og reddede sig over Rhinen. Denne Flugt har i Middelalderen ofte været besiungen, man har et latinskt Digt derover fra det niende Aarhundrede, og gienfinder Sagnet i tydske, polske og islandske romantiske Digtninger *).

Ligesom *Jarmerik* ved sin Flugt viste sin Hevnelyst over Slaverne, hersker et heftigt Had til dette Folk i hans hele Saga. Neppe er han kommen tilbage, og har, efterat Farbroderen strax aftraadte ham Riget, erobret Sverrig, för han bekriger Slaverne, og fanger 40, som han ophænger ved Siden af Ulve, ligesom de kunde være Fadermordere. Imens *Jarmerik* giör Erobringer ved Östersöens Kyster, begynde Slaverne Krigen igien; de blive overvundne, og *Jarmerik* lader Remme trækkes igiennem Benene paa de Fornemme, og dem derpaa bindes til Halerne af gale Tyre. Atter giöre de Opstand, og deres Fyrster blive sönderslidte af Heste. Saaledes viste sig i Almuesagnet Mængdens Forbittrelse paa dette Folk.

Denne *Jarmerik* maatte efter *Saxo* have været en af de mægtigste af Nordens Oldkonger, thi han besad ikke blot Danmark og Sverrig, men han havde overvundet Sember, Currer og de fleste af Östersöens Folk, undertvunget Vender, og erobret en Deel af Tydskland. Desto mindre sandsynligt er det, at slig en Erobrer, saa nær den historiske Tidsalder, skulde ei hos Islænderne have efterladt et Minde, og heller ikke gaaer det an med *Suhm* (Danske Hist. 1 D. S. 270), for dog at redde noget af Fortællingen, at antage *Jarmerik* for

*) Sagabibliothek 2 D., S. 189 — 199.

blot at have regieret i Halland, og været *Frode* den Femtes Underkonge.

Ligesaa æventyrlig som Begyndelsen af *Jarmeriks* Regjering er ogsaa dens Ende. *Bikke* en liflandsk Kongesön, hvis Brödre *Jarmerik* havde dræbt, söger af Hevnelyst at indynde sig hos ham, han faaer ham först til at giöre sig yderst forhadt ved de værste Misgierninger, og bevæger ham til at forfölge og dræbe sine Systerbörn i Tydskland; derpaa beskylder han *Jarmeriks* Brodersön for utilladelig Omgang med sin Stedmoder *Svavilde*. *Jarmerik* troer det, og befaler at Dronningen skulde trædes ihiel af Heste og Sönnen hænges. Dronningen var saa skiön, at de Umælende ei vilde træde paa hende; allerede begyndte Kongen at ansee dette som et Beviis paa hendes Uskyldighed, da *Bikke* forsikkrer hun var en Koglerske, og efter at man paa hans Raad havde vendt hendes Ansigt mod Jorden, blev hun söndertraadt. Med Sönnens Död gik det langsommere, da Kongen, for ei at synes sin Söns Morder, havde befalet, at hænge ham som paa Skrömt, i det et Par Karle skulde holde et Bret under hans Födder; men disse havde faaet Befaling efter nogen Tids Forlöb at lade Brettet falde, ligesom de vare blevne trette. Imens löber Sönnens Hund hylende til Kongen, og hans Falk begynder at afplukke sine Fiær: Faderen anseer det som et Varsel om sin Börnlöshed, og lader Sönnen befrie. *Bikke* flygter, og fortæller *Svavildes* Brödre Kongens Grusomhed mod deres Syster. Disse gribe til Vaaben, og beleire Kongen i hans Klippeborg, men da en Deel af deres Folk havde i en Tvist om Byttets Deling dræbt hverandre, mistvivlede de om at være stærke nok, til at be-

mægtige sig Borgen, og fik derfor Troldkvinden *Gudrune*, til at slaae dens Forsvarere med Blindhed, imedens de opbröde Portene. I denne Nöd kom *Odin*, der stedse havde Faderhierte for de Danske, disse til Hielp, tog Blindheden fra deres Öine, og lærte dem at slaae Modstanderne, hvem Vaabnene ei bede paa, ihiel med Stene. *Jarmerik* mistede Hænder og Födder, begge Hærene ödelagde hinanden.

At denne Fortælling er en forvirret Sammenblanding af gamle Sagn om andre Tider og Mennesker, kunne vi saa meget lettere godtgiöre, som vi kunne paavise Kilderne.

Volsungasaga, hvis Affattelse indfalder paa Saxos Levetid, fortæller (Pag. 49 — 51) hvorlunde den mægtige Kong *Jormunrek* sendte sin Sön *Randver* og Raadgiver *Bikke* hen at beile for sig til *Gudrunes* Datter *Svanhilde*. Paa Hiemveien raadte *Bikke* det unge Par, til at elske hinanden, men angav det siden for Faderen, der tilkiendte dem samme Dödsmaade som Saxo fortæller; ogsaa de enkelte Træk ere lige. Hestene vilde ei træde paa Dronningen, naar hun kastede sit Blik paa dem, man indhyllede derfor hendes Hoved i en Sæk. Sönnen plukkede Fiærene af sin Falk og sendte den til Faderen, som derved rörtes, men det var allerede for silde. *Gudrune* eggede sine Sönner *Sörle* og *Hamder* til at hevne deres Syster, de drage bort men komme underveis i Strid med deres tredie Broder *Erp*, hvem de dræbe; denne Strid mellem Brödrene selv er hos *Saxo* bleven til en Strid mellem Brödrenes Hær. De overrumple *Jormunrek*, og afhugge ham Hænder og Födder, men da *Erp* ei var tilstede, for at afhugge Hovedet,

kom *Jormunreks* Folk ham til Hielp, *Odin* lærte disse at bruge Stene mod Brödrene og de bleve fældede.

Volsungasagas Beretning er hentet fra nogle af de eddiske Sange *), og *Jormunreks* Lemlæstelse stemmer overeens med hvad *Jornandes* **) fortæller om den mægtige östgothiske Konge *Ermanaric*, som havde ladet en roxolansk Kone ved Navn *Saniel* (efter en rigtigere Læsemaade *Sonilda*) sönderrive af Heste, hvorfor hendes Brödre *Sarus* og *Ammius* anfaldt Kongen, og saarede ham saaledes, at han siden blev svagelig. Da fire Navne her stemme overeens med det nordiske Sagn, og Hovedcatastrophen er den samme; har man Grund til at antage begge Beretninger at angaae den samme Tildragelse. Hertil kommer, at man har Vidnedsbyrd fra det tolvte Aarhundrede, om at der i Tydskland og Italien vare gamle Folkesange i Omlöb, om hvorlunde *Sarellus* og *Hamidiech* havde saaret *Ermanarich* ***).

Neppe har dog *Saxo* hentet sin Fortælling fra den islandske Saga, thi ellers kunde han ikke have afveget saa meget i Fremstillingen af Maaden, paa hvilken Brödrene anfaldte *Jarmerik*; heller ikke kunde han have været uvidende om Brödrenes Navne, Herkomst og Forhold til *Gudrune*. Han siger blot om dem, de vare af hellespontisk Æt, maaskee fordi Folkesagnet kaldte dem Grækere; hvorved man i det gamle Norden ofte forstod Folk fra Gardarige eller Landene derom-

*) Især *Gudrunarhvøt*, og *Hamdismal*. See Sagabib. 2 D. S. 85.

**) *De rebus gesuis cap.* 24.

***) Sagabibliothek 2 D. 90.

kring. Desuden udgiör *Saurles* og *Hamders* Daad efter Islændernes Beretninger det sidtse Led af den lange Kiede af Sagn om Giukungernes og Volsungernes Heltestamme. Havde *Saxo* kiendt den, eller anseet sig beföiet til at benytte den, maatte han efter sin Plan have indrömmet samme en langt större Indflydelse paa sin Historie, end nu er skeet; hvor kun den mindste Deel deraf beröres, og en af denne Sagnkredses vigtigste Personer, *Gudrune*, omtales blot i Forbigaaende, og ligesom et ubekiendt Navn *). Dog kiendte *Saxo Gudrunes* Historie, ja den var almindelig bekiendt i Danmark; thi *Gudrune* er den samme som i de tydske Sange over de samme Æmner kaldes *Grimhilde*, og hendes Trolöshed siges at have været saare bekiendt paa Grund af en berömt Sang. Men Anledningen til at *Saxo* fortæller dette, viser tillige, hvorledes dette maae forstaaes. En saxisk Sanger vilde advare Hertug *Knud* mod hans Frendes Forræderie, og sang desaarsag for ham den bekiendte Sang, om hvorledes *Grimhilde* sveeg sine Brödre.

*) S. 157 *veneficam, cui Guthrunæ erat vocabulum, consulunt.*

**) Lib. 13 p. 239. *Tunc cantor, qvod Canutus Saxonici et ritus et nominis amantissimum scisset, cautela sensim instruere cupiens, cum jurisjurandi religio, qvo minus id ageret, obstare videretur, qvia liqvido nefas ducebat, sub involucro rem prodere conabatur, integritatem suam inter fidum arcani, et pium innocentiæ servatorem partitus. Igitur speciosissimi carminis contexta, notissimam Grimildæ erga fratres perfidiam, de industria memorare adorsus, famosæ fraudis exemplo similium ei metum ingenerare tentabat.*

Her tales altsaa ikke om danske; men om tydske Folkesange, som til *Saxos* Tid vare almindeligen bekiendte i Danmark, og det som deraf anföres, angaaer just den Hovedforskiellighed, som fandtes i Maaden, paa hvilken gamle tydske og gamle nordiske Digtere havde behandlet det samme Æmne; thi ikke blot at de tydske Digtere kaldte den *Grimhilde*, som de nordiske Digtere kaldte *Gudrune*, men de lode hende og spille en slettere Rolle; i det *Gudrune* er blot Anledningen til sine Brödres Fald, men *Grimhilde* af Hevnelyst selv fremskynder dette. Da nu den tydske Behandling af disse Heltesagn var til *Saxos* Tid saa bekiendt i Danmark, maae denne have fortrængt den oldnordiske, og deri laae uden Tvivl Grunden til, at *Saxo* ei vilde benytte disse Sagn, fordi han efter de Fremstillingsmaader deraf, som vare ham meest bekiendte, maatte ansee dem for at være fremmede og altsaa uvedkommende dansk Historie. Dette tiener til en Grund mod dem, som mene, at *Saxo* letsindigen greb ethvert fremmed Sagn, for dermed at udsmykke sin Krönike; havde han villet dette, kunde han ei have forbigaaet den store Sagnkreds, hvori *Gudrune* fremtræder.

Men om end den saxiske Sanger har foresiunget Hertug *Knud* i sit Modersmaal, kan man dog ikke antage, at naar *Saxo* kalder Sangen derom den meest bekiendte, han derved blot skulde mene en tydsk Sang; sandsynligviis mener han Oversættelser eller frie Bearbeidelser af tydske Sange, slige altsaa, som vi fra en noget sildigere Tidsalder i Kæmpeviserne have tilbage. Nu laae det i slige romantiske Digtningers hele Natur, at naar de i Middelalderen overförtes fra et Folk til et

andet, behandledes de frit, og knyttedes letteligen til de nationale dermed beslægtede Æmner.

Vi mene derfor, at Beretningen om *Jarmeriks* Död, ikke angaaer den danske Historie; at den heller ikke er hentet fra Jornandes, heller ikke fra de eddiske Sange; men at *Saxo* har taget den af et romantiskt Folkesagn, som havde dannet sig i det tolvte Aarhundrede ved en Blanding af tydske romantiske Digtninger og ældre danske Minder. Vel have vi ikke mere de gamle tydske Sange om *Sarellus* og *Hamidiech*, som i det tolvte Aarhundrede vare gængse; men derimod kunne vi dog i det mindste i en islandsk fri Oversættelse paavise den tydske Fortælling, om *Bikkes* Forræderi mod *Jarmerik*. Langt vidtlöftigere nemlig, end hvad herom findes i Volsungasaga og i *Snorros* Edda (S. 143 Rasks Udg.), er det Vilkinasaga berettet, K. 248 — 268, om *Sifkas* Forræderi mod den mægtige Kong *Ermanrek*: hvorlunde han fik ham til at begaae Grusomheder, til at dræbe sine Börn, og bekrige sine Frender. Dette stemmer overeens med hvad *Saxo* fortæller om *Bikkes* Forhold til *Jarmerik*, men Vilkinasaga er ifölge dens Fortale bygget paa tydske Mænds Sange og Beretninger. At noget nationalt er bleven indblandet i den danske Bearbeidelse af den tydske Digtning, vise Navnene *Jarmerik*, *Bikke* og *Gudrune*, for *Ermanrik*, *Sibchen* og *Grimhilde*, samt *Odins* Fremtræden ved Æventyrets Ende; men det Hele vedkommer ikke Norden. Vi have saaledes ingen Anledning til at söge paa Kullen efter Levningerne af *Jarmeriks* faste Borg, men god Grund til at forjage den grusomme Fyrste fra Danmarks Throne.

Kong *Snios* Regiering har lige saa liden historisk Grund som *Jarmeriks*. Islænderne kiende intet til denne Konge; de fleste af de ældre danske Kongelister anföre ham derimod. De esromske Annaler fortælle endog et vidtlöftigt smaglöst Æventyr om en *Snio*, der af Kong *Atisle* i Sverrig var bleven sat til at regjere over Danmark, hans snilde Svar, hans store Ugudelighed og Död af Lusesyge *). At dette var flere bekiendt, vise en dansk Krönike i Antiqvitets Collegiet i Stokholm **), *Petri Olai* Excerpter og *Erik* af Pommerens Krönike, hvilke mere og mindre vidtlöftigen fortælle det samme, og lade Kongen döe i Viborg. Et jydsk Sagn vil, at en Kong *Snio* eller *Snide* skal være bleven begraven i en Höi i Silkeborg Amt i Aalborg Stift ***). Mueligen kan selv Navnet *Snio* som ellers ikke forekommer ****) beslægtet med *Snid* eller *Snede*,

*) Langebek *script. rer. Dan vol.* I S. 225 — 226.

**) *Suhms* critiske Historie 3 D. S. 498. Langebek *script. vol.* I p. 79 — 80, p. 161. Da Æventyret nævner Kæmpen *Læ* paa Læssö mente *Suhm*, dette sigtede til det mythiske Væsen, Hler, Havets Gud, som efter *Snorros* Edda boede paa Læssö. Da nu denne Hler antoges af *Suhm* for en historisk Person, nemlig en Fyrste samtidig med *Odin*, bragte dette ham til at antage en ældgammel dansk Konge af Navnet *Snio*, under hvilken Longobarderne virkeligen vare udvandrede.

***) *Suhms* critiske Hist. 3 D. S. 500.

****) Vel hedder en mythisk Konge, Begyndelsen af *Fundin Noreg* omtaler, *Snæ*, men om man endog skriver dette *Snior*, er det dog et andet Navn end *Snio*, thi hint maae udtales som et Enstavelsesord, dette

af *sneida, snida* ɔ: skiære, have foranlediget at uhiemlede Sagn om slemme Tider bleve henförte til hans Regiering. *Saxo* har ikke benyttet den Fabel om *Snio,* de andre Kröniker fortælle; har han kiendt den, er det et Beviis paa et Slags critisk Sands, at han ei har villet anföre den. Det han beretter om denne *Snio* er först en Frierhistorie. Han underholdt en Kierligheds-forstaaelse med den gothiske Konges Datter; da Faderen dræber hans Afsending, udjager han ham af sit Rige, men Datteren var allerede bleven gift med de Svenskes Konge. *Snio* sender atter et Kierlighedsbud til hende, hvilken forklædt som Betler tilhviskede hende i forbigaaende de tre Ord: *Snio* dig elsker, hun svarte ham næste Dag ligesaa sagte, den som mig elsker, jeg elsker igien; paa samme Maade blev et Stevnemöde aftalt, hvori Dronningen förtes bort. Denne Fortælling seer snarere ud til at være hentet fra Middelalderens Romaner, end fra nordiske Oldsagn. I Romanen om Prinds *Tristram* og den skiönne *Isolde* nærmer ogsaa Elskeren sig forklædt som Betler til sin Skiönne. Vanskeligheden i at faae Prindsessen i Tale röber desuden mere Riddertidens end Oldtidens Sæder, efter hvilke selv Stavkarle kunde komme ind i Kongens Gaard, ja endog i hans Halle.

Det fölgende om *Snio* er knyttet til den Elendighed, Törke og Misvæxt havde under hans Regiering bragt over Landet. Kongen havde, for at spare paa Kornet, forbudt at

---

er et Tostavelsesord, og er hint uligt i Udtalen. Desuden er det klart, at hiin Kong *Snio*, en Sön af Kong *Frost*, aldrig har regieret uden i Veirliget, og er bleven antaget hen i Veiret.

drikke Öl; en Dranker vil undvige Forbudet, og söber först Öllet, siden dypper han Bröd deri, og indsuger det. Endeligen da disse Udflugter ei kunne hielpe, brygger han offentligen, og da Kongen lod ham kalde for sig, siger han, det var af Ærefrygt, han giorde det; nemlig til at höitideligholde Kongens Gravöl, da han formodede, den, der var saa bange for at komme til at sulte, snart maatte dö. Kongen tilgav ham, og ophævede Forbudet. Denne ganske i Almuens Smag fortalte Anecdot kunde gierne med liden Forandring passe paa hin onde *Snio*, om hvem de andre Kröniker fortælle, at han giorde sine Undersaatter imod i alle Ting. Men imidlertid er dog det Væsentlige af Fortællingen ikke urimeligt: at man i Danmark havde engang i Hungersnöd, for at spare paa Kornet, forbudt at bruge det til Öl.

En anden Fölge af denne Hungersnöd var ifölge *Saxo* det Forslag, at dræbe Börn og Gamle, og kun lade de Vaabendygtige blive i Landet. *Gambaruk*, en klog Qvinde, bebreidede sine Sönner denne grusomme Beslutning, de havde taget paa Thinge, og raader dem til hellere at drage ud af Landet i Spidsen for de unge Karle. Dette skete, de landede, fortæller han, först ved Bleking, siden, efter at have seilet Bornholm forbi, ved Gulland, hvor de ifölge *Pauli Diaconi* Beretning erholdt Navnet Longobarder, kom derpaa til Rygen, og omsider efter mange Vandringer til Italien. Ved deres Bortgang henlaae meget Agerland udyrket, og blev begroet med Skov. Derfor saae man i *Saxos* Tid Agerrene mellem Skovvext, Gravhöie bevoxne med Træer, og midt i Skovene Stenhobe, som om de vare samlede ved at rydde Marker.

Denne Udvandringshistorie synes ved förste Öiekast at have meget for sig. *Paulus Diaconus*, selv en Longobarder, fortæller jo, at Folket, der först hedte Viniler blev af Hungersnöd tvungen til at forlade Öen Scandinavien under Anförsel af *Ibor* og *Ayo*, hvis Moder var den kloge *Gambara* (lib. 1 cap. 3)*). Det Udförligere, *Saxo* fortæller om Udvandringens Anledning, stemmer godt med andre Efterretninger om Hungerstider i nordiske Lande. I *Viga Skutus* Saga hedder det, at en Gang Vinteren var haard i Island, forsamledes Reikdælerne og de fra Thveraa sig for at raadslaae, hvilke Löfter de skulde giöre, for at erholde bedre Veirligt. Nogle foresloge da, at man skulde giöre Löfter om Penge til Gudehuset; om at udsætte Börn og dræbe Oldinge, hvilket dog ei fandt Bifald. En anden Gang kort för Christendommens Indförelse paa Öen giordes i en Hungersnöd det Forslag paa et Herredsthing: at dræbe Fattige og Kröblinge, hvilket dog heller ikke udförtes**). Imidlertid maae dog *Saxos* Beskrivelse være urigtig, da Longobarderne allerede i det förste christelige Aarhundrede nævnes mellem de germanske Folkeslag. Efter lange Vandringer og mange Kongers Regiering stiftede *Alboin* det Longobardiske Kongerige i Italien i Midten af det siette Aarhundrede, altsaa omtrent 200 Aar för end *Snio* kunde ifölge *Saxo* have regieret i Danmark. Hertil kommer endeligen, at Levningerne af Longobardernes Sprog vise, at de hörte til den tydske, ikke til den nordiske Sprogstamme.

*) Sagabibliothek I D. S. 264.

**) *Oluf Trygvesens* Saga isl. Udg. 2 D. S. 233.

Vel fölger ingenlunde heraf, hvad de fleste tydske Skribentere paastaae som afgiort, at Longobarderne ei kunne engang være uddragne fra Scandinavien i den vidtlöftigste Betydning eller fra det nordlige Jylland; thi ligesom Anglerne boede i den söndre Deel af Jylland, endnu i det femte Aarhundrede, kunne gierne andre Folk af den germaniske Stamme have boet i den nordre Deel i ældre Tider. Vi finde först Longobarderne ved Elbens Bredder, fordi det var det förste Sted, hvor de kom i Berörelse med Romerne; ligesaavel som de derfra langsomt nærmede sig de sydligere Lande, kunne de være fra det nordligste Jylland dragne til Elben. Hvor nu ikke andre Grunde ere derimod, bör man ei forkaste en Beretning om et Folks Herkomst, som i sig selv er rimelig, som grunder sig baade paa Folkets egne ikke fabelagtige Sagn, paa Landenes physiske Beskaffenhed og ældgamle Navne*).

*) *Paulus Diaconus* kalder Longobarderne et germanisk Folk, men lader dem dog uddrage fra Scandinavien. Nöie kiendte han vist ikke dette Land, men adskilte det fra Tydskland, ved at kalde det en Öe, dog ingen egentlig Öe men et Land, hvis lave Bredder rundt omkring overskylledes af Havet, altsaa en Halvöe med Marskegne og Düner. Lib. I cap. 2. Det ligger i Nærheden af Skridfinnernes Land, hvor Renen findes og Solen til visse Tider ei gaaer ned; altsaa i Nærheden af Norge. Cap. 5. *Paulus* havde selv talt med Folk, som havde været i Scandinavien og han havde seet et Rensdyrskind. Man veed altsaa, hvad han mener, naar han fra dette Scandinavien lader sine Forfædre drage ifölge en meget rimelig Anledning, nemlig at Landet ei kunde föde den tiltagende Folkemængde. Dette kunde netop snarest indtræffe paa Jyllands nord-

Men om vi end antage, at Longobarder ere udvandrede fra Vendsyssel för Christi Födsel, fölger ikke, at vi skulle antage, enten at en Kong *Snio* har regieret over dem, eller at noget Minde om denne Begivenhed skulde fra hin Tid have vedligeholdt sig i Jylland indtil *Saxos* Dage. Den bortvandrede Stammes Bedrifter kunde ei have megen Vigtighed for Landets nye Beboere; Sange kunde ei letteligen have forplantet dette Minde, da de ei vare aflattede i den danske Tunge; hele Sagnet mangler desuden det mythiske Præg, uden hvilket intet fra den höie Oldtid pleier at forplantes.

Ikke mene vi derfor, at, uagtet intet Minde fra selve Longobardernes Udvandringstid var tilbage, *Saxo* skulde vilkaarligen have udsmykket *Pauli* Beretning. I dette Tilfælde vilde han ei have digtet en Kong *Snio*, for ved selve Udvandringen at lade ham spille en stum Rolle. Vel har *Saxo* maaskee læmpet Navnene paa de Steder, hvor *Paulus* lader Lon-

lige Spidse, hvor Havet indskrænkede dem til alle Sider. Naar han siger Folkets ældre Navn var Viniler, kan han ei blande dette med Vandaler, thi dem kiendte han ret godt; heller ikke med Vender, thi disse hörte til en anden Folkestamme, der havde et andet Sprog. Nu er det dog saare mærkeligt, at netop i de samme Egne, hvorhen Sagnet satte Folkets gamle Bopæle, hvis Naturbeskaffenhed er saa passende, findes et ældgammelt Navn, der har störste Lighed med Vinilerne. Vendsyssels Navn er et af de ældste i Norden, og dette Navn har just i sin ældste Form meest Lighed med Viniler. *Harald Haarfagers* Skiald *Thiodolf* kalder det Vendli (Ynglingatal K. 31) i det angelsaxiske Digt om Skieldungerne nævnes *Vendlaleod* S. 28.

gobarderne först begive sig hen, *Scoringa*, *Mauringa* og *Golunda*, efter nordiske Stedsnavne; men da Ligheden mellem Gulland og Goland var saa stor, kunde han let falde paa, som mangen nyere Emendator, at berigtige den gamle Forfatter efter sin Hypothese. Det er desuden rimeligere, at ikke *Saxo*, men de som för ham forplantede dette Sagn til Danmark, have foretaget sig denne Forandring med Navnene; thi hvis *Saxo* blot havde havt den lombardiske Forfatter at fölge, vilde han neppe have forandret Navnet paa Anförernes Moder, *Gambara*, som hos *Paulus* lyder blödere og mere nordisk, til det tydskagtigere *Gambaruk*. Heller ikke vilde han da, naar han agtede at angive sin Kilde, blot have beraabt sig paa *Paulus* i Anledning af Sagnet om det longobardiske Navns Oprindelse, man anförte ham som Hiemmelsmand for det Hele.

Det synes derfor rimeligere at antage, at tydske Sagn om Longobardernes Herkomst, som ved *Paulus Diaconus* vare foranledigede, ere i det ellevte eller tolvte Aarhundrede bragte til Danmark, og der localiserede. Da man nu havde allehaande Almuesagn om en Kong *Snio*, der lod Folket sulte, kunde man falde paa at henföre Udvandringen til hans Regiering. *Saxo* har sögt at bringe Holdning i Sagnet, at forene det med *Paulus Diaconus*, og at bestyrke det ved de Grunde, der syntes at tale for Landets större Befolkning i ældre Tider. At denne Sagnkreds indeholdt meget fabelagtigt, hvilket altid pleier at skee, naar Sagnet ei udvikler sig af sin egen Rod, men opstaaer ved en tilfældig Blanding af forskiellige Steders og Tiders Minder; er forhen bleven viist med Hensyn til hvad andre danske Kröniker fortælle. *Saxo* selv synes at antyde, at

han har foretaget sig en Rensning med det han forefandt, i det han slutter saaledes: *Et hæc qvidem de Snione, qvam verissime potui digesta, sufficiant.*

Endnu kunde man spörge om, hvorledes *Saxo* kunde antage Longobarderne udvandrede fra Scandinavien flere Menneskealdre efter Bravallaslaget, altsaa ved Enden af det ottende Aarhundrede, paa hvilken Tid deres Rige i Italien jo allerede havde blomstret i flere hundrede Aar. Vi svare: at det meest Paafaldende ved denne Misregning falder bort, naar man erindrer sig, dels at *Saxo* sætter Bravallaslaget langt tidligere, end det virkeligen er holdet, og kunde derfor efter sin Tidsregning sætte Udvandringen omtrent til Begyndelsen af det syvende Aarhundrede; dels at han fölger *Paulus Diaconus*, der har begaaet samme Feil som *Saxo*, ved at lade Longobarderne udvandre flere Aarhundrede senere end virkeligen kan være skeet. Herved hæves vel ikke den chronologiske Urigtighed, men dens paafaldende Urimelighed formindskes.

Kong *Gorms* Regjering er ikke mindre romantisk end *Snios* eller *Jarmeriks*. Alt hvad der siges om ham, bestaaer i en temmelig vidtlöftig Fortælling om tvende Söreiser til Verdens Ende, sande Sidestykker til Araberen *Sindbads* Reiser i tusind og een Nat.

Islændere havde fortalt den videlystne Konge om *Geruths* Bolig, dens Skatte og Beliggenhed paa hin Side Oceanet, uden for Solens og Stiernernes Vei, adskilt ved chaotisk Mörke fra Menneskenes Boliger. Kongen giör det Löfte at ville reise did, tre hundrede Mænd love at fölge ham. En *Thorkill*, der kiendte Reisen, blev deres Anförer, de indskibe sig paa tren-

de stærke med Oxehuder beklædte Skibe, rigeligen forsynede med Proviant. Paa hin Side Halogaland faae de Modvind; efter at de under langvarig Krydsen havde fortæret al deres Forraad, nærme de sig omsider Landet, hvor talrige Hiorde græssede. Forgjæves raader *Thorkill* blot at tage til Nödtörst. Skibsfolket slagter for Fode, og fylder Skibene med Kiöd; men den fölgende Nat omringedes disse af Landvætterne i frygtelige Gestalter, og hvert Skib maatte offre en Mand, for at formilde deres Vrede. Med gunstig Vind komme de til det fierne af evig Snee bedækte Biarmien. Der droge de Skibene i Land, for at begive sig til *Geruth*, advarede af *Thorkill*, ikke at tale med nogen, ingen Mad at röre, og ei at lade sig friste paa nogen Maade. Den förste, de möde, er *Godmund*, *Geruths* Broder, der modtager dem vel. Han bliver fortrydelig over sine Giesters Taushed og Afholdenhed, men *Thorkill* undskylder alt paa bedste Maade. Fire, som havde ladet sig forlokke af *Godmunds* skiönne Döttre, bleve strax grebne af Vanvid. De övrige reiste videre, og kom snart til en Stad, der lignede en Taageskye. Omkring Indgangen stode Stager med Menneskehoveder paa, og den bevogtedes af bidske Hunde. *Thorkill* giorde dem tamme ved at lade dem slikke paa et Horn, og man steeg op af Stiger ind i Staden. Der var alt mörkt, ildelugtende, og opfyldt med uformelige Spögelser. Et Jernhuus var *Geruths* Kongeborg. Ved dens rædselfulde Indgang gjentager *Thorkill* sine Advarsler. Indenfor var alt bedækket med Soed og Smuds, Loftet var sammenslaaet af Spyd, Gulvet belagt med Slanger, livlöse Uhyrer opfyldte Jernbænkene, adskilte ved Blygittere fra hinanden. Paa en Forhöining

sad en Olding med giennemboret Legeme, ligeoverfor saaes en sprængt Klippe. Det var *Geruth*, hvis Bryst *Thor* havde giennemstukket med en gloende Kobberstang. Ved ham saaes trende skrutryggede, sammensiunkne Qvinder, hvilke Lynilden havde ramt. I Nærheden stode syv Tönder med Guldbaand, om hvilke Sölvringe vare slyngede, samt mange andre Klenodier. Disse fristede: en greeb en sielden Dyretand belagt med Guld, en anden et Böffelhorn med kostelige Ædelstene, den tredie en vægtig Armring; men strax blev Tanden til et giennemborende Sværd, Hornet til en Drage, der qvælte sin Bærer, og Ringen til en giftig Slange. De övrige advaredes ved deres Staldbrödres Skiebne. Men da de kom til et andet Giemmested, hvor der hang herlige Vaaben og Klæder, kunde selv *Thorkill* ikke styre sig, greb efter en kongelig Kaabe, og gav derved Lösenet til Plyndring. Strax rystede hele Hallen, de halvdöde Uhyrer sprang op fra Bænkene, og giorde Anfald. Ikkun de, som ved Pileskud kunde holde dem fra Livet, undslap, Tyve i Tallet, af det hele Fölge. Disse droge tilbage til *Godmund*, hvor endnu een lod sig forlokke af en af Kongens Döttre; de övrige skyndte sig til deres Skib, og seilede bort. Længe plagedes de af Modvind, men da de giorde Löfter til Udgaards Loke, fik de Medbör, og naaede omsider Hiemmet.

Kong *Gorm* begav sig nu til Ro, og tog sig en Gemalinde fra Sverrig. Da han i Fred var bleven gammel, og grundede paa, hvorhen Sielene monne komme efter Döden, og hvad Lön Gudernes flittige Dyrker havde at vente; raadte nogle af *Thorkils* Avindsmænd Kongen, at sende denne til Ud-

gaards Loke. Til Giengield vælger *Thorkill* disse Avindsmænd til at ledsage sig. Efter lang Seilads kom de til et Sted, hvor der hverken var Sol eller Stierner, men et evigt Mörke. Maden maatte de af Mangel paa Ild spise raae. Omsider öinede de en Lue langt borte. De styrede derhen, og saae paa Kysten en snever Indgang til en Hule. *Thorkill* gaaer ene derind, og finder tvende Örne, som sadde ved et Baal; den ene af disse siger til *Thorkill*, thi det var tvende Kæmper som sadde der, at han vilde fortælle ham Veien til Udgaards Loke, naar *Thorkill* vilde sige ham tre Sandheder; denne siger dem strax, faaer at vide, at han havde fire Dagreiser tilbage, og for andre tre Sandheder faaer han Lov at medtage Ild. Omsider lande de ved Udgaard. De finde her alt som hos *Geruth*, fuldt af Smuds, Slanger og Jernbænke. Udgaards Loke var lænket ved Haand og Fod med umaadelige Jernkiæder. *Thorkill* og hans Fölge udrykke et af Lokes lange ildelugtende Haar. Neppe vare de komne ud af Huset, förde allevegne fra angribes af giftige Slanger, der forfulgte dem endog paa Skibet, indtil *Thorkill* paakaldte Alverdens Gud. Strax saae han Himlen igien, og en heldig Seilads bragte ham om föie Tid til Menneskenes Boliger. Endeligen landede de i Tydskland, hvor Christendommen alt var udbredt. Her mistede *Thorkill* de Övrige af sit Mandskab, kun med tvende Ledsagere kom han aldeles udtæret til Danmark, hvor hans Avindsmænd beredte ham nye Farer. Ved Snildhed undgik han disse, og berettede sin Reises Udfald til Kongen, som blev saa harmfuld ved at höre Skildringen af Udgaards Loke, at han strax opgav sin Aand.

At disse Reiser, hvilke her udförligere ere blevne fremstilte, at Læserne des tydeligere kunde erkiende deres sande Beskaffenhed, vare fabelagtige, have vel Historieskriverne erkiendt; dog have de meent, at visse Træk deraf vare sande, og snart deri sögt et Spor til Christendommens förste Udbredelse i Danmark, snart et Beviis for, at man i Jylland endnu i det niende Aarhundrede dyrkede jotiske Guddomme *). *Suhm* undersöger endog, hvorvidt *Thorkill* kan være kommen i Nordost, om til Juhorsky eller Pezora **). Vi mene derimod at da ingen uden *Saxo* og de af ham afhængige Skribentere kiende noget, enten til denne Kong *Gorm*, eller til hans Reiser; da disse i dem selv ere utrolige, have en öiensynlig dels moralsk, dels religieus Tendens, og fremvise en forsætlig Blanding af ældre og nyere Begreber; ere vi ikke beföiede til, her at ansee noget Træk som historisk, men maae betragte alt for Digtning, til hvis Forklaring hörer, dels Fremstilling af den til Grund liggende Idee, deels Henvisning til de Grundtræk, af hvilke Phantasien sammensatte denne Skildring.

I den oldnordiske Mythologie personificeres den skabende Kraft ved Aserne, som dannede Materien, og forjoge dens regellöse Bevægelser eller Jetterne. Disse, de chaotiske Magter, tyede hen enten til Jordens Afgrund eller til dens Ender, hvor paa hin Side Oceanet, *Loke* herskede i Udgaard. Ogsaa did vilde Aserne trænge ind, men deres Magt havde Grændser. Naar Jetterne vilde spotte Asernes Kraft, bekom det dem ilde;

*) See *Stephanii* Noter og *Suhms* danske Historie 7 D. S. 19.
**) *Suhms* kritiske Historie 3 D. S. 539.

naar Aserne vilde aldeles undertvinge Jetterne, spildte de deres Möie. Disse tvende Synspunkter fremstilles uden Tvivl i de tvende Myther om *Thors* Reiser til *Geirröd* og til Udgaards *Loke*. I den förste, som er bleven besiunget af flere Skialde, blandt andet af en norsk Digter ved Navn *Eilif Gudrunesen* i det tiende Aarhundrede, maatte *Thor* ride over en farlig Elv giennemskiöd derpaa Jetten *Geirröd* med en gloende Jernkile, der tillige splittede Væggen; *Thor* brak desuden Ryggen paa Jettens Döttre. Paa den anden Reise, som *Thor* foretog over Havet til Udgaards *Loke* i Jotunheim, aflagde han vel Pröver paa sin vældige Styrke, men de uhyre og formlöse Naturkræfter spottede hans Anstrængelser *). Saavel Navnene *Uthgartiloke* og *Geruth* **) eller *Geirröd*, samt at det udtrykkeligen nævnes hos *Saxo*, hvorlunde *Thor* havde fældet *Geruth*, og Tordenen ramt trende Jettepiger; vise tydeligen, at hine cosmogoniske Myther om *Thor* udgiorde Grundvolden for *Thorkills* Reiser.

Udgaard eller Jotunheim, Jetternes Sæde, tænkte man sig vel i den ældgamle Tid ved Oceanet, adskilt fra Midgaard, Menneskenes Hiem; men siden, da *Erik Röde* havde fundet Grönland, og man saaledes lærte at kiende nye Lande i Norden af ubestemt Omfang, fik Indbildningskraften derved nyt

*) See *Snorros* Edda. *Rasks* Udg. S. 112-118, 50-61. *Sk. Thorlacii fragmenta Hostlangæ et Thorsdrapæ. Havniæ* 1801.

**) Med Föie bemærker Professor *Dahlmann* i hans Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte, at i *Petri Olai chronica* (hos Langebek vol. I p. 76) maae ved *sedes Beruthi* i Nærheden af Nordpolen forstaaes *sedes Geruthi*.

Stof, og i flere islandske Romaner sættes den öde Deel af Grönland i Forbindelse med Biarmeland, Helluland, Risaland og Jotunheim, og det fik saaledes sin Plads, ikke paa den anden Side af Oceanet, men paa dettes nordostlige Side, i samme Retning som Biarmeland. I Nærheden af dette satte man nu Glæsisvold med dets Konge *Godmund*, en Idee, som neppe er meget gammel da *Godmunds* Navn ikkun forekommer i sildigere Digtninger. Den synes oprundet ved en Udsmykkelse af Ideer om Dværgeverdenen.

De gamle Nordboer tænkte sig nemlig de underordnede Naturkræfter, personificerede som Dværge. Disse virkede til Gavn baade for Aser og Mennesker, men ofte maatte de dertil tvinges, vare lunefulde og skadefro, og sögte ved fordærvelige Gaver at lokke Menneskene til sig. Vel sattes Dværgenes Hiem under Jorden og i Klippernes Indre; men da man antog dem at være af en med Jetterne beslægtet Natur, og havde sat Jetternes Hiem paa hin Side Biarmien, ved Verdens Ende; kunde man let falde paa at lade Dvergenes Konge bo i Nabolauget. Den Rolle *Godmund* spiller hos *Saxo*, ligner i det mindste meget en Dværgekonges eller Ellekonges i mange Almuesagn; han har meget Guld, er falsk, vil lokke Menneskene, for derved at styrte dem i Ulykke. Aldeles paa samme Maade forestilles *Godmund* i den lille Fortælling om *Helge*, *Thorers* Sön *); som lidt bedre skildres han i Sagaen om *Thorstein Bæarmagn*, men er der aldeles afhængig af sin Nabo, Kong *Geirröd* i Risaland.

*) Sagabibliotheket 3 D. S. 238 - 251.

Disse tvende Æventyr ere, hvad *Godmund* angaaer, de bedste Sidestykker til *Thorkills* Reiser. I Skildringen af *Geirröd* og *Uthgartiloke* ere Trækkene hentede, dels fra gamle Begreber om Jetterne som uformelige Uhyrer, dels fra den oldnordiske Skildring af Hel, dels fra den christelige Middelalders Forestillinger om Helvede og onde Aander. Udgaards *Loke* er bleven blandet med *Asaloke* og forestilles som denne, bundet ved Hænder og Födder; han har faaet sin Störrelse fra Jetterne, og sin onde Lugt fra Diævelen. *Thorkills* Adfærd er hentet fra Middelalderens Æventyr. I disse er det et sædvanligt Træk, at Helten maae sige tre Sandheder, for at udrede sig af en Fare. Saaledes maatte ifölge de esromske Annaler (*Langebek script.* vol. 1 p. 226) Hyrden *Snio* fremföre tre Sandheder for Kæmpen *Læ* paa Læssöe, og *Illuge Grydefostre* maatte giöre det samme, da han mödte en grim Jettekvinde i en Hule *). At Uhyrerne fik Liv, og begyndte at anfalde Menneskene, saasnart disse vilde rane noget af deres Skatte; er et Træk, der ogsaa forekommer i det *Vilhelm* af Malmesbury fortæller om *Gerberts* Koglerier **).

Begge *Thorkills* Reiser have desuden erholdt en practisk Tendens; den förste viser, hvor skröbeligt Mennesket er, og hvor let det fristes af sine sandselige Begierligheder; den anden viser de hedenske Guddommes Afskyelighed. Uden Tvivl er *Thorkills* Reise til Udgaards Loke, hvis Plan er simplest, hvis Tendens er tydeligst, först bleven digtet, nogen

*) Sagabibliothek 2 D. S. 65.

**) *De gestis reg. Angl.* lib. 2 p. 36 i *Rerum angl. script. ad. Savill.*

Tid efter Christendommens Indförelse i Danmark, og hensat til *Gorm* den Gamles Tidsalder, som den sidste aldeles hedenske Konge, hvem desuden Sagnet lod pludseligen döe i Anledning af et Sörgebudskab. Siden er den anden bleven digtet, som en Variation af det samme Thema. Begge Reiser ere senere blevne forbundne til et Heelt ved *Thorkills* egen Historie, og af *Saxo* tillagte en ældre *Gorm*; dels maaskee, fordi han fandt dem alt for æventyrlige, til at kunne fortælles om en Konge, der kunde siges at begynde den historiske Tidsalder; dels fordi det efter hans Hypothese maatte være ham velkomment, at finde en Konge, som han kunde hensætte i et Tidsrum, om hvilket han ellers intet vidste at sige. Men i det *Saxo* saaledes af een *Gorm* dannede to, oversaae han den Anachronisme, hvori han giorde sig skyldig, i det han lod den ældste *Gorm* hente sin Kundskab om *Geirröds* Gaard fra samme Kilde, af hvilken *Saxo* öste, nemlig Islændernes Beretninger.

Det er mærkeligt, at netop disse trende paa hinanden fölgende Sagnkredse ere samtlige uhistoriske, og at i dem alle paa en saa paafaldende Maade ældre og yngre Sagn, Tydskt og Nordiskt, Hedenskt og Christeligt, er blandet mellem hinanden. Vi finde saaledes her Leilighed til at gientage en Bemærkning, vi oftere ere blevne foranledigede til at giöre; at *Saxo* ligesom ifölge en indvortes Sands anförer paa et Sted flere Sagn, der ere forfattede i den samme Aand, og om de end vedkomme forskiellige Tider, dog selv hidröre fra een Alder.

Ved at giöre *Göthrek* eller *Godefrid* til en Sön af *Gorm*, kom *Saxo* til et fast chronologisk Punkt; thi om han ikke har

kiendt de frankiske Annaler, der tale om *Godefrids* Krig med *Carl* den Store, saa har dog *Adam* af Bremens, uden Tvivl og *Eginhards* Efterretninger derom været ham bekiendte. Navnelighed foranledigede *Saxo* til at overföre paa denne Konge, hvem nogle *) gave Tilnavnet den Gavmilde, en Fortælling om en vis *Ref.* Da denne havde modtaget en Guldring af den norske Kong *Göte* og en af Hirdmændene ophöiede denne i Gavmildhed over alle, svarede *Ref*, at Kong *Göthrek* var end mere rundhændet. Det kom til Veddemaal. *Ref* reiste ned til *Göthrek*, hvilken han fandt, just som denne havde ladet sig bringe en Stol, for at uddele Gaver blandt sine Mænd. *Ref* sagde ham sit Navn, og da de Övrige loe deraf, sagde Kongen: Ræven pleier at tage sit med Munden; hvorpaa han stak ham en Guldarmring mellem Læberne. *Ref* tog den strax paa den ene Arm; men skiulte den anden, ligesom at den blev undseelig over intet at have erholdt; hvorpaa han fik samme Prydelse ogsaa til denne. Siden bragte han den norske Konges Datter i Kong *Göthreks* Vold, og blev tilsidst dræbt af de Svenske, som derfor maatte betale svære Böder. Dette i sig selv lidet sandsynlige Sagn har oprindeligen været fortalt om andre Tider og Mennesker, thi vi have endnu en vidtlöftig Saga om *Gaveref*, baade særskilt og som Episode optaget i *Göthreks* og *Hrolfs* Saga, der formedelst sine mange Vers vel neppe kan være yngre end det trettende Aarhundrede. I denne be-

*) En kort Krönike hos Langebek, vol. I p. 16 fra *Valdemar* den Andens Tid, den saakaldte *Erik* af Pommerens Krönike (ibid. p. 156) nogle islandske Annaler (*Suhms* critiske Hist. 3 D. S. 549.

giver *Ref* sig efter den kloge Jarl *Neres* Raad til den Gothlandske Konge *Göthrek*, som denne sad paa en Höi for at afrette sine Falke, og famlede efter en Steen til at kaste efter dem; *Ref* lister sig til at stikke ham en liden Steen bag fra i Haanden. Kongen giver, uden at see sig om, en Guldring til den, fra hvem Stenen kom. Denne Gave veed *Ref* siden at anvende saa vel, at han faaer en Kongedatter til Ægte, og et Rige at styre. *Gaverefs* Saga ligner vel ét Æventyr, men det er neppe yngre end *Saxos* Tidsalder; og i det den öiensynligen angaaer samme Personer, og behandler samme Æmne, nemlig hvorledes Bondesönnen, ved at tilvende sig Foræringer, blev en stor Mand; har den mere indvortes Enhed end *Saxos* Beretning, der synes sammensat af forskiellige Minder. Maaden, hvorpaa *Ref* fik *Göthrek* til at give sig den anden Guldring, er den samme, *Saxo* havde fortalt om *Viggo* og *Hrolf Krage*. Sammenligningen mellem Kongernes Gavmildhed findes og i det, der fortælles om *Audun* fra Vestfiorden *), som reiste mellem *Svend Estrithsen* og *Harald Haardraade*. At *Saxo* bemærker udtrykkeligen, at *Ref* fandt *Göthrek* siddende, staaer hos ham overflödigt, derimod er denne Omstændighed væsentlig efter Sagaens Beretning, og er altsaa sandsynligviis hentet fra denne. Endnu er den Synderlighed at bemærke; at *Saxo* kalder *Ref* en Thylenser eller Islænder, uagtet Island ikke til den Tid endnu var fundet. Man kunde vel sige, at da Sagaen lader *Ref* være fra Thelemarken, har *Saxo* giort Theler til Thylenser; men da *Saxo* andre Steder nævner *Thelemarchia*, er det rimeligere at

*) Sagabibliothek I D. S. 345.

det Sagn han fulgte, har giort *Ref* til en Islænder, fordi den Rolle han spillede, ved at drage omkring fra den ene Kongsgaard til den anden, lignede mangen Islænders. Ligger end nogen sand Begivenhed til Grund for Sagnet, har denne dog neppe tildraget sig i *Godefrids* Dage.

Krigen mellem *Godefrid* og Keiser *Karl* fortæller *Saxò* i det Væsenflige, som de frankiske Skribentere, ikkun at han kalder Keiserens Sön, som i Faderens Fraværelse blev sendt imod de Danske, *Pipin*, istedet for *Karl*. Uden Tvivl har *Saxò* hentet sine Efterretninger om *Godefrid* blot fra danske Sagn; thi havde han taget Hensyn til frankiske Skribentere, vilde han nok hverken have forbigaaet at omtale *Godefrids* Formand *Sigfrid*, eller at melde, hvorledes Saxerne tyede til Danmark, for der at erholde Sikkerhed for *Karl*. *Saxo* derimod forestiller Krigen med Saxerne, endnu fra den gamle nationale Standpunkt, uagtet det vel snarere var mod de i disse Egne indsatte frankiske Grever, at *Godefrid* krigede. Dennes seirrige Tog mod Friserne anföres baade af *Eginhard* og *Adam* af Bremen; disse og flere fremmede Skribentere omtale og, hvorlunde de Danske der finge Bytte, og inddreve Skat. Det var især det sidste Træk, som udmaltes i det danske Sagn; om Krigens övrige Gang er kun lidet bleven bevaret. Imidlertid viste *Godefrids* store Planer, som *Eginhard* omtaler, at hans Fremskridt ikke have været ubetydelige, den Gang han ved et Mord blev ryddet af Veien.

Niende Bog.

Sagnene om *Regnar Lodbrog* optage næsten hele denne Bog. Det der fortælles om de andre otte Konger, udgiör knap tvende Blade. *Saxo* lader *Göthreks* Sön *Oluf*, der kun skal have fört indvortes Krige, fölge efter Faderen, og sætter *Hemming* först efter ham. Han afveeg derved fra de frankiske Skribentere, der giöre *Hemming* til *Godefrids* umiddelbare Eftermand. Muligen er *Saxo* bleven foranlediget hertil ved Sagn om Borgerkrige, som *Godefrids* Sönner förte; thi dette berette ogsaa frankiske Annaler *). Men da han engang havde sat *Hemming* efter *Oluf*, foranledigedes han derved til en endnu större Feil; i det han lod *Hemming* slutte Fred med *Ludvig* den Fromme, istedetfor med Faderen *Karl*. *Saxo* klager her selv over Mangel paa Efterretninger.

Den fölgende Konge er *Sigurd Ring*, *Regnar Lodbrogs* Fader. Hvad der fortælles om ham, er kun, at han maatte dele Riget med sit Sydskendebarn *Ring*, som angreb hans Deel, imedens *Sigurd* værnede for Riget mod udvortes Fiender. Da hans tro Mænd vare for svage til at giöre Modstand, staaer den lille *Regnar* frem, og raader dem til at föie sig i Tiderne; de fölge det kloge Raad, efter at have bragt Barnet i Sikkerhed til Norge. Siden dræbte begge Kongerne hinanden. Denne Beretning, hvori den unge *Regnars* Klogskab er

*) *Annales Eginhardi hos Duchesne* p. 259. See *Suhms* critiske Historie 3 D. S. 586.

det meest Fremtrædende, kunde synes at være Indledningen til *Regnar Lodbrogs* Saga, men den skyldes dog nok meest *Saxo* selv, efterdi den for en stor Deel beroer paa den Plads, hvori han satte *Regnar* i Kongerækken. Da nemlig *Saxo* vidste, at *Regnar* var *Sigurd Rings* Sön, men han ei kunde giöre ham til Sön af den *Sigurd Ring*, som havde holdt Bravallaslaget, fordi han havde sat det saa langt tilbage i Tiden; antog han, at *Regnars* Fader havde været den *Sigurd*, som efter *Godefrids* Tid havde holdt et stort Slag med en *Ring*, hvori begge Konger vare omkomne, men *Sigurds* Parti havde seiret *).

Om *Regnar Lodbrog* veed *Saxo* meget at fortælle. Han havde trende Koner: först Skioldmöen *Lathgertha*, siden *Thora*, den svenske Kong *Heroths* Datter, derpaa en vis *Svanloga*, og desuden en Frille af ringe Herkomst, som han strax igien forlod. Han förte mange Krige med sine egne Undersaatter, især Jyder og Skaaninger, som havde hyldet *Harald*, der endog erholdt Hielp af *Karl* den Store, men blev oftere slaget, og tilsidst flygtede til Keiser *Ludvig* i Maints, hvor han antog Christendommen. Endnu flere udvortes Krige förte han baade med Saxer, Svenske, adskillige Östersöiske Folkeslag, Biarmer, Skotter og Engellænder; indtil han blev fanget af Kong *Ella*, og kastet i Ormetaarnet. Grusomt hevnede Sönnerne hans Död.

---

*) Dette Slag omtales i flere frankiske Annaler samt i *Oluf Tryggvesens* Saga isl. Udg. I D. S. 67, See *Grams* Noter til *Meursius* S. 95.

Deu förste Vanskelighed, her möder, er, hvorledes *Saxo* kan lade *Regnar*, som han giör til en Datters Sönnesön af Kong *Godefrid*, före Krig med *Karl* den Store; thi *Godefrid* blev dræbt 810, og *Karl* döde 814. Men herved maae bemærkes, at denne Bestemmelse af *Godefrids* Dödsaar grunder sig paa Annaler, *Saxo* ikke kiendte. Denne kan da gierne have tænkt sig *Godefrids* Dödsaar, indtruffen tredive Aar tidligere under *Karls* lange Regiering, hvorved det meest paafaldende af Urimeligheden i *Saxos* Tidsregning bortfalder. I övrigt ville vi ikke endnu indlade os, i at bestemme *Regnar Lodbrogs* Tidsalder, men spörge först, af hvilke Kilder *Saxo* har öst sin Beretning. Danske Sange har han neppe benyttet; thi der forekommer intet Vers i den hele Fremstilling af *Regnars* Levnet. Neppe heller kan han have fulgt blot een sammenhængende Saga, som mundtligen var forplantet; thi Folkesagnet pleier ei at ville opbevare en saadan Rad af Krigsbedrifter. Dog da vi endnu have en med *Saxo* samtidig islandsk Saga om *Regnars* Bedrifter tilbage, maae vi först sammenligne *Saxos* Beretninger med denne.

Vi finde da först, at hvad der er knyttet til *Lodbrogs* Navn, er fælleds for *Saxo* og Sagaen. Begge lader ham beile til Kong *Herrauds* Datter *Thora*, som bevogtedes af tvende Lindorme; efter Sagaen begede han sine Klæder, efter *Saxo* lader han dem fryse stive, for at holde Slangegiften ude; ifölge begge döde *Thora* faae Aar efter Bryllupet. Ligesaa enige ere de i at fortælle *Regnars* Död med sammes mindste Omstændighed: at han blev fanget af den engelske Kong *Ella*, kastet for

Slangerne, at han der havde sagt: Grisene vilde grynte, hvis de kiendte Galtens Skiebne, og derpaa i en Sang besiunget sine Bedrifter.

Indtrykket *Regnars* Död giorde paa Sönnerne, beskrives saaledes i Sagaen: "Da *Ellas* Gesandtere kom ind i Hallen til *Regnars* Sönner fandt de *Sigurd Snogöie* og *Hvitsærk Hvasse* ved Bretspillet; *Biörn Jernside* skiæftede et Spydskaft, *Ivar* sad i Höisædet. Som Gesandterne begyndte at fortælle, lode *Sigurd* og *Hvitsærk* Brettet falde og hörte til, *Biörn* stod paa Gulvet og stöttede sig paa Spydskaftet. *Ivar* spurgte omhyggeligen, hvorledes alt var gaaet. Da Gesandterne kom til *Regnars* sidste Ord, knugede *Biörn* Spydskaftet saa fast, at der blev Mærke af hans Haandtag. Da Beretningen endtes krystede *Biörn* Spydskaftet saa, at det brast i sönder; *Hvitsærk* trykkede Brettet saa, at Blodet sprang ud af hans Neglerödder; *Sigurd Snogöie* havde en Kniv i Haanden, for at skiære sine Negle, han vidste ikke deraf, för Kniven gik ind i Benet, og han ændsede det endnu ei. *Ivar* spurgte efter alt, men blev röd og bleg, og Forbittrelsen hævede hans Bryst, som det skulde sprænges. Da *Ella* hörte dette, sagde han, at han frygtede meest for *Ivar*".

Saxo fortæller saaledes: "*Ivar* modtog dette Budskab, just da han saae paa Folkeleeg. Han beholdt Ansigtet uforandret, og, uden at nedtrykkes paa nogen Maade, tilbageholdt han ikke blot, ved at skiule sin Smerte, Efterretningen om Faderens Död; men han leed ikke engang, der skulde blive nogen Stöi; og forböd Folket, som ved Rygtet var bleven bestyrtset, at forlade Skuepladsen. Saaledes hverken forandrede

U

han sit muntre Aasyn, at han ei ved at lade Legen ophöre, skulde afbryde Skuespillet; heller ikke vendte han sit Blik fra Folkets Klap til sin private Sorg; at han ei ved at falde fra overgiven Glæde til den dybeste Smerte, skulde synes snarere at spille en bedrövet Söns end en munter Hövdings Rolle. Da *Sivard* fik samme Budskab, virkede Kierlighed til Faderen mere end Fölelse af egen Smerte; thi han blev saa bestyrtset, at han jog et Spyd som han just havde i Haanden, dybt ind i sin Fod, i det Sorgens Bitterhed giorde ham föleslös for den legemlige Skade. For at han nemlig desto taalmodigere kunde udholde Sielens Saar, vilde han mishandle Legemet, hvorved han baade gav sin Kraft og sin Sorg tilkiende, og viste sig i det samme Træk som den dybt nedböiede, og som den standhaftige Sön. *Biörn* derimod, som sad ved Bretspillet da han fik Budskabet om Faderens Död, knugede Terningen med saadan Kraft, at Blodet sprang ud af Fingerenderne paa Bordet, i det han lærte, at Lykkens Spil var endnu ustadigere, end det, hvormed han syslede. Da *Hella* hörte dette, dömte han: at af disse trende havde den baaret Faderens Död med meest Kraft, som ei ved Budskabet derom havde yttret sin Kierlighed; og at han derfor meest frygtede *Ivars* Tapperhed."

Man seer, hvorledes Trækkene ere de samme, men den ene Scene i den gamle Kongehall, Sagaen saa kraftfuldt skildrer, er hos *Saxo* bleven udstykket, udpyntet med Hensyn til senere Tiders Sæder, og af Forfatteren desuden forsynet med Sentenser. *Ivar* sidder ikke længere i Höisædet i sin Halle, men seer paa en af de Bander af Göglere, hvilke i ellevte og tolvte Aarhundrede streifede omkring i alle Lande. Baade

Biörns og *Sigurds* Handlinger tillægger *Saxo* en Hensigtsmæssighed, der ikke passede med deres Stemning, for at anbringe sine Betragtninger.

Ogsaa i Maaden hvorpaa Brödrene hævne deres Fader, stemmer *Saxo* med Sagaen, i det begge lade *Ivar* slutte Forbund med *Ella*, og kiöbe en Byggeplads af ham paa samme Vilkaar, som *Dido* fordum, og siden forene sig med Brödrene, for at tage en grusom Straf over *Ella*.

I meget andet afvige derimod Beretningerne fra hinanden, ikke blot at enhver af dem har noget særeget, men især stride de mod hinanden i Henseende til *Regnars* Hustruer, da Sagaen lader ham efter *Thoras* Död ægte *Aslaug*, og denne siden overleve ham; *Saxo* derimod nævner ikke *Aslaug*, men i hendes Sted *Lathgertha*, *Svanloga* og en Frille. Vel er *Aslaugs* Historie æventyrligen udsmykket, men den er i alle Islændernes Beretninger*) saa nöie knyttet til *Regnars*, at den maae antages for at have en historisk Grund, og man ei kan tvivle paa, at jo *Saxo*, som kiendte saa meget af det Islænderne til hans Tid fortalte om *Regnar*, ei kan have været uvidende om, hvo *Aslaug* sagdes at have været. Uden Tvivl har *Saxo* ikke villet nævne *Aslaug*, som udgaves for en Datter af *Sigurd Fofnersbane*, af samme Grund, paa hvilken han aldeles forbigaaer Faderen, og kun löseligen omtaler *Gudrune*; nemlig fordi han mente, at den hele Sagnkreds, som

*) See Sagabibliothek 2 D. S. 476 — 478. Til det Anförte kan endnu föies *Harald Haarfagers* Slægtregister, hvori forekommer en Sönnedatter af *Regnar Lodbrog* ved Navn *Aslaug*.

Saxo bedst kiendte af de tydske Digte, ikke angik Norden, men ganske andre Steder og Tider. Og vist nok er det, at naar han vilde antage, at *Aslaug* ikke var en Descendent, men som Sagnet vilde, en Datter af *Sigurd Fofnersbane*, kunde han ei sætte hende som Dronning paa *Carl* den Stores Tid. Vi finde altsaa her atter et Spor til historisk Kritik hos *Saxo*, som fra hans Standpunkt var grundet.

At *Lathgertha* var föd i Norge, at hun en Gang som Skioldmö hialp *Regnar* i Krig, passer ogsaa paa *Aslaug*. For det Övrige der fortælles om *Regnars* Hustruer, vide vi ingen Hiemmel, uden at Frillesönnen *Hubba* nævnes af de engelske Annalister, og i et islandsk Fragment just kaldes Frillesön *).

---

*) *Langebek scriptores vol.* 2 p. 282. Ifölge Texten i *Stephanii Saxo* hedder det S. 170 om den fangne *Ubbo*, som var bleven lagt i Lænker. *At ille immensa vi extricatis resciscisqve catenis, inditos sibi nexus disjicere ac lacerare adorsus nullis tamen obitum modis effugere potuit.* Paa den fölgende Side lader *Saxo* alligevel *Ubbo* blive taget igien til Naade. Denne Modsigelse er saa aabenbar, at man ikke vel kan tillægge *Saxo* samme, men snarere maae formode Skrivfeil eller Trykfeil at have foranlediget den. *Stephanius* bemærker i Noterne, at i et gammelt Exemplar af *Saxo* stod skrevet til i Margen denne Variant: *vix ullis ohicum modis constringi potuit.* *Stephanius* finder imidlertid denne Emendation for vovelig, men han synes ikke at have lagt Mærke til, at i den Pariser Udgave af *Saxo* ikke findes Ordet *tamen.* Naar dette Ord falder bort, er det blot *effugere*, der giör hele Vanskeligheden, og nu er det dog rimeligere, at en Afskriver eller Sætter havde brugt *effugere* istedet for *constringi* eller *infringi*, end at *Saxo* skulde have skrevet saa tankelöst.

Derimod kunne vi angive, hvad der kan have foranlediget et saa udförligt Sagn om *Regnars* Krige, det er nemlig *Regnars* Dödssang, som i det mindste er ældre end *Saxos* Tid. Vel indeholder denne, ligesaa lidt som de andre gamle Sange om Krigsbedrifter, nogen nöiagtig Beretning om Krigstogene, men ikkun Navne, og det vel endog tildels billedlige, paa enkelte Steder og Mennesker, samt mangfoldige Digterudtryk om hvor kiekt man hver Gang havde kæmpet. Dette kunde imidlertid foranledige Sagnet, til at udsmykke Bedrifterne end mere. Et Streiftog paa Kysten blev til Erobring af hele Landet, og til Östersöen samt Vesterhavet, hvor de danske Vikinger sædvanligen krydsede, föiede man endnu Ishavet, for at komme til Fabellandene, Finmarken og Biarmeland, og det indre Rusland (Hellesponternes Bolig).

Den Krig, den islandske Saga udförligst omtaler, er den *Regnars* Sönner förte mod Kong *Eistein* i Sverrig, hvor först *Erik* og *Agnar* bleve dræbte, men siden *Eistein* fældet af *Biörn*, *Hvitsærk* og *Ivar*. Denne Krigs Begivenheder udstykkes synderligen af *Saxo*. Först lader han *Regnar* overvinde den svenske Kong *Sörle* og indsætte *Biörn Jernside* til Regent i hans Sted; siden hedder det, at *Regnars* Sön *Hvitsærk*, der regierede i Sverrig, blev fangen af den russiske Kong *Daxon*, og da han ei vilde tage mod noget Forlig, brændt efter eget Forlangende, altsaa omtrent det samme Sagaen fortæller om *Eriks* Död Kap. 9. Derpaa lader *Saxo Regnar* hævne Sönnens Nederlag og indsætte en Anden af sine Sönner, *Erik Veirhat* til Konge. Endeligen hedder det,

at denne *Erik* blev dræbt i Sverrig af en vis *Eistein*, og at Broderen *Agnar* faldt, i det han vilde hevne ham.

Foruden disse udvortes Krige, *Saxo* lader *Regnar* og hans Sönner före, hvortil dog noget svarende findes i Islændernes Beretninger, har han endnu meget om store Borgerkrige. Jyder og Skaaninger havde nemlig valgt en vis *Harald* til Konge; vel blev denne *Harald* overvundet ved Ulleraker, hvor *Regnars* smaa Börn fægtede med, og forjaget; men under *Regnars* Fraværelse kom han tilbage, og fik blandt Jyderne et stort Parti. Anden Gang slog *Regnar* ham ved Öeboernes Hielp, og nödte ham til at flygte til Tydskland, hvorhen *Regnar* forfulgte ham og overrumplede endog Keiser *Karl* ved Hielp af sin Sön *Syvard*. Tredie Gang kom *Harald* igien, blev slagen, flygtede til Keiser *Ludvig* i Maints, og lod sig christne; han drog siden til Slesvig og byggede en Kirke. *Regnar* forjog ham atter og ödelagde Kirken, hvorpaa *Harald* igien blev Afgudsdyrker.

Allerede Chronologien forbyder os at antage, at dette kan have tildraget sig, medens en Sön af den *Sigurd Ring* regierede, der vandt Slaget ved Bravalla. Oprör i Skaane og Jylland imod Öernes Konge passer ei paa Danmarks Tilstand för *Gorm* den Gamle. Leirekongen kunde vel stundom hævde sit Overherredömme over Fylkekongerne i Skaane og Jylland; men disse Lande vare endnu ikke forenede med Öerne som Provindser af eet Rige. Heller ikke kunne vel disse Borgerkrige bringes i Overenstemmelse med de store udvortes Krige, som *Regnar* og hans Sönner förte; thi hine maatte have hindret disse.

Vi kunne desuden finde Anledningen til, at *Saxo* talte om Borgerkrige under *Regnars* Regiering; thi *Adam* af Bremen fortæller *) "at efter det store Slag mellem *Sigfrid* og *Ring*, hvori begge faldt, havde *Rings* Parti indsat *Reginfred* og *Harald*, til at være Konger; men *Reginfred* var snart bleven forjaget af *Harald*, og havde begivet sig paa Vikingstog. *Harald* havde sluttet Fred med Keiseren." Ligesom *Sigefrid* er det nordiske Navn *Sivard* eller *Sigurd*, *Godefrid* det nordiske *Göthrek*, er *Reginfred* eller *Ragenfrid*, det nordiske *Regnar* eller *Ragnar*. Da nu *Saxo* havde eengang antaget, at Slaget, som en vis Kong *Ring* holdt med *Sigurd* efter *Godefrids* Död, angik *Regnar Lodbrogs* Fader *Sigurd Ring*; kunde han let bringes til at overföre de fölgende Begivenheder paa *Regnar Lodbrog* selv, og söge at forene dem, saa godt han formaaede, med de andre Efterretninger om *Regnar*. I Henseende til det Udförligere om *Haralds* Historie henviser *Adam* af Bremen til de frankiske Annaler. Disse berette **), at *Reginfred* og *Harald* bleve bekrigede af *Godefrids* Sönner, kom ved Keiserens Hielp tilbage, men forjoges atter igien og *Reginfred* blev dræbt. *Harald*, som döbtes i Maints, vedblev at forurolige Danmark, havde ogsaa en Tidlang et Stykke deraf i Besiddelse; men *Godefrids* Sönner vare dog i det Hele mægtigere; engang lykkedes det endog disse at overrumple Frankernes Hær ved Eyderen Aar 828 ***). Senere

*) *Hist. eccles. ed Mad.* lib. I p. 17. Jevnför om det *Gram* i Noterne til *Meursius* 102, 110.

**) Stederne findes samlede hos *Langebek script.* vol. I p. 505.

***) *Langebek* vol. I p. 513.

omtales en *Harald*, der blev mistænkt for at være faldet fra Keiseren *). Til alt dette finde vi Spor hos *Saxo*, ikkun med den Forskiel, at han maae efter sin Hypothese giöre *Reginfred* eller *Regnar* til een af *Godefrids* Descendentere, og lade det være ham, som overrumplede Frankerne.

Saaledes have vi fundet, at *Saxo* har öst sine Efterretninger om *Regnar Lodbrog* af fire Kilder: *a*) ældgamle Sagn som vi endnu finde bevarede i den islandske Saga om denne Konge; *b*) danske Sagn af uvis Hiemmel om hans Hustruer *Lathgertha*, *Svanloga* og *Frillen*; *c*) en Liste paa Feldtslag, hentet fra *Regnars* Dödssang og *d*) Minderne om den yngre *Reginfred* og sammes Strid med *Harald*. Alt dette har *Saxo* villet forbinde til et sammenhængende Heelt. At han deri har taget Feil, kan man saa meget mindre med Föie lægge ham til Last, som det bliver saare vanskeligt, endog naar man afsondrer alt det, der angaaer *Reginfred*, at forene Efterretningerne om *Regnar Lodbrog*, hvilke findes baade hos Islænderne og de fremmede Annalister, hvorfor ogsaa baade *Torfæus*, *Gram*, *Lagerbring* og *Suhm* have antaget tvende *Regnarer* med Tilnavnet *Lodbrog*, den ene i det ottende, den anden i det niende Aarhundrede.

At *Regnar Lodbrog* maae have levet i det ottende Aarhundrede omtrent fra 720 til 793 lære de paalideligste islandske Genealogier **). *Harald Haarfagers* Fader *Halfdan*

*) Ibid. p. 536, 539.

**) *Heimskringla Halfdan Svartes* Saga Kap. 5. *Landnama Mantissa* 385. *Langfedgatal* hos *Langebek* vol. I p. 10. *Regnars* Saga Kap. 22 p. 61. *Oluf Tryggvesens* Saga isl. Udg. S. 1.

Svarte var gift med *Ragnhild*, som var en Datter af *Sigurd Hiort*, Konge paa Ringerige, der igien var en Dattersön af *Sigurd Snogöie*, *Regnar Lodbrogs* Sön.

Vel kunne vi ikke tillægge de gamle Genealogier historisk Værd, naar de gaae mange Aarhundreder tilbage, men de nærmeste af *Harald Haarfagers* Ætmænd maatte dog under hans Regiering være i frisk Minde; især da man lagde saa megen Vind paa Slægtregistre, at *Thiodolf* af Hvine kunde i sin Sang om *Raugnvald* den Höies Æt opregne 50 Led. Desuden var der heller ingen Konges Genealogi, som Islænderne havde mere Anledning til at mindes, og til ofte at gienkalde sig, end netop *Harald Haarfagers*. Vi mene derfor, at saa stor en Feiltagelse ikke kan have fundet Sted ved Opregningen af *Haralds* nærmeste Forfædre, at man skulde have ladet ham nedstamme i femte Led fra *Regnar Lodbrog*, hvis denne ikke havde levet i det mindste at Par Menneskealdre för *Haralds* Födsel. Hertil komme flere Slægtregistre fra Islands Bebyggere, som ere uafhængige af hinanden, og dog stemme i Hovedsagen overens. *Thord Hofde*, Landnamsmand, var en Sönnesöns Sönnesön af *Biörn Jernside*, *Regnars* Sön *). *Aude* den Rige, der paa sine ældre Dage bosatte sig i Island, havde været gift med *Oluf* den Hvide, en Dattersön af *Sigurd Snogöie Regnars* Sön **).

---

*) Landnama S. 218.

**) Eyrbyggiasaga S. 4. Tvende andre Genealogier synes vel at rykke *Regnars* Levetid længere ned, nemlig *Audun Skökulls* og *Sigurd Biodeskallds* i Landnama p. 184 og 384; efter disse nedstammede

Den angivne Bestemmelse af *Regnar Lodbrogs* Levetid bekræftes endvidere ved *Langfedgatals* Kongerække og ved de Efterretninger, siden skulle anföres, hentede baade fra Islænderne og *Saxo* om flere Konger, der have regieret i Danmark mellem *Regnar* og den *Gorm* den Gamle, der var Konge i *Harald Haarfagers* Ungdom, ifölge hvilket der ei i det niende Aarhundrede blev Plads paa Leirethronen for nogen *Regnar* *).

Imod disse Grunde staaer *Are Frodes* Vidnesbyrd, som siger, at *Ivar*, *Regnar Lodbrogs* Sön, dræbte den hellige *Edmund* Aar 870, og giör dette til en Tidspunkt, hvorfra han siden regnede. *Are* angiver os tillige sin Hiemmel; thi han tilföier **): at denne Tidsbestemmelse staaer skrevet i Sagaen om ham, og var det end tvivlsomt, enten *Are* mente en Saga om *Ivar* eller om *Edmund*; saa er det dog ifölge Sammenhængen vist, at han maa have meent en engelsk Legende, fordi der neppe gaves nogen islandsk nedskreven Saga til

Oluf Tryggvesen föd omtrent 969, i siette Led og *Oluf* den Hellige, föd 1000, i syvende Led fra *Olufa Regnars* Datter. Men om end ikke noget Led her var glemt, kunde denne *Olufa*, der var gift med en Jarl i Engelland, være bleven kaldt *Regnars* Datter i samme Betydning, som vi siden skulle see, at flere bleve i det niende Aarhundrede i Engelland og Frankrige kaldet *Regnars* Sönner.

*) Jevnför *Torfæus series regum Daniæ* p. 345. En Deel af hans Grunde har jeg maattet forbigaae som ugyldige.

**) *Schedæ* cap. 1, 3, 7, 10.

Ares Tid, og havde der været nogen saadan, vilde det været mod al Analogi, at den skulde have indeholdt nogen slig nöiagtig Tidsbestemmelse. Naar nogle islandske Annaler anföre det Samme, er det vist nok paa Grund af *Ares* Yttring, hvilken især i chronologisk Henseende stod i störste Anseelse. *Are* lagde uden Tvivl saa megen Vægt paa dette Datum; fordi det var den ældste nordiske Begivenhed, han hos de engelske Forfattere fandt omtalt.

Gaae vi nu til *Ares* Kilder, finde vi, at de engelske Kröniker berette, at den northumbriske Kong *Ella* blev dræbt Aar 867 *) af *Ingvar* og *Ubba* tvende danske Hövdinger, eller som de og kaldes Konger **), udsendte af den danske Konge *Godrinus*. Disse tvende dræbte og Aar 870 Kong *Edmund*, der siden blev anseet for hellig ***). En Krönikeskriver ****) tilföier en lang Fortælling om, hvorledes de vare blevne bragte dertil, for at hevne deres Faders, *Lothebroks*, Död, som ene med sin Falk var af Stormen bleven forslaaet til de engelske Kyster, der som Jæger godt modtaget af Kong *Edmund*,

---

*) *Chronica Saxonum ed: Gibson* p. 79, at han dræbtes af *Ingvar* og *Hubba* fortæller *Chronica de Mailros ed. Oxon* p. 143, at disse vare udsendte af den danske Kong *Codrinus* eller *Godrinus* (*Gorm*) tilföier *Brompton ed. Twisden* p. 804.

**) *Ingulphi hist. ed. Oxon* p. 21.

***) *Chronica Saxon* p. 80. *Chronica de Mailros* p. 143.

****) *Brompton* i hans Krönike, efter ham *Polydorus Vergilius*. Stederne hos den förste citerer *Gram ad Meursium* p. 112. Stedet hos den sidstnævnte *Torfæus series* p. 380.

men siden myrdet formedelst Misundelse af dennes Falkenerer, som, da Kongen havde til Straf ladet ham sætte ud i Havet paa en Baad uden alt Tilbehör, var dog bleven dreven til Danmark, hvor han forelöi *Lothebroks* Sönner, at Kong *Edmund* havde dræbt deres Fader. Denne hele Fortælling seer ud som en Fabel, og afsondre vi denne, berette de engelske Forfattere intet om *Regnar Lodbrog* selv. De franske Krönikeskrivere anföre, at *Biörn Jernside*, en Sön af den danske Kong *Regnar Lodbrog*, havde i Selskab med sin Lærer *Hasting* plyndret i Frankerig i Midten af det niende Aarhundrede *). Desuden siger *Adam* af Bremen, i det han taler om samme Tidsalder, at det stod i Frankernes Kröniker, at den grusomste af alle var *Ingvar Lodparchi* Sön, som allevegne myrdede de Christne. Videre omtales *Regnar Lodbrog* ei af de fremmede Skribentere; thi naar de frankiske Annalister nævne en *Ragenarius* som normannisk Hærförer ved Aar 845 og 846, er man slet ikke beföiet til at ansee ham for at være *Regnar Lodbrog*, med hvis Skiebne han kun har lidet tilfælleds **).

Det er imidlertid paa Grund af disse fremmede Annalisters Beretninger, at man foruden en *Regnar Lodbrog* i det

*) *Dudo de moribus Normannorum* hos *Duchesne* S. 62. *Guillelmus Gemmeticensis* lib. 2 cap. 2 *ibid.* *Robert* af *Vace* i *Roman de Rou* i *Bröndsteds* Bidrag til den danske Historie I H. S. 54 f. *Rad. de Diceto* hos *Twysden* p. 450. *Brompton ibid.* p. 804. Jevnför *Langebek scriptores* vol. I p. 545.

**) *Langebek scriptores* vol. I p. 531.

ottende Aarhundrede har antaget en anden af samme Navn i det niende Aarhundrede, som havde været en vældig Viking, men kun Sökonge, eller i det höieste Fylkekonge, ikke Stolkonge i Danmark, og hvis Sönner havde hærjet de engelske og franske Kyster. Her möder dog den Vanskelighed, at tvende *Regnarer* skulde have havt det samme Tilnavn, endskiönt Tilnavn aldrig arvedes, og *Lodbrog* ei var et Tilnavn, der som den Frække, Mykilati, den Mægtige, den Gamle, og flere lignende, letteligen kunde gives Flere, men var foranlediget ved en for denne *Regnar* særegen Begivenhed. Endnu synderligere var det, om denne yngre *Lodbrog* netop skulde have givet sine Börn samme Tilnavne, som den Ældre, og om disse skulde have blevet seierrige Vikinger ligesom hine. Derimod kunne gierne *Lodbrogs* Börnebörn have anseet det for en Ære at kaldes hans Ætmænd, og de fremmede Skribentere desaarsag anseet disse Lodbrogider for at have været *Lodbrogs* Sönner.

Vi mene derfor, at der kun har levet een *Regnar Lodbrog*, der havde mange Sönner, deriblandt *Agner*, *Erik*, *Biörn* og *Hvitsærk*, og hvis Sönnesönner vare *Biörn Jernside*, *Ivar* og *Ubbo*; at denne *Regnar* er fældet i Engelland 793 *), og at hans Börnebörn grusomt hevnede hans Död. Sagnet rykkede *Regnars* Död og Hevnen derover nærmere sammen, og da det var en Kong *Ella*, Börnebörnene dræbte,

*) Til hans Död kan nemlig henföres, hvad der fortælles om en dansk Konges Nederlag i dette Aar i *Simeon Dunelmensis hist. de Dunelmensi ecclesia* lib. 2 cap. 5.

lod man det og være denne *Ella*, efter hvis Befaling *Regnar* var bleven ombragt.

Med det niende Aarhundredes Begyndelse ophörer for os den egentlige Sagnhistorie i Danmark; vi behöve ikke længere blot at tage Hensyn til de danske Sagns indvortes Beskaffenhed, eller at sammenligne dem med Islændernes Beretninger. Vi kunne nu hente Oplysninger fra de engelske og frankiske Annaler, fra *Ansgars* Levnet og de Efterretninger om danske Konger, der ere knyttede til Beretningerne om Christendommens Udbredelse. I dette Aarhundrede forandredes ogsaa i Danmark det oldnordiske Liv; de normanniske Vikingstoge, som mod Enden af det ottende Aarhundrede vare blevne hyppigere, og især i det niende Aarhundrede fortsattes med Iver, virkede paa Danmark ligesom Korstogene siden paa hele Europa. Disse svækkede Vasallernes Magt, hine Fylkekongernes; disse banede Vei for en ny Udvikling af Begreberne, hine aabnede Christendommen Adgang. I det de kraftfuldeste Mænd droge ud paa Vikingstoge, var der hiemme mindre Anledning til Bedrifter, som Mindet kunde forplante. Dette er uden Tvivl Grunden til, at hvad Folkesagnet har bevaret fra det niende Aarhundrede, egentligen kun er et Par Træk om *Gorm* den Gamle. *Regnar Lodbrogs* Bedrifter höre nemlig, efter hvad forhen er bemærket, til det ottende Aarhundrede, og hvad *Saxo* anförer om de fölgende sex Konger, er saa lidet og saa umærkeligt, at ikke nogen særskilt Saga om disse Konger kan være bleven mundtligen forplantet. Ikkun et af disse Minder, det om en Bonde ved Navn *Ennignup*, som Formynder for en Kong *Knud*, har været meget udbredt;

da det endskiönt med adskillige Forandringer findes baade hos *Saxo*, *Svend Aagesen* og Islænderne *). De Kilder hvoraf *Saxo* har öst i dette Tidsrum vare uden Tvivl nogle korte Optegnelser i Begyndelsen af nogle danske Annaler **), eller maaskee blot nogle Kongelister. Men hans Kongerække maatte nödvendigen blive forvirret, da han engang havde ladet *Regnar Lodbrog* blive en Dattersöns Sön af *Godefrid*, og nu indskiöd *Regnar* og *Sigurd Snogöie* imellem *Godefrid* og dennes Sönner, hvortil endnu kom, at han giorde Underkonger i Jylland til Overkonger i Danmark, og satte dem siden imellem *Regnar Lodbrogs* Descendentere. Særskilt at giennemgaae dette, vilde være vidtlöftigt, og saa meget mere unödvendigt, som allerede den i Middelalderens Annaler saa vel bevandrede *Gram* har i Noterne til *Meursius* omstændeligen dröftet dette.

Vi ville derfor endnu kun tilföie nogle Bemærkninger, angaaende hvad Sagnet vidste at fortælle, om *Gorm* den Gamle. *Saxo* beretter om ham, at han var en Fiende af de Christne, men ikke krigerisk; at han ægtede den kloge *Thyra*, en engelsk Kongedatter, som Bryllupsnatten havde en varslende Dröm om sine Sönners *Haralds* og *Knuds* Skiæbne, og at *Gorm* döde i en höi Alder, ved at höre om *Knuds* Död, hvilken *Thyra* billedligen gav ham tilkiende. *Svend Aagesen*

---

*) *Svend Aagesen* Kap. 5. *Oluf Tryggvesens* Saga isl. Udg. Kap. 70 S 71.

**) Derom giver *Saxo* selv et Vink naar han siger p. 178 *unde et ei (Ennignupo) quidam parum annalium periti medium in fastis locum tribuunt.*

kalder *Gorm* den Löie eller Lade, beklager at den vise og skiönne *Thyra Dannebod* (*Daniæ Decus*) ikke var christnet, og fortæller vidtlöftigen en Fabel om, hvorlunde hun narrede Keiser *Otto* og opbyggede Dannevirke. *Adam* af Bremen **) skildrer *Gorm*, som den grusomste Forfölger af de Christne, og siger, at han ved Slesvig blev overvundet af Keiser *Henrik*.

I Jomsvikingasaga ***) kaldes *Gorm* formedelst den höie Alder, han naaede, den Gamle. Der fortælles en Deel om ham, hvilket dog meest dreier sig om den vise *Thyras* Drömmetydning og *Gorms* Söns Död, som havde Faderens til Fölge. Men i Sagaen er alt vidtlöftigere og mere fabelagtigen udmalt end hos *Saxo*. *Thyra* tolker ikke blot sin Mands, men ogsaa sin Faders, den holstenske Jarls, *Harald Klaks* Drömme; nogle af disse varslede om flere Aars Misvext, andre om Ufred mellem Kongesönnerne, og atter andre om Christendommens Indförelse. Sönnernes Skiebne fortæller Sagaen troværdigere end *Saxo*, som efter sin Forudsætning, at *Thyra* var en engelsk Prindsesse, lader *Knud* og *Harald* plyndre paa deres Morfaders, den engelske Konges Kyster, denne glæde sig over slig ungdommelig Vildskab, og indsætte dem til Arvinger ****). *Gorms* Död fortæller Sagaen i det Væsentlige som *Saxo*.

---

*) Cap. 3 hos *Langebek* vol. I p. 48 - 50.

**) *Hist. eccles.* lib. I p. 38.

***) Som udgiör en Deel af *Olaf Tryggvesens* Saga isl. Udg.

****) Om de forskiellige Sagn angaaende Maaden, hvorpaa *Knud Danast* döde. See Sagabibliothek 3 D S. 41.

Vigtigere for Historien end Anecdoterne om *Gorms* Giftermaal og Död er, hvad *Gunlaug Munk* og *Snorro* leilighedsviis antyde: at *Gorm* forjog Nessekongerne i Danmark, og forenede Riget *). Det fulgte af Sagens Natur, at dette ikke kunde udföres uden Sværdslag, og noget herom berette og de islandske Forfattere **). Dog synes Smaakongernes Undertvingelse at have faldet langt lettere for *Gorm* end for *Harald*, efterdi danske Sagn ikke fortælle noget om, hvorledes det blev udfört. Det fulgte af Landenes naturlige Beskaffenhed, at Sletternes Smaakonger lettere kunde betvinges end Klippernes; og naar de meest krigerske forlode deres Odel, for at plyndre Frankers og Angelsaxers Skatte, havde de hiemmeblevne intet naturligt Værn at modsætte Overmagten. Desuden havde fra den ældre Tid större Riger været samlede i Danmark end i Norge, og Borgerkrigene under *Godefrids* Sönner havde uden Tvivl ogsaa bidraget til at formindske og svække de gamle Kongeslægter. Da det saaledes mere var Begivenhedernes Gang end *Gorms* Klygt eller Tapperhed, som forskaffede ham Eneherredömmet i Danmark; kunne vi ei undre os over, at Folkesagnet, der ikkun fastholder, hvad der umiddelbar giör Indtryk, har bevaret saa lidet om en Begivenhed, hvis Vigtighed

---

*) *Oluf Trygg.* Saga isl. Udg. I D. 2 K. 2 S. Heimskringla *Harald Haarfagers* Saga K. 3. *Oluf* den Helliges Saga K. 140.

**) Et Haandskrift af *Oluf Tryggvesens* Saga *Torfæus citerer i series regum Daniæ* S. 86 og 444, et islandsk Fragment hos *Langebek* vol. 2 p. 281.

först Tiden aabenbarede. Derimod levede *Thyra Dannebod* i Folkets Erindring, hendes Klogskab tilskrev man, hvad Godt der skete under *Gorms* Regiering, og dette har maaskee været den nærmeste Anledning, til at hendes Mand fik af Adskillige Tilnavnet den Lade *).

*) Mere om *Thyra Dannebod* i Sagabiblioteket 3 D. S. 45 f.

Indhold.

Anden Bog S. 24 – 37.

Frode den Förste smelter sammen med de senere Froder. Helge, der med Yrsa avlede Hrolf Krage, dennes Tog til Adils, Död og Hevn udgiorde Indholdet af en ældgammel Saga. Tvende Vexelsange om Hrolfs Död, sammenblandede af Saxo, Biarkemaalets Ælde. Sagaens Plads, bestemt ifölge den Mening, at Helge havde dræbt Hothbroth, Hothers Fader.

Tredie og fierde Bog S. 36 – 55.

Gamle physiske Myther om Balders Död, Odins midlertidige Fordrivelse og hans Giftermaal med Rinda, fortolkede som historiske og knyttede til Localsagn. Fortællingen om Amleth, en Saga forfattet af Arnold Saxos Samtidige. Sagnet om Vermund og Uffo ældgammelt, dets Sammenligning med angelsaxiske Sagn. Hvor lidt man veed om Kongerne af Navnet Dan. Langfedgatals Værd. Om adskillige Froder og Fridleifer.

Femte Bog S. 56 – 72.

Frode den Tredies Historie, sammensat af Arnold. Fortællingens Henförelse til Christi Tid og Fölgen heraf for Saxos hele Kongerække. Dens Bestanddele: 1) nogle faae gamle Minder knyttede til Navnet Frode den Fredgode og forsætligen udsmykkede; 2) Erik den Veltalendes Saga en Almuefabel; 3) senere Bearbeidelser af de ældgamle Sagn om Hedin og Hogne, om Asmund og Atvit, om Arngrim og hans Sönner.

Siette Bog S. 72 – 95.

Sagaen om Hiarne forklaret, dens Grundtræk rimelige. Om Fridleif en gammel mythisk Saga. Sagnet om Frode Ingilds Fader hörende til Stærkodders Historie, dennes Omfang og episke Holdning. Kilden til samme ingen enkelt Saga, men norske, danske, svenske, maaskee og tydske Sagn og gamle danske Sange. Om Modsigelserne i Stærkodders Historie; at der kun har levet een af dette Navn.

Syvende Bog S. 95 – 111.

Vanskeligheden for Saxo at udfylde Tidsrummet mellem Ingild og Harald Hyldetand. Halfdan Bierggrams Historie vilkaarligen dannet af Sagn om forskiellige Halfdaner. Fire gamle Elskovssange 1) om Othar og Syrithe; 2) Alger og Alvilde; 3) Signe og Habor; 4) Gurithe og Halfdan. Den sidste er bleven forbundet med Sagnet om Hildiger eller Asmund Kappebane. Om Harald Hyldetands Herkomst og Ivar Vidfadme. De mythiske Grundtræk i Harald Hyldetands Historie.

Ottende Bog S. 111 – 149.

Bravallaslaget. Ælden af Sangene derom. Om Islændere nævnes som Deeltagere. Vanskeligheden for Saxo at udfylde Tidsrummet mellem Bravallaslaget, som han satte et Par Aarhundrede for langt tilbage, og Godefrids Regiering. Oluf den Frække hörer til en ældre Tidsalder. Ömunds Kampe med Rusla en Gientagelse af forhen benyttede Sagn. Jarmeriks Historie uvedkommende Danmark, taget af et romantisk Folkesagn, der havde dannet sig ved en Blanding af

tydske romantiske Digtninger og danske Minder. Hvorfor Saxo ei benyttede Sagnene om Volsungerne. Uhiemlede Folkesagn om Snio. Longobarderne, en germansk Stamme, ere oprindeligen udvandrede fra Vendsyssel. Saxos Fortælling derom hentet fra tydske Sagn localiserede i Danmark i det ellevte Aarhundrede. Germs og Thorkils Reiser til Verdens Ende moralsk religieuse Digtninger. De cosmogoniske Ideer, som tildeels ligge til Grund; Kong Godmund. Fabelen om Gaveref blandet med Godefrids Historie. Dennes Krige med Keiser Karl.

Niende Bog S. 150.

Regnar Lodbrogs Historie sammensat 1) af nogle gamle Sagn, hvilke endnu findes i den islandske Saga om denne Konge; 2) uvisse danske Sagn om Kongens Hustruer; 3) en Liste paa Feldtslag hentet fra Regnars Dödssang: 4) Mindet om en langt yngre Regnar eller Reginfred, der stred med en Harald i Regnar Lodbrogs Levetid, Vanskelighederne ved at bestemme denne. At der kun har levet een af dette Navn. At Sagahistorien i den egentligste Betydning ophörte i Danmark med Begyndelsen af det niende Aarhundrede. Nogle Bemærkninger om Gorm den Gamle og Thyre Dannebod.

UNDERSÖGELSE

OM

KILDERNE

TIL

SNORROS HEIMSKRINGLA

OG

DISSES TROVÆRDIGHED.

Forerindring.

At undersöge de Kilder, af hvilke *Snorro* havde hentet sine Efterretninger om de norske Kongers Bedrifter, og pröve disses Troværdighed, stod i saa nöie Forbindelse med Sagabibliothekets Indhold; at jeg havde bestemt denne hele Undersögelse til sammes tredie Deel. Men da jeg begyndte derpaa, erfarede jeg snart, at skulde Undersögelsen give noget tilfredsstillende Resultat, maatte den gaae i det Enkelte, og skete dette, fulgte deraf en Vidtlöftighed, der ikke vilde passe til Sagabibliothekets Plan. Jeg indskrænkede mig desaarsag der til at meddele Resultaterne, og udarbeidede Æmnet til en egen Afhandling, som jeg i 1819 forelagde det kongelige danske Videnskabernes Selskab. Imidlertid begyndte Trykningen af den siette Deel af Folioudgaven af de norske Kongers Historie. De Herrer Udgivere önskede at optage min Afhandling deri, og Hr. Etatsraad *Thorlacius* tilböd sig at ledsage den ifölge Værkets Plan med en latinsk Oversættelse. Da jeg ikke kunde andet end föle mig hædret ved dette Tilbud, og det i sig selv var passende, at en critisk Undersögelse over *Snorros* Værk fandtes i sammes fortrinligste Udgave, indvilligede jeg deri. Afhand-

lingen blev trykt 1820 og nogle faae særskilte Aftryk, som jeg sendte til Udlandet, ere blevne omtalte i litteraire Blade, men i Boghandlen er Afhandlingen ikke kommen. Mod Enden af indeværende Aar kan Værket, hvori den er optaget, ventes færdigt. Efter at min Undersögelse om *Saxo* var bleven forelagt det kongelige danske Videnskabernes Selskab besluttede samme, at det ældre Sidestykke dertil om *Snorro* ogsaa skulde optages i dets Samlinger; da dette oprindeligen havde været disse bestemt, og det store Værk, hvori det var indlemmet, efter sin Beskaffenhed ei kunde eies af Mange. Afhandlingen meddeles her uforandret, som den er aftrykt i Folioudgaven af af de norske Kongers Historie, ikkun at jeg her har tilföiet en Indledning.

Kjöbenhavn den 1 April 1823.

Indledning.

Ligesom *Saxo* er Kilden for Danmarks Sagnhistorie er *Snorro* det for Norges. Vel er det ikke meget, *Snorro* har om Tiderne för *Halfdan Svarte*, men synderligt mere kunne vi heller ikke hente andensteds fra. Thi undtages Sagaerne om *Half* og *Frithiof*, der angaae tvende gamle Fylkekongers Bedrifter, er alt det Övrige, vi vide om hine Tider i Norge, kun saare lidet. Det hele System om *Nor* og *Gor*, disses Descendentere, deres Krige og politiske Forhold, hvilket Schiönning har i sin Histories förste Deel udviklet med saa megen Kunst og saa beundringsværdig Flid, maae forsvinde af Historien, naar Grundvolden, paa hvilken det er bygget, nöiere undersöges *).

Fra *Halfdan Svarte* gaaer *Snorros* udförlige Fremstilling af de norske Kongers Bedrifter indtil *Sverres* Fremtræden, og omfatter saaledes et Tidsrum af omtrent halvfierde hundrede Aar eller fra 824 til 1176. Da dette Værk, som af Fortalens förste Ord erholdte Navn af Heimskringla, udgjorde den eneste trykte Kilde, hvoraf man kunde öse Kundskab om det

*) Dette har jeg stræbt at gjöre i Sagabibliothekets 2den Deel.

gamle Norges Skiebne, da de andre haandskriftlige Bearbeidelser af de norske Kongers Bedrifter bleve af de faae Historiegranskere, som kiendte dem, oftest ikkun betragtede som Varianter til Heimskringla, maatte den Tanke rodfæste sig, at *Snorro* havde behandlet Norges Historie ligesaa selvstændigen, som *Saxo* Danmarks, i det han efter gamle Sange, Oldtidssagn og gamle Mænds Beretninger havde udarbeidet sit Værk, derhos benyttende sig af *Are Frodes* og *Sæmund Frodes* kortere Optegnelser.

Det vil imidlertid af det Fölgende bevises, hvad jeg allerede i Sagabibliothekets 3die D. S. 399 f. har anfört: at *Snorro* ikke blot har benyttet *Are Frodes* og *Sæmund Frodes* Arbeider og enkelte Islænderes Levnetsbeskrivelser, men en heel Række af skrevne Sagaer om de norske Kongers Bedrifter navnligen fölgende:

Ynglingasaga,
Halfdan Svartes Saga,
Saga om *Sigurd Hiort*,
Uphaf rikis Haraldz Harfagra,
Harald Haarfagers Saga,
Hakon Adelsteens Saga,
Jomsvikingasaga,
Oluf Tryggvesens Saga af *Gunlaug Munk*,
Samme af *Oddur Munk*,
Adskillige Bearbeidelser af *Oluf* den Helliges Saga,
Saga om Jarlerne paa Örkenöerne,
Færeyingasaga,
Hakon Iversens Saga,

Hertil komme endnu de historiske Skrifter, der omfattede flere Kongers Bedrifter, og som vi kiende af Henvisniger:

Konungabogen, maaskee den samme der og kaldes *æfi Noregs Konunga*,

Are Frodes Skrifter om de norske Konger,

Sæmund Frodes Shrift af samme Indhold,

Erik Oddsens Hryggiarstykke,

Endeligen de Kongesagaer som endnu henligge uudgivne:

Fagurskinna fra *Halfdan Swarte* til Kong *Sverre*,

Morkinskinna fra *Magnus* den Godes Regiering til *Sigurd Haraldsens* Död,

Hrockinskinna fra *Magnus* den Godes Regjering til *Sverre*.

Hvorledes *Snorro* har benyttet disse Sagaer, lærer os Sammenligningen mellem hans Værk og Jomsvikingasaga, *Gunlaugs* og *Oddurs* Værker, Orkneyingasaga, samt de i Haandskrift henliggende Kongesagaer. Vi finde herved, at *Snorro* stedse har viist Skiönsomhed i at forbigaae det alt for Vidtlöftige, Smaalige, mindre Anstændige, eller det som var alt for Utroligt; og at han til de Digterstropher, han forefandt, selv har föiet et og andet af en bekiendt Sang, som han erindrede sig; men at han paa den anden Side ikke tog i Betænkning at optage ordret alt, hvad han ikke fandt Anledning til at rette; at saaledes Foredraget ingenlunde er hans, men de unavngivne Sagaskriveres, eller Tidsalderens i Almindelighed. Det eneste længere sammenhængende Stykke i det hele Værk, som man har særegne Grunde til at antage, at *Snorro* selv har udarbeidet, er de tretten förste Kapitler. Derfor begynder *Snorro* ogsaa sin Fortale med, at han havde *ladet skrive* i denne

Bog Fortællinger om Hövdinge. Han taler ikke om, at han selv havde hentet Efterretninger fra erfarne Mænd, men anförer blot til Fortællingens Hiemmel i Almindelighed, baade at de gamle Skialdesange maatte ansees for paalidelige, og at *Are Frodes* Efterretninger vare hentede fra sikkre Kilder *).

Vilde man indvende herimod, at Stilens Ensformighed ikke tillader at antage Heimskringla for sammensat af flere Sagaskriveres Beretninger, glemte man Forskiellen mellem en begyndende og en uddannet Litteratur. De forskiellige Skatteringer, som en bogskrivende Tidsalder frembringer i samtidige Forfatteres Eiendommelighed, kunde ei yttre sig mellem de gamle Islændere. Det skriftlige Foredrag var ikke hos dem Resultat af nogen dybere Reflexion; efter en særegen Aandsretning men et tro Afpræg af det mundtlige, der var bleven dannet ved de fælleds Forholde, hvori de vare opvoxne og befandt sig. I de mange Skrifter, vi fra Öens Frihedstid have tilbage, kunne vi adskille trende Slags Stiil; den juridiske, der dreiede sig om de gamle Lovformularer, den theologiske eller didaktiske, der bærer Præg af at være tildeels dannet efter det latinske, udmærkende sig ved længere Perioder samt mange Tillægsord, og den historiske eller Sagasproget. I dette er der vist nok ogsaa Forskiellighed, men denne beroer paa

*) En lignende Yttring forekommer hos *Snorro* i *Oluf Tryggvesens Saga* Kap. 87 "Hvad jeg nu först *vil lade nedskrive*, er noget om islandske Mænd". *Snorro* synes, ved at giennemlæse de Materialier, han havde for sig, at have indstreget det, han vilde, hans Afskrivere skulde deraf indföre i Heimskringla.

Tidsalderen, ei paa Forfatteren. Man kan oftest udskille Sagaerne skrevne i 12te Aarhundrede fra dem fra det trettende, og disse fra det fiortende og femtende Aarhundredes Frembringelser. Derimod have Sagaerne fra den samme Tidsalder, saa temmeligen ens Tone.

Uagtet saaledes *Snorro* ikke selv har taget Hensyn til Sagnet, men ikkun benyttet skriftlige Mindesmærker; kunne vi dog kalde den störste Deel af hans Værk Sagnhistorie, forsaavidt han ikke bearbeidede, hvad han forefandt, efter nogen ham særegen Synspunkt, men optog det som det var, ikkun afskiærende visse overflödige eller vansirende Dele. Kongesagaernes Forfattere, hvilke *Snorro* benyttede, have nedskrevet de mundtlige Fortællinger som vare i Omlöb, og fulgt Sagnet. Men den vigtige Forskiel indtræder mellem den Sagnhistorie, som findes i *Saxos* ni förste Böger, hvilke i den foregaaende Afhandling ere blevne giennemgaaede, og den i Heimskringla, at hin omfatter Oldtidssagn, hvilke giennem mange Menneskealdre ere blevne forplantede; disse, naar Ynglingasaga undtages, faae Aarhundreders Minder. Vi vide ei, hvo der gav Oldtidssagnene deres Indklædning, derimod kunne vi i Anledning af Heimskringlas Efterretninger ikke sielden paavise de Öienvidner, paa hvis Beretninger Fortællingen var bygget. Undersögelsen over Heimskringlas Kilder og disses Troværdighed vil saaledes kunne afgive sikkrere Resultater, end den over *Saxos* ni förste Böger, da vi ved Heimskringla kunne sammenligne saa mange skriftlige Mindesmærker, og i disse saa ofte finde Sagnenes Hiemmelsmænd.

Ynglingasaga.

Indledningen til de norske Kongers Historie indeholder ikke blot Fortælling om Ynglingeslægtens Skiæbne, men og tillige om Asernes Indvandring og Modtagelse i Norden. Uagtet Flere för *Snorro* havde beskrevet de norske Kongers Bedrifter, var dog Ingen af disse gaaet saa langt tilbage. Baade *Are Frode* og *Sæmund Frode* begyndte deres historiske Arbeider med *Harald Haarfager*. Ingen af de haandskriftlige Bearbeidelser af den norske Kongekrönike vi have tilovers, tilföier mere end nogle Efterretninger om *Haralds* Fader, *Halfdan Svarte*.

Imidlertid maae dog allerede för *Snorro* en Saga om Ynglingeslægten være bleven, ikke blot fortalt, men ogsaa fört i Pennen; thi det hedder i Fortalen til Heimskringla: "Ynglingasaga er först bleven skrevet efter *Thiodolfs* Sagn og siden foröget efter lærde Mænds Fortællinger." Det var urimeligt at antage, at *Snorro* skulde have villet beskrive Maaden, hvorpaa han selv havde arbeidet, hvorledes han först havde skrevet en kortere, siden en vidtlöftigere Fremstilling af denne Slægts Historie; thi hvorfor vel denne Omstændelighed blot i Henseende til en enkelt Deel af det hele Værk? Han taler desuden slet ikke i Fortalen om hvorledes han selv havde samlet sine Efterretninger, men om hvad Hiemmel der kunde gives for deres Paalidelighed. Da nu af det Fölgende vil sees, at det af Fortalen Anförte nöiagtigen angiver Beskaffenheden af de Efterretninger om Ynglingerne, som Sagaen indeholder; mene vi, at *Snorro* blot har ladet denne Saga afskrive, og selv

maaskee blot tilföiet eet og andet, især *Thiodolfs* egne Vers, der vel i Sagaen vare benyttede, men maaskee derfor ikke allevegne citerte.

Thiodolfs Ynglingatal kunde imidlertid efter sin Plan ikke omfatte Sagnene om Asernes Indvandring; i de tretten förste Kapitler anföres ikke et eneste af Skialdens Vers. Vi blive altsaa foranledigede til at betragte disse, som *Snorros* eget Arbeide og som en Indledning til det Fölgende. Hvad her siges om Aserne kunne vi henföre til tre Klasser:

1) Efterretninger, der tillige findes i Eddaerne, nemlig:
Kap. 2 ievnför Dæmisaga 7, 12, 18.
— 3 . . . . 5.
— 4 . . . . 21, 22 tildeels 14, 60.
— 5 . . . . 1.
— 9 . . . . 21.
— 13 . . . . 30.

2) Efterretninger, der forbigaaes i Eddaerne:
Kap. 3 Om *Odins* Reise, hvortil findes et Sidestykke i *Saxos* 1 Bog S. 13 Steph. Udg.
— 4 Om *Mimers* Hoved.
— 9 Om *Odins* Giftermaal med *Skade*, hvorom anföres et Vers af *Eyvind*.

3) Bemærkninger, hvorved disse Efterretninger ere blevne bundne til Tid og Sted, og derved knyttede til Historien; hertil höre især:
Kap. 2 At *Odin* först boede östen for Tanais.
— 5 At *Odin* drog til Norden af Frygt for Romerne.

Hvad den förste Klasse af disse Efterretninger angaaer, kunne vi ei være uvisse enten om deres Kilder eller historiske Betydning; thi hvad vi her læse som Historie, finde vi i Eddaerne som Digtermythe. Da nu de Oldtidsdigtere, hvis Vers vi have tilbage, for störste Delen levede för *Snorro;* da den mythiske Indklædning af disse Tildragelser bærer umiskiendelige Præg af höiere Ælde end den historiske, og det er upaatvivleligt, at Aserne bleve dyrkede som Guder i det gamle Norden; maae vi antage Eddaernes Anskuelsesmaade af Asernes Væsen for den oprindelige, *Snorros* for den afledede. Vi kunne her ikke indlade os paa at undersöge den nordiske Mythologi, men bemærke blot, at det er ved de grundigste Undersögelser tilstrækkeligen beviist: at Aserne, ligesom de fleste andre Folkeslags Guder, maae betragtes oprindeligen at have været ikke historiske Personer, men personificerede Natur-Guder, hvis fleste Bedrifter blot have symbolsk Betydning. Denne Synsmaade, en Fölge af senere Tiders Granskninger, kunde ikke være *Snorros.* Han maatte betragte de gamle Guder enten som Diævle eller som Mennesker. For onde Aander kunde han ei ville ansee dem, da han som islandsk Digter saa ofte indförte dem i sine Vers, og fra disse Stamfædre hidledte baade de nordiske Kongers og sit eget Slægtregister. Betragtede han dem derimod som Mennesker, erholdt hans Historie om de norske Konger den önskeligste Fuldstændighed; den kunde begynde med de ældste Stamfædre, om hvilke man havde hört, og med Stiftelsen af de nordiske Staters Forfatning og Religion. Men af denne Mythernes historiske Udtydning blev det igien en Fölge, at *Snorro* ikke her kunde anföre Hiemmel fra Skaldene, der

ingenlunde paa den Maade havde omtalt deres Guder, hvorfor just i de 13 förste Kapitler, der omfatte lutter Digtermyther, ikkun findes to Vers; det ene af *Brage* den Gamle om Siællands Oprindelse, fordi *Snorro* uden Tvivl af sin poetiske Sands var bleven bragt til den Inconseqvens, mellem det Övrige, der skulde være historisk, at anföre Digtermythen i sin oprindelige Form; det andet Vers Kap. 9 er af *Eyvind* om *Sæming*, som Sön af *Odin*, hvori Skalden taler om *Odin*, der ved *Shade* avlede mange Börn, da han med denne Jettinde levede i Menneskenes Hiem; hvilken almindelige Benævnelse paa den beboede Jord, *Snorro* efter sin Hypothese forklarer om Sverrig. Vi kunne af disse Exempler slutte, at *Snorro* vilde have anfört flere Skialdevers, hvis han i dem havde fundet udtrykkelig Bekræftelse paa sine Meninger om Asernes Nedsættelse i de Nordiske Riger. Da altsaa disse Efterretninger om Nordens ældste Konger ikkun ere urigtige Forklaringer af eddaiske Myther; kunne de ei blive Kilder for den nordiske Oldhistorie, men allene Bidrag til den nordiske Mythologies Behandling.

Gielder dette om de Efterretninger angaaende Aserne, hvis Kilder vi kiende, saa have vi Grund til at antage det samme om de faae andre Efterretninger om dem, der have et lignende mythisk Præg, men hvis Kilder vi ikke nu kunne angive, fordi de ikke hörte til de Myther, der i det senere Digtersprog bleve anvendte, og derfor ikke optoges i Dæmisagernes Kreds.

Men endnu ere Efterretningerne tilbage om Egnen, hvorfra *Odin* med sit Fölge indvandrede til Norden, og Tiden da

dette skete; disse bære intet mythisk Præg, og ere af Historieskriverne blevne ansete for aldeles paalidelige Træk af Skandinaviens ældste Historie. Imidlertid kan *Snorros* Vidnesbyrd om hvad der havde tildraget sig omtrent 1300 Aar för hans egen Levetid, ikke i og for sig selv have nogen Vægt.

Han kan heller ikke have fundet nogen bestemt Yttring desangaaende hos nogen gammel Skiald; thi den Mand der i det Fölgende viser sig saa omhyggelig for at belægge alt, hvad der kunde være tvivlsomt, med Skialdenes Vidnesbyrd, vilde ei have forsömt dette ved Oldhistoriens vigtigste Stykker. Vi ere endog beföiede til at antage, at, efter hvad vi kiende til Oldsagns Beskaffenhed i Almindelighed og de nordiske Oldsagns i Særdeleshed, kunde ei engang de Skialdesange, der til *Snorros* Tid endnu vare i Folkets Minde, indeholde slige bestemte historiske Efterretninger. Alle Sagns Historie lærer os nemlig: at, naar Mindet om Krigstog eller en Vandring skal forplante sig igiennem en lang Række af Slægter, maa det ikke være i Formen af en kort historisk Efterretning, men det maa knyttes til Begivenheder, der efterlade et varigt Indtryk. Skulde der altsaa til *Snorros* Tid have været gamle Minder om Asernes Reise fra Tanais og sammes Anledning, maatte der og have været Myther om deres Krige med Romerne og Reisens Æventyr. Vi kunne med Sikkerhed paastaae, at ei til *Snorros* Tid, ja ei siden Christendommens Indförelse, slige Sagn vare i Omlöb; thi vi have alt for mange Brudstykker tilbage af Skialdesange fra det 9, 10 og 11 Aarhundrede, for ikke at tale om Eddaerne, til at vi ei i disse skulde have fundet et Spor til saa mærkelige Myther. De Grunde, iflölge hvilke adskillige

nyere Forfattere med Föie paastaae Skandinavernes orientalske Herkomst, ere hentede fra en Sammenligning mellem Sprog og religiöse Meninger, som *Snorro* ikke var i Stand til at anstille. Der synes da intet andet for os tilbage at antage, end at *Snorro* er ved den Synspunkt, fra hvilken han betragter de gamle Sagn, bleven bragt paa disse Yttringer; og at det var ikke noget han af andre havde hört, men som han selv ved sin Granskning troede at have udfundet. Vi kunne endog med Sandsynlighed angive, hvad der kan have ledet *Snorro* i sin Forskning.

Baade *Jornandes* og *Paulus Diaconus* have rimeligvis været *Snorro* bekiendte. Begge disse Forfattere forudskikke geographiske Bemærkninger, og begynde derpaa det Folks Historie, de ville beskrive, ved at fortælle dets ældste Vandringer. Saaledes giör ogsaa *Snorro*. Men hine Forfattere, der levede i de af nordlige Folkeslag stiftede Riger, kunde lade det beroe ved at lade Stamfædrene komme fra Norden. *Snorro*, der levede i Norden selv, maatte söge et andet Fædreneland for dette Stamfolk. Vel kunde den Lyst hos Middelalderens Skribenter, at forherlige Folkenes Herkomst, ved at hidlede den fra Trojaner eller andre af Oldtidens berömte Nationer, som ogsaa udbredte sig til Islænderne, neppe være efter den sindige Historieskrivers Smag; men allerede Navnene, Aser og Asgaard, maatte lede ham til at tænke paa Asien som Fædreland. Nu skriver *Jornandes* Kap. 5, at Tanais, der nedfalder fra de Riphæiske Bierge (den bekiendte Verdens Ende) er den berömte Grendse mellem Europa og Asien; i det förste Kapitel af Heimskringla bemærker *Snorro* ikke alleneste, at Tanais adskiller den ene Trediedeel af Verden fra den anden,

men desuden at Floden kom fra Bierge, der ligge uden for de beboede Lande. Han tilföier end videre, at det var med Rette, at Floden hedte Tanais; dette maatte sigte til en Beskaffenhed ved Floden, som retfærdiggiorde Navnet. Hvilken Beskaffenhed dette var, kan ikke være os tvivlsomt, thi der föies til, den kaldtes fordum Tanaqvisl eller Vanaqvisl; men det eene af disse Navne forekommer ligesaa lidet som det andet hos nogen gammel Skribent. Det Hele bærer derimod Præg af etymologisk Conjectur. Tanais kunde let blive til Tanaqvisl, men Tanaqvisl syntes at være omtrent det samme som Vanaqvisl; og da dette Ord kunde betegne Vanernes Flod, var dermed tillige baade Flodens Navn forklaret og Stedet bestemt, hvor Vanerne boede, og fra hvis Nabolag de asiatiske Mænd vare uddragne, som *Odin* anförte.

Den anden Yttring, at *Odin* blev ved Romernes Erobring foranlediget til at udvandre, grunder sig uden Tvivl deels paa en theologisk Mening, deels paa en genealogisk Combination. Man forudsatte, at der, da *Christus* blev födt, havde været Fred over den hele Jord; og da nu Sagnet talte om en Kong *Frode* den Fredegode, hensatte man hans Regiering til den christelige Tidsregnings Begyndelse. Da denne *Frode* var en af de ældste Skioldunger om hvilke Sagnet vidste at melde, og man ikkun kiendte et Par af hans Forfædre; ansaae man ham for en Sönnesöns Sön af *Odin*. *Fiölner*, Konge i Upsal, *Frodes* Samtidige, blev anseet for en Sönnesöns Sön af *Niord*, der skulde være indvandret med *Odin*. Herved blev altsaa Tiden af Asernes Indvandring omtrentligen bestemt til et hundrede Aar för *Christi* Födsel, og deraf fulgte

atter, at Romernes Erobringer i Asien dertil havde været den rimeligste Anledning *). Disse Myther om Aserne bleve ved Sagnene om Ynglingaslægten forbundne med den norske Kongehistorie. For *Snorro*, der ikke vilde fortælle alle Sagn fra Oldtiden, men give sin Historie Sammenhæng og Runding, og ikke berette uden det, der syntes paalideligst, maatte Ynglingasaga være et saare velkomment Bidrag. Det var grundet paa det Erindringsvers, *Thiodolf* den Hvinverske, *Harald Haarfagers* berömte Skald, havde digtet til Ære for Jarl *Rognvald* den Höie, Kong *Haralds* Sydskendebarn, hvori han i tredive Vers havde besiunget tredive af dennes Forfædres Död. Intet Aktstykke fra *Harald Haarfagers* Tid kunde være paalideligere end Ynglingatal, saavel fra Forfatterens, som fra Formens Side. *Thiodolf* levede mange Aar i Anseelse ved *Haralds* Hof, var Kongens Fortrolige og den Förste af hans Skialde. Som saadan var han foranlediget til at samle de gamle Minder, for at kunne anvende dem i sine Draper. Leilighed dertil kunde ikke mangle i Kongsgaarden, hvor saa mange af de ældste Slægter vare forsamlede. Hvad han sang i Kongens Hal blev strax vidt bekiendt, og da han ikke blot var

*) De angelsaxiske Skribenter bestemme *Odins* Tidsalder efter andre Grundsætninger. Det faste Punkt hvorfra de gik ud, var *Hengists* og *Horses* Ankomst til England. Disses Stamfader skulde *Odin* være, men da man ikkun vidste at opregne faae Ætled, blev *Odins* formentlige Tidsalder rykket længere ned, og foranledigede mange Historieskrivere til at antage en saxisk *Odin* som yngre end den nordiske.

yndet af Samtiden, men blev anseet for et af de senere Skialdes Mönstre, havde disse en dobbelt Grund til at mindes især de af hans Sange, der angik de Kongers Ætmænd, hvis Bedrifter de vilde besynge. Sangformen, hvori disse Minder bleve forplantede, hindrede dem fra letteligen ved vilkaarlige Tilsætninger at forvandskes. Deres egen Beskaffenhed er, som man kunde vente den hos en Gienklang af ældgamle Sagn; de meddele ved hvert Navn et eller to mærkelige Træk af den Art, som senest pleier at forsvinde af Menneskenes Hukommelse.

Ville vi nöiere undersöge Beskaffenheden af den egentlige Ynglingasaga, der gaaer fra Kap. 14 til Sagaens Ende, maae vi adskille det, der grunder sig paa *Thiodolfs* Vers, saavel fra det, der er hentet fra andre navngivne Kilder, som fra det Övrige, der skyldes hine för omtalte lærde Mænds Tillæg.

Af *Thiodolf* anföres eet Vers om *Rognvald* den Höie, syv og tyve om hans Forfædre, hvilke udgiöre en sammenhængende Slægtrække indtil *Fiolner*, Sön af *Yngvefreir*, Sönnesön af *Niord*. Vi vide altsaa bestemt, hvad det er *Thiodolf* har fortalt om disse Fyrster. De to Vers om Slægtens förste Led forbigaaes; den rimeligste Grund dertil synes at være, at disse Vers, der betragtede dem som Guder, ikke stemmede overeens med hvad der i det Foregaaende er bleven sagt om Aserne. Da vi slet ikke vide noget om de Kilder, af hvilke *Thiodolf* öste, kunne vi allene ifölge Analogi og efter indvortes Grunde slutte os til deres Paalidelighed. Indvortes Grunde vidne for, at det er historiske Sagn, der fra *Fiolners* Död af

besynges; men Analogien lærer, at der uden skriftlige Documenter neppe gives gyldige Slægtrækker, der gaae henved et tusinde Aar tilbage. Muligt er det nok, at *Thiodolf* har havt en endnu ældre Skialds Erindringsvers at fölge; men ligesaa muligt at han selv eller en anden ikke meget ældre Skiald har samlet Genealogien. Af en Genealogist fra en saadan Tidsalder kan man ikke vente kritisk Skarpsind, eller Overskuelse af den gamle Historie, men derimod Ærlighed og sund Dömmekraft. Maaskee ere samtidige Fyrster satte som hinandens Eftermænd; men naar *Thiodolf* kunde synge om Kong *Harald Haarfagers* 30 Stamfædre; maatte dog til den Tid flere hundrede Aars Minder være tilbage, thi ellers vilde Slægtrækkerne ei engang med Sandsynlighed kunne være bleven ordnede. De Konger ere blevne satte först, hvilke Samtiden ansaae for de ældste, altsaa rimeligviis saadanne, om hvis Bedrifter kun et svagt Gienlyd var tilbage. Jo nærmere Slægtleddene rykke Skialdens egen Tidsalder, jo troværdigere maae Efterretningerne blive.

Tvende andre Kilder blive navnligen angivne, *Eivind* Skialdespilders Haleygiatal og Skioldungasaga. Det förste var en Efterligning af *Thiodolfs* Qvad, besang Hladejarlernes Slægt, og nævnte enhvers Död og Gravsted; kun eet Vers er deraf bleven anfört Kap. 26. Den anden var Skioldungasaga, eller en Fortælling om Leirekongerne, der i det mindste i *Rolfs* Historie har været meget vidtlöftig: ogsaa denne Kilde anföres kun eengang Kap. 53. Rimeligviis ere ogsaa Sagnene om *Hake*

Kap. 25 - 27 *), Egil Kap. 30, og *Ivar Vidfadme* Kap. 43 - 45 derfra hentede.

Til de Tillæg, hvormed lærde Mænd efter *Snorros* Yttring havde forøget Ynglingasaga, höre, foruden de anförte Citationer og udförligere Efterretninger om de senere Upsala Konger, især Synchronismen mellem Leirekongerne og Upsalakongerne Kap. 29, og en almindelig Bemærkning om Upsalakongernes Magt og Thronfölge K. 40, endeligen uden Tvivl ogsaa nogle Efterretninger om Kong *Svegder*, ved hvilke vi maa opholde os noget længere; da de kunne anföres som Indvending, mod hvad forhen angaaende Asernes Indvandring er bleven bemærket. I *Thiodolfs* Vers staaer om denne *Svegder* ikke andet, end at han blev overlistet af en Dverg; Kongen forfulgte Dvergen; men Klippen aabnede sig for Kongen **). Derimod hedder det i den prosaiske Deel af Sagaen saaledes: "*Svegder* gjorde det Löfte at opsöge *Godheim* og *Odin* hin Gamle; selvtolvte reiste han langt bort til Tyrkland og det store Sverrig, fandt mange Frender, blev borte i fem Aar, og kom hiem med en Kone, der hedte *Väne* fra Vanaheim. Siden vilde han atter ud at lede efter *Godheim*. Östen paa Sverrig kom *Svegder* til en stor Gaard, der kaldtes Steen, hvor der og var en Steen som et stort Huus. Da *Svegder* om Aftenen gik fra Drikkebordet til Sovestuen, saae han en Dverg sidde ved Stenens Dör; denne bad *Svegder* at gaae ind, hvis han

*) Hvor berömt denne Konge var kan sees af Volsungasaga Kap. 33.

**) *Thiodolfs* Vers er urigtigen oversat i Heimskringla I D. S. 19. *Odins* Navn forekommer ei deri. See Versets Forklaring sammesteds 6te D. S. 4.

vilde finde *Odin.* *Svegder* og hans Folk vare drukne og löbe ind i Stenen, som strax lukkede sig og de kom aldrig tilbage". Betragtet som Historie er det ligesaa urimeligt, at *Svegder* skulde være reist til Asien for at besöge sin Oldefaders Samtidige, som at han tilsidst löb ind i Kampesteen for at finde ham. Det röber desuden den kristelige Tidsalders Forestillinger, at *Odin* skulde have sin Bolig i Klippen, ligesom Trolde eller andre Underjordiske. *Thiodolfs* Vers antyder vel ikke andet, end at *Svegder* blev borte mellem Klipperne, men dette kunde og forklares saaledes, at han havde nedstyrtet sig fra Klipperne for at opsöge *Odin* i Valhalla, til hvilken ældgamle Skik man finder Spor*). Da det nu tillige fortaltes at *Svegders* Dronning hedte *Vana*, og fölgeligen maatte være fra Vanaheim; kunde man let deraf danne Fortællingen om hvorledes *Svegder* var reist til Godheim, som efter de islanske Lærdes Mening laae i det store Sverrig eller Scythien, for der at gieste *Odin.* For at intet skulde gaae forloren, knyttedes denne Beretning til den anden om Dvergen i Klippen. Ogsaa den har man uden Tvivl villet bringe Sandsynlighed nærmere ved at giöre Stenen til Navnet paa et Huus, uagtet Fortællingen slet ikke derved har vundet. Vi maa ikke undre over, om de gamle Islændere have indskudt deres egne Meninger mellem de gamle Sagn og udgivet denne Blanding for Historie; thi de fleste senere Lærde, der have behandlet den nordiske Oldhistorie, have giort sig skyldige i selvsamme Feil.

*) *Göthreks* og *Hrolfs* Saga i Begyndelsen.

Halfdan Svartes Saga.

Denne Konges Levnet giör Overgangen fra den mörke Tidsalder i Norges Aarböger til den historiske. Efterretningerne om *Halfdan* selv bære alle indvortes Præg paa Troværdighed. Deels ved Arv, deels ved Giftermaal, deels ved lykkelige Krige, forenede han flere Smaariger i det sydlige Norge under sit Herredömme, og vandt Undersaatternes Kierlighed ved at give gode Love, og hævde dem med Retfærdighed. Det eneste Romantiske i hans Levnet er, hvad der staaer i Forbindelse med *Harald Haarfagers* Födsel og Ungdom Kap. 6, 7; 8. Hans Död paa en alt for svag Iis er en i Norge ikke sielden Tildragelse nöiagtigen fortalt. Ingen Vers findes brugte i denne Konges Levnet, uagtet ideligen baade i det Foregaaende og Efterfölgende Digtere citeres som Hiemmel. Maaskee ere *Harald Haarfagers* Skialde ikke ret blevne begeistrede af denne Konges Bedrifter, eller og *Snorro* har anseet det overflödigt at anföre en eller anden Opregning af *Halfdans* Seiervindinger, der i Vers var bleven udtrykt. *Halfdans* forstandige Regimente, hvorved Sönnens Storhed blev forberedet, var alt for mærkeligt for hele Norge; til at ei dets Hovedpunkter skulde erindres. Uden Tvivl har *Halfdans* Saga stedse udgiort Indledningen til *Harald Haarfagers*; thi baade var det efter Sagaskrivernes Skik at begynde Heltens Levnet med at melde om Faderens Bedrifter; desuden kunde alle disse her betragtes som Forberedelse for Sönnens Storhed. Neppe har derfor *Snorro* været den Förste, der sammenskrev en *Halfdans* Saga;

han vilde ellers oftere have anfört enkelte Skialdesange eller andre Kilder. *Sigurd Hiorts* nu tabte Saga er den eneste Kilde, der omtales Kap. 5. Da der lægges til, at Sagaen om denne Konge var lang, er det rimeligt, at den maae have været nedskreven. Den anföres desuden tilligemed Efterretningen om *Sigurds* Död og Hevnen derover, i et islandsk Fragment hos *Langebek* 2 D. S. 285, og da man her finder en næsten ordret Overeenstemmelse med *Snorro*, men tillige et Tillæg vm *Sigurds* Ankomst til Norge, er det rimeligt, at Aarsagen til denne Overeenstemmelse maa söges i at begge have öst af den samme skriftlige Kilde. Vi have flere Bearbeidelser af *Halfdans* Saga endnu tilbage. Korteligen tales derom i Begyndelsen af den *Oluf Tryggvesens* Saga, der findes i Flatöbogen. Lidt mere findes om denne Konge i Fagurskinna, hvilket er ganske uafhængigt af *Snorro*, da det sin Korthed uagtet har adskilligt Særeget. Et andet med denne Codex beslægtet Haandskrift er især afvigende, ved at kalde *Halfdans* anden Kone ikke *Ragnhild* men *Helga* hiin *Haarfagre*. En fuldstændig Fremstilling af *Halfdans* Levnet findes under den særskilte Titel *Thattr Halfdanar Svarta* i Flatöbogen Col. 295-96. Denne Fremstilling er undertiden kortere end *Snorros*, stemmer flere Steder ordret, har dog adskilligt Særeget, som *Schönning* har altsammen anmærket i sin norske Historie 1 D. S. 116, f.; disse udvortes Grunde bestyrke, hvad de indvortes lode formode, at *Snorro* har i denne Konges Levnet havt ældre skrevne Sagaer for sig; thi vare de andre Efterretninger om *Halfdans* Levnet Bearboidelser af *Snor-*

ros Værk, kan man ei forklare sig Afvigelserne, vare de nedskrevne senere blot efter mundtlig Overlevering, kan man ikke forklare Overeenstemmelsen med *Snorros* Arbeide.

Harald Haarfagers Saga.

Hovedbegivenhederne i denne Konges Levnet ere baade i dem selv saa troværdige, i deres Fölger saa mærkelige, og desuden bekræftede ved saa mange forskiellige Vidnesbyrd; at der ikke kan være Tvivl paa deres Paalidelighed. Nogle Punkter af *Haralds* Privatliv have derimod et æventyrligt Anströg. Vi ville ei engang opholde os ved de Drömme, der varslede hans Storhed (*Halfdans* Saga 6–7), thi den herskesyge og lykkelige *Halfdan* havde tillige med sin Dronning Anledning til at drömme om deres Slægts stigende Magt, og havde de end intet drömt, maatte dog Sagnet letteligen tillægge dem, hvad Udfaldet bekræftede. Mere Præg paa Opdigtelse bære Omstændighederne ved *Haralds* Opdragelse. *Snorro* fortæller (*Halfdans* Saga Kap. 8), at da Maden en Juleaften var forsvundet fra Kongens Bord, havde denne villet pine en troldkyndig Fin til at sige, hvo der havde giort det, men Finnen löb bort med den unge *Harald*; begge modtoges af en Hövding, der beholdt dem hos sig indtil Vaaren, da fortalte han *Harald* at hans Fader var död, og at han skulde vorde Enekonge over Norge. *Snorro* har villet formindske det Fabelagtige i Sagnet,

men i sig selv derved giort det mindre forstaaeligt. I Flatöbogen forbindes denne Fortælling med en anden: at *Harald* i sit femte Aar befriede Jotunen *Dovre*, der var bleven fanget som han vilde bestiæle Kongens Skatkammer, og var til Giengield bleven opdraget af denne fra sit femte Aar til sit tiende. Jotunens Navn peger hen til Fortællingens Oprindelse. Det var et Almuesagn, at *Harald* var bleven opfostret af Biergkongen *Dovre* inde i Dovrefield; thi man troede, at de Væsner, der boede i Biergenes Indre, fattede undertiden Yndest for Börn, havde dem en Tid lang hos sig, og siden beskyttede dem. Sagnets Ælde kan ikke bestemt angives. Kialnesingasaga viser, at det i det fiortende Aarhundrede er bleven anseet for gammelt. *Haralds* heldige Tog over Dovrefield var et Beviis paa, at den Mægtige i Bierget ikke var ham imod, og dette kan have frembragt Sagnet; om desuden en vis Begivenhed i *Haralds* Ungdom har været sammes nærmeste Anledning, er aldeles uvist.

En Kongedatters stolte Svar, der ingen vilde ægte uden Eneherskeren i Norge, skal have bevæget den unge *Harald* til at giöre et Löfte ved den Gud, der havde skabt ham og styrer Alt; at han ei vilde klippe eller kæmme sit Haar, för han havde underlagt sig hele Norge. Denne Fortælling synes i sig selv mistænkelig. Hertil kommer endnu at *Fagurskinna* fortæller det samme om *Ragna*, Adilsdatter, som *Snorro* og *Flatöbogen* henföre til *Gyde* en Datter af *Erik* *). Imidlertid

*) At de forskiellige Navne skulde, som *Schöning* mener (norske Hist. 2 D. S. 22), antyde tvende forskiellige Tildragelser, er meget

var det dog i den nordiske Oltids Aand, at Ungmöen paalagde sin Beiler, at forsöge sig, eller at udföre en mærkelig Bedrift; Tanken om en Eneherøker i Norge kunde ei være fremmed i det Söndenfieldske, efter at *Gorm* og *Erik* havde i Naboeri-gerne viist Exemplet, og *Harald* allerede i sin tidlige Ungdom var bleven mægtigere end alle hans Naboer.

Da *Oluf Tryggvesen* prækede Kristendommen for Thrönderne, anförte han blandt andet: at selv *Harald Haarfager* havde sat sin Fortröstning til den Gud, som havde skabt ham, skiönt han ikke ret vidste, hvo denne Gud var *). Dette sigter uden Tvivl til *Haralds* nysanförte Löfte. Vel kunde man sige, at Sagaskriveren maaskee har digtet *Olufs* hele Tale, men den synes dog dertil for karakteristisk; da desuden mange Islændere hörte paa denne, og Kristendommen ved samme Tid forkyndtes i Island, var det rimeligt, at man mindedes Talens Indhold. Af *Olufs* Tale fölger desuden ingenlunde, at *Harald Haarfager* skulde have været en halv Kristen, eller at han skulde have undladt at offre i Gudehusene, hvilket vilde stride mod det Thrönderne sagde om ham til *Hagen Adelsteen* paa Thinge (Sn. i *Hag. Ad.* Sag. 17). Havde dette været Tilfældet, vilde *Oluf* ei have forsömt at bemærke det, og *Hagen Adelsteens* senere Forhold vilde da ei have været Almuen paafaldende. Naar *Harald* vilde undertvinge alle Norges Fylker,

---

usandsynligt. Det er langt rimeligere, at Sagnet har havt sine Varianter, end at tvende Möer havde givet det samme Svar, og *Harald* to Gange aflagt det samme Löfte.

*) *Oluf Tryggves.* Saga isl. Udg. 2 D. Kap. 35 S. 105.

maatte hver Egns Skytsguder (Landvætterne) være ham imod, og han maatte altsaa sætte sin Lid til Himlens Konge. Denne naturlige Tankegang blev siden udtrykt med kristelige Vendinger, og udvides i Fagurskinna til en heel Præken om, at den Gud ikke kan hielpe, hvis Rige kun udstrækker sig til en Klippe eller en Skov, at den ene er sand Gud, der haver skabt alle Ting, og at han aldrig vilde offre til dem, som Menneskene den Gang ærede, men allene til ham, der skabte Himlen og Jorden. *Torfæus* har (*hist. norv, P.* 2. *p.* 5.) anfört noget af denne Tale; men bemærker tillige, at *Haralds* fölgende Levnet slet ikke stemmede dermed overeens. Den betænksomme *Snorro* anförer blot Löftet til Gud; men mange senere Forfattere have gientaget *Fagurskinnas* Ord.

Den sikkerste Deel af Fortællingen er den, der forekommer os synderligst; om at *Harald* i mange Aar hverken lod sit Haar rede eller klippe, thi i Sangen over Slaget ved Hafursfiord kaldes han udtrykkeligen *Lufa* ɔ: den stridhaarede eller den med de stygge börstede Haar, men siden stedse den Haarfagre.

En tredie Tildragelse i *Haralds* Levnet, som er bleven æventyrligen udsmykket, er hans Ægteskab med *Snæfrid* (Kap. 25). En Fin ved Navn *Svase* havde en Juul faaet Kongen hen til sin Gamme, hvor hans Datter *Snæfrid* saaledes havde indtaget Kongen, at denne giorde hende til sin retmæssige Hustru, avlede fire Börn med hende, og af Kierlighed til hende, forglemte sit Rige og sin kongelige Værdighed. Da hun derpaa döde, var Kongen i tre Aar som tryllet til hendes Liig, der beholdt sin forrige Skiönhed; indtil *Thorleif* den Vise

raadte Kongen til at lade det iföre prægtige Klæder; saasnart man rörte derved, forandredes det til et fælt Aadsel; dette blev brændt og Kongens Fortryllelse hævet.

Det meest Paafaldende ved denne Fortælling, at *Harald* var hentryllet til den Elskedes Liig, er et Billede til at udtrykke den heftigste Sorg. Allerede *Schönning* har bemærket (N. Hist. 2 D. 52), at man har lignende Sagn fra forskiellige Tider og Steder. Ægteskabet med *Snæfrid* var Folket imod, fordi hun var af en fremmed Stamme. Flatöbogen kalder Faderen en Jotun. Baade Jotuner og Finner vare Navne paa de ældre fra Norges fleste Egne fordrevne Stammer, og anvendtes tillige til at betegne troldkyndige Folk; det ene Navn kunde da i Sagnet forvexles med det andet. Det hedte nu letteligen, at *Harald* forsömte Regieringen over sin Elskov, især hvis tilfældigviis et Par fredelige Aar fulgte paa Ægteskabet. Folkets Had blev ikke forsonet ved *Snæfrids* tidlige Död, det kunde ikke taale *Haralds* Sorg, tilskrev samme Finnekunster, og forlængede den til det runde Tal af tre Aar. *Snæfrids* Börn, hvis Skiebne er indflettet i de fölgende Begivenheder, ere tilstrækkeligt Beviis for, at Hovedtrækkene i Sagnet ere historiske.

Uagtet det Anförte viser, at udsmykkede Folkesagn udgiöre en Deel af *Harald Haarfagers* Historie; er denne dog langt fra ikke öst blot af disse usikkre Kilder. *Snorro* anförer som Hiemmel Kap. 9, 10, 11, 16, 17, 19, 21, 22. Stropher af *Thorbiörn Hornkloves* Digt om *Haralds* Bedrifter kaldet Glumsdrape, desuden et Vers af *Eyvind* Skaldespilder Kap. 13, et af *Jorund* Skaldmö Kap. 39, og adskillige af *Einar* Jarl K. 31, 32. Alle disse vare Öienvidner til Begivenhederne. Mange

flere historiske Vers af *Harald Haarfagers* Skialde vare endnu til *Snorros* Tid bekiendte. Flatöbogen anförer Vers af *Thiodolf* den Hvinverske om *Haralds* Agtelse for vise Oldinge, hans Gavmildhed mod sine Stridsmænd og sine Skialde; og föier til, at disse lönnede Kongen med saadanne Hæderssange, der ei ville glemmes, saalænge det Danske Tungemaal varer *). Ligeledes anföres der et Vers af *Audun Ilskald* om *Haralds* Bersærker, og af *Hornkloves* Sang om Slaget ved Hafursfiord et Vers mere end der staaer hos *Snorro*. Ogsaa Fagurskinna har en Deel for dette Haandskrift særegne Vers af *Hornklove*, om *Haralds* Sæder og Gavmildhed, om Bersærkerne og Spillemændene ved hans Hof, foruden Skildringen af Slaget ved Hafursfiord, som her tillægges *Thiodolf* af Hvine. — Ved de fleste af disse Vers vil man kunne indsee Grunden til at *Snorro*, om han end kiendte dem, var gaaet dem forbi. Enten indeholde de ingen vigtige Gierningssager eller de afhandle det Enkelte med en Vidtlöftighed, der ikke svarede til den övrige Fortælling. Uagtet altsaa *Snorro* just ikke anförer en Digterstrophe for enhver Begivenhed af *Haralds* Liv, kunne vi dog af det anförte slutte, at han har havt de samtidige Digteres Hiemmel for det meste, af hvad han fortæller om Norges förste Enehersker.

Heller ikke kan *Snorro* have manglet skrevne Efterretninger om mærkelige Mænd fra *Haralds* Tidsalder. Deriblandt nævne vi först en Saga om den örkenöiske Jarl *Torf — Einar*. Landnamabogen beraaber sig S. 303 paa en Saga om

---

*) *Medan dansk tunga gengr.* Col 298.

denne *Einar;* og af den islandske Udgave af *Oluf Tryggvesens* Saga 1 D. Kap. 178-179 sees, at der gaves flere Efterretninger om denne Jarl, end hvad der i Heimskringla er anført. Da nu *Snorro* i *Oluf* den Helliges Levnet citerer de örkenöiske Jarlers Historie Kap. 109, ja endog har udskrevet mange Sider deraf, er det höist rimeligt, at hvad der i *Harald Haarfagers* Levnet findes om samtidige Begivenheder paa Örkenöerne K. 22, 27, 31, 32, er hentet fra en *Einars* Saga.

Det er usikkert, om Smaafortællingerne angaaende *Harald Haarfagers* Skialde og *Hauk Habrok* ere ældre end *Snorro.* Fortællingernes egen Upaalidelighed kan have været Grunden, hvi *Snorro* gik dem forbi.

Sagaerne om Islands Nybyggere omtale gemeenligen *Harald Haarfager,* nogle blot i Forbigaaende; som *Hrafnkel Godes,* Torskfirdingernes og Svarfdölernes Sagaer; andre anföre tillige et og andet om *Haralds* Regiering, nemlig Eigla, Vatnsdæla, Eyrbyggiasaga, Laxdælasaga, Sturlungasaga, Landnamabog, Gretterssaga og Floamannasaga. Ifölge de i Sagabibliothekets förste Bind anstillede Undersögelser, maae de fleste af disse Sagaer have været nedskrevne för *Snorros* Tid. Deres Beretninger stemme godt overeens med *Snorros,* men han har ikke benyttet det Særegne, som nogle af dem, især Eigla og Vatsndæla, indeholde; uden Tvivl af den gode Grund, at disse Efterretninger for meget vare indskrænkede til enkelte Personers Skiebne, til at kunne optages i Landets almindelige Historie, og desuden allerede vare hans Landsmænd tilstrækkeligen bekiendte. Han nævner derfor ogsaa kun Islands Bebyggelse med et eeneste Ord Kap. 20, og omtaler slet ikke de af *Are*

Frodes Schedæ og Landnamabog bekiendte Forhold, hvori *Harald* stod til disse Nybyggere.

Vi have hidtil betragtet vor Forfatter som den, der först havde samlet de om *Harald Haarfager* adspredte Efterretninger. Men dette kan ikke have været Tilfældet. Allerede Landnamabog nævner omtrent paa samme Tid Heimskringla blev forfattet, en skreven Saga, om *Harald Haarfager* S. 21.

Fagurskinna indeholder S. 9 - 33 en Udsigt over *Haralds* Regjering, der ikke kan være noget Udtog af *Snorro*, da den, endskiöndt meget kortere end Heimskringla, dog har adskilligt afvigende og en Deel Tillæg. Den bærer i sig selv Præg af at være et tidligere Forsög, thi der hersker den störste Ulighed i Gienstandenes Behandling, undertiden beröres vigtige Begivenheder med faae Ord, og mindre vigtige fortælles udförligen. I Fremstillingen af *Hauks* Sendelse til den engelske Konge stemmer Fagurskinna næsten ordret med *Snorro*, og kunde derved vække Formodning om, at et Stykke af *Hauks* Thattr, laae til Grund for Beretningen om denne Reise Kap. 41 - 42.

I Flatöbogen findes efter *Halfdan Svartes* Thattr en Fortælling om *Harald Haarfagers* Bedrifter, der gemeenligen citeres under Titel *uphaf rikis Har. Haarf.*, og som ender med *Hauk Habroks* Thattr og nogle almindelige Bemærkninger om *Harald*, Col. 298 - 306. Denne Fortælling er vidlöftigere end Fagurskinnas, den stemmer næsten ordret med *Snorro* Kap. 1, 3, 5 - 7, 8; den fölger en anden Orden, og afviger i Smaating 10, 11, 19, 23. Vigtigere ere Afvigelserne og Tillæggene i Anledning af Jarl *Atles* Fald Kap. 13 og *Haralds* Beilen til *Ragnhilde* Kap. 21, samt Indledningen, der har nogle

Vers af *Thiodolf* den Hvinverske, og Slutningen, hvori staaer et Vers af *Harald* selv over hans elskte *Snæfrid*. Den der skrev dette Stykke ind i Flatöbogen bemærker, at han udelod Efterretningerne, om hvad Riger *Harald* efterlod sine Börn, *Hauks* Reise til *Adelsteen*, samt hvad der angik *ErikBlodöxe* og *Haralds* andre Sönner, fordi dette stod i den Saga om *Oluf Tryggvesen*, der var allerede indfört i Haandskriftet *). De vigtigste Udeladelser i denne Beretning om *Haralds* Levnet angaae altsaa *Haralds* Forhold til den Svenske Kong *Erik* K. 14 - 15, nogle af hans Krige mellem Slagene ved Solskel og Hafursfiord K. 10 - 17, hvor *Snorro* just hyppigen anförer Vers som Hiemmel; desuden om *Gange Rolf* Kap. 24 og Stykket af Jarl *Einars* Saga 27, 30 - 31. Ifölge det anförte er det rimeligt, at ogsaa denne Beretning om *Haralds* Regiering er ældre end *Snorros*.

Hakon den Godes Saga.

Hakon Adelsteens Historie er nöie knyttet til Efterretningerne om *Erik Blodöxe* og hans Sönner; der have maaskee endog været flere Sange om disses Bedrifter end om hins. Men Kierligheden til den gode Konge bevirkede, at man omhyggeligen forplantede hans Minde, imedens man ikkun leiligheds-

*) Som er aftrykt i den islandske Udgave af denne Konges Levnet.

viis omtalte Hæderssangene over de forhadte Regenter. Allerstærkest var Hadet til *Eriks* Dronning *Gunhilde;* dette yttrede sig i Fortællingen om hendes Opdragelse og förste Möde med *Erik.* Da hun var ond og klog, heed det, hun kunde hexe; da det var paa et Tog til Biarmeland, *Erik* havde fundet hende, sagde man hendes Fader havde ladet hende opdrage hos troldkyndige Finner; og nu udsmykkedes Maaden, hvorpaa hun slap fra disse Opdragere. Det hele beroede paa de faae Skibsfolks Fortælling, der bragte *Gunhilde* fra Hytten til *Eriks* Skib. *Snorro* fortæller dette udförligen (*H. Haarf.* S. Kap. 34); derimod omtaler han ikkun med faae Ord *Eriks* Bedrifter paa Biarmelands Toget, uagtet man seer af Egilssaga S. 178, at flere Sange derom vare bevarede. Efterat *Hakon* var fra Engelland kommet til Norge, maatte *Erik*, forladt af Folket, flygte bort med sine Tilhængere. *Snorro* fortæller i tvende Kapitler hans fölgende Skiebne (H. G. S. K. 3-4), men udelader det skiönne Drape til hans Minde, der blev Mönsteret for *Eyvind* Skaldespilders Hakonarmal, og hvoraf Fagurskinna har bevaret os et Stykke *). Et andet Digt til *Eriks* Ære, som vi endnu have tilbage, er det *Egil Skalagrimsen* forfattede i Northumberland for at redde Livet. *Snorro*, der i sin Edda har anvendt flere Stropher af dette Digt, forbigaaer det her, tillige med *Egils* övrige Forhold til de norske Konger, venteligen fordi dette, der nærmest vedkom Sagaen om *Egil*, var af denne tilstrækkeligen bekiendt. *Eriks* Sönners, eller som de oftest kaldes, *Gunhilds* Sönners, Bedrifter ere især blevne besiungne af *Glum*

*) Sagabibliothek 2 D. S. 374-75.

Geiresen i Graafeldsdrapet, hvoraf *Snorro* i denne Saga anförer et Par Stropher Kap. 5, 10.

*Hakon Adelsteen** var en fredsæl Konge. Han förte ikkun tvende Angrebskrige. Den ene, foranlediget ved de Danskes Anfald paa Vigen, var et Tog til Danmark, hvis Begivenheder *Snorro* fortæller efter et Drape af *Guttorm Sindre* Kap. 6–9; den anden var et Streiftog til Vestergothland, besunget i flere Qvad (Egilssaga S. 589). *Snorro* forbigaaer det ganske, ventelig fordi han har anseet det for ubetydeligt.

Hakons övrige Krige vare til Forsvar mod *Eriks* Sönner. Ofte var disses Anfald kun Streiftog; men trende Gange landede de, understöttede af Kong *Harald Gormssen* i Danmark, med anseelig Magt. Slaget ved Augvaldsnes beskriver *Snorro* efter *Guttorm Sindres* Qvad Kap. 20; om Slaget ved Frædebierg anförer han blot et Vers om *Hakons* Tapperhed af bemeldte Skiald K. 26, og beskriver det for Resten med en Nöiagtighed, der maae være grundet paa Öienvidners Beretninger. I Anledning af det sidste Slag, hvor *Hakon* faldt, havde *Eyvind* först improviseret nogle Stropher, siden digtet sit Hakonarmal Kap. 28, 30–33.

Den gode Konges övrige Regiering fremböd til Lykke for Folket intet Stof for Skialdeqvad; det Mærkelige i samme kan henföres til offentlige Foranstaltninger, nogle Naboegnes heldige Besiddelsestagelse, og Forsög paa at indföre Kristendommen. *Hakons* Love bleve længe ved at gielde; Landets Inddeling i Skibsreder, og Baunernes Oprettelse, ere ligeledes varige Indretninger, hvis Minde ikke kunde udslettes, Kap. 11, 21.

Af samme Beskaffenhed var Jæmternes og Helsingernes frivillige Foreening med Norge. Vi kunne lade det fabelagtige Sagn om Kong *Eisteins* Hund, som den förste Anledning til disse Egnes Beboelse Kap. 15, staae ved sit Værd; deres fölgende Historie (Kap. 14) kan ikke være Tvivl underkastet.

Hvad endeligen angaaer *Hakons* Bestræbelser for Christendommen, som 40 Aar derefter blev herskende i Riget; vare disse alt for mærkelige til at kunne glemmes af de nyeligen Omvendte, og i dem selv alt for simple og uvirksomme, til at kunne have modtaget Udpyntning af senere Sagn. I *Hakon Adelsteens* Historie have vi saaledes de förste sikkre Pröver paa omstændeligere Efterretninger, der uden Genealogier og Skialdesange, ere ved Sagnet troligen bevarede.

For at forklare, hvorledes disse Efterretninger kunde komme til Island, behöver man ei engang at tage Hensyn til, at mod Enden af *Hakons* Regiering gik *Thorbiörn Sur* fra Norge til Island med 60 Mand *); eller at Egil Skalagrimsen under samme Konge opholdt sig en Tid i Norge og talte sin Sag paa Gulethinget **); eller at *Höskuld*, der hörte til en af de berömteste islandske Slægter, var *Hakons* Hirdmand ***), eller at Islænderne, *Thorgeir Högvinkin* ****), *Thorstein Bards*

*) *Gisle Surssöns* Saga Kap. 1-3.

**) *Egils* Saga Kap. 71.

***) Sagabibliothek I D. S. 199. I *Viga-Glums* Saga Kap. 2 fortælles at *Eyolf* kom til Norge i *Hakon Adelsteens* Tid, hvilket og *Schönning* antager 2 D. S. 415; men da *Eyolf* allerede maae være kommet til Norge 918, var dette længe för *Hakon* blev Konge.

****) Landnama P. I. Kap. 17 P. 37.

Sön *), og *Thoralf Skolmsen* **) vare selv tilstede i Slaget, hvor *Hakon* faldt.

Den aarlige Samfærsel mellem Norge og Island var saa hyppig, sidstnævnte Lands Indbyggere vare saa begierlige efter at höre Nyt fra Norge, Reisende af dets anseeligste Slægter fandt saa jevnligen Adgang ved det norske Kongehof, at de mærkelige Tildragelser i Norge kunde i Island ei blive ubekiendte.

Vi have endnu tvende Fremstillinger af *Hakons* Levnet, i Fagurskinna og i Begyndelsen af *Oluf Tryggvesens* Levnet, som det findes i Flatöbogen, med hvilke vi kunne sammenligne *Snorros* Beretninger om denne Konge. Fagurskinna har adskilligt Særeget f. Ex. at *Hakons* Flaade paa Reisen fra Engelland til Norge adsplittedes ved Storm, og Rygtet om hans Död kom til *Eriks* Hof, men at *Gunhilde* qvad et Vers, der tilkiendegav hendes Tvivl derom; — Drapet over *Eriks* Fald — at han blev kaldet *Blodöxe* formedelst sine Vikingstog i Vesterlandet — af *Olaf* den Hellige benyttede *Hakons* Love — at det var Næseskatten *Harald Haarfager* havde paalagt, som *Hakon* for Kystbeboerne forandrede til Udrustning af visse Skibe, og at hver fri Mand desuden skulde have Skiold, Spyd og Huggevaaben, endeligen *Hakons* sidste Tale til sine Venner og Brev til *Eriks* Sönner. — Adskilligt fortæller dette

*) Landnama P. 3 Kap. 18 P. 158.

**) *Thoralfs* Æt anföres i *Orm Storolfsens* Thatr S. 5. Fagurskinna beretter S. 36, at han var den eneste, der i Styrke kunde male sig med *Hakon Adelsteen*. *Snorro* nævner ham i Slaget, og anförer et Vers af *Thord Siarekson* til hans Ære.

Haandskrift i en anden Orden, det meste noget kortere og med andre Ord. Det forbigaaer aldeles *Hakons* Tog til Danmark, Slaget ved Augvaldsnæs, samt Jæmtelands og Helsingelands Forening med Norge. *Hakons* Forsög paa at indföre Christendommen omtales med faae Ord, og af *Hakonarmal* blive færre Stropher anförte; enkelte Steder ere smaae Afvigelser fra *Snorro* f. Ex. naar *Eyvind* siges her at have qvædet tvende Vers over *Eyvind Skreia*, istedet for at *Snorro* henförer det ene af disse til *Skreias* Fald, det andet til *Alf Askmands*. Andre Steder er Overeensstemmelsen ordret. Vi forklare os dette Forhold ved at antage, at Fagurskinnas Forfatter i denne Konges Levnet enten har været en af *Snorros* Kilder eller har havt Adgang til disse.

Flatöbogens Beretninger om *Hakon* stemme ordret med *Snorros*, ikkun at et Vers af *Guttorm Sindre* (see K. 20) i Flatöbogen henföres til *Glum Geiresens* Graafeldsdrape. Derimod udelader Flatöbogen Jæmtelands og Helsingelands Besiddelsestagelse; Skildringen af de hedenske Offringer samt Jarl *Sigurds* Iver derfor, *Kormaks* Vers i denne Anledning see K. 16, og hele *Eyvind* Skialdespilders Hakonarmal. Slaget ved Frædebierg hos Sn. 22—27 fortælles her korteligen Kap. 24. Det synes altsaa som denne Fremstilling blot er et Udtog enten af *Snorros* eget Værk, eller og af det Skrift *Snorro* benyttede. At der, för *Snorro* skrev, har været en Saga om *Hakon Adelsteen*, fölger allerede af *Egils* Saga, der ved at tale om det Tog til Vestergothland, *Snorro* har forbigaaet, just beraaber sig baade paa Sagaen om *Hakon*, og paa de Qvæder der om ham vare digtede. En Unöiagtighed findes hos *Snorro*

K. 11, hvor der staaer, at det var bleven anfört i det Foregaaende, at *Halfdan Svarte* havde givet Heidsævis Loven, thi vel anföres i Sagaen om denne Konge at han gav Love, men disses Navn blev ei bemærket.

Saga om Harald Graafeld og Hakon Jarl.

Neppe har der været nogen Saga under *Harald Graafelds* Navn, heller ikke under *Hakon* Jarls, omendskiöndt der gaves Draper til deres Ære; men de der forfattede de norske Kongers Historie, der blev samlet af Biographier, benævnede Tidsrummet mellem *Hakon Adelsteen* og *Olaf Tryggvesen*, med *Haralds* og *Hakons* Navne, uagtet kun en liden Deel af deres Historie, især af Sidstnævntes, herunder indbefattedes; nemlig alene det, der skete fra *Hakon Adelsteens* Död til *Olaf Tryggvesens* Födsel.

Ikke faae mærkelige Tildragelser forefaldt i disse sex Aar, fulde af indvortes Uroligheder. Det Forhold, hvori *Gunhildes* Sönner stode til den dræbte Konges Venner, og Dyrtiden under deres Regiering, er bleven skildret i adskillige Stropher om Tidernes Tegn af *Eyvind* Skialdespilder Kap. 15, 18. Deres Stridigheder med Hladejarlerne, af hvilke *Sigurd* blev dræbt og *Hakon* forjaget, vare omtalte i tvende berömte Digte, *Eyvind* Skialdespilders Haleigiatal, 6, og *Einar Skaaleglams* Vellekla 6, 15. Af *Glum Geiresens* Drape til *Haralds* Ære

anförer *Snorro* trende Stropher: om Kongesönnernes Færdigheder Kap. 2, og om *Haralds* Tog til Biarmeland 14, den eneste udenlandske Feide i dette Tidsrum. Foruden disse til Skialdesange knyttede Efterretninger finder man endnu her Anledningen til Navnet *Graafeld* 7, og hvorledes Smaakongerne *Tryggve*, *Gudröd*, *Sigurd Slefa* og *Erling* kom af Dage, men *Harald Grænske* undkom 9, 10, 11. Disse korte Beretninger om Kongernes voldsomme Endeligt, maatte let ogsaa uden Skialdesange erindres.

Flere Islændere, hvis omstændelige Levnetsbeskrivelser vi have tilbage, besögte Norge under *Harald Graafelds* Regiering. Deres Sagaer tiene til at oplyse og bestyrke *Snorros* Efterretninger om dette Tidsrum. Kormaks Saga omtaler Toget til Biarmeland; *Thord Hredes* Saga *Sigurd* Slefes Drab. *Hördes* Saga og Floamannasaga give Exempler paa *Gunhildes* Voldsomhed, *Nials* Saga og Laxdælasaga paa hendes Vellyst.

Oluf Tryggvesens Saga.

Under denne Overskrift fortælles ikke blot, hvad der hendte *Oluf Tryggvesen*, men ogsaa hvad der fra hans Födsel af tildrog sig i Norge, ogsaa tillige hvorledes *Hakon* Jarl banede sig Vei til Regimentet og förte dette. Vi ville derfor först betragte *Hakons* og siden *Olufs* egen Historie.

Harald Graafelds Död og hans Brödres frugteslöse Angreb paa *Hakon* Jarl har *Glum Geiresen* besiunget i Graafeldsdrapet 13, 17. Den fiernere Aarsag til *Haralds* Fald hörer til *Hakon* Jarls Historie. Om *Gunhildes* senere Skiebne havdes et Sagn, der neppe kunde være *Snorro* ubekiendt *); han forbigaaer det, enten fordi det forekom ham mistænkeligt, eller og fordi han fandt ei noget bekvemt Sted til at omtale det.

Om *Hakon* Jarls Bedrifter havde man et berömt Digt, Velleklo kaldet, af *Einar Skaaleglam*, hvoraf *Snorro* anförer Stropher K. 16, 18, 26, 28, 50. Bandadrape af *Eyolf* Dadaskiald til *Erik* Jarls Ære, som *Snorro* benytter K. 20, 40, 41, 43, griber ogsaa ind i *Hakons* Historie. Men foruden disse historiske Sange af samtidige Digtere, hvilke anföres deels som Hiemmel for *Hakons* Krigsbedrifter, især i Udlandet, dels til Udmaling af enkelte Træk i Slaget mod Jomsvikingerne, vare der flere mærkelige Punkter af *Hakons* Liv, som det mundtlige Sagn, uden Hensyn til Skialdesangene ombyggeligen havde bevaret, og hvilke allerede för *Snorros* Tid maae have været optegnede. Den underfundige Maade, hvorpaa han ved *Haralds Graafelds* og *Guldharalds* Död banede sig Veien til Norges Rige, havde saa paafaldende Fölger, at det ei er at undre over, at den blev bevaret i Hukommelsen. Beretningen herom har uden Tvivl tidligen været optaget i den skriftlige Bearbeidelse af den norske Kongehistorie; thi i Fagurskinna, der ellers fortæller meget af *Olaf Tryggvesens* Levnet heel

*) *Theodoricus Monachus cap.* 6. *Oluf Tryggvesens Saga* isl. Udg. I D. K. 122. S. 137.

kortelige, findes den fuldstændig S. 75-86, ja endog noget udförligere end hos *Snorro*. I Jomsvikingasaga (Indledning Kap. 9 Svenske Udg.) anföres det, at *Hakons* svigefulde Planer ere fortalte i Konningabogen; og i Knytlingasaga henvises i samme Anledning til hvad der er skrevet i *æfi Noregs konunga*.

Hakons Færd ved Dannevirke, Kap. 24–29, der besynges i Digtet Velleklo, stod baade i Forbindelse med Kristendommens Udbredelse i Danmark og med Jomsvikingernes Tog til Norge. Den Thattr om Keiser *Otto*, hvoraf en Recension fra det fiortende Aarhundrede findes i den islandske Udgave af *Oluf Tryggvesens* Saga (1 D. S. 82–91), har tidligen udgiort en Deel af Jomsvikingasaga *), og bærer Præg af at være ældre end *Snorros* Værk. Men vi finde Beviser paa hans Skiönsomhed i Maaden, hvorpaa han har benyttet den. Vel har ogsaa *Snorro* sammenblandet, med mange andre Forfattere, *Otto* den Förstes og *Otto* den Andens Krigstoge mod Danmark, og har ladet sig forlede ved et Vers af *Halfred* Vanraadskiald, til at lade *Oluf Tryggvesen* fölge Keiserens Hær; men derimod undgaaer han de övrige Usandsynligheder, som findes i den anden Fremstilling, og fortæller det Hele sammentrængt som hans Plan fordrede.

Hakons Affald fremkaldte *Harald Gormsens* Tog til Norge, ved hvilken Leilighed ogsaa Island blev truet, fordi Islænderernes Nidviser havde forbittret Kongen. I Maaden hvorpaa *Snorro* fortæller, hvorfor *Harald* ikke udförte sin Plan mod Island, synes man at savne denne Historieskrivers sunde An-

*) See Sagabibliothek 3 D. S. 100-115.

skuelsesmaade, da han lader Kong *Harald* adspörge en Troldmand, denne reise til Island, og blive afskrækket fra Landet ved Landvætterne, der paa alle Sider i Skikkelse af Uhyrer kom ham imöde. Imidlertid kan denne Fortælling være bogstaveligen sand, at nemlig *Harald* har adspurgt en troldkyndig Finn, denne har paa Finnernes sædvanlige Viis villet give Orakelsvar ved at lægge sig til at sove og lade sin Siæl reise. Da han opvaagnede af sin Bedövelse har han fortalt de fæle Syner, som skrækkede ham fra Landet. *Snorro* gientog denne hele Fortælling saa meget deshellere, som han selv var Islænder, og vidste at Landets Beliggenhed var dets sikkerste Værn. Uden Tvivl er dette Tog bleven omtalt i de ældre Bearbeidelser af den norske Historie; i den islandske Udgave af *Olaf Tryggvesens* Saga 1 D. S. 136, henvises til de norske Kongers Bog angaaende Aarsagen til *Haralds* Forbittrelse; men naar det sammesteds hedder, at det var Kongens Raadgivere, der, ved at forestille ham Togets Farlighed, standsede hans Hevnelyst; kan man ikke deraf slutte, at den ældre Krönike skulde have fremstillet dette Træk anderledes end *Snorro;* men Munken *Gunlaug* kan have anseet det upassende at anföre sligt, der syntes at röbe hedensk Overtro. Knytlingasaga antyder desuden ogsaa Sagnet om Troldmanden, som *Harald* lod reise til Island (Kap. 3).

Slaget med Jomsvikingerne er bleven besunget af *Eivind* Skialdaspilder i Haleygiatal (Sn. Kap. 45), *Finn Halkelsen* (sammesteds og Jomvikingasaga Kap. 36, 37), af *Eiolf* Dadaskiald (Kap. 40, 41, 43), *Thord Kolbeinsen* (Jomsvikingasaga Kap. 35), *Einar Skaaleglam* (*Olaf Tryggves.* S. 1 D. S. 179,

180, 187), *Thorleif Skuma* (sammest. S. 180), *Vigfus Vigaglums* Sön (sammest. 180), hvilke alle vare tilstede i Slaget, alle paa *Eyvind* nær Islændere, og alle med Undtagelse af *Thorleif Skuma* vendte siden tilbage til Island; af alle disse Vers ere Brudstykker tilovers. Dog er det ikke ved Skialdesange, at Mindet om dette Slag er bleven bevaret, heller ikke af dem, at Beretningen derom er bleven uddraget; Begivenheden var mærkelig nok til ved sig selv at kunne indpræge sig Hukommelsen, og indtraf saa faae Aar för Kristendommens Indförelse, at den letteligen kunde med alle sine Omstændigheder blive erindret. Fagurskinna bemærker udtrykkeligen, at man paa Island kiendte Begivenhederne dels af de anförte Mænds Qvæder, dels af deres Beretninger (Frasagn). Vi vide desuden, hvorledes Fortællingen herom blev til. *Einar Skaaleglam* og *Thor Aurvaund*, der og havde været med i Slaget, vare de, der meddeelte Islænderne de nöiagtigste Efterretninger (*Ol. Tryg.* S. 1 D. S. 196). Disse ere blevne forögede med Tillæg, og bragte i et sammenhængende Foredrag *) af Skialden *Halbiörn Hale* den Gamle og *Steingrim Thorarinsen*, af hvilke den förstnævnte kun var lidet yngre end Begivenheden (*Ol. Tryg.* S. 1 D. K. 173). *Are Frode* havde optegnet adskilligt herom (*Ol. Tryg.* S. 1 D. K. 153), Præsten *Styrmer* ligeledes (Jomsvikingasaga K. 22), men vi kiende ikke Beskaffenheden af disses Arbeider.

*) Dette synes Forfatteren af *Oluf Tryggvesens* Saga isl. Udgave at mene, naar han 1ste D. K. 153 anförer som Hiemmel for en Efterretning om *Baes* Död: *that er sögn Halbiarnar Hala hins fyrra ok Steingrims Thorarinssunar.*

Derimod have vi foruden *Snorros* Værk tvende Beretninger tilbage om Jomsvikingetoget, i Fagurskinna og Jomsvikingasaga. Förstnævnte Haandskrifts Forfatter har forbigaaet *Erlings* Offer og et Par af de Vers, *Snorro* anförer, tilföier derimod Vers af *Thord Kolbeinsen, Vigfus* og *Thorleif Skuma* foruden mange Smaaomstændigheder. Hele Fortællingen er med andre Ord, med enkelte Afvigelser; og vidtlöftigere end *Snorros*.

Endnu omstændeligere er Jomsvikingasaga, hvoraf der haves tvende lidet fra hinanden forskiellige Recensioner, i den svenske og den islandske Udgave *). I Smaating afviger den baade fra Fagurskinna og fra *Snorro*, den fölger *Are Frodes* Tidsbestemmelse, der er noget forskiellig fra *Snorros*, og den angiver Hiemmelsmænd for hvad der berettes; den indeholder en Deel Vers, især angaaende Slaget selv; og dens hele Fortælling bærer alle indvortes Præg paa Troværdighed.

Vi kunne ingenlunde forklare, hvorledes disse Beretninger blot skulde være senere Udpyntninger af *Snorros* Fortælling; derimod tale alle indvortes Grunde for, at, hvad herom findes hos *Snorro*, blot er et Udtog af hine vidtlöftigere Sagaer. Dette gielder og om det Brudstykke af den danske Historie, *Snorro* anförer K. 38, som den fiernere Aarsag til Toget. Han nævner blot *Palnatoke* og *Haralds* Död, fordi han hastede til det, der egentligen vedkom Norges Historie.

Beretningen om *Hakons* Död er nöie knyttet til Fortællingen om *Olafs* Thronbestigelse; dens Kilder ville altsaa

*) Sagabibliothek 3 D. S. 81-97.

nedenfor blive omtalte. Her ville vi kun bemærke, at, uagtet *Hakon Jarl* var Hedenskabets sidste Stötte, bærer dog Beretningen om hans Fald slet ingen Spor af kristelig Overtro, men har Præg af at være grundet paa Samtidiges paalidelige Vidnesbyrd.

Adskillige Sagaer indeholde ikke uvigtige Bidrag til *Hakon Jarls* Karakteristik, hvilke alle *Snorro* forbigik, som mere henhörende til disse enkelte Mænds Levnet. *Nials* Saga K. 85-90 og Færeiingasaga give livelige Skildringer af *Hakons* Ærefrygt for sine Guder. Eyrbyggiasaga S. 110 og Floamannasaga Kap. 14—16 fremstille ham i mindre mærkelige Forhold til nogle Islændere. Hvad *Finboges* Saga og *Thorleif Jarlaskalds* Saga fortælle, er udsmykket i det Fabelagtige. Af de der anförte Mænd er *Sigmund Brestesen* fra Færöerne den mærkeligste. Da dennes Andeel i Jomsvikingeslaget ikke allene var omtalt i den forhen anförte vidtlöftige Beskrivelse af dette Slag, men ogsaa af *Are Frode* (*Oluf Tryggves.* S. 1 D. S. 155 isl. Udg.), maae vel Aarsagen til *Snorros* Taushed om denne Mand söges i, at han forsætligen gik ham forbi, fordi det var bleven for vidtlöftigt at fortælle en Mands Levnet, om hvilken der vare saa mange Efterretninger tilbage.

Oluf Tryggvesens Historie have foruden *Snorro* ogsaa en *Gunlaug Munk* og *Oddur Munk* udförligen bearbeidet. Da disse i Regelen stemme overeens med *Snorro*, er det ikkun deres vigtigere Forskielligheder her komme i Betragtning. — For-

fatteren af Fagurskinna er meget kort i denne Konges Levnet, men viser ogsaa her sin Uafhængighed af *Snorro*, ved at tilföie nogle smaae Tillæg, samt trende Stropher af *Haldors* og *Halfreds* Skialdesange, som ei findes hos *Snorro*. Den förste Deel af *Olufs* Levnet indbefatter hans Skiebne indtil han besteeg den norske Trone. Denne kan atter deles i hans Barndoms og hans Ungdoms Historie. Hvad der hendtes ham i hans Barndom i fremmede Lande, kunde man i Norge allene have erfaret af hans Moders, Kongens egne og hans Stalbroders den nogle Aar ældre *Thorgilses* Efterretninger. Ingen Vers ere blevne bevarede om denne Deel af *Olufs* Liv, og neppe er den heller nogensinde bleven besiungen; thi det hielpelöse Barns Tilstand ansaaes vel ikke som nogen værdig Gienstand for et Drape. Disse Efterretningers Troværdighed maae altsaa bedömmes af indvortes Grunde, og disse synes at vidne for dem. Vel er det romantiskt, at en Dronning flygter med et nyfödt Barn for sine Fienders Efterstræbelser, skiuler sig i Skove, fanges af Rövere, bliver adskildt fra sin Sön og solgt; at Barnet gienfindes i det fremmede Land af en Frende, og kommer til Ære og Værdighed ved et fremmed Fyrstehof; at siden ogsaa Moderen bliver fundet, og bringes tilbage til Sönnens Rige. Imidlertid er alt dette saa nöiagtigen fortalt, saa overeensstemmende med hine Tiders Sæder og hele Tilstand, og, i det mindste som det læses hos *Snorro*, saa frit for alt fabelagtigt, at Læseren ikke falder paa at tvivle. Hos *Gunlaug* og *Oddur*, der fortælle alt dette vidtlöftigere, findes vel noget om den russiske Dronnings Spaadom angaaende den unge Fyrstesön, der var kommen til Landet, som röber den kristelige Tidsal-

ders Lyst til at udsmykke Troens Helt; men selv disse Træk ere kun meget sparsomt anbragte; de gribe ikke virksomt ind i Historiens Begivenheder, og tiene kun til at vise *Snorros* Skiönsomhed i hvad han gik forbi. Desuden var *Olufs* Moder *Astrid* nær beslægtet med flere anseelige islandske Familier; hendes Ægteskab efter *Olufs* Tronbestigelse med *Lodin* var en Fölge af, at denne löskiöbte hende paa et Slavetorv i Esthland, (Kap. 58) og tiener saaledes til at bestyrke, hvad der er bleven fortalt om Sönnens förste Skiebne. Med *Olufs* förste Krigsbedrifter begynde tillige Hæderssangene om ham af de samtidige Digtere, *Hallar Stein* og *Halfred Vanraadskiald* samt af *Markus Skieggesen*, der i Enden af det ellevte Aarhundrede var Lavmand i Island, og hvis Drape, *Rekstefio* kaldet, til *Olufs* Ære, især var berömt. Efter disse sikkre Kilder fortæller *Snorro*: at *Oluf* forlod Garderige (K. 21), feidede ved Bornholm (K. 22), i Skaane, med Jæmter og Vender (K. 23), ved Hedeby (K. 24), at han siden hærjede paa Saxernes, Frisernes, Flammingernes (K. 30), Engellands og Skotlands Kyster (31). Da disse Bedrifter skete i Udlandet, og derfor i Norge bleve mindre bekiendte, var det passende at anföre Hiemmel for Beretningen. Men i alle de angivne Digterstropher omtales blot *Olufs* Krigsbedrifter, hverken hans Giftermaal med *Geira* *), eller hans Daab paa Syllingerne, eller det andet Gif-

*) Vel anförer *Snorro* K. 22 et Vers af *Halfred*, som Vidnesbyrd om Ægteskabet med *Geira*, men dette maae være en Feil af hans Haandskriver; thi i Verset tales blot om en Strid ved Bornholm, og i den Anledning anföres det og af *Gunlaug* I D. S. 63.

termaal med *Gyde*. At *Oluf* var gift med *Geira, Burisleifs* ene Syster, bliver rimeligt af det Venskab, den anden Syster *Astrid* havde for ham. Usikkrere er Ægteskabet med *Gyde;* hun forsvinder strax igien af Historien, og Maaden, hvorpaa hun vælger *Oluf*, er æventyrlig *).

Overalt er Islændernes Kundskab om *Olufs* Ophold i England meget ufuldstændig; thi det er rimeligt **) at den norske Konge *Anlaf*, de engelske Skribenter omtale ved denne Tid, er vor *Oluf;* at han ogsaa förlst har været paa *Svends* Side, og siden ladet sig kiöbe til at gaae over til Kong *Ethelred*. At *Oluf* blev döbt under sit Ophold i England eller ved dets Kyster, og at det var i Irland *Hakon Jarls* Udsending fandt ham, er det sikkerste af denne Deel af hans Historie. *Olufs* Daab maatte efter Tidens Mening have noget underfuldt ved sig; han troede det vel endog selv, og har vist nok i sine Prækener for Hedningerne i Norge ikke glemt at udsmykke Historien om sin Omvendelse. Vi maae imidlertid prise *Snorros* Skiönsomhed, at han kun fortæller saa lidet heraf, og lader blot en Eremits Spaadom, der kort efter gik i Opfyldelse, være Anledningen til *Olufs* Daab (Kap. 32). Langt mere vide *Oddur*

*) Maaden hvorpaa *Gyde* vælger den hende ubekiendte *Oluf* til sin Gemal, ved paa Thinget at gaae omkring og see enhver i Öinene, ligner *Saxos* Beretning Lib. 7 pag. 141. Dronning *Allogia* saae ligeledes i *Oluf Tryggvesens* Öine, at han var bestemt til noget Stort. *Oluf Tryggves.* S. Reenh. Udg. S. 22.

**) Schiönning 3 D. S. 300-301.

og især *Gunlaug Munk* at berette herom. *Gunlaug* siger, at *Oluf* fik allerede i Venden et med Kors betegnet Skiold af *Thangbrand*, og erfarede den underfulde Virkning af Korsets Tegn paa et Streiftog i Danmark. Derpaa reiste han til Gardarige, hvor han i Drömme saae baade Paradis og Skiersild, hvilket bevægede ham til at seile til Grækenland, og der lade sig primsigne. Efter at være kommen tilbage, fik han Kong *Wlademir* til at lade sig kristne med sit hele Rige. Han forlod atter Gardarige, for at hærje paa de engelske, skotske og franske Kyster, indtil han paa Syllingerne eller Scilly-Öerne lod sig döbe. *Oddur* fortæller det samme i en lidet forskiellig Orden, lader *Oluf* efter sit treaarige Ophold i Venden reise til Gardarige, derfra til Grækenland og igjen tilbage, siden være i Vikingstog og först efter Daaben paa Syllingerne staae Keiser *Otto* bi imod *Harald*, derpaa hærje paa de engelske og skotske Kyster, gifte sig med *Gyde*, atter reise til Gardarige og der endeligen findes af *Thorer Klake*.

Alt dette bærer kiendeligen Præg af at være opdigtet, for at udsmykke *Olufs* Omvendelse. Hans Söreise fra Rusland til Grækenland, for at lære Kristendommen, uden dog selv at lade sig döbe, er en Urimelighed; men dette udfordredes, hvis man vilde lade ham præke Kristendommen i Gardarige, og det var allene i den Hensigt, at man tillagde ham denne anden Reise til sin russiske Fosterfader. *Gunlaug Munk* eller Concipisten til Olufssaga i Flatöbogen (1 D. S. 97) har selv fölt det Usandsynlige i Fortællingen, og tilföier, at den dog ei er utrolig, da Historieböger om Keisernes Levnet (tydske Kröniker) fortælle, at Russerne kristnedes i Keiser *Ottos* Dage. Man

seer her Anledningen til det hele Sagn om hans senere Reise til Rusland, hvilken *Theodorik Munk* heller ikke ommelder, og et nyt Bevis paa *Snorros* Skiönsomhed i Valget af det han ville fortælle.

Hakons List havde til hans eget Fordærv lokket *Oluf* til Norge; hans Voldsomheder havde egget Bönderne til Oprör, og næsten uden Sværdslag kom Thronen atter til *Harald Haarfagers* Æt. Gangen i disse Begivenheder var saa rask og simpel at den maatte forstaaes af enhver. Med Glæde fortalte man hinanden om den onde Jarls Fald og hvor herlig en ung Fyrste, man havde kaaret sig til Konge. En Tildragelse, der saaledes maatte komme i Folkemunde, der skete saa umiddelbar för Kristendommens endelige Indförelse, maatte let kunne forplantes i Erindringen, var det endog i to hundrede Aar; men allerede för den Tid er den rimeligen bleven nedskrevet. Om *Olufs* Thronbestigelse behövedes derfor ingen Skialdesange Kap. 51-55; kun forsaavidt vedkom *Erik Jarl*, *Hakons* Sön, blive et Par Stropher anförte af Bandadrapa K. 57.

Olufs Regieringshistorie kan lige indtil det Vendiske Tog betragtes som Fortælling om Kristendommens Udbredelse i Norge, og denne Begivenhed fremstilles med en Nöiagtighed og Omstændelighed, hvortil neppe findes Mage i noget andet Lands Historie. Det var en Fölge af dette biergige Lands naturlige Beskaffenhed, af Kongens indskrænkede Magt, og af Indvaanernes Stivsind, baade at flere Folkeforsamlinger i de forskiellige Egne vare fornödne til at vedtage den nye Troes Indförelse, og at disse Lovbud siden med Vaaben maatte hævdes. Vi kunne af *Snorros* Beretning tydeligen kiende *Olufs* hele Frem-

gangsmaade. I Vigen eller paa Norges sydlige Kyst, hvor Kristendommen forhen under de Danskes Overherredömme havde været udbredt, boede mange af *Olufs* Frender, som han först ved rige Gaver lokkede til at samtykke i sin Plan. Ved deres Anseelse blev Kristendommen vedtaget paa Thinget i Vigen, og da *Oluf* strax drog omkring i hele Egnen, og dræbte, lemlæstede eller forjog enhver, der ej lod sig döbe, blev hele Vigen kristnet inden et Aars Forlöb Kap. 59. Den vestre Deel af Landet havde gjort *Oluf* mere Modstand, hvis han ei havde giftet sin Söster *Astrid* med *Erling Skialgs* Sön, og derved vundet den mægtigste Familie i de Egne Kap. 61-64. Nordligere paa bleve Bönderne langs med Kysterne tvungne til at lade sig döbe, fordi de ei vare stærke nok til at slaaes med Kongens Hær K. 65. Endnu vare Thrönderne tilbage og Halogalands Beboere. Thrönderne nödte to Gange *Oluf* til at vende om med uforrettet Sag; men siden lykkedes det ham först at overrumple de mægtigste Bönder, og tvinge dem til at sende sig Gidsler, derpaa ved Offergildet paa Möre ved sin Aandsnærværelse at forskrække Bönderne, i det han lod deres Anförer dræbe i samme Öieblik deres Guder bleve sönderslagne Kap. 73-75. Kongen var ogsaa her redebon til ved Giftermaal at forlige sig med Hövdingerne (78). Halogaland, den Gang forholdsviis meget befolket, var styret af faae Hövdinger, som Fiernheden giorde temmelig uafhængige af Norges Konge. I denne Landets Udkant var Hedenskabet meest rodfæstet, men *Oluf* bemægtigede sig ved List de to mægtigste Hövdinger, og da han siden seilede med sin Flaade langs med Kysterne, turde ikkun enkelte, stolende paa deres Beliggenhed,

pröve paa en Modstand, som dog stedse maatte falde uheldig ud. Især paa dette Tog ved Landets Udkanter, hvor Storm og Uveir ofte hiemsögte Kongen, var der Anledning til Æventyr. *Snorro* fortæller kun om eet Tilfælde, hvor Kongen, ved at lade Biskoppen læse Messe, fik Uveiret til at lægge sig, men beretter tillige Kap. 87, at man havde mange Fortællinger, om hvorlunde de onde Aander der havde fristet Kongen og hans Mænd, at han dog heller vilde skrive om hvorledes Kongen kristnede det övrige Norge, samt de andre Lande, hvor Kristendommen ved hans Forsorg blev udbredt. Adskillige af disse Fortællinger findes i *Gunlaugs* Bearbeidelse af *Olufs* Levnet K. 44-58 og hos *Oddur* Kap. 53-55. Dog ikke blot paa dette Tog, men under hele *Olufs* Kamp med Hedenskabet, maatte meget tildrage sig, som allerede Samtiden ansaae for overnaturligt, og hvori Tilhængerne baade af den nye Tro og af den gamle meente at finde Jertegn. Sammenligningen med de övrige Bearbeidelser af *Olufs* Historie lærer os imidlertid, hvor sparsom *Snorro* er i at fortælle sligt, og paa de faae Steder hvor han giör det, söger han at holde sig til Gierningssagen selv. Saaledes beretter han, at paa Thinget i Rogaland trende fremstode at tale imod *Oluf*, den ene efter den anden, men at de ikke mægtede at före Ordene frem K. 61; han taler ikke om (hvad *Gunlaug* forsikkrer Kap. 18), at den hellige Biskop *Martin* af Tours Natten tilforn havde i Drömme aabenbaret sig for Kongen, og lovet ham Bistand. At *Eivind Kilde*, der med en Hob Troldmænd vilde overrumple Kongen paa Öen Kormt, blev slagen med Blindhed, saa de alle forfeilede Veien, indtil de om Morgenen bleve opdagede af Kongens Folk, Kap.

70, kunde gaae heel naturligen til; ligesom og en *Eyvind Kendrefè* 83, der skal have sagt, at han var en Aand indmanet ved Finnekunst i et menneskeligt Legeme, gierne selv kan have troet dette; naar hans Forældre, hvis Ægteskab længe havde været ufrugtbart, tilskreve Finnernes Galder, at de fik et Barn, og de samme Finner maaskee siden virkede paa hans egen Dannelse. Det Besög, *Odin* aflagde hos Kong *Oluf*, grunder sig paa et gammelt Sagn, der paa mange Maader er bleven behandlet *). *Snorro* fremstiller det i den simpleste Indklædning, nemlig at en gammel Mand, der havde foræret noget fedt Kiöd til Kongens Kiökken, havde en Aften forlystet ham med hedenske Sagn, og derpaa, da Biskop *Sigurd* mindede om at det var Sengetid, var gaaet bort. Kongen selv havde meent det var *Odin*. Neppe havde *Snorro* anfört denne i sig selv lidet mærkelige Fortælling, dersom den ei allerede havde været bekiendt, og just ved Udviklingen af hvad den gamle Mand havde fortalt, givet Anledning til en Deel Udsmykkelser. Der gives endnu mange andre Fortællinger, der staae i Forbindelse med *Olufs* Kristendom, i det de berette hvorledes hans Hofsinder bekiempede Hedenskabet; f. Fx. Sagnene om *Halfred Vanraadskald*, *Thorstein Öxnefod*, *Thorstein Bæarmagn*, *Helge Thorers* Sön, *Gunnar Helming*, *Svend* og *Find*, *Thorvald Tasald*, ligeledes hvorlunde Kongen paa særegne Maader bragte *Rangnvald* og *Raud* samt *Endrid Illbred* til at lade sig döbe **). Man vil ved alle disse finde tilstrække-

*) See *Nornagests* Saga. Sagabibliothek 2 D.S. 115 f.

**) Om alle disse see Sagabibliotheket 3 Deel.

lig Grund til at de bleve forbigaaede af *Snorro*, da de enten vare fabelagtige eller stode i en alt for fiern Forbindelse med Kongens og Landets Historie. Selv *Olafs* Forsög paa at kristne Island bleve ikkun korteligen omtalte Kap. 80, 91, som passeligt var i den norske Historie. Noget omstændeligere melder *Snorro* om *Olufs* kloge Adfærd imod Islænderne i Throndhiem Kap. 88–89, i det Hele overeensstemmende med de andre Sagaer *) men kortere end adskillige af disse. Af denne *Snorros* sædvanlige Korthed i hvad der ikke egentligen angaaer Norge, kan man allerede slutte, at den vidtlöftige Episode om Islændernes Reiser til Vinland, som læses Kap. 105 – 113 neppe kunde af ham selv der være indskudt. Dette bliver desuden klart af den Haandskrifternes Sammenligning, der er bleven anstillet til den kiöbenhavnske Udgave af hans Værk **). Man optog alleneste heri dette Stykke, fordi det allerede stod i Peringskiolds Udgave, hvor dette Stykke ordret var bleven udskrevet af den islandske Udgave af *Oluf Tryggvesons* Saga 2 D. Kap. 62.

*) I Henseende til *Kiartans* förste Stemning imod Kristendommen og *Oluf*, nærme *Oddur Munk* (*Reenhielms Ol. Trygg.* S. K. 36) og Kristnisaga S. 74 sig meest til *Snorro*. Derimod fortælle *Gunlaug Munk* (*Ole Tryggv.* S. isl. Udg. 2 S. 89-98) og Laxdælasaga (Sagabibliothek I D. S. 208) at *Kiartan* havde först gjort Forslag til at indebrænde Kongen for ikke af ham at blive tvungen. Maaskee har Familiesagnet tilladt sig denne Udsmykkelse af *Kiartans* Kiekhed. Forslaget var ham dog ikke uligt.

**) I D. S. 304. Not.

Det övrige af *Olufs* Historie bestaaer i Beskrivelsen over Toget til Venden, og hvad der forberedede dette. Hertil hörte: nogle store Skibes Bygning 79, 95. *Erik* Jarls Vikingstog og Ægteskab med Kong *Svends* Datter 96-97. *Svends* Giftermaal med den af *Oluf* forhaanede *Sigrid Storraade* 68, 98, og *Olufs* egen Forbindelse med *Thyra Svends* anden Syster 98-100, *Erik* Jarls Bedrifter ere tagne af Bandadrapa; de övrige Tildragelser vare saadanne, at de strax maatte rygtes over hele Norge, og inden Aaret var til Ende blive fortalte i Island. *Adam* af Bremen kiender *Olufs* Giftermaal med *Thyra*, *Svends* med *Sigrid* (*Lib* 2 *cap*. 78-79). *Saxo* lader *Oluf* beile til *Thyra* men faae Afslag. Anecdoten om *Sigrid Storraades* Forhaanelse af *Oluf* fortæller han paa en anden Maade, men bemærker derhos, hvorledes hendes voldsomme Had til *Oluf* derved var bleven vakt, og havde fremskyndet hendes Forbindelse med den danske Konge. Baade Partiskheden og Ufuldstændigheden af det, disse Forfattere berette om *Oluf Tryggvesen*, er alt for kiendelig, til at det skulde behöves videre her at opholde sig ved deres Afvigelser fra *Snorros* og de andre Islænderes nöiagtige Beretninger.

Oluf seilede med en stor Flaade til Venden for at kræve sin Kones Medgift af hendes förste Mand Kong *Burisleif* og begge Kongerne bleve snart enige. I den nyere Historie vilde man vidtlöftigen have optegnet disse Underhandlinger, samt Belöbet af de Penge, *Oluf* erholdt udbetalte. *Snorre* affærdiger dette i een Linie, thi neppe havde nogen fortalt mere derom; derimod anvender han et heelt Kapitel paa at berette de forbundne Kongers Samtale, da de saae de norske Skibe

seile frem, og endnu vidtlöftigere findes denne Samtale hos *Gunlaug* 85 og *Oddur* 63. Om Samtalen virkeligen er saaledes holdt, kan ingen sige; men Nordmændene maatte gierne ville erindre den, som et Minde om deres herlige Flaade. Det er en homerisk Vending, hvorved man faaer et langt klarere Begreb om *Olufs* Stridskræfter, end ved en summarisk Liste over Skibene og deres Besætning.

Langt kortere er Sidestykket hertil, de faae Ord, som *Oluf* lader falde om sine Modstandere för Striden begyndte. Hvad han den Gang sagde, kunde allene de faa berette, der undkom fra Slaget, og disse havde god Grund til at være forbittrede paa Fienderne. Kongens Udtryk bleve fortalte med adskillige Forandringer, *Snorro* har just valgt det, som var haardest mod de Danske *). Alle Islænderne ere enige med *Snorro* i at Slaget holdtes ved Svolder **). Naar *Adam* af Bremen henlægger det til det smalle Sund ved Helsingborg, er det

---

*) Hos *Snorro* Kap. 122 siger *Oluf*: ikke frygte vi for det blöde Folk, der er intet Mod i de Danske. Hos *Gunlaug* 2 D. Kap. 87 hedder Ordene: "aldrig overgik de Danske Nordmændene, og ei skulle de beseire os i Dag." Hos *Oddur* K. 65. "Ei skulle Skovgederne overvinde os, thi de Danske have Gedemod, for dem skulle vi ikke ræddes; aldrig have de Danske havt Seier, naar de sloges til Söes." I Fagurskinna, "aldrig seirede de Danske, naar de sloges med Nordmændene til Söes." Mod de Svenske tilföies hos *Gunlaug*, *Oddur* og i Fagurskinna Haansordet Hesteædere.

**) Knytlingasaga Kap. 5 foruden alle Bearbeidelserne af *Olufs* Historie.

vel, ifölge hvad han selv tilföier, blot fordi Öresund var et sædvanligt Tilflugtssted for Vikinger, og Konger havde forhen der kæmpet nemlig i Bravallaslaget.

Söslaget selv beskriver *Snorro* klart og liveligt, med endnu större Udförlighed end det med Jomsvikingerne, uden dog at tillade sig den Vidtlöftighed, der findes hos *Gunlaug* og *Oddur*. Da hele Striden snart dreiede sig allene om *Olufs* eget store Skib, var dens Gang simpel og kunde let iagttages. Sex bekiendte Mænd bleve reddede af Besætningen paa Ormen Lange; disse kunde vidne om, hvad der foregik indenborde, ligesom *Erik* Jarl med sine Folk, som derefter bleve saa mægtige i Norge, om Slagets hele Gang. *Snorro* anförer som Hiemmel for enkelte Træk Stropher af *Halfred Vanraadskalds*, *Skule Thorstensens* og *Haldor* den Ukristnes samtidige Qvæder. End flère af disse Vers samt nogle af Digtet Rekstefio læses hos *Gunlaug Munk*.

Adskillige Islændere vare faldne paa *Olufs* Skib*), nogle af Öens anseeligste Mænd havde været i hans Tieneste**), flere havde kjendt ham, og hver Mand paa Öen længtes efter at höre om den vældige Konge og hans Færd***). Det var natur-

*) *Haastein*, Landnama *S.* 179; *Orm Skogarnef*, Landn. *S.* 337; *Ivar Liomi*, *Gunlaug* 2 *D.* 298; *Thorstein Skelk* (sammesteds S. 210).

**) *Kiørtan* og *Bolle* (see Laxdælasaga), *Halfred Vandraadskald*, (Sagabibliotheh 3 D.) *Hialte Skeggesen* og *Gissur Hvide*, (Kristnisaga S. 80).

***) Sagabibliothek I D. S. 213.

ligt, at de omstændeligste Beretninger om dette store, og i sine Fölger saa mærkelige Slag maatte blive fortalte og erindrede.

Snorros Sindighed i at veie historiske Beretningers Værd viser sig især i Maaden, hvorpaa han fremstiller *Olufs* Skiebne Kap. 130 Han kiender de mange Sagn om hvorledes Kongen var undkommen af Slaget, hvilke *Oddur* og især *Gunlaug Munk* have opbevaret os; men anförer blot nogle Stropher af *Halfred Vanraadskald*, som vise, at Rygtet herom strax udbredte sig, at dog selv denne *Olufs* ivrigste Tilhænger intet vidste derom med Vished. Passende ender *Snorro* denne *Saga* med Norges Deling mellem de Seirende.

De skriftlige Kilder til denne Konges Historie, som *Snorro* har benyttet, have efter al Rimelighed været, foruden *Are Frodes* og *Sæmund Frodes* kortere Optegnelser, een eller flere sammenhængende Fortællinger om de norske Konger (*æfi Noregs konunga*) omtrent som Fagurskinna*), og endeligen *Gunlaugs* og *Oddurs* Værker **). Det nöiere Forhold mellem *Snorro* og de tvende sidstnævnte Forfattere vil sees af den ved Enden af nærværende Undersögelse tilföiede tabellariske Oversigt, hvorved *Gunlaugs* Saga som den vidtlöftigste er lagt til Grund. Denne er nærmest bleven sammenlignet med *Snorro*, og *Oddurs*

*) *Gunlaug* anförer i *Oluf Tryggvesens* Levnet I D. K. 122, at nogle lærde Mænd have fortalt om Maaden, hvorpaa *Hakon* Jarl fik *Gunhild* ombragt, hvilket hverken findes hos *Snorro* eller i noget Haandskrift vi have tilbage.

**) Mere om disse see Sagabibliothek 3 D. 197-211.

Skrift igien med *Gunlaugs*; for Kortheds Skyld ere i den förste Rubrik de mathematiske Sammenligningstegn blevne benyttede.

Oluf Haraldsens eller den Helliges Saga.

Allerede i *Oluf Tryggvesens* Historie havde *Snorro* fortalt, at *Oluf Haraldsen*, af sine Samtidige kaldet den Tykke (*Digrbein*), var bleven födt og holdt over Daaben af sin Navne (*Ole Trygg.* Saga 67). Han forbigaaer Sagnet om at Gudfaderen skulde have spaaet hans tilkommende Magt, ligeledes de fabelagtige Omstændigheder ved hans Födsel, at Moderen nemlig först var bleven forlöst, i det man lagde et Belte paa hende, hentet fra *Oluf Geirstadaalfs* Höi, hvilket *Hrane Vidförle* var ved en Dröm bleven opfordret til at söge i den gamle Konges Grav *).

Oluf Haraldsens Saga begynder med at han blev opfostret hos sin Stivfader. Flatöbogen har opbevaret adskillige Smaatræk, der allerede i Barnet viiste den ærgierrige Kriger, kun eet af disse har *Snorro* anfört Kap. 2. Efter andre nordiske Hövdingers Exempel drog *Oluf* allerede i sit 12te Aar paa Vikingstog, ledsaget af sin Fosterfader *Hrane*, og tilbragte

*) See *Oluf Geirstada-Alfs* Thattr i Sagabibliothek 3 D.

syv Aar med at krige i fremmede Lande. Man vilde kun have havt saare forvirrede Efterretninger om disse Krigsbedrifter, dersom ei *Sighvat Skald*, hvis Fader *Thor* havde fulgt *Oluf* paa en Deel af hans Streiftog, i et Drape havde besunget dem saaledes, at han nævner i hvad Orden hvert Slag blev holdet. Rigtig nok indeholde disse Vers ikkun lidet mere, end en Angivelse af de Egne, hvor den unge Konge slog og vandt; men derved har man dog en Traad i Begivenhederne, som *Snorro* nöiagtigen har benyttet. Han afviger blot fra *Skialden*, ved at sætte *Olufs* Tog til Mælaren, hvor den unge Konge nær var bleven fangen, men reddede sig ved at gjennemskiære en Landtunge, mellem den förste og anden af de Fegtninger *Sighvat* omtaler. Heraf fölger imidlertid, at *Sighvat* maa i sit saa omstændelige Hædersdigt ganske have forbigaaet denne Bedrift; den kan neppe heller være bleven udfört til den Tid, *Snorro* antager; da *Oluf* neppe med den liden Magt, han havde kort efter sin Bortreise fra Norge, kunde have vovet sig ind i Sverrig. Fortællingen selv om den giennemskaarne Landtunge er vel ikke umuelig, men dog ikke ret sandsynlig. Navnet Stokholm, der, som *Torfæus* bemærker (Vol. 3 p. 33), kan betyde et Stykke af en *Holm* eller en udstykket afskaaren Holm (af *stóckva, stockit*), kunde have foranlediget Sagnet, der, som det findes udsmykket i Flatöbogen, bliver til en Legende. Imidlertid maa dog *Oluf* virkeligen have giort et Streiftog til Sverrig; thi *Snorro* anförer, baade at de Svenske endnu viste de Stene, *Oluf* havde brugt til sine Skibsbroer, og et Vers af *Ottar Svarte*, om hvorledes *Oluf* brandskattede Gothland. Han lader og den svenske Konge nogle Aar efter i en Tale stikle paa den Knibe,

hvori *Oluf Haraldsen* den Gang havde været stedt paa Mælarsöen (Kap. 71). Man kan altsaa antage, at *Olufs* Tog til Sverrig har i det Hele været uheldigt, at han med Nöd er undsluppet, og at *Sighvat* af den Aarsag ei udtrykkeligen har omtalt det i sit Drape. *Snorro* anförer *Sighvats* Vers om femten af *Olufs* Fegtninger i Udlandet. *Torfæus* siger Vol. 3 p. 34. at *Sighvat* omtaler endog 20 ordentlige Fegtninger Kongen skal have holdet, men denne Yttring af *Sighvat* (O. H. S. K. 160) angaaer *Olufs* hele Liv, ikke blot hans Ungdoms Bedrifter. De andre Bearbeidelser af *Olufs* Historie nævne derimod et sextende, syttende, attende og nittende Slag paa *Olufs* Vikingstog, hvoriblandt det i Sverrig, dog uden at anföre Hiemmel af nogen Skaldesang; men disse fire Slag indeholde alle noget fabelagtigt, ligesom og Beretningen om, at *Oluf* skal i nogen Tid i Samfund med *Thorkel* den Höie have fegtet for Kong *Knud* i England. Maaskee har *Sighvat* blot löseligen nævnet de sidste Slag, og dette foranlediget Udpyntningerne; hvilket bestyrkes ved, at *Snorro* i at omtale de sidste tvende Aar af *Olufs* Vikingstog 19, 24–26, ikke mere giör Brug af *Sighvats* Vers, hvilke han hidtil saa nöiagtigen havde fulgt.

Passende indledes *Olufs* Færd til Norge, ved at fortælle noget om de Hövdinger, der hidtil havde regieret, *Erling Skialgsen*, *Einar Tambeskielver*, og især *Erik Jarl* K. 21–25, uden hvis tidlige Död *Oluf* neppe havde vovet at tragte efter Norges Krone. Han indskibede sig paa tvende Kiöbmandsskibe med 220 udvalgte og velbevæbnede Mænd. Det er ikke troligt, at han kunde have udfört sine vidtlöftige Vikingstog med saa ringe en Magt; men saa længe han opholdt sig i de Far-

vande, hvor Vikingerne sværmede om, kunde han faae en Deel rovbegierlige Krigere til at fölge sit Banner, som ei skiöttede om at vende tomhændede tilbage til en uvis og maaske haardere Kamp. Lykken var *Oluf* gunstig: den ene af de tvende regierende Jarler, den unge og vennesælle *Hakon*, fangede han; og det lykkedes hans Moder *Asta*, at overtale hans betænksomme Stivfader *Sigurd Syr* at antage sig hans Sag. Maaden, hvorpaa Forældrene modtoge *Oluf*, males med saa levende Farver, at man ei kan tvivle paa, at det er nogle af de mange Öienvidner, der have udkastet Skildringen K. 30-32. Samtalen mellem *Oluf* og hans Forældre hörte ingen paa uden *Olufs* Fosterfader *Hrane*; kom end ikke Beretningen derom fra hans Mund, er den dog saare passende til de talende Personers Karakterer. Man ved ikke hvorfor *Snorro* har anfört, at Kong *Sigurd* lod *Olufs* Folk beværte den ene Dag med Fisk og Melk, den anden Dag med Kiödmad og Öl. Men et Haandskrift tilföier*), at *Olufs* Folk murrede over, at de kun hveranden Dag fik Kiöd, og at *Oluf* sögte at stille dem tilfreds med den Anmærkning, at Melk var saarede Folk tienligst. Altsaa var denne Afvexling i Kosten et Træk af *Sigurd Syrs* Huusholderskhed. Thinget paa Oplandet, hvor de med *Oluf* beslægtede Konger lovede ham deres Bistand, hans Reise til Thronhiem, Jarlernes Foranstaltninger og Slaget ved Nesie Kap. 34-49, vare slige offentlige Begivenheder, der ikke let gik af

*) *Saga Olafs Helga*, MS. *Arna magn.* N. 61. i Fol. i den Suhmske Afskrift S. 48.

Minde. Desuden var samme Aar, *Oluf* kom til Thronhiem, *Sighvat* seilet did fra Island, og bleven *Olufs* Skiald, uagtet denne ei bekymrede sig synderligen om Digtekonsten. *Sighvat* var med i Slaget mod Jarlerne, og digtede derom strax de saakaldte Nesie-Viser, som *Snorro* omhyggeligen har benyttet. Ved *Svend Jarls* Död og *Erling Skialgs* Forlig med *Oluf* blev dennes Magt befæstet. Vel var endnu den svenske *Oluf* harmfuld over at have mistet sin Andeel af Norge, men han viiste kun sit fiendtlige Sindelag mod enkelte af den norske *Olufs* Mænd; denne giorde Giengield, og begge Kongers Undersaatter lede ved afbrudt Handel og ved enkelte Streiferier. *Biörn Stallar* giorde desaarsag det Forslag at slutte Fred, og erholdt selv det farlige Hverv at forsöge derpaa hos den svenske Konge. Den omstændelige Beretning 68–71, 76–81 om den Fiinhed, hvormed Underhandlingerne bleve drevne indtil *Thorgnyr Lavmands* Kraftord giorde Udslaget, er saare underholdende. Paalideligheden kan saa meget mindre omtvivles, da *Biörn* ledsagedes baade af *Skialden Sighvat*, hvis Vers skildre en Deel af Reisens Hændelser, og af *Hialte Skeggesen*, Kristendommens ivrige Udbreder i Island. Kong *Oluf* havde kaldet ham til Norge; som en Ven af *Biörn*, desuden en veltalende og snild Mand, blev den hemmeligste Deel af Forretningerne ham overdraget, og efter vel udfört Ærinde reiste han tilbage til Island Kap. 87. *Hialte* var gift med en Faster til den *Teit Isleifsen*, af hvem *Are Frode* fik saa mange af sine Efterretninger. *Hialtes* egen Fortælling er derfor neppe gaaet giennem meer end een Mund för den blev nedskrevet. Hos *Snorro* har denne Deel af *Olufs* Historie sin egen Over-

skrift Kap. 67. *Upphaf fridgerdar sögu;* og at just *Hiältes* Beretning ligger til Grund, bestyrkes ved at *Sighvats* Vers og hvad dermed staaer i Forbindelse, öiensynligen viser sig som en senere Tilsætning, hvilken dog i Flatöbogen er bleven indflettet paa det rette Sted i Fortællingen.

Imedens disse Underhandlinger varede, sögte *Oluf* med Grusomhed at indföre Kristendommen i Norges Opland. De fem Smaakonger, der vilde modsætte sig ham, bleve overrumplede, paa den farligste af dem, *Rærek*, bleve Öinene udstukne, og de Forsög denne siden giorde paa at hævne sig vare forgiæves. *Ræreks* Hændelser maatte blive Islænderne des nöiere bekiendte, da han tilsidst blev fört over til Öen, og der tilbragte sine tre sidste Leveaar K. 72–74, 82–86; et Vers af *Ottar Svarte* omtaler de fem Kongers Fangenskab Kap. 74.

Uagtet Thinget i Upsala havde besluttet Ægteskabet mellem Prindsesse *Ingegerde* og *Oluf*, blev det dog forhindret ved den svenske Konges Had 88–91. For at fremskynde Sagen foretog *Sighvat* en Reise til den Gothlandske *Jarl Rognvald*, hvis Minde han i et Qvad har forplantet til Efterkommerne Kap. 92.

Fölgen af denne Reise blev, at, da den svenske Konge havde lovet Prindsesse *Ingegerde* til Kong *Jarisleif* i Holmgaard, samtykkede Kong *Oluf Haraldsen* paa *Sighvats* Anbefaling i at ægte den skiönne *Astrid*, den svenske Konges uægte Datter, som var kommen at besöge Jarlen. Denne förte strax Prindsessen til ham, og *Ingegerde* unddrog Jarlen for sin Faders Hevn, ved at tage ham med sig til Holmgaard.

Frygt for den svenske Konges Vrede bragte en anden gothlandsk Hövding, *Lavmand Emund*, til at vække et Oprör, der endtes med, at den svenske Konge maatte dele Riget med sin Sön og slutte Forlig med den norske Konge, Kap. 93-96. Alt hvad der i disse Begivenheder angaaer *Astrids* Ægteskab med Kong *Oluf*, staaer i saa nöie Forbindelse med *Sighvats* Virksomhed, og med hvad hver Mand i Norge maatte vide, at man ei kan tvivle om dets Paalidelighed. *Lavmand Emunds* Historie derimod fremstiller en Statsomveltning, hvoraf ikkun det endelige Resultat havde Indflydelse paa de Norske. Den er underholdende at læse, men om end ikke i og for sig selv utrolig, dog neppe fri for Udpyntninger, thi det var dog et underligt Tilfælde, at af den svenske Konges trende vigtigste Raadgivere den ene ei kunde ret see, den anden ikke tale, og den tredie ikke höre. I övrigt kunde de tvende islandske Skialde *Gitzor Svarte* og *Ottar Svarte*, der opholdt sig hos den svenske Konge (Kap. 69), og af hvilke den sidste siden gik i *Olufs* Tieneste (Kap. 120), have bragt deres Landsmænd disse Efterretninger.

Fortællingens Gang afbrydes nu ved nogle Efterretninger om Örkenöernes Bebyggelse af Nordmænd og en udförlig Fremstilling af Stridighederne mellem de örkenöske Jarler, hvis Fölge blev, at Kong *Oluf* fik Overherredömmet over Öerne, Noget heraf var allerede i det Foregaaende*) bleven fortalt,

*) *Harald Haarf.* S Kap. 22. *Hakon* den Godes S. Kap. 4, 5. *Oluf* Hell S. Kap. 87.

adskilligt gientages i det Fölgende *). Da nu desuden dette hele Stykke er udeladt baade af den Pergamentscodex af *Snorros* Værk, som *Torfæus* har kaldet Jofraskinna**) og af Flatöbogen, og det stemmer ordret overeens med Begyndelsen af Orkneyingasaga ***), hvor det nöie hænger sammen med det Fölgende; kunde man bringes til at antage denne Jarle Saga Kap. 98–109 for et i *Snorros* Værk senere indskudt Stykke, Men paa den anden Side findes dette i de fleste Haandskrifter af *Heimskringla*, ligeledes i de *Codices*, der indeholde blot *Oluf* den Helliges Saga.

Dette Tillæg röber mere Omhyggelighed, end Afskriverne pleiede at anvende, paa hvad de tilföiede deres Haandskrifter; thi baade maatte her den korte Fremstilling være bleven udeladt af Jarlernes Forhold til Kong *Oluf*, som findes i Jokraskinna, desuden og de giensidige Henviisninger blevne tilföiede, kvorved Stykket forbindes med det Foregaaende og Efterfölgende. (Kap. 103, 110, 112, 117). Hertil kommer, at den hele Fortælling er meget troværdig, vigtig nok til at optages, og angik just klogeligen udförte Underhandlinger, ved hvilke *Snorro* gierne pleier at dvæle. Det er altsaa rimeligt, at det er *Snorro* selv, der har indlemmet dette Stykke af Jarlesagaerne i de norske Kongers Historie.

---

*) *Oluf* Hell. S. Kap. 112, 117.

**) Den Kiöbenhavnske Udgave af *Snorros* Værk 2 D. S. 161 Note 1.

***) Sagabibliothek 1 D. S. 230.

De nærmest följende Begivenheder indeholde deels *Olufs* Bestræbelser for overalt at indföre Kristendommen, deels hans Stridigheder med enkelte Hövdinge. Hvad det förste angaaer, medförer Fortællingen herom selv tilstrækkelige Grunde for sin Paalidelighed; thi hvad der læses Kap. 113–115, 117–120, 129 er baade frit for alt Legendeagtigt, hvilket i senere Beretninger vilde have indblandet sig, og indeholder saa mange indtil det enkelte malende Træk, der ikke let lade sig digte. De tvende Magnaters *Erling Skialgsens* (122, 125–127) og *Einar Tambeskielvers* (121, 150) Adfærd mod Kongen, samt dennes Forhold til de trodsige Hövdinge i Nordlandet (112, 123, 124, 128, 143, 144; 150) er fortalt med Klarhed og Omstændelighed. Islænderne maatte faae desnöiagtigere Efterretninger om disse Begivenheder; da adskillige Mænd af Öens anseeligste Slægter en Tidlang opholdte sig ved det norske Kongehof. *Oluf* havde nemlig, for at udvide Kristendommen og sit Rige, omhyggeligen sögt Forbindelser med Islænderne. Naar anseelige Folk kom med Kiöbmandsskibene til Throndhiem, bleve de paa det Bedste modtagne i Kongens Gaard; til andre af Landets Hövdinger sendte Kongen selv Gaver; og disse Mænd, der vel vare nidkiære over deres Uafhængighed, men dog fandt stor Behag i at kunne paa Althinget fremvise de kongelige Gaver, og fortælle hvor hæderligen de i Udlandet vare blevne modtagne, gik gierne for deres Person i Kongens Tieneste. *Snorro* nævner blandt dem, der besögte Kongen, *Thorkel Eiolfsen*, *Thorleik Bollesen* *), *Thord Kolbeins*

*) Om disse to see Laxdælasaga.

*sen**), *Thord Barkersen***), *Thorgeir Havardsen* og *Thormod Kolbruneskald****) (Kap. 133). Da *Oluf* troede at have vundet de Mægtigste i Landet, sendte han *Thorarin Nefjulfsen* derhen, som paa Althinget först foreslog at overlade Kong *Oluf* en Öe, der hedte Grimsöe og laae uden for Öfiorden. Da dette Forslag var faldet igiennem, efter at den forsigtige *Einar*, *Gudmund* den Mægtiges Broder, havde bemærket, at denne Öe var stor nok til at kunne ernære en heel Krigshær; indböd *Thorarin* Landets Hövdinge til at besöge Kongen i Trondhiem. Disse fandt det betænkeligt at forlade Landet paa eengang, og give sig i den herskesyge Konges Vold, men de besluttede dog at sende nogle i deres Sted, Kap. 134-135. I denne Anledning var det, at *Stein Skafte Lavmands* Sön, *Thorrod Snorro Godes* Sön, *Geller Thorkel Eiolfsens* Sön, og *Egill Siduhalls* Sön kom til *Olufs* Hof i hans tiende Regieringsaar (138), da Kong *Knud* havde begyndt sine Underhandlinger med de misfornöiede Norske. *Geller* blev næste Aar sendt hiem med det Forslag til Islænderne, at antage de norske Love og betale Kong *Oluf* Skat. De tre andre bleve til deres store Fortrydelse holdte tilbage som Gidsler (146). *Stein* kunde ei bare sig for at udgyde sin Harme, baade i bunden og ubunden Stiil, og da han mærkede, Kongen havde faaet Nys derom, löb han bort fra Kongegaarden, slog en af Kongens Fogeder ihjel,

---

*) Om ham findes meget i Sagaen om *Biörn Hitdælakappe.*

**) Hans Genealogie i Landnama S. 29.

***) Disse tvendes Bedrifter fortæller Fostbrödresaga.

der vilde anholde ham, og tyede til *Erling Skialgsens* Datter *Ragnhild*, hvem han havde viist en Tjeneste. Hun bevægede sine Frænder til saa kraftigen at tale *Steins* Sag, at denne fik Lov at forlade Norge; han drog til Kong *Knud*, hos hvem han længe opholdt sig (148). *Thorrod* var saa kied af at være mod sin Villie tvungen til at blive i Kong *Olufs* Fölge, at han tilböd sig at giöre en meget farlig Reise for at indkræve Skat i Jæmteland, hvilken udförligen beskrives (151). *Egil Sidehalls* Sön ledsagede *Oluf* paa Toget til Danmark, hvor han paadrog sig Kongens Forbittrelse ved at give nogle Fanger Frihed. I Flatöbogen findes en udförlig Fortælling herom *col.* 382–385, hvoraf *Snorro* har givet et Udtog Kap. 165. Disse trende Gidsler af Islands anseeligste Familier, der saaledes toge virksom Deel i Begivenhederne i *Olufs* sidste Regieringsaar, maatte bringe nöiagtige Beretninger herom tilbage. Man finder derfor i denne Konges Historie en synchronistisk Orden temmelig nöie fulgt i Fortællingen; hvilket, efter *Snorros* eget Vidnesbyrd, især maa tilskrives *Are Frodes* Undersögelser Kap. 189. De samtidige Tildragelser paa Færöerne 136, 145, 152–153, ere fortalte efter Færeyingasaga eller rettere udskrevne af denne*). En anden skriftlig Kilde, som *Snorro* har benyttet (174) og vi endnu have tilbage, er Raudulfs Thattr. Da Tildragelsen ei havde vigtige Fölger, havde vel neppe *Snorro* omtalt den, hvis han ei just havde taget Hensyn til den udförlige Fortælling derom, som desuden ifölge indvortes Grunde maa være ældre end *Snorro*.**)

*) Sagabibliothek, I Deel, S. 185.

**) See Sagabibliothek 3 D. S. 299.

Ogsaa hos *Knud* den Mægtige opholdte adskillige Islændere sig. Vi have allerede nævnet den islandske Lavmands Sön *Stein*. *Sighvat Skiald* besögte hans Hof, og qvad Sange til hans Ære, hvoraf *Snorro* anförer adskillige Vers *); dog vilde *Sighvat* af Forkierlighed for *Oluf* ei gaae i *Knuds* Tieneste **). Desuden nævnes som hans Skialde *Berse Torfesen* ***), *Ottar Svarte* ****), *Halvard Hareksblese* *****) og fremfor alle *Thorarin Loftunge* ******).

Midten af *Olufs* Regiering synes ei at have givet Skialdene noget Æmne. *Snorro* anförer blot nogle Linier af et senere Digt af *Arnor Jarlaskiald* om *Olufs* strenge Fremfærd i Oplandet (Kap. 129). Toget til Danmark foranledigede nogle Vers af *Sighvat* *******), men neppe noget særeget Hædersdigt. Derimod fremkaldte de sidste Begivenheder i Kongens Liv flere endnu opbevarede Mindevers. *Sighvat* bevidner, at det var Kongens strænge Retfærdighed der havde opvakt Folkets Misfornöielse med ham ********). Da *Oluf* kort för sin Flugt

*) Kap. 140, 155, 156, 157, 159 jevnför Knytlingasaga. Kap. 16, 17, 19. *Langebek scriptores rer. Dan. vol. 2 p. 279. Therkelin fragments of English and Irish history p. 24.*

**) *Snorro* Kap. 170.

***) *Snorro Ol. H. S.* K. 140. Knytlingasaga 19.

****) *Sn.* O. H. S. K. Knytlingasaga K. 8. 10. 12. 13.

*****) Knytlingasaga Kap. 8.

******) *Snorro* O. H. *S.* Kap. 182. Knytlingasaga Kap. 19.

*******) *Snorro Ol.* Hell. S. Kap. 154, 159.

********) Kap. 192.

fra Norge overrumplede den tappre og mægtige Hövding *Erling Skialgsen*, qvad nysnævnte Digter, der forhen ofte havde sunget om denne sin Velynder *), et Qvæde til hans Erindring **). En anden af Kongens mægtigste Modstandere, *Kalf Arnesen*, er bleven besunget af *Biarne Guldbraa-Skiald* ***). Med den unge *Hakon*, der blev Kong *Knuds* Jarl i Norge, fulgte blandt andre Islændere en ved Navn *Jökul*, der stammede fra en anseelig Slægt i Vatnsdalen; han blev sat til at styre Skibet Visund, som Kong *Oluf* forhen havde havt, men blev siden overrumplet af *Olufs* Folk og dræbt efter Kongens Befaling; af hans Vers ere et Par blevne optegnede ****).

Flere troe Mænd ledsagede den landflygtige Konge til Rusland, der blev hans Sön opfostret, som siden kom paa Thronen. Man kunde da ei om denne Reise savne paalidelige Efterretninger. *Olufs* Tilbagetog, Indfald i Norge, og Slaget ved Stiklestad, vare slige Hovedbegivenheder, der strax maatte spörges, og saavel for deres egen Skyld som for Fölgerne længe blive erindrede. Slagets Gang er fortalt med Omstændelighed og Klarhed. *Oluf* havde trende islandske Skialde med sig: *Thormod Kolbruneskiald*, *Gissur Guldbraa-Skiald* og *Thorfind Munn*; han böd dem staae inden for den Skioldborg

*) Kap. 21.

**) Kap. 186.

***) Kap. 187, 194, 240; i *Magnus* den Godes Saga Kap. 6, 15, 37, Flatöbogen *Col* 505.

****) Kap. 193.

af tappre Mænd, der skulde forsvare ham, for at de selv kunde see, hvad der tildrog sig under Kongen, saa at de ikke havde nödig at höre det af andres Mund; de siden skulde fortælle og besynge *).

Hver af Skialdene fremsagde strax en Strophe, som Forberedelse til deres Qvad til Kongen, og *Snorro*, der anförer disse Vers, lægger til, at Hæren strax lærte dem udenad; hvilket er et uafvisteligt Beviis paa: hvor sædvanligt det var at improvisere selv under Vaabenbrag, hvor udbredt Sandsen var for Digtekunsten, og endelig, at den Maneer, hvori disse Vers vare digtede, maa til den Tid have været yndet som Folkepoesie. Ligesaa mærkeligt er det, at *Thormod Kolbrunesklald*, den Morgen Slaget skulde gaae for sig, vakte Kongens Hær til Kampen, ved at istemme det gamle Biarkemaal, den Sang hvormed *Hialte* skal have vakt *Hrolf Krages* sovende Kæmpere. Da Sangen var ude, takkede Folket ham for den, og fandt at den passede til Tid og Sted. *Olufs* Krigere kiendte altsaa den gamle danske Sang, om hvad der for 400 Aar siden havde tildraget sig med en Leire-Konge; og uagtet den i sig selv var et ondt Varsel, bleve de tilfredse med den; fordi den mindede om, hvorledes en elsket Konges Mænd havde stredet for ham indtil Döden. — Slagets Gang er bleven besunget i det mindste i tvende Liigsange over *Oluf*; af *Thord Siarekssen* **) og *Sighvat*; af den Sidstes Vers anförer *Snorro* ad-

*) Kap. 218.
**) Kap. 160.

skillige i Skildringen af Slaget *). Han bemærker derhos imod Sædvane, i hvilken Smag *Sighvat* havde digtet denne Sang **), og sigter uden Tvivl derved til fölgende Legende ***): Da Tiden nærmede sig, paa hvilken Gud vilde tage *Sighvat* til sig, begyndte denne at digte et Drape om *Oluf* den Hellige, han var just den Gang landet ved Öen Selia. Da hendte det sig, at en Bonde oppe i Landet blev noget syg; hans Kone sad bedrövet hos ham, men da Bondens Kræfter svandt mere og mere hen, aabenbaredes Kong *Oluf* for Konen og sagde: vi skulle skifte Arbejde, du skal gaae til min Skiald *Sighvat*, og jeg vil sidde ved den Syge. Siig til *Sighvat*, at jeg vil ikke, at han indretter det Drape, han digter om mig efter *Sigurds* Saga, hellere maae han indrette det efter Opstandelses-Sagaen. Konen drog til *Sighvat* og fortalte ham dette, imidlertid blev Manden helbredet af *Hellig Oluf*.

Efter Beskrivelsen over Slaget ved Stiklestad findes i de trykte Udgaver et Kapitel om *Harald Sigurdsens* Undvigelse, hvortil tillige dennes Saga anföres. Denne Citation maatte hentyde paa en af *Snorro* uafhængig Fremstilling af *Harald Haardraades* Historie, hvis ei de til den kiöbenhavnske Udgave föiede Varianter lærte, at dette Kapitel findes kun i en Papiirco-

---

*) Kap. 224, 225, 236, 237, 239, 240, 248.

**) 224: *ok. stalti eptir uppreistar sögo.*

***) Den findes i Flatöbögen *col.* 515, og i en anden Bearbeidelse af *Olufs* Levnet *cod. Arna* 77. i Fol., *Ms. Suhm.* 727 i fol. S. 834; paa förste Sted nævnes blot *Sigurds* Saga, paa sidste *Sigurd Fofnesbanes*.

dex og er forfattet af en Afskriver, der har tilföiet sin Hiemmel. Et andet Tillæg til Beskrivelsen over Slaget, som skyldes *Snorro*, er den udförlige Beretning om *Thormod Kolbruneskialds* Endeligt, Kap. 246–247. Hans fuldstændige Levnetsbeskrivelse findes i Fostbrödresaga *), hvoraf der gives forskiellige Recensioner. At *Snorro* har hentet sine Efterretninger fra denne Saga, bliver saa meget rimeligere, da han siger, efter at have fortalt Skialdens Död; "og saaledes endes hvad der er at fortælle om *Thormod*;" hvilket pleier at antyde, at en vidtlöftig Fortælling er bragt til Ende.

Den dræbte Konges Venner vare tilböielige til at betragte ham som Martyr og Helgen; og da Kong *Svends* haarde Love havde vakt almindelig Misfornöielse, begyndte man, inden et Aar var omme, i Throndhiem at mumle om Jertegn, der skete i hans Navn. *Einar Tambeskielver*, der var forbittret over, at *Knud* ei havde giort ham til Norges Jarl, var den förste blandt Hövdingerne til at erkiende *Olufs* Hellighed. Selv de der havde fegtet med Kongen i Slaget, da de mærkede, hvorledes den ny Tingenes Orden mishagede Folket, vare villige til at hædre den döde *Oluf*; ja endog hans Banemand *Thorer Hund* fortalte, at Draaber af Kongens Blod havde lindret hans Saar (Kap. 242). *Olufs* Hofbiskop *Grimkell* blev hentet til Throndhiem; han lod Kisten med Höitidelighed optage, fandt Liget friskt og vellugtende, og paastod, at Kongens Haar og Skiæg imidlertid havde voxet. Selv Kong *Svend* og hans Hof-

*) Sagabibliothek, I D. S. 159.

sinder saae derpaa, og, trods nogle Indsigelser af *Svends* forhadte Moder *Alfifa*, antoge alle dette som afgiort. *Sighvat* omtaler det i et Vers; selv Kong *Svends* Hofdigter *Thorarin Loftunge* nævner dette og flere af *Olufs* Jertegn i et Qvæde, som han kort efter digtede til *Svends* Ære, Kap. 259. Neppe fortælles der noget Jertegn fra Middelalderen, for hvis Virkelighed der gives flere historiske Grunde end for de förste, som tilskrives Kong *Oluf*; ligesom paa den anden Side Grundene til at slige Sagn bleve udbredte og troede, ingensteds tydeligere lade sig efterspore. Var den unge *Hakon Jarl* bleven i Live, og *Svend* ei kommen til Norge, havde *Oluf* ei faaet den Ære at være Norges Skytspatron. Af de mange Jertegn man siden tillagde *Oluf*, anförer *Snorro* blot de förste, dem, som af Samtidige bleve fortalte og troede, for hvis Gyldighed der var historisk Hiemmel. Han adskiller hvad der grundede sig paa en enkelt Mands bestemte Vidnesbyrd, fra hvad der var almindeligt Sagn. Han foregriber ikke Læseren i sin Dom, og den Nöiagtighed, hvormed han anförer de forskiellige Vidners Udsagn, leder noksom til at skiönne paa disses Beskaffenhed.

Snorro ender *Olufs* egen Historie (Kap. 260) med den Bemærkning, at han nu havde fortalt en Deel af Kong *Olufs* Saga, nemlig hvad der skete under hans Regiering og ved hans Död; han vilde heller ikke forsömme at tale om hans Jertegn, men dette kunde först skee længere hen i Skriftet. Dette lader formode, at *Snorro* har kiendt slige Sagaer om *Oluf Haraldsen*, der bestode af tvende Dele, den ene om hans jordiske, den anden om hans himmelske Virksomhed. Det övrige *Snorro* endnu fortæller i *Oluf* den Helliges Saga.

angaaer *Svends* Regiering; thi da dette var for lidet til at udgiöre et for sig bestaaende Stykke, maatte det enten föies til Sagaen om *Oluf*, eller til den om *Magnus*. Den eneste mærkelige Bedrift der forefaldt, var *Svends* Seier over Kong *Tryggve*, hvis Minde ved tvende Viser blev forplantet (Kap. 263). Iövrigt var der god Fred i Landet, men Folket var kied af de Fremmedes Herredömme; og flere Hövdinger sammenrottede sig for at hente *Olufs* Sön fra Gardarige. Ved denne Slutning knytter Sagaen sig til den fölgende Fortælling. Men förend vi kunne gaae over til denne, maae vi först söge at besvare det Spörgsmaal, hvorvidt denne *Olufs* Saga er forfattet af *Snorro*, om han selv har forbundet de enkelte Efterretninger til et Heelt, eller om han har havt en eller flere Levnetsbeskrivelser over *Oluf Haraldsen*, som han maaskee har forkortet, eller foröget, eller berigtiget, eller blot udskrevet.

Selv citerer *Snorro Are Frodes* Krönike *); især har han benyttet den ved Tidsbestemmelsen; og da *Are Frode* synes at have været udförligst i at fortælle *Oluf* den Helliges Historie, der uden Tvivl udgiorde Enden af hans Skrift, efterdi *Are* ei anföres til Hiemmel for nogen Begivenhed efter denne Konges Död**), er det vel ham at tilskrive, at *Snorro* netop i *Olufs* Historie saa nöiagtigen anmærker, hvad der tildrog sig i ethvert af Kongens Regieringsaar. *Are Frodes* tabte Krönike har neppe været affattet i anden Maneer, end

*) *Heimskringla* Vol. 2. p. 313. *Ol. H.* Saga Kap. 189. 260.

**) *Werlauff de Ario Multiscio Havniæ* 1808. *Sect.* 4.

hans Skrift om Island, og har blot indeholdt en tör chronologisk Sammenligning af allehaande historiske Optegnelser. Derfor har man, med al Agtelse for *Are Frode*, ikke fundet det værdt ofte at afskrive hans Bog i dens oprindelige Form. Saasnart flere mundtligen fortalte Sagaer bleve nedskrevne, maatte de, der yndede den udförlige Historie, optage en Deel deraf i *Ares* synchronistiske Ramme; og de, der blot vilde have en chronologisk Ledetraad, lettede sig end mere Oversigten af *Ares* Tidsbestemmelser ved at skrive ordentlige Annaler.

Noget udförligere end *Ares* Krönike maa *Sæmunds* have været. Denne var en grundlærd Mand, *Ares* Fortrolige, som efter at have læst *Ares* Skrift, i det mindste en Deel deraf, selv begyndte at forfatte sin Krönike. Han kan ikke have villet udskrive sin Samtidiges Bog; i Henseende til Tidsbestemmelsen var hans Anseelse mindre end *Ares*, han citeres langt sieldnere*). Hans Fortieneste har vel altsaa bestaaet i at have optegnet nogle flere Begivenheder end *Are*, og, ligesom denne, med nöie Hensyn til Tidsfölgen. Ogsaa denne Krönike maatte fortrænges af de fölgende udförligere Bearbeidelser. Vi kiende dens Omfang af det Lykönskningsvers en Ubenævnt har tilskrevet *Sæmunds* Sönnesön, *Jon Loptsön*, hvor han i 40 Stropher omtaler 40 norske Kongers Levnet fra *Halfdan Svarte* til *Magnus* den Gode, og föier til, at han fulgte deri *Sæmunds*

*) See det af *Arne Magnæus* forfattede *Vita Sæmundi* foran den Kiöbenhavnske Udgave af *Sæmunds Edda* p. III-VI.

Fortælling *). Uagtet *Snorro* ikke citerer *Sæmund* noget Sted, er det upaatvivleligt, at han, opdraget i *John Loptsens* Huus, maa have kiendt dennes Farfaders Skrifter, men dette kunde ligesaalidet som *Ares* give ham mere end en blot Ledetraad.

Haandskriftet Fagurskinna stemmer nogle enkelte Steder f. Ex. Kap. 28, 168 næsten ordret med *Snorro*, men er i det Hele langt kortere. Imidlertid har denne Codex adskillige Tillæg, f. Ex. et prosaisk Udtog af *Eilif Dandskalds Bandadrapa*, nogle Vers af *Sighvat* og *Thorarin Loftunge*, og lidt udförligere Bemærkninger om *Svends Alfifæ* Söns Regiering, hvor det hedder, at *Svend* havde et smukt Udvortes, var ikke ildesindet, men at Moderens Indflydelse fordærvede ham meget: den fortæller og adskilligt om Kong *Knuds* Romerreise. Nogle Steder afviger den fra *Snorros* Beretning i Smaaomstændigheder, f. Ex. Kap. 36, 170. Den sætter *Hardeknuds* Udraabelse til Konge i Danmark og *Ulf Jarls* paafölgende Drab langt senere end *Snorro*, nemlig efter *Oluf* den Helliges Fald. Heraf fölger, at Haandskriftets Forfatter ei heller i denne Konges Levnet kan have epitomeret *Snorro*, men derimod at *Snorro* rimeligviis har benyttet enten dette Haandskrift eller sammes Kilde.

Mærkeligt er den Bearbeidelse af *Oluf* den Helliges Levnet, der findes i Flatöbogen. Den er meget vidtlöftigere end *Snorros* Fortælling, baade fordi den har optaget lange

*) *John Loptsons* Enkomiast udgivet ved *I. Erichsen*. Kiöb. 1787 i 4to.

Episoder, f. Ex. Fostbrödresaga, Styrbiörns Thattr, Eymunds Thattr o. s. v., der kun staae i en fiern Forbindelse med *Olufs* Levnet, og desuden tilföiet mange Smaatræk og adskillige Begivenheder, der hos *Snorro* ere forbigaaede. Men hermed er endnu ikke det genetiske Forhold bestemt mellem Flatöbogen og Heimskringla; thi paa den ene Side kan man ved ethvert Tillæg i Flatöbogen tænke sig en god Grund til at *Snorro*, om han end havde kiendt Beretningen, var gaaet den forbi, enten fordi den var for omstændelig, eller ikke paalidelig, eller indeholdt noget, der streed mod den Anstændighed der stedse iagttages i hans Værk. Paa den anden Side kan man tænke sig, at *Snorros* simplere Foredrag er bleven udsmykket med allehaande senere Tilsætninger. Ikkun tvende Steder kunde man synes at finde Spor til at Flatöbogens Fremstilling er senere end *Snorros*. Det ene, at *Sighvats* Vers om hans Tog til Sverrig i Selskab med *Biörn Staller* ere af *Snorro* anförte, efter at have meldet *Biörns* lykkelige Ankomst til den svenske Konge (Kap. 70); i Flatöbogen derimod indvæves de mere passende i Reisen selv, hvilket seer ud som en Rettelse. Det andet, at det Stykke af Orkneyingasaga, som *Snorro* har optaget i *Oluf* den Helliges Levnet, vel ogsaa findes i Flatöbogen, men med Undtagelse af Begyndelsen, Kap. 99 – 202, der angaaer Öernes ældre Historie. Dog ere disse tvende Omstændigheder ikke afgiörende; thi man kan gierne antage, at *Snorro* ikke vilde anföre *Sighvats* Vers om Reisen, för han havde anfört Anledningen til at denne deeltog deri, hvilket Flatöbogen forbigaaer; og da han vistnok kiendte Jarlasagaerne selv, kan han have fundet det passende at anföre noget af det hvad der for-

hen var skeet paa Örkenöerne, og som han ei havde havt Leilighed til för at omtale. Paa den anden Side bliver det rimeligt af hele Flatöbogens Beskaffenhed, at heller ikke i den Deel af samme, der angaaer *Oluf* den Hellige, *Snorros* Værk er bleven lagt til Grund. Det er upaatvivleligt, at Præsten *Jon Thordsen*, der mod Enden af det fiortende Aarhundrede forfærdigede den ofte nævnte Codex, har behandlet *Oluf* den Helliges Historie paa samme Maade som *Oluf Tryggvesens*, ved at forene samme med en Mængde större og mindre Fortællinger, der bleve indskudte, hvor der syntes at være Anledning; men disse Stykker, der undertiden have deres egne smaae Indledninger, adskille sig kiendeligen nok fra de mange Tillæg, der ere indvævede i Fortællingens egen Gang; og ligesom vi i *Oluf Tryggvesens* Historie adskilte de senere indskudte Episoder, fra *Oddurs* og *Gunlaugs* sammenhængende Fortælling, der var udförligere end *Snorros*, synes vi og foranledigede til samme Fremgangsmaade i *Oluf* den Helliges Historie. Den liden Omhu forhen nævnte Præst viiste i at forbinde Episoderne med den övrige Historie, godtgiör, at det i det mindste ikke er ham, der saaledes havde udmalet Skildringerne og forlænget Samtalerne. Desuden findes her ikke blot Tillæg til *Snorros* Beretninger, men ogsaa Afvigelser fra disse. *Olufs* tiende Regieringsaar (*Snorro* K. 129) er her bleven det ellevte *col.* 454, det trettende Regieringsaar K. 146 er her det tiende *col.* 447. Flatöbogen lader (*col.* 498) *Thormod Kolbruneskiald* i Slaget ved Stiklestad efter *Olufs* Fald begive sig til *Dag Hringsen*; *Snorro* modsiger dette udtrykkeligen Kap. 246.

At *Oluf* den Helliges Levnet i Flatöbogen er uafhængigt af *Snorro*, bestyrkes end videre ved det Forhold, hvori samme staaer til *Styrmers* Bearbeidelse af denne Konges Levnet. *Styrmer Snorros* Samtidige var Lavmand Aar 1210 og 1232 han döde 24 Aar efter *Snorro* (265) *). Han havde Tilnavnet den Lærde, og anföres som en af Landnamabogens Forfattere **). *Hördes* Saga tillægger ham en historisk Notits om den fredlöse *Hörd*, Sturlungasaga den Efterretning, at *Snorro* erholdt Jarlsnavn af Hertug *Skule* ***). I Flatöbogens Bearbeidelse af *Oluf* den Helliges Levnet citeres *Styrmers* Bog om denne Konge trende Gange ****); dette skulde nu vise, at dens Forfatter hav-

*) *Finni Johannæi hist. eccles. Isl. vol.* I *p.* 213, der taler og om hans Skrifter, kun ikke om hans Bearbeidelse af *Oluf* den Helliges Levnet.

**) Landnamabok p. 378.

***) Sturlunga, 7 Th. 23 Kap.

****) Col. 341 *Suhms* Afskrift S. 323. *Sva segir Styrmir hinn Frode, at Olafr konungr Haraldzsun hafe tekit riki af XI. konungum a Upplöndum fyrir Olafe Svia konunge, enn hann segir at thvi ætti Olafr Sænske Uppland, at Æirikr Hakonarsun hefdi thvi hæitit honum til lidveizlu ser, tha er hann barduzt med honum mote Olafi konongi Tryggvasyne.* Strax efter S. 324: *Tha er Olafr konongr hafde undir sik tagit that riki, er their fim konongar hafdu haft ádr, ok adrer VI their, er Styrmnr reiknar i sinne bok.* — Til yderligere Beviis anföres et Vers af *Sighvat*, hvori der nævnes elleve Konger. Det er samme Yttring af *Styrmer*, der igien citeres i *Eymunds* Saga *col.* 368.

de kiendt *Styrmer*, og var altsaa senere end *Snorro*; men længere henne i samme Codex, efter at *Sverres* Saga og *Hagen Hagensens* Saga vare afskrevne; findes et Tillæg til *Oluf* den Helliges Saga med fölgende Overskrift *): "disse Smaastykker, som her ere samlede, staae i selve Sagaen om den hellige Kong *Oluf Haraldsen*, den som Præsten *Styrmer* den Lærde har sammensat, endog de ei forhen ere udförligen omtalte i denne Bog. Ingen maa undres over, at meget ikke er bleven optegnet, som i denne Konges Dage har tildraget sig, saa meget som denne herlige Straale færdedes i de nordiske Lande o. s. v." Derpaa fölge adskillige, for det meste ikke ret troværdige Anecdoter om Kong *Oluf*, men hvilke dog ere i den selv samme Smag, som meget af det der læstes i den foregaaende Bearbeidelse af denne Konges Levnet. Dersom Forfatteren af dette havde læst *Styrmers* Skrift, er det uforklarligt, hvorfor han ikke, havde optaget disse Smaatræk; fölgeligen kunne Citationerne af *Styrmers* Skrift i *Olufs* Levnet i Flatöbogen ikke komme fra Levnetsbeskrivelsens Forfatter, men maae være indskudte af Haandskriftets Samler. Men har den Mand, der sam-

*) *Col.* 750. *Suhms* Afskrift S. 2524. *Thessir smá artikuli, sem her eru samanlesnir, standa í sialfri lifs saugu hins heilaga Olafs konongs Haraldssonar theirri somu, er Styrmir prestr hinn Frodi hefi samannsett, thott their se eigi sva fulliga skrifadir her fyrr í bokenni. Má that engi madr undraz, thott mart liggi nidri uskrifat, that er til hefr borit um hans daga, sva hem thessi hinn göfuligi geisli kom vida fram a nordrlöndum*, o. s. v.

lede allehaande Efterretninger om *Oluf*, slet ikke kiendt den höit agtede *Styrmers* Skrift, saa har han rimeligviis levet för ham, fölgelig og været ældre end hans Samtidige, *Snorro Sturlesen*. Forholder dette sig saaledes, fölger atter deraf, at, efterdi *Oluf* den Helliges Levnet, som det læses i Heimskringla, findes næsten ordret i Flatöbogens vidtlöftigere Bearbeidelse, har *Snorros* Arbeide hermed ikke bestaaet i at nedskrive, men i at udstryge, eller i at indcirkle det, som hans Skrivere skulde indföre i hans Samling.

Endnu gives en Klasse af Haandskrifter, der indeholder Texten af *Oluf* den Helliges Saga hos *Snorro*, med langt færre Tillæg end dens Bearbeidelse i Flatöbogen. Nogle have optaget *Oluf Geirstadaalfs Thattr* *), de fleste andre Fortællingen om *Raud*, men alle behandle den hellige *Olufs* Historie som et særeget Heelt, hvortil er föiet som Indledning et Udtog af den norske Historie, fra *Harald Haardfager*, for det meste ordret overeensstemmende med *Snorro*, med nogle ubetydelige Afvigelser og smaae Tillæg **). Efter *Olufs* Fald fölger en

*) *Codd. membr. Arna* No. 61. 68, i Fol.

**) *Codd. Arna* 77 *A*. 75 *in fol. Ms. Suhm.* 536 *p.* 252 fölg. p. 533 fölg. En ganske særegen Bearbeidelse af *Olufs* Saga vilde den være der citeres i de fleste Haandskrifter af *Sturlunga* (see I B. S. 202), og skulde have indeholdt en Fortælling om *Gissur Hvide*, og hvorledes han med *Hialte Skeggesen* forkyndte Kristendommen i Island; men da disse Tildragelser höre til *Oluf Tryggvesens* Regiering, maa Læsemaaden *hins helga* være en Afskriverfeil, der og i den trykte Udgave er bleven rettet.

snart kortere, snart længere Opregning af *Olufs* Jertegn under de fölgende Konger, hvilket altsaa svarer til en Behandling af *Olufs* Historie, hvortil *Snorro* selv synes at sigte *). Et af disse Haandskrifter (*Arnæ* 68 i Fol.), der hörer til de udförligste, men som kun i Fragment er tilbage, har i Indledningen optaget en Deel af *Snorros* Fortale, men föier til: "De Ord som staae i en Vise blive uforandrede, saalænge Visen erindres, men naar en Saga mundtligen forplantes, er der Fare for, at noget bliver forandret eller glemt, og Sagaen derved upaalidelig. Det var mere end 200 Aar efter Islands Bebyggelse, at Folk her til Lands begyndte at skrive Sagaer, og i dette lange Tidarum vilde meget være forglemt, hvis man ei havde qvædet baade gamle og unge Sange." Da den historiske Indledning til alle disse Haandskrifter saa nöie stemmer med *Snorro*, er det rimeligst at ansee alle disse Haandskrifter for senere end Heimskringla.

Magnus den Godes Saga.

Knytlingasagas Forfatter citerer Kap. 22 baade en Saga om *Magnus* den Gode og en om *Harald Sigurdsen*. Man kunde ellers have tvivlet, om Fortællingen angaaende *Magni* korte

*) Kap. 260.

Regiering havde udgiort noget særskilt Heelt, og ikke snarere havde været enten et Tillæg til *Oluf* den Helliges Saga, eller en Begyndelse til *Harald Haardraades*. Den findes ikke for sig i noget Haandskrift. Hos *Snorro* indbefatter den anförte Overskrift ikkun *Magni* Eeneregiering; hvor *Harald Haardraade* fremtræder, begynder Sagaen, der bærer hans Navn, og den gaaer tilbage i Fortællingen, ved at berette om *Haralds* tidligere Bedrifter i Udlandet. Hovedbegivenhederne i denne Konges Regiering, nemlig *Magni* Ankomst til Norge, *Kalf Arnesens* Flugt, hvad der skaffede Kongen Tilnavnet den Gode, hvorledes han tog Danmark i Besiddelse efter *Haarde-Knuds* Död, Slaget med Venderne paa Lyrskovs Hede og Krigen med *Svend Ulfsen*, ere alle hiemlede ved Samtidiges Skialdesange, hvoraf der især om denne Konge gives mange, nemlig af *Arnor Jarlaskiald* *), *Sighvat* **), *Thiodolf* ***), *Odd Kikina-Skiald* ****) og *Biarne Guldbraa-Skiald* *****). Tvende Islændere ledsagede *Magnus* paa Toget mod Venderne ******), hvis

*) *Magnus-Drape* Kap. 1, 2, 19, 20, 25, 29, 30, 34, 35; flere Vers af Digtet i Flatöbogen og Hrockinskinna.

**) Kap. 1, 9, 10, 11, Fritalenhedsvisen Kap, 17; af den nogle flere Vers i Flatöbogen *col.* 763.

***) *Magnus-Floke* K. 1, 6, 20, 31, 32, 33, 34; jevnför Flatöbogen *col.* 770.

****) Kap. 36.

*****) Kap. 6, 23.

******) Kap. 29. *Thorkild Geirason* fra Lynge og *Atle*, *Bard Svartes* Fader fra Selaadalen. Den sidste nævnes just i *Rafn Svendbiörnsens Saga*. Sagabibliothek I D. S. 237.

Efterkommere især vare anseete som gode Læger. En tredie Islænder i Kongens Fölge ved Navn *Odd Gellitson* nævner Flatöbogen som den, der havde fortalt en Deel om dette Slag til sine Landsmænd *). Trende skriftlige Kilder blive citerte hver sit Sted, en nu tabt Saga om *Knud* den Gamle **), Bremerbogen eller *Adam* af Bremens Historie ***), og en Saga om Örkenöernes Jarler ****).

Vi behöve altsaa ei, da desuden Fortællingen selv bærer Troværdigheds Præg, at opholde os længere ved dens Paalidelighed; men ville blot tilföie, i hvad Forhold Sagaen om *Magnus* den Gode hos *Snorro* staaer til de övrige Efterretninger om denne Konges Eeneregiering, hvilke endnu ere tilbage.

Fagurskinna er ogsaa i *Magni* Historie meget kortere end *Snorro*, har kun et Par ubetydelige Tillæg, og et vidtlöftigere Udtog af Kong *Edvards* Svar til *Magnus* (hos *Sn.* K. 39), samt dennes Giensvar. I Flatöbogen findes *Magnus* den Godes Saga *col.* 755 f. strax efter nogle Smaafortællinger om *Oluf* den Hellige af Præsten *Styrmer*, men adskilte fra den egentlige Saga om denne Konge ved Sagaerne om *Sverre* og *Hagen Hagensen*. Den er tilligemed *Harald Haardraades* Levnet, der gaaer til *col.* 847, skrevet med en anden og maaskee nyere Haand end den övrige Deel af Haandskriftet, men

*) Flatöbogen *col.* 768. *Suhms* Afskrift S. 2629.

**) *Snorro Magn.* Gode S. Kap. 23.

***) Sammesteds 29.

****) Sammesteds 37.

aldeles i den Stiil og Smag som *Oluf* den Helliges Levnet i samme Codex. Dens Forfatter kan efter al Sandsynlighed ikke have benyttet *Snorro*. Ikke allene fortæller han heelt igiennem langt vidtlöftigere med mange Tilsætninger, men forbigaaer adskilligt, f. Ex. Kap. 8, 13, 30–33; udelader enkelte af de Vers, *Snorro* havde indfört, tilföier andre især i *Sighvats* saakaldte Eenfoldighedsvise, og imodsiger *Snorro*, ved at lade *Magnus* besöge *Haardeknud* i Jylland, og denne under det festlige Maaltid döe af den Gift, *Alfifa* havde tilberedet for *Magnus*.

I tvende maaskee endog treende Membraner findes særskilte Bearbeidelser af de norske Kongers Historie, der begynde med *Magnus* den Gode. Den Codex, *Torfæus* har kaldet Morkinskinna *), stemmer nöie med Flatöbogen i hvad den har om *Magni* Regiering; men 6 Blade ere just paa dette Sted udrevne af Haandskriftet.

Det Haandskrift *Torfæus* kalder Hrockinskinna har jeg ike fundet, men vel et samme nærbeslægtet, der uden Tvivl blot ved et Par Varianter afviger derfra **). Det er i sig selv mærkeligt, da det er en gammel Membran, efter *Arne Magnusens* foran satte Vidnesbyrd skrevet i det fiortende Aarhundrede, og det efter et endnu ældre, da der nogle Steder

*) I den Arnæmagnæanske Samling N. 315 i 4to, i *Suhms* N. 93 i Fol; baade *Arne Magnæus* og *Suhm* have bemærket, at det er *Torfæi Morkinskinna*.

**) I den Arnæmagnæanske Samling 66 i Folio, i *Suhms* 69 i Fol.

ere smaae Lacuner, hvor Afskriveren ei har kunnet læse sin Original. Nogle Blade i Begyndelsen ere borte, uden Tvivl kun lidt mere end det, som findes i Morkinskinna; et Blad er ved en Forseelse heftet i Enden af Membranen, der hörer til Begyndelsen, og indeholder et her allene forekommende Stykke af en Fortælling om *Kalf Arnesens* Opförsel mod nogle Islændere, der havde yttret deres Harme over *Oluf* den Helliges Drabsmænd. For det Övrige stemmer denne Codex her næsten ordret med Flatöbogen, undtagen, at den fortæller noget i en anden Orden, og omtaler de förste Træfninger, *Magnus* holdt med *Svend*, hvilke Flatöbogen forbigaaer, overeensstemmende med *Snorro* Kap. 31–35, dog saaledes, at et Par Vers ere föiede til. Det bliver derfor uvist, om Forfatteren af dette Haandskrift har villet forene Flatöbogens og *Snorros* Efterretninger, eller han har benyttet *Snorros* Kilde. *Snorro* kan derimod gierne have kiendt alle disse Haandskrifter, thi hans Fremstilling af *Magni* Historie viser sig som et med Skiönsomhed forfattet, og med nogle Tillæg foröget Udtog af deres Beretninger. Af de Fortællinger han forbigaaer, ere blot tvende, den om *Karl Vesæl* i Flatöbogen *), og den om Islænderne hos *Kalf Arnesen* i ovenanförte Haandskrift, sandsynlige; de övrige ere Fabler; og hine tvende kan *Snorro* have udeladt, enten fordi han ikke fandt dem vigtige nok til at fortælle, eller ansaae deres Hiemmel mindre sikker.

*) Sagabibliotkek 3 D. S. 308-16.

Harald Haardraades Saga.

Denne Saga begynder med *Haralds* Deeltagelse i Slaget ved Stiklestad, og opregner dernæst hans Bedrifter i Udlandet, indtil han omsider vendte tilbage til Norden at giöre Fordring paa Norges Rige. Ved denne Tidspunkt var den foregaaende Saga bleven afbrudt. I de förste 17 Kapitler af denne gaaer altsaa Fortællingen tilbage, men giör derved tillige *Haralds* Levnet til et fuldstændigt Heelt. Ikkun et Par Smaatræk af hans Barndom vare alt i *Oluf* den Helliges Levnet blevne fortalte *).

Hvad den femtenaarige Yngling havde siunget om sig selv, da han efter Slaget ved Stiklestad maatte i Flugten söge sin Sikkerhed, at han nok engang skulde vorde berömt i Verden, gik fuldeligen i Opfyldelse. I Garderige blev han vel modtaget af Kong *Jarisleif*, hos hvem han var Landværnsmand i nogle Aar, derpaa gik han til Constantinopel; hvor han blev Væringernes Överste. I den græske Keisers Tieneste feidede han i mange Aar paa Middelhavets Kyster, deels i Samfund med den bekiendte Hærförer *Georg Maniaces*, deels allene. Han indtog 80 Stæder i Afrika, fire i Sicilien, og alle Stæder i det hellige Land bleve givne i hans Vold. Han beilede til Keiserinde *Zoes* Broder-Datter, den skiönne *Maria*, men Keiserinden gav ham Afslag, og lod ham, da han vilde forlade

*) Kapitel 75.

Keiserstaden, kaste i Fængsel. Derfra befriedes han en Nat ved en fornem Kone, for hvem hellig *Oluf* aabenbaredes. *Harald* lod strax sine Væringer væbne sig, de overfaldt Keiser *Constantinus Monomachus*, og stak hans Öine ud, bortförte Prindsesse *Maria*, seilede over Jernlænken der spærrede Havnen, og efter at have sat Prindsessen igien i Land, vendte han tilbage til Kong *Jarisleif*, hos hvem allerede hans store Rigdomme vare bragte i Sikkerhed.

For disse Bedrifter haves Hiemmel i samtidige Skialdes Sange. *Thiodolf* qvad et Digt til *Haralds* Ære kaldet Sextefio, deri synger han om Slaget ved Stiklestad (Kap. 1), om Opholdet hos *Jarisleif* (2), de 80 i Afrika indtagne Stæder (5), atten Trefninger *Harald* havde holdet i Udlandet, (11); og at han udstak den græske Keisers Öine (14). Sidst nævnte Bedrift omtaler og *Thorarin Skeggesen* i sit Drape (sammesteds); *Bolværk Skiald* nævner i sit Haralds Drape Opholdet hos *Jarisleif* og Reisen til Myklegaard (K. 2); *Illuga Bryndæla Skiald Haralds* Seir i de sydlige Lande under Keiser *Mikaels* Regiering (5); og *Stuf Skiald*, der selv havde hört Kongen fortælle om sin Reise *), priser *Harald*: fordi han fik en Deel af det hellige Land under sin Magt, og straffede Voldsmænd ved Jordans Bredder (12). Desuden vare flere Islændere Öienvidner til *Haralds* Færd blandt Grækerne. Flatöbogen beretter **), at,

*) Dette siges udtrykkelig i Hrockinskinna, *Suhms* Afsk. N. 69. i Fol. S. 173; jevnför Stufs Thattr i Athene 1814. 2 B. S. 96.

**) *Col.* 773. *Suhms* Afskrift S. 2659.

da *Harald* kom ud til Myklegaard, var Islænderen *Mar*, *Hunrauds* Sön, Fader til den *Halflide*, der i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede var i stor Anseelse paa Island, en af Væringernes Överster. *Snorro* fortæller (Kap. 9), at to Islændere sagdes at have været fængslede med *Harald* i Constantinopel. *Haldor* en Sön af *Snorro Gode*, altsaa Broder til den i den norske Historie saa bevandrede *Thordise*, og *Ulf*, en Sön af *Ospak*, Sönnesön af *Osvif* den Vise. Det var især *Haldor Snorresen*, der fortalte sine Landsmænd Kong *Haralds* Bedrifter. At denne Fortælling ei har været kort, viser *Thorstein Frodes* Exempel *). Denne, en uformuende Islænder, kom til *Harald Haardraade*, og havde Tilhold i Kongsgaarden, fordi han kunde fortælle Sagaer; men mod Juletiden blev han sörgmodig, thi da forlangte Folk just at mores, og han havde allerede fortalt næsten alt, hvad han vidste. Kongen mærkede hans Forlegenhed, og *Thorstein* tilstod, at han endnu kun havde Fortællingen om Kongens Reiser tilbage; men *Harald* beroligede ham ved Forsikkringen om, at det nok skulde mages saa at hans Historie kunde vare Fasten ud. *Thorstein* begyndte nu at fortælle förste Juledag, og da han havde talt en Stund, sagde Kongen, det var nok for den Gang. Saaledes gik det tretten Dage efter hinanden. Da Historien var forbi, sagde Kongen, at den var godt fortalt; og spurgde hvorfra han havde faaet alt dette at vide. *Thorstein* svarede, at han hav-

*) Sagabibliothek I D. S. 347-48. Fortællingen findes i Hrockinskinna eller Arnæ 66 i Fol., *Suhms* Afskrift N. 69. S. 468-472.

de for Skik hver Sommer at besöge Althinget; der havde han hört det af *Haldor Snorresen*. Saa er det intet Under, sagde Kongen, at du veed saa god Beskeed.

Flatöbogen, Morkinskinna og Hrockinskinna fortælle *Haralds* Bedrifter i Udlandet vidtlöftigere, end *Snorro*. Förstnævnte siger, at det staaer i Qvæderne, at *Harald* drog med en Hær langs med Vindland, Saxland, Frakland, Lombardiet Rom og Pul (Apulien) til Miklegaard; og anförer til Beviis at han giæstede Frakland, et Vers af *Illuge Bryndælaskiald* *). Hrockinskinna tilföier et Par Linier af *Thiodolf* om hans Ophold i Lombardiet **); begge Haandskrifter citere en digterisk Skildring af *Bolværk*; om hvorlunde *Haralds* Skibe vare prydede ved Opseilingen til Constantinopel. Flatöbogen bemærker, at *Harald* lod sig blandt Væringerne kalde *Nordbrigt* ***). Hrockinskinna forklarer Aarsagen tydeligere, at det var fordi der gaves en Lov imod at optage blandt Væringerne fremmede Kongesönner ****). Krigsbedrifterne fortælle disse Haandskrifter med flere Ord end *Snorro*, men med faa Tillæg, deriblandt, at naar *Harald* og Grækerhövdingen *Gyrge* droge paa Vikingstog, skulde de betale Myklegaardskongen 100 Mark af hvert Skib, men beholdt selv det övrige Bytte *****). Om Op-

*) *Col.* 773 *Suhms* Afsk. S. 2658.

**) *Suhms* Afskrift. S. 133.

***) *Col.* 773. S. 2659.

****) S. 134. *Suhms* Afskrift.

*****) Hrockinskinna S. 153. Flatöbogen *col.* 775. S. 2671.

holdet i Constantinopel meddele de adskillige fabelagtige Anekdoter: nemlig om et grovt Svar, *Harald* gav Keiserinde *Zoe*, da hun bad ham om en Lok af hans Haar, og om en Kone han reddede fra en ond Aands Vold *). Hrockinskinna tilföier, at Krigshövdingen *Gyrge* en Gang röbede for Keiseren, at *Harald* var hos Prindsesse *Maria*, men denne fik Nys derom, og lod ham undslippe giennem en Falddör; en anden Gang hedte det, at *Harald* ei var vaagen paa sin Vagt, men han erfoer man vilde overrumple ham, og dræbte de Udsendte **). Baade Morkinskinna og Flatöbogen lade *Harald* ikke blot kastes i et Fængsel, men i et Ormetaarn, hvor *Haldor Snorresen* hialp ham at dræbe en Slange. Keiseren, hvis Öine bleve udstukne, kalder Flatöbogen *Michael* ***). *Snorro* synes at tage Hensyn til Nogle, der droge den Efterretning i Tvivl, og anmærker at denne Bedrift omtales i alle Qvæderne om *Harald*; og at, havde det været en Greve eller Hertug, hvem dette var vederfaret, havde de ikke henfört det til Keiseren selv ****). Til alle disse Vidnesbyrd om *Haralds* Bedrifter i Grækenland kommer endnu *Saxos* Beretning: at *Harald* var for et Mords Skyld bleven dömt til i Byzants at kastes for en Drage. Ved Hielp af en tro Træl var det lykket ham at dræ-

*) Hrockinskinna S. 143-147. Flatöbogen *col.* 773, S. 2659-2662 *Suhms* Afskrift.

**) S. 175-176.

***) *Col.* 779. S. 2692.

****) Kap. 14.

be Dragen, og til Belönning for sin Tapperhed at blive frigiven af Keiseren. Kniven, hvormed Slangen var bleven stukket, var kommen i Kong *Valdemar den Förstes* Eie, der fremviiste den som en Sieldenhed. Om end denne Beretning i adskilligt afviger fra Islændernes, kan dog ikke Kong *Valdemar* have giemt paa en saadan Kniv, med mindre det i Midten af det tolvte Aarhundrede, knap hundrede Aar efter *Haralds* Död havde været et almindeligt Sagn, at han havde bestaaet en saadan Kamp.

Men uagtet alle disse Grunde for Paalideligheden af Efterretningerne om *Haralds* Heltefærd i Udlandet; bære disse dog kun alt for mange Præg af at være forsætligen udsmykkede. Vel er det rigtigt, at *Haralds* Ophold i Constantinopel indtraf paa den Tid, den vellystige *Zoe* gav Riget Keisere, og den krigerske *Jaroslav* var Russernes Behersker; de bysantinske Historieskrivere omtale ogsaa Seiervindinger, der 1035 bleve erholdte over Saracenske Sörövere **), og lykkelige Feldttoge, Grækerne giorde i Sicilien under *Georg Maniaces* i Aarene 1038 - 1040). Men uagtet der ikke fortælles saa lidet om disse Feldttoge, melde Byzantinerne Intet om Væringernes, men Meget om de fra dem heel forskiellige Normanners Deeltagelse deri. Væringerne begynde just i denne Periode at blive omtalte, som et Korps af tappre Nordboer i Keiserens Tieneste,

*) *Le Beau histoire du Bas-empire*, *Tom.* 16 p. 437.

**) *Ibid.* p. 447-451.

men de vare neppe talrige nok *), til allene at foretage Krydstoge mod Saracenerne, og erobre 80 Borge i Africa; heller, ikke er det rimeligt, at man i Constantinopel havde tilstaaet Væringernes Överste at anföre nogen betydelig Deel af den græske Hær. Blandt Normannernes Skarer vare *Tancreds* Sönner de berömteste Hövdinge; disse tilligemed alle deres Landsmænd forlode Grækerne efter et Par Feldttoge (Aar 1040); og bleve siden deres arrigste Fiender.

For at indtage de sicilianske Stæder, skal *Harald* have betient sig af adskillige Krigspuds, men som alle ogsaa af andre Feldtherrer skulle være blevne udövede. Nogle af disse vare af den Beskaffenhed, at de lettere kunde opfindes, og vist nok oftere ere blevne anvendte, som at han ved en underjordisk Gang aabnede sig Vei midt ind i Byen, ligesom *Camillus* fordum i Veii **). Andre Paafund vare derimod sieldnere: at han nemlig opbrændte en Bye ved at lade mange Smaafugle fange, der havde Rede i Byen, og binde brændbare Sager paa deres Rygge; og at han indtog en anden Stad, ved at udgive sig for Död, og lade sig bringe derind som Liig, ledsaget af en stor Sörgeskare ***). Imidlertid forteller *Nestor* Paafun-

*) Ifölge *Oluf* den Helliges *Saga* i Flatöbogen col. 507 udgiorde Væringerne kun 500 Mand.

**) *Snorro* H. H. S. Kap. 7, Livius 5, 20. Hvad derimod *Saxo* fortæller om de Grave, som Kong *Frode* lod giöre, 2 B. S. 20, er et Krigspuds af en ganske anden Art.

***) *Snorro* H. H. S. Kap. 5.

det med Fuglene om Fyrstinde *Olga*, der paa denne Maade skal have opbrændt Dreviernes Hovedstad Aar 946 *); *Saxo* beretter det samme om tvende gamle danske Konger *Hadding* og *Fridlev* **); det andet henförer han til Kong *Frode den Förste*), og de Frankiske Skribenter til *Vikingen Hasting* ***). Nu er det vel mueligt at tvende Hærförere kunne have betient sig af den samme List; men især er Paafundet med at giöre Fugle til Mordbrændere saa æventyrligt, og dets Udförelse saa misligt, at det neppe er rimeligt, at det er lykket nogensinde, end sige fire Gange. Heller ikke kan man antage, at *Saxo* kan have villet paadigte gamle danske Konger en Krigslist, som en saa nær hans Tid levende Fyrste havde udtænkt, end mindre, at han havde fundet saa megen Behag i denne Usandhed, at han havde gientaget den. Derimod er det sædvanligt, at Sagnet tillægger forskiellige Personer den samme Bedrift. Hvad den anden Krigslist med den forstilte Begravelse angaaer, kan man dog ikke mene, at en Dudo af St. Qvintin, der endnu levede nærmere ved *Haralds* Tid end *Saxo*, skulde have forvexlet *Harald* og *Hasting* med hinanden. De anförte Træk ere ikke de eneste, som synes at være blevne anvendte til Udsmykning af *Haralds* Bedrifter. Hrockinskinna lader

*) *Schlözers* Nestor 5 Thl. S. 46.

**) *Saxo* I B. S. 12. 4 B. S. 67.

***) *Saxo* 2 B. S. 21. Dudo af St. Qvintin *De moribus Normannorum* hos *Duchesne* S. 62. f. *Guillelmus Gemmeticensis lib.* 2. *cap.* 2. *Robert Vaces* Riimkrönike i *Bröndsteds* Bidrag til den danske Historie, I H. S. 69.

ham i en Sammenkomst med Prindsesse *Maria*, nær ved at overrumples, undslippe giennem en Falddör. Det selv samme skal ifölge *Gretters* Saga være hændet Islænderen *Dromund* i Constantinopel just til samme Tid; men en Deel af, hvad der fortælles om disse *Dromunds* Kierlighedshandeler, er öiensynligen laant af Romanen om Prinds *Tristram* *). At *Harald* skulde være bleven kastet ned i et Slangetaarn, ligesom fordum Kong *Gunnar* og Kong *Regnar Lodbrog*, maa *Snorro* selv have draget i Tvivl, siden han fortier det, men tilskriver derimod hans Befrielse en fornemme Matrone, for hvem *Hellig Oluf* aabenbarede sig. Om man end vilde oversee alt dette, frembyder Sammenligning med de byzantinske Historieskriveres Beretninger om Keiserhoffet endnu vanskeligere Knuder. Ikke blot, at den Prindsesse *Maria*, *Harald* elskede, kaldes Keiserinde *Zoes* Broderdatter **), thi dette kunde være en Feiltagelse af *Snorro*, da Flatöbogen giör hende til en Systerdatter af Keiseren, hvis Slægt vi ikke kiende saa nöie; eller at Keiser *Michael Kalaphates* kaldes af Islænderne *Katalactus*; thi da det ene af disse to hinanden lignende Tilnavne er et Ögenavn ***), det andet et Hædersnavn ****), kunde de være givne den samme af forskiellige Partier. Men at *Harald* i Spidsen for Væringerne bevirkede en Statsrevolution i Constantino-

*) Sagabibliothek, I D. S. 259-160.

**) *Constantin* den Ottende efterlod sig kun tvende Döttre *Zoe* og *Theodora*.

***) *Le Beau histoire du Bas Empire. Tom.* 16. *p.* 476.

****) καταλλάκτης.

pel og udstak Keiserens Öine, er aldeles stridende mod Byzantinernes Beretninger. Keiser *Constantinus Monomachus*, hvem efter *Snorros* Beretning denne Skiebne skulde have ramt, döde paa Sotteseng 10 Aar efter at *Harald* havde forladt Keiserstaden. Flatöbogen kalder Keiseren *Michaël* *); tvende af dette Navn fulgte paa hinanden, af hvilke *Michael Kalaphates Monomachs* Formand rigtig nok fik Öinene udstukne; men dette skeete paa *Zoes* Systers, *Theodoras* Befaling, efter at den afsatte Keiser var flygtet hen til et Kloster, og var en Fölge af et Folkeoprör, hvor Hovedstadens Almue havde overvældet Keiservagten **). Det er mueligt, at *Harald* har havt Deel i Opröret, men ingenlunde kan han deri have spilt nogen Hovedrulle.

Af alt dette fölger, at man i den hele Beretning om Opholdet i Grækenland sporer en Stræben efter, paa Sandhedens Bekostning at ophöie *Harald*. Denne Stræben kunde saameget dessnarere lykkes; da alt hvad man i Norden vidste derom, beroede paa *Haralds* egne og hans faa Ledsageres Beretninger. Ledsagerne vilde gierne ophöie deres Hövdings Tapperhed, og glemte sig heller ikke selv, thi det var netop de to Islændere, der bleve kastede ned i Ormetaarnet med Kongen, og der drabeligen hialp ham. *Harald* selv bröd sig mere om Roes end om Sandhed, og har vistnok haft sin Moro af at höre de troskyldige Skialde i lange Draper besynge sine græske Æventyr.

---

*) *Col.* 799. S. 2692 i *Suhms* Afskrift.

**) *Le Beau*, *Vol.* 17. S. 15-18.

Hvormeget af alt dette der er sandt, formaae vi nu, da selve Kilderne ere saa urene, ikke mere at bestemme. *Snorro* viser ogsaa her sin sædvanlige Besindighed, ved stedse at anföre *Haralds* egne Skialdes Sange, der kunne betragtes som adskillige af Nutidens officielle Bulletins; ham maa det ikke tilregnes, at Kongen selv satte en Ære i at giöre en Deel af sin Historie til Fabel. Med *Haralds* Gienkomst til Norden ophörer det Æventyrlige i hans Historie; men Maaden, hvorpaa han i Begyndelsen opförte sig mod sin Frende, Kong *Magnus*, fortælles med Afvigelser, hvilke saa meget lettere kunde finde Sted, da en Deel af disse Forholde beroede paa hemmelige Underhandlinger. Ifölge *Snorro* var *Harald* paa Reisen over Sverrig bleven bekiendt med *Svend Estrithsen*, der opholdt sig hos sin Morbroder, den svenske Kong *Oluf*; *Harald* og *Svend* havde udrustet en Flaade, hvormed de angrebe Danmark, og foranledigede Kong *Magnus* til at ville vinde *Harald* ved hemmeligen at tilbyde ham det halve Norge; denne havde derpaa, under Skin af at blive efterstræbt af *Svend* forladt hans Hær og begivet sig til Norge, hvor hans Frende *Magnus* modtog ham paa det Bedste, skiænkede ham det halve Rige, og erholdt igien *Haralds* halve Skat. Med denne Beretning stemmer Hrockinskinna overeens. Derimod fortælle Flatöbogen, Morkinskinna og Fagurskinna *), at, som i sig selv er rimeligst, *Harald* var

*) *Theodorik* Munk lader ogsaa *Harald* först möde *Magnus*, og derpaa, efter at han ei kunde enes med ham, tye til *Svend*. Cap. 25 Knytlingasaga derimod fölger, Cap. 22, mere *Snorro*, og lader en vis *Halkel* forlige *Harald* med *Magnus*.

ved det russiske Hof, hvor *Magnus* havde været opdraget, bleven formanet til at söge sin Frendes Venskab; han havde og först forespurgt sig hos *Magnus*, om denne vilde dele Riget med ham; men da denne havde andraget Sagen for Rigets förste Mænd, havde disse, især *Einar Tambeskielver*, fraraadet Delingen; derpaa havde *Harald* indgaaet Forbund med *Svend*, og herget paa Danmark, indtil *Magnus* hemmeligen begyndte nye Underhandlinger. For at give sit Brud med *Svend* et Skin af Ret, magede *Harald* det saa, at et Par Pile bleve afskudte mod hans Leie, imedens han selv havde lagt sig et andet Sted; næste Dag fortalte han sine Folk dette Beviis paa de Danskes Trolöshed. *Svend*, som erfarede dette, erklærede vel, at det hele var *Haralds* Opspind, men *Harald* forlod den danske Flaade, og seilede til Norge, hvor han imidlertid ikke först sögte *Magnus*, men vilde strax lade sig hylde af Bönderne; i Vigen lykkedes det ham ei, men i Guldbrandsdalen gav en ung Hövding ved Navn *Thorer Steig* Exemplet, og erholdt derfor prægtige Gaver til Belönning. *Magnus* samlede en Hær imod ham, men flere anseelige Mænd lagde sig imellem Frænderne, og forligte dem. — Det kunde synes at der ikke var tilstrækkelig Grund for *Harald*, som ifölge Underhandlinger med *Magnus* havde forladt *Svend*, at ville ligesom tiltvinge sig, hvad man godvilligen havde tilbudt. Men paa den anden Side havde maaskee ei *Magnuses* Löfte været ganske bestemt, og det laae i *Haralds* heftige og mistænkelige Charakteer, helst at ville tiltvinge sig, hvad han attraaede. Ogsaa den sidste Deel af Flatöbogens Beretning om disse *Haralds* Forhold til *Magnus*, synes derfor at være rimeligere end

Snorros; hvortil endnu kommer, at begge omtale de prægtige Gaver, *Steigathorer* erholdt af *Harald*; men der var ingen Grund til, at denne slet ikke gavmilde Konge skulde have giort disse Opofrelser, naar han allerede i Forveien havde af *Magnus* selv erholdt Kongenavn; hvis derimod *Steigathorer* havde været den förste, der paa eget Ansvar havde hyldet Kronprætendenten, havde han Fordring paa dennes Taknemmelighed. — I Anledning af *Steigathorers* Belönning beraaber *Snorro* sig paa *), at *Thorgils Snorrosen*, en forstandig Mand, havde seet det Altarklæde, der var bleven forfærdiget af en Kappe, *Harald* havde skienket *Steigathorer*, og den samme havde tillige berettet, at denne *Steigathorers* Sönnedatter havde fortalt ham, at hun havde seet en Masurbolle med Sölvhank, en anden af *Haralds* Gaver, i Faderens Værge. Man skulde heraf tro, at denne *Thorgils* maatte have været *Snorros* Samtidige, men dette gaaer dog neppe an efter Tidsregningen; thi om end *Steigathorer* var ung da han hyldede *Harald* Aar 1046; kan en Samtidig med hans Sönnedatter dog neppe have levet senere end i Midten af det tolvte Aarhundrede. Hertil kommer, at Flatöbogen, Fagurskinna og Morkinskinna just anföre næsten med samme Ord denne *Thorgils Snorresen*, som Hiemmel for deres hele om *Steigathorer* fra *Snorro* afvigende Beretning. Heraf fölger, at *Snorro* paa dette Sted ikke citerer nogen Kilde, hvoraf han selv havde öst, men blot afskriver ordret en ældre Forfatters Hiemmel.

---

*) Kap. 24 *Thorgils Snorrason vitr madr segir sva.*

Mellem de tvende Konger opstode letteligen Tvistigheder. *Snorro* anförer blot eet Exempel (Kap. 29), i det han bemærker, at flere saadanne Historier vare i Omlöb. Adskillige af disse findes i Flatöbogen *), Morkinskinna og Hrockinskinna; de tvende sidste have tillige opbevaret den hidhörende ret troværdige Fortælling om *Hreidar Tosse* **) Foruden den nysnævnte *Hreidar* nævnes endnu *Thorstein Sidehals* Sön og *Arnor Jarlaskald* blandt de Islændere, som i dette Tidsrum besögte det norske Kongehof. I alle disse Haandskrifter bemærkes tillige at *Harald* var haard mod Bönderne, og at han plagede Kong *Magnuses* Lænsmænd, hvor han kunde, hvorover *Einar Tambeskielver* endog klagede paa Thinge.

Den fælleds Regiering var snart til Ende. Ifölge *Snorro* (25–28) skulde man troe, at *Magnus* var död Aaret efter at *Harald* var bleven Medregent; men Flatöbogen og Morkinskinna bevidne, at Kongerne havde regieret to Vintre, förend de giorde Toget til Danmark, paa hvilket *Magnus* döde mod Efteraaret, hvilket stemmer med engelske Krönikeskriveres Udsagn ***). *Snorro* melder, at den döende *Magnus* sendte sin Halvbroder *Thorer* til Kong *Svend*, for hos ham at finde Be-

---

*) *Col.* 784-788 *Suhms* Afskrift. S. 2717.

**) Sagabibliothek 3 D.

***) See *Schiönning* om *Harald Haardraade* i Forsög til Forbedringer i den gamle danske og norske Historie af *Suhm* og *Schiönning* Kiöb. 1757 S. 294-297. Flatöbogen og Morkinskinna kunne heller ikke forenes med *Schiönnings* Mening, der vil at Toget til Danmark skulde have varet i 2 Aar.

skyttelse. I Haandskrifterne fortælles Omstændighederne ved *Thorers* Flugt, og hvorledes han blev efterstræbt af *Harald*. Der berettes og, at selv *Alfhilde*, *Magni* Moder, efter dennes Död flygtede til de Danske, hvis Gunst hun forhen, ved at bevirke nogle fangne Hövdingers Frihed, havde forsikkret sig *). Det synes, som *Snorro* forsætligen har forbigaaet disse og flere for *Haralds* Rygte ufordeelagtige Efterretninger.

Det Mærkeligste af *Haralds* Eneregiering kan henföres til trende Punkter: Krigen med *Svend Estrithsen*, Bestræbelserne for at holde Rigets mægtige Hövdinger i Ave, og Toget til Engelland. De tvende förste Gienstande sysselsatte Kongen i atten Aar, og efter at han 1064 havde sluttet Fred med Danmark, i det fölgende Aar fuldendt sin Seier over Oprörerne, begyndte han 1066 Toget til Engelland, hvor han endte sin krigerske Bane.

Haralds Krigstoge mod *Svend Estrithsen* ere blevne besiungne af flere islandske Skialde. *Snorro* anförer Vers navnligen af *Thiodolf* **), *Bolverk* ***), *Grane* ****), *Stuf* *****),

*) *Torfæus* drager Sandheden af denne Efterretning i Tvivl, men uden at fremsætte Grunde. Han anförer *vol.* 3 p. 285 blot Morkinskinna som dens Hiemmel, men den findes og i Flatöbogen S. 2763-64. *Suhms* Afskr. I Hrockinskinna er just paa dette Sted en Lacun.

**) *Harald Haardraades* Saga Kap. 31, 62, 65.

***) *Ibid.* 31

****) *Ibid.* 32.

*****) *Ibidem* 33-34.

Thorleik Fagre *), *Stein Herdisen* **), *Arnor Jarlaskiald****) og i Anledning af Fredslutningen *Hall Stride*****); de fleste af disse vare Öienvidner. Ifölge denne Hiemmel fortæller *Snorro* adskillige af denne Krigs Tildragelser ret udförligen, hvorledes nemlig *Harald* et Par Gange blev anfaldet af de Danske med Overmagt, og undslap ved List, og især hvorledes han seirede i Slaget ved Nissaa. Imidlertid ere dog Efterretningerne ikke saa fuldstændige, at man deraf kan danne sig et tydeligt Begreb om Krigens Gang. Man mærker snart, at det kun er det ene Parties Beretninger, som her læses, og selv deraf kun Brudstykker. *Harald* skal have villet erobre Danmark, oftest været seierrig paa sine Toge, og dog ikke i Stand til at erobre et Stykke af Landet. Han skal have anlagt Byen Opslo, tildeels for at forsvare Norge mod de Danskes Anfald, og der fortælles slet intet videre om disse. Den danske Flaade var ofte samlet, forfulgte *Haralds* flere Gange, det kom dog ikke til noget Slag under hele Krigen förend ved Nissaa: og den store Seir, *Harald* der erholdt, havde ingen Fölger *****). Freden

*) *Ibid. c.* 34-35.

**) C. 63. 64. 65.

***) *Ibid. c.* 65.

****) C. 73.

*****) *Schiönning* i Forsög til Forbedringer i den gamle danske og norske Historie S. 327 mener, at *Harald* er bleven nödt til at dele sin Magt ved at holde en Flaade i Söen mod den engelske Kong *Edvard*, der ei maatte finde det raadeligt, at en enkelt af de nordiske Konger blev for mægtig. Men dette er blot en Formodning, hentet fra nyere Tiders politiske Anskuelser. Fordi engelske Skriben-

blev sluttet saaledes at enhver beholdt sit. *Saxo* beskriver et Feldtslag ved Diursaa i Jylland, der faldt uheldigt ud for *Svend* *), hvorom *Snorro* intet beretter. De övrige Bearbeidelser af *Haralds* Historie omtale enkelte af Krigsbegivenhederne lidt vidtlöftigere. De mærkeligere Tillæg ere fölgende: Hrockinskinna bemærker, at *Harald* det förste Aar han som Konge feidede paa Danmark, efter at have brændt *Thorkel Geisas* Gaard, ikke var i Land hele Sommeren, men holdt ifölge et Vers af Skialden *Grane* et Söeslag ved Thiolarnes **). Flatöbogen föier til Fortællingen om de norske Fanger *Svend* giorde paa Læssö (*Snorro* Kap. 35), at mange opfordrede Kongen til at dræbe dem; for at giöre Giengield men at *Svend* end ikke vilde fordre Lösepenge af dem ***). Begge de anförte Haandskrifter fortælle ****), at Natten efter Slaget ved Nissaa havde *Harald* befalet sine Folk at holde sig rolige, men *Haralds* Sön *Magnus* gik med sin Fosterfader *Thorolf Mostrarskieg* i Land med to Skibe for at röve, de bleve over-

ter ved dette Tidsrum omtale en nordisk Flaade, der gav en oprörsk Jarl Bistand, fölger ingenlunde, at denne skulde være afsendt af *Harald*. Rimeligere have enkelte Vikinger for god Betaling ladet sig bevæge til at hielpe Jarlen. De selvraadige norske Lænsmænd havde ikke ladet sig paabyde et Tog mod Engelland, naar *Kongen* selv ikke var med; heller ikke er det rimeligt, at *Snorro* kunde have forbigaaet med Taushed flere Aars Krig med Engelland.

*) *Saxo Lib. XI. p.* 206.

**) *Suhms* Afskrift S 314.

***) *Col.* 796 *Suhms* Afskrift S. 2791.

****) Hrockinskinna S. 421. Flatöbogen *col.* 806 S. 2847.

mandede, deres Folk ihielslagne, og *Thorolf* maatte tage Kongesönnen paa sin Ryg og flygte med ham over afsides Veie til Norge. Denne Omstændighed tiener til at forklare, hvorfor *Harald* ikke strax forfulgte sin Seir; han var ikke mandstærk nok til at giöre Landgang. *Snorro* anförer blot at *Svend* kort efter Slaget samlede en stor Hær i Siælland (Kap. 67).

Blandt Norges Hövdinger vare först *Einar Tambeskielver*, siden *Hakon Iversen* de farligste for *Harald*. Uagtet *Einars* og hans Sön *Endrids* Navne ofte forekomme i Sagaerne, finder man dog intet Spor til nogen særskildt Fortælling om hans Levnet, maaskee fordi hans Bedrifter vare saa nöie forbundne med Kongehistorien, at de stedse optoges i denne. Men om Forholdene mellem *Einar* og Kongen fortælle Flatöbogen, Hrockinskinna og Morkinskinna adskillige Træk, der ei findes hos *Snorro* *), og fremstille samtlige *Griotgards* en af Kongens Frænders Drab som den nærmeste Anledning til at *Harald* lod *Einar* myrde. Fra denne Synspunkt lod *Einars* Mord sig snarest forsvare ifölge Tidsbegrebene, da der var aabenbar Feide mellem *Einar* og Kongen, saalænge hiin ei havde betalt sine Böder for det begangne Drab. *Snorro* har altsaa imod Sædvane her fulgt en saadan Fremstilling af *Haralds* Handlinger, der var mindre fordeelagtig for denne Konge. Dog vare der og nogle Omstændigheder ved Anledningen til *Griotgards* Fiendskab mod *Einar*, som muligen kunde forekomme *Snorro* upassende at fortælle **).

---

*) See *Torfæus hist. Norv.* T. 3 p. 295.

**) Om *Einars* Död, see *Snorro Harald* H. Saga Kap. 45.

Udförligere er *Snorro* i at berette *Haralds* Forhold til *Hakon Ivarsen*. Denne Mand, der nedstammede fra Thröndejarlerne, var ved sin Herkomst kaldet til at hevne *Einars* Död. Kongen fik ham forsonet ved at love ham Prindsesse *Ragnhild* til Ægte; men denne, maaskee efter Aftale med *Harald*, nægtede at ville ægte en Mand, der ei havde noget Hædersnavn; Kongen sagde, der kunde ikkun være een Jarl i Riget, og *Orm* havde denne Værdighed. *Hakon* drog, derover misfornöiet, til Danmark, hvor han fik Forleeninger. En Tid efter raadte Kong *Svend* ham selv til at forlade Landet; og da *Orm Jarl* imidlertid var död, fik *Hakon* Jarlsnavn samt *Ragnhild* til Ægte. I Slaget ved Nissaa streed han mandeligen for *Harald*, men da Kong *Svend* efter Slaget betroede sig til ham, skaffede han ham hemmeligen i Sikkerhed. Dette rygtedes siden, og *Harald* hvis Misundelse mod *Hakon* var vakt ved den store Berömmelse han havde erhvervet sig i Slaget, blev herover saa forbittret, at han sögte at dræbe ham. *Hakon* undkom, blev Jarl i Gothland hos den svenske Kong *Steinkel*, og havde desuden et stort Anhang blandt Oplændingere. *Harald* giorde et Tog mod ham op ad Vænersöen, overvandt ham i et Slag, og straffede siden de Oplændinger haardt, der havde været paa *Hakons* Side. Saaledes knytter *Hakons* Historie sig baade til *Einars* Död og til Oplændingernes Oprör. Hrockinskinna fölger *Snorres* Fremstilling, men Flatöbogen og Morkinskinna lade *Einars* Drab være aldeles uden Fölger, og Oplændingernes Oprör foranlediges af at de mistede nogle Forrettigheder *Oluf den Hellige* havde tilstaaet dem. Ifölge disse Haandskrifter kom *Hakon Iversen* förft til Kong *Harald* ved Nissaa-Sla-

get, erholdt til Belönning for sin der udviiste Tapperhed *Ragnhild* med Löfte om Jarlsnavn; men da Löftet ei blev opfyldt, drog han til Kong *Svend*, hos hvem han forblev, indtil han efter at have fældet Kongens Frænde maatte forlade Dannerhoffet, men blev dog dansk Jarl i Halland, og som saadan hialp Kong *Steinkel* imod *Harald*. Denne Fremstilling af Begivenhederne er i sig selv mindre rimelig. Man begriber ikke, hvorledes alt kunde gaae saa roligt af, efter den vennesælle *Einars* Drab; heller ikke hvorfor Oplændingerne först mod Enden af *Haralds* Regiering bleve urolige. *Hakon* kan ei, som hine Haandskrifter ville, have kort för Nissaaslaget været paa Vikingstog med *Fin Arnesen*; dertil var denne for gammel og svag; disse Sötoge höre til en tidligere Periode. Heller ikke er det rimeligt, at alle de anförte Begivenheder i *Hakons* Liv kunne have tildraget sig i det korte Tidsrum, der forlöb fra Nissaa-Slaget til *Haralds* Feide med *Hakon*. Endeligen indseer man ingen Grund, hvorfor enten *Harald* skulde feide med den svenske Konge, eller hvorfor *Svend* skulde efter at have sluttet Fred med *Harald* sende sin Jarl imod ham.

Vi have endnu Adgang til de Kilder, hvoraf *Snorro* rimeligviis har hentet sine Efterretninger om *Hakon Ivarsen*. Der findes en særskilt Saga om denne Mand i et Membran i den Arnamagnæanske Samling *), men som i Slutningen er defekt; det ender med hvad *Snorro* har Kap. 71. Denne Sagas Fortælling er overeensstemmende med *Snorres*, men en Deel

*) *N.* 570 *i 4to lit. A. B. C.*

vidtlöftigere; vi ere altsaa beföiede at ansee det, *Snorro* har om *Ivar*, for at være et Udtog af denne, hvilket ogsaa bestyrkes ved Maaden, hvorpaa *Snorro* förste Gang omtaler *Hakon* Kap. 40, hvor han giör ligesom et Slags Indledning til hans Historie, hvilket pleier at være Tilfældet, hvor han optager en særskilt Saga i sit Værk. Hvad *Snorro* har föiet til *Ivars* Saga, er ikkun nogle Vers af *Thiodolf*. Dette Forhold, som i *Hakon Iversens* Historie finder Sted imellem Heimskringla, Flatöbogen og Morkinskinna, tiener til at bestyrke; at de tvende sidste Haandskrifter ere uafhængige af den Förste, og indeholde tildeels Kilderne til dette; thi vi kunne vel indsee, kvorfor *Snorro*, som havde den paalideligere Kilde, forlod hines Efterretninger, men ei hvorfor disse ikke her skulde have benyttet *Snorro*, hvis de havde lagt dennes Værk til Grund for deres Arbeide.

Det sidste Optrin i *Haralds* Liv var det uheldige Tog til Engelland. Begivenheden var i sig selv alt for mærkelig og havde alt for mange Vidner, til at den ikke skulde være bleven omstændeligen fortalt, og nöiagtigen erindret. Alle Haandskrifterne stemme i det Væsentlige overeens. Flatöbogen har et Par Vers mere end *Snorro* og nogle smaae Tillæg, dette gielder og om Hrockinskinna, og Fagurskinna. De norske Beretninger om Slaget stemme godt overeens med de engelske Fortælleres *), ikkun at hine forbigaae tvende Punkter: *Haralds* Grusomheder og de haarde Vilkaar, paa hvilke *Haralds*

*) Sammenligningen er bleven anstillet af *Schiönning* i Forbedringerne til den gamle danske og norske Historie S. 350 f.

Sön *Oluf* maatte tilkiöbe sig fri Afreise, begge Dele ere maaskee overdrevne af de engelske Forfattere. Underligt er det, at de norske Beretninger aldeles tie om en Nordmands Tapperhed i at forsvare en Bro, som i höi Grad vakte Engellændernes Beundring. Ogsaa det, *Snorro* i Anledning af Toget anförer om *Harald Godvinsen* og Hertug *Vilhelm*, lader sig godt forene med fremmede Skribenteres Vidnesbyrd; nogle Unöiagtigheder ere blot indlöbne i Slægtregistret *) og en urigtig Beretning om *Vilhelms* Grusomhed mod sin Gemalinde er bleven optaget **). Foruden disse Efterretninger om Kong *Harald Sigurdsens* offentlige Liv vare endnu en Deel Fortællinger i Omlöb, der indeholdt enkelte Træk af *Haralds* Karakteer ***), *Snorro* sigter dertil Kap. 36, og anförer tillige at han forbigik dem, fordi han ikke vilde fortælle noget uden tilforladelig Hiemmel, og meente, det var bedre at man fandt, der var noget at lægge til hvad han havde skrevet, end at tage fra. Dog er denne Bemærkning neppe oprindeligen *Snorros* egen, da den findes næsten med de samme Ord i Flatöbogen ****). Den har venteligen staaet i de ældre Bearbeidelser af *Harald Sigurdsens* Historie; men i senere Afskrifter deraf, hvilke ere de, som ere komne til os, ere ad-

---

*) Kap. 77. I Noterne ere disse Feil blevne anmærkede.

**) Kap. 99.

***) F. Ex. Hvorledes *Harald* helbredte en ung Piges Sygdom, hans Möde med en forklædt Fisker (*Torfæus* 3 S. 337 f.) hans Opförsel mod *Ulf den Rige* (*ibid.*) og mod *Heming* (Sagabiblioth. 3 D. S. 356. f.)

****) Flatöbogen *col.* 726 S. 2792.

skillige af disse Anecdoter indskudte, hvoraf de fleste ere usandsynlige. Större Paalidelighed have Fortællingerne om enkelte Islænderes Skiæbne, der en Tid opholdte sig ved *Haralds* Hof, og af hans Luner prövede Godt og Ondt *). *Snorro* havde Grund nok til at forbigaae alt dette, der ikke stod i nogen Forbindelse med de vigtigere Begivenheder; han nævner kun de tvende mærkeligste Islændere ved *Haralds* Hof, *Haldor Snorresen* og *Ulf Stallar* Kapitel 57, 58. Til Slutning bemærke vi, at de tvende Kong *Olufs* Jertegn, der fortælles Kap. 58–59, ikke findes i Haandskrifterne af Heimskringla, men ere af *Peringskiolds* Udgave optagne i den kiöbenhavnske.

Oluf Kyrre.

Under denne fredegode Konges Regiering vare Tiderne saa lykkelige, at de kun fremböde Sagaskriverne lidet Stof. Hans sex og tyve Aars Regieringshistorie indeholder kun Fortællinger om Forandringer i Sæder og Skikke, Forbundet med Kong *Knud* i Danmark, og et par Jertegn af *Hellig Oluf;* hvortil endnu blev föiet en Anecdot om Kongens Möde med en klog

*) Thattr om *Audun Vestfyrdska*, om *Thorstein Frode* (See Sagabiblioth. 1 D.), om *Sneglu-Hall*, *Brand den Gavmilde*, *Stuf Skald*, *Odd Ofeigs* Sön, og om *Haldor Snorresen* (Sagabibliothek 3 D.)

Bonde, og nogle Vers til hans Ære af Skialden *Stuf*. Baade Jertegnene, Mödet med Bonden og *Stufs* Vers forbigaaes i Fagurskinna. Ogsaa i Morkinskinna ere Jertegnene udeladte, de findes derimod i Hrockinskinna. Men da Haandskrifterne af Heimskringla selv afvige fra hinanden i Henseende til Ordenen, hvori disse Jertegn fortælles, og de fleste Haandskrifter sætte dem ved Enden af denne Konges Saga, er det rimeligst, at de, ligesom alle de fölgende Jertegn, förſt senere ere indskudte. *Stufs* Vers tilskrive Morkinskinna og Hrockinskinna Skialden *Stein Herdisen*. Alle de nævnte Haandskrifter ere noget vidtlöftigere end *Snorro* Kap. 2 i at beskrive, hvorledes Rangordenen var ved de gamle Kongers Bord, og hvor Dronningen og Hovedskialden havde sit Sæde; ved hvilken Leilighed Morkinskinna og Hrockinskinna anföre en Strophe af *Arnor Jarlaskald* Begge de sidstnævnte Haandskrifter have og opbevaret det mærkelige Udsagn af *Oluf Kyrre*, at han glædede sig over at være omringet af kiække og vel tilfredse Mænd, der ikke skiulte deres Guld og Klenodier, som de af Frygt havde giort under hans Faders Regiering. Det er vel mueligt, at dette Træk, der kaster saa stærk en Skygge paa *Harald Haardraades* Regiering, er bleven forsætligen forbigaaet af *Snorro*, fordi han vilde skaane en Konges Minde, der havde viist sig som hans Landsmænds Velynder. Det Svar *Oluf* giver Bönderne, som undrede sig over at han holdt flere Huusfolk end hans Forfædre, er, som det staaer hos *Snorro* Kap. 4, upassende, da han ikkun forsikkrer dem, at han derfor ikke styrede Riget bedre eller var mere frygtet. Efter de andre Haandskrifter bliver det træffende, thi i dem svarer *Oluf*, at,

fordi han var mindre frygtet end hans Forfædre, behövede han flere Folk til ved deres Hielp at styre Riget. Det synes altsaa, at *Snorros* Skriver paa dette Sted har begaaet en Feil.

Magnus Barfod, Sigurd Jorsalafar, Eistein og Oluf.

Vi ere nu komne mod Enden af det ellevte Aarhundrede, en Periode, hvori Islændernes förste Historieskriver selv begyndte at virke. Vi behöve da ikke længere at efterspore Fortællingernes Kilder; nogle faa Bemærkninger ville om det Fölgende være tilstrækkelige.

I *Magnus Barfods* Saga anföres Stropher af tvende Draper til hans Ære af Islænderne *Biörn Krephænde* *) og *Thorkell Hammerskiald***), samt nogle Vers af unavngivne Forfattere i Anledning af *Steiga Thorers* Oprör ***). I *Sigurd Jorsalafars* Historie anföres Vers ikkun i Anledning af Reisen til det hellige Land ****), og den islandske Skialds *Thorarin Stuttfeldts* förste Möde med Kongen *****). Skialden *Ivar Inge-*

*) Kap. 3, 6, 7, 9, 10, 11.

**) Kap.

***) Kap. 5, 6.

****) Af *Thorarin Stuttfeldts* Kap. 3, 6, *Einar Skulesen* 3, 4, 10, 11 *Haldor Skvaldre* 4, 5, 6, 7, 11.

*****) Kap. 28.

mundsen var yndet af Kong *Eistein* *). De Jertegn af *Hellig Oluf*, der i de trykte Udgaver omtales under disse Kongers Regiering **) ere alle senere Tilsætninger paa eet nær ***), til hvis Hiemmel et Vers af *Einar Skulesen* bliver meddeelt.

Det Væsentlige, som fortælles om *Sigurd Jorsalafars* Pillegrimsreise, er meget troværdigt, og bestyrkes ved fremmede Skribenteres Vidnesbyrd ****). Imidlertid synes det, som man har sögt ligesaavel at udsmykke denne Konges Færd i Udlandet, som *Harald Haardraades*, ved at overföre paa *Sigurd*, hvad der om andre Konger blev fortalt. Saaledes skal *Sigurd* have ophöiet Grev *Roger* af Sicilien til Kongeværdigheden, længe förend Paven tilkiendte ham denne *****); hvilket er i sig selv lidet rimeligt, og andre fortælle at samme Ære en Deel Aar senere vederfores *Roger* af den franske Kong *Ludvig* den Niende ******). *Sigurd* lod ved sit Indtog i Konstantinopel sine Heste beslaae med Guldskoe; hvoraf den ene var saa lös, at den maatte tabes; det samme skal have tildraget sig ved den Toscanske Markgreve *Bonifacii* Indtog A. 1038 *******). At

*) Et skiönt Træk af *Eistein*, der viiste hans Godhed mod *Ivar*, see Kap. 17.

**) *Magnus Barfods* Saga Kap. 23-24; *Sigurd Iorsalafars* Saga Kap, 38.

***) *Sigurd Iorsalafars* Saga Kap. 37.

****) *Torfæus hist. norv. p.* 3 *lib.* 8 *Cap.* 1-3.

*****) Kap. 8.

******) *Suhms* Historie af Danmark 5 D. S. 178.

*******) *Muratori Rerum Italicar. Script.* T. *V. p.* 353.

Valnödder bleve brugte til Brænde af Mangel paa Ved, berette de engelske Forfattere om Normannernes Hertug *Robert* den Anden *).

Allerede *Torfæus* har bemærket **), at det Niende Kapitel i *Sigurds* Saga ei, som det nu læses, kan være skrevet af *Snorro*; da der siges om Keiser *Frederik* den Anden, som döde ni Aar efter *Snorro*, at han for kort siden var Keiser ***). En saadan kort Bemærkning kunde let som en oplysende Glosse tilföies af en Afskriver; desuden findes Læsemaaden *sidan* ikke blot i de Haandskrifter Peringskiold brugte, men ogsaa i Hrokkinskinna, og dette kunde *Snorro* selv have sagt.

I Henseende til Heimskringlas Forhold til de andre Haandskrifter, viser Fagurskinna sig ogsaa i disse Kongers Historie uafhængig. Den fortæller i det Hele kortere; dog paa enkelte Steder med flere Ord; har Afvigelser og Tillæg. Saaledes beretter den S. 147 om den *Hakon*, Thrönderne havde valgt til deres Konge, at han havde giort et seierrigt Tog til Biarmeland, havde hærget i Fyen og Siælland, brændt Viscardal og giort stort Bytte. Den lader S. 170 Kong *Magnus* gifte sin niaarige Sön *Sigurd* med en femaarig Datter af Skotternes Konge *Melkolf*, en Söster til den *David*, der siden blev Konge over Skotland; istedet for at *Snorro* vil, at *Sigurds* Brud var en Datter af en irsk Konge. Fra Beskrivelsen om

*) See *Torfæi* anf. Sted.

**) *Hist. Norveg.* 3 D. S. 452.

***) *Er fyrir skömmo var Keisari.*

Sigurds Ophold i Constantinopel indtil *Harald Gilles* Saga i Kap. 4 er der et Hul i Haandskriftet.

Morkinskinna stemmer paa flere Steder omtrent ordret overeens med Heimskringla, men lader dog *Magni* Sön blive trolovet med Skottekongens Datter, og beretter Feiden med den svenske Konge noget anderledes; den forbigaaer i *Magnus Barfods* Saga *Skoftes* Historie Kap. 19–22, samt adskillige af Versene, tilföier derimod et Tog af Kong *Magnus* paa Danmark, hvorved Halland blev hærget, desuden mange Vers af Skalden *Gisle Illhugesen*, hvilken *Snorro* slet ikke citerer, fortæller *Sigurd Jorsalafars* Reise udförligen, oplyser *Ivar Ingemundsens* Historie, hvis Forhold til Kong *Eistein* *Snorro* blot havde omtalt, foredrager *Sigurd Hranesens* Proces langt omstændeligere, saa man kan see en egen Saga har lagt til Grund, hvoraf *Snorro* har giort Udtog, og beretter Kong *Sigurds* Iilsindighed mod en god Svömmer med andre Omstændigheder *). Desuden findes her og en Thattr om *Guldasas Thord* **) foruden mindre Tillæg, og enkelte Vers af *Thorkel Hammerskald* og andre.

Hrockinskinna staaer mellem Morkinskinna og Heimskringla, den stemmer paa flere Steder ordret overeens med Heimskringla, og lader, som den, *Magni* Sön blive trolovet med Irerkongens Datter. Derimod anförer den ligesom

*) *Torfæus* anmærker noget herom *vol.* 3 p. 480, ligesom og et varslende Sagn af *Sigurd* om *Harald Gille* og *Magnus* S. 482.

**) S. 595 jevnför *Snorro Magnus Barfods* Saga K. 16.

Morkinskinna en Deel Vers af *Gisle Illhugesen*, og meddeler endog hans hele Historie. Et Sted *) kan man tydelig see, at et Vers af *Gisle* om *Magni* Tapperhed er senere bleven indskudt i den Beretning, der ogsaa findes hos *Snorro*; thi det afbryder kiendeligen Sammenhængen. Fortællingerne om *Asas Thord* og om *Sigurd Hranesen* læses her som i Morkinskinna. Derimod har ogsaa dette Haandskrift adskilligt særegent. Saaledes læse vi her, at det var *Hakon*, en Sönnesön af *Thorfind Jarl*, som, da han ei ved egen Magt kunde komme i Besiddelse af Örkenöerne, gav Kong *Magnus* Lyst til Toget paa Vesterhavet. Paa dette Tog fulgte Skialden *Gisle Illhugesen* med Kongen. Da Kongen overvintrede paa Syderöerne, bleve hans Folk saa kiede af Toget, at der maatte sættes Vagt, for at hindre dem fra at snige sig bort. Angaaende Freden med Sverrig (*Snorro* K. 17) hedder det, at *Magnus* fik i Medgift med Prindsessen de Egne i Sverrig, hvorom man hidtil havde stredet. Ved *Magni* sidste Kamp mod Irerne skal *Eyvind* have raadet ham at redde sig selv til Skibene, men *Magnus* svarede, at han ei vilde forlade sit Folk; og qvad derom et Vers. *Finn Skoftesens* Historie og Jertegnene (*Snorro* Kap. 19 - 24) springes over ligesom i Morkinskinna. Ved Beretningen om *Sigurd Jorsalafars* Tog til det hellige Land havde Morkinskinna bemærket, at alle de som fulgte med, vare frivillige; her föies til, at man fra alle Lande flokkedes til ham; til Beviis et Vers af *Thorarin Stutfeldt* **). Fortællingen om To-

*) *Suhms* Afskrift S. 696. *Snorro Magnus Barfods Saga* K. 16.
**) S. 726.

get selv er paa noget lidet nær som *Snorros*, altsaa langt mindre omstændelig end Morkinskinnas, undtagen angaaende *Sigurds* Modtagelse i Jerusalem, ved hvilket Sted det andet Haandskrift just har en Lacun. Her fortælles vidtlöftigen, hvordan det gik til, at *Sigurd* erholdt et Stykke af det hellige Kors til Foræring. I den fölgende Deel af *Sigurds* Historie Kap. 12-32 stemmer Haandskriftet paa lidet nær med *Snorro*, derimod fortælles *Sigurds* Iilsindighed mod en Svömmer (*Snorro* Kap. 35-36) ganske afvigende fra *Snorro*, og aldeles overeensstemmende med Morkinskinna.

Harald Gille og hans Sönner Sigurd, Inge, Eistein.

Enkelte islandske Skialde qvad om disse Konger Draper, hvilke *Snorro* leilighedsviis har anfört, nemlig *Haldor Skvaldre* om *Harald Gille* *), *Einar Skulesen* baade om *Harald Gille* **) og hans Sönner ***); *Ivar Ingemundsen* besang *Sigurd Slemmedegn* ****), og *Kolle Prude* Kong *Inge* *****); ogsaa en Strophe af *Torbiörn Skakkeskalds* Erlingsdrape er

---

*) Saga om *Magnus Blinde* og *Harald Gille* Kap. 2, 3, 4.

**) Sammesteds 3, 7, 12.

***) Saga om *Sigurd* og *Inge* Kap. 13, 19, 22. 32.

****) Saga om *Magnus Blinde* Kap. 13, 16. Saga om *Sigurd* og *Inge* 5, 6.

*****) Saga om *Sigurd* og *Inge* K. 1.

her bleven anvendt *). *Snorros* Fosterfader *Jon Loptsen* blev opdraget i Norge under *Harald Gilles* Regiering **). I Slaget ved Graa mellem *Magnus Blinde* og *Harald Gilles* Sönner nævnes fem Islændere blandt dem, der fulgte *Magnus*, en Broder til en af dem kæmpede paa Fiendens Side. Af disse beholdte de tre Livet, og fortalte deres Landsmænd, hvordan det var gaaet til ***). Især beraaber *Snorro* sig paa *Erik Oddsen* ****), en klog og kyndig Mand der skrev en Bog, kaldet Hryggiarstykke, om *Harald Gille* og hans Sönner, *Magnus Blinde*, og *Sigurd Slemmedegn*, og fortalte især udförlig om deres Död. Denne *Erik* havde selv opholdt sig en Tid i Norge. En Deel nedskrev han efter hvad *Hakon Mage*, en Leenshövding hos Haraldssönnerne havde fortalt. Denne Mand havde tilligemed sine Sönner taget virksom Deel i alle disse Tildragelser, og var just tilstede, da Beretningen herom blev fört i Pennen. *Erik* havde endnu andre paalidelige Hiemmelsmænd. *Einar Pavelsen* havde fortalt ham, hvorledes *Sigurd Slemmedegn* havde plyndret hans Gaard, Erkebiskop *Jons* Syster havde givet ham Efterretningerne om Slaget ved Graa, og Provst

*) Saga om *Sigurd* og *Inge* K. 17.

**) Saga om *Magnus Blinde* og *Harald* Kap. 9.

***) Saga om *Sigurd* og *Inge* K. 10.

****) Sammesteds K. 4, 7, 10, 11, 12. Tvende af disse Citationer Kap. 4 og 11 stemme tildeels ordret, hvorved det bliver rimeligt, at Stedet i 4 Kap., som det mindst nöiagtige og det förste, er bleven tilföiet af en Afskriver. Hrockinskinna udelader det, hvorimod Morkinskinna forbigaaer Citationen K. 11.

Kield til Mariekirken i Aalborg havde underrettet ham om, at bemeldte *Sigurd* der laae begraven.

Erik Oddsens Skrift omtales af *Torfæus* *), *Suhm* **), *Halfdan Einarsen* ***), og Sculo *Thorlacius* ****), paa en Maade, der lod formode, at det endnu maatte findes som et særskilt Skrift. Dog findes ikke dette Haandskrift hverken i den arnamagnæanske eller den kongelige eller nogen privat Samling i Kiöbenhavn. Der haves vel i Privatsamlinger et saakaldet Ryggiarstykke, hvoraf der ogsaa giemmes en latinsk Oversættelse paa det kongelige Bibliothek; men dette gaaer fra *Magnus den Godes* Regiering, stemmer for det meste overeens med Flatöbogen, og i det Fölgende med Hrockinskinna, og er altsaa noget ganske andet end *Erik Oddsens* Arbeide. Sammenligne vi nöiere hine anförte Forfatteres Yttringer med *Snorres*, bliver det endog rimeligt, at heller ikke disse have kiendt mere til *Erik Oddsens* Bog, end hvad *Snorre* har berettet. At slutte af de Steder i Heimskringla, hvor *Erik Oddsen* citeres, har hans Skrift egentligen kun været en Fremstilling af *Sigurd Slemmedegns* Bedrifter. Disse bleve desuden udförligen besiungne af *Ivar Ingemundsen*, hvis Vers enten ere af *Erik Oddsen* optagne i Fortællingen eller af *Snorro*

*) *Hist. Norveg. vol.* I. *Prolegomena.*

**) Kritisk Historie 4 D. Fortale S. VIII. Det Manuscript af den arnamagnæanske Samling No. 325 i 4, hvilket *Suhm* holder for at være et Brudstykke af Ryggiarstykke, kan ikke være det, da det angaaer en langt ældre Deel af den norske Historie end den, hvorom *Erik Oddsen* har skrevet.

***) *Sciagraphia historiæ literariæ islandicæ* S. 116.

****) *Heimskringla vol.* 3 p. 333.

blevne knyttede til samme. At allerede *Erik Oddsen* havde giort Brug af Digtet, kan sluttes af Morkinskinna, der ofte ordret stemmer overeens med *Snorro*, men dog har en Deel flere Vers, og anförer de fleste af de Steder hos *Snorro*, hvor *Erik Oddsen* citeres *), paa en Maade, der synes at vise, at de ere umiddelbar hentede fra *Erik Oddsens* eget Skrift. Heraf fölger tillige, at ogsaa *Snorro* maae have indlemmet *Erik Oddsens* Skrift næsten uforandret i sin Historie. Morkinskinna ender afbrudt midt i det 28 Capitel af Sagaen om Kongerne *Sigurd*, *Eistein* og *Inge*.

Saga om Hakon Herdebred og Magnus Erlingsen.

Under disse Kongers Regiering udmærkede sig især tvende Hövdinger, *Gregorius Dagsson*, Kong *Inges* Ven, og *Erling Skakke*, Fader til Kong *Magnus*. *Gregorius* var en stor Ven

*) Citationen hos *Snorro* Kap. 4 er den eneste, der i Morkinskinna læses uforandret, kun med et lidet Tillæg. Derimod udelades *Erik Oddsens* Navn Kap 7, 10, 11, og Kap. 12 hedder det i Anledning af *Sigurds* Aflivelse: "Ikke derfor har jeg meldet saa lidet om hvad *Sigurd* talede (under sine Piinsler), at jeg jo haver hört meget er bleven lagt ham i Munden, men *Halle*, der var tilstede, bevidner, at han talte lidet" Her indföres *Erik Oddsen* talende i egen Person. Ligeledes hedder det strax efter: "Provst *Ketil* siger, at *Sigurd* er begraven i Mariekirken;" hos *Snorre* staaer; Provst *Ketill* fortalte til *Erik* o. s. v. I Enden af Sagaen om *Sigurd Eistein* og *Inge* tilföier Morkinskinna adskilligt om Digteren *Einar Skulesen*, der er bleven benyttet i hans Levnet.

af Islænderne *), han havde adskillige af dem selv i sit Fölge **); *Erling Skakke* blev besiunget af Islænderen *Thorbiörn*, som deraf erholdt Tilnavnet *Skakkeskiald* ***). Vi kunne da slutte, at Islændere have været Öienvidner til Begivenhederne under disse Kongers Regiering; og det anföres udtrykkelig, at *Iver* en Sön af den *Hakon Mage*, der var *Erik Oddsens* Hiemmelsmand, havde i et Söeslag mellem *Hakon Herdebred* og *Inge* anfört et Skib af den Förstes Flaade ****). Paa det vigtige Möde i Tönsberg, hvor Erkebiskop *Eistein* kronede *Magnus Erlingsen* til Konge, vare tilstede Biskop *Brand* fra Island og *Jon Loptsen*, der som en Dattersön af Kong *Magnus Barfod* nöd der megen Ære *****). I Sagaen om *Hakon Herdebred* ere nogle af hellig *Olufs* Jertegn senere blevne föiede til *Snorros* Fortælling ******). Alt det övrige bærer kiendeligt Præg af at være fortalt og nedskrevet af Samtidige *******). *Snorros* Beretning om Krigen mellem Kong *Waldemar* og *Magnus Erlingsen* er kortere end *Saxos*, men det Væsentlige dermed overeensstemmende. Hrockinskinna stemmer i disse Kongers Levnet paa det nöieste overeens med *Snorro*.

---

*) Saga om *Hakon Herdebred* Kap. 14. Anledningen til at *Gregor* blev fiensk mod Kong *Sigurd* og slog sig til *Inge*, fortælles i Morkinskinna S. 687-699, hvoraf *Torfæus* har meddeelt Udtog *vol.* 3 p. 533-534.

**) *Ibidem* Kap. 2, 10, 11.

***) Saga om *Magnus Erlingsen* Kap. 3, 20.

****) Saga om *Hakon Herdebred* Kap. 10.

*****) Saga om *Magnus Erlingsen* Kap. 21.

******) Kap. 20, 21.

*******) At Fortællet en var nöie kiendt i Norge, kan sees af *Magnus Erlingsens* Saga Kap. 38, hvor det hedder om en vis *Nicolaus*: at han havde Gaard i Nidaros neden for *Johans* Kirke, "som *Thorgeir Skriver* nylig eiede."

TABELLARISK SAMMENLIGNING

MELLEM

DE FORSKIELLIGE BEARBEIDELSER

AF

OLUF TRYGVESENS HISTORIE.

Förste Deel.		Gunlaugs.	
Kapitel.	*S.de.*		*Kapitel.*
I.	I.	*Harald Haarfagers Æt, kort.*	
2.	2.	*Giftermaal med Gyda* = ...	34.
3.	3-4.	*Hans Börn* >	21.
	5.	*Deres Endeligt* = ...	35.
4.	5-6.	*Erik Blodöxes Giftermaal næsten* = . . .	34.
6-13.	6-12.	=	36-46.
14-19.	12-18.	*Hakon Adelstens Regierings Begyndelse* = .	I-II.
20-28.	19-28.	*Hans övrige Regiering* = ... *her forbigaaes Hakon Jarls Födsel, Jemtelands Bebyggelse Sn.* 12-14, *Offringernes Beskrivelse Sn.* 16, *et Vers af Guttorm Sn* 20, *Hakons Love Sn.* 21, *den omstændeligere Beskrivelse af Slaget ved Frædö Sn.* 22-27, *adskillige Vers Sn.* 30-31, *og Hakonarmaal* 33.	15-33.
29-30.	28.	*Harald Graafeld Konge* . . . . *alle Vers udelades.*	I.
31.	29.	*Her föies til, det var ei Gunhilds Sönners Alvor at kristne Landet.*	2.
32-35.	30-32.	*Her föies til S.* 31, *at det var efter Are Præsts Sigende at Sigurd Jarl dræbtes* 2 *Aar efter Hakons Död — de fleste af Versene hos Sn. forbigaaes.*	3-8.
36.	32.	*Dronning Astrids Slægt.*	
37.	33-34.	*Kong Tryggves Drab* >	9.
38-44.	34-38.	*Om Gudröd, Harald Grænske og Hakon Jarl* = *her forbigaaes Harald Graafelds Tog til Biarmeland, nogle Vers og Eyvirds Understöttelse af Islænderne.*	10-17.
45-53.	38-51.	*Oluf Tryggvesens Födsel og Barndom* > . .	I-7.

Snorros.		Oddurs.
	Side.	
[H]arald Haarfagers Saga.		
—		
[E]nden.		
[H]akon Adelsteens Saga I - II *Sn. föier til Kap.* II *s e m f y r e r r i t i t.*		
[H]arald Graafelds Saga.		
[O]luf Tryggvesens Saga.	1-21.	*Har smaa Afvigelser fra Gunl.; især at*

Förste Deel.		Gunlaugs.	
Kapitel.	*Side.*		*Kapitel.*
54-63.	51-60.	*En Episode om Hakon Jarls Regierings Tiltrædelse* . . . . *Et Par af Versene udelades. I Citationen af Are Frodes Tidsregning S. 56 hos Sn. K. 13 er lidt Forandring i Tallene. Tilsidst tilföies, at det ikke var Hakon Jarl, der forfulgte den nyfödte Oluf, og at Jarlens Datter Aude var gift med Kong Erik, uden Tvivl med Hensyn til Oddur.*	8-18.
64-67.	60-65.	*Olufs förste Tog, Giftermaal med Geyra* > . *Et Vers udelades af Rekstefio, et Par lægges til, et Vers af Halfred sættes paa et rigtigere Sted S. 63 end hos Sn.*	21-22.
68.	66-67.	*At Oluf hialp Keiser Otto den Unge til at kristne Danmark, en Indledning til fölg. Kap., der*	
69.	67-69.	*stemmer ordret med frag. island. hos Langebek scrip. rer. Dan. Vol. 2. p. 26-29.*	
70-79.	69-81.	*Jomsvikingesaga. Indledning om Gorm den Gamle og Harald Blaatand.*	
80.	81-82.	*Fortsættelse af Kap. 69, see Langebeks Fragment p. 30. Det tilföies lidt om den Rigdom Hakon havde faaet efter Guldharald.*	
81-87.	82-91.	*Thattr om Keiser Ottho* >	24-29.
88-93.	91-100.	*Oluf gaaer paa Vikingstog, faaer et Skiold af Thangbrand, mister Geyra, forlader Venden, Korsets Tegn beskytter Oluf, han seiler til Grækenland, hvor han blev primsigned, krist-*	30-32.

Snorros.		Oddurs.
		den Hakon, som paa Gunhildes Befaling sögte efter Astrid og den nyfödte Oluf, skulde have været Hakon Jarl, og at hans Datter Aude havde ægtet den svenske Kong Erik; Klerkons Drab her lidt anderledes.
. . . .	22-38.	Smaaforskielligheder og et vidtlöftigere Foredrag især i de vendiske Krige; at det var Jomsborg, Oluf erobrede.
	49-61.	De Jarler, der sendtes til Norge havde 12 Skibe, Oluf lod sig kalde Ale i Keiserens Leir. De tiærefyldte Bösters Tal var 800. Keiseren hedte Otto den Röde.
ster Geira, drager i Vikingstog, döbes paa Syllingerne.	38-39.	Oluf mister Geyra, forlader Venden, reddes to Gange fra sine Fiender ved Korsets Tegn, har en Dröm i Rusland, seiler til Grækenland, hvor han

Förste Deel.		Gunlaugs.	
Kapitel.	Side.		
		ner Rusland (der föies til venteligen af Flatöbögens Samler, at dette ikke er utroeligt, da Krönikerne fortælle at Rusland kristnedes i Olufs Tid) han kommer til Syllingerne, hvor han först taler med en Eremit (næsten ordret med Sn. 32) siden döbes af en Abbed (ligesom Forfatteren havde villet forene Sn. og O.)	
94-117.	100-134.	*Færeyingasaga Sagabibl.* 1 D. p. 176. f.	
118.	134-135.	*Oluf ægter Gyde* = ... *et Par Ord tillagt.*	33-34.
119.	135.	*Hvorledes Thangbrand atter fandt Oluf.*	
120.	135-136.	*Oluf faaer Hunden Vige* >	35.
121.	136.	*Harald Gormsens Tog til Norge med* 1200 *Skibe. Norges Kongers Bog citeres som Hiemmel for at Islandsfarerne fik ham fra at drage til Island ved Forestillinger om Landets og Folkets Beskaffenhed.*	36.
122.	136-138.	*Gunhildes Drab, dernæst en Indledning til det Fölgende.*	
123-163.	138-196.	*Jomsvikingasaga* >	37-47.
164-165.	196-199.	*Om Svend Tveskiegs og Knuds Tog til Engelland, uvist hvorfra taget.*	
166.	199-220.	*Oluf harmes over det Hedenskab i Norge, der bragte Hakon til at offre sin Sön og vil kristne det.*	
167.	200-201.	*Lodin ægter Olufs Moder — hendes Æt som Sn.*	48.
168-173.	201-210.	*Thorleif Jarlaskalds Thattr Sagabibl.* 3 D. S. 211 *med en Indledning af Flatöbogens Samler.*	
	210-214.	*Hakon Jarl udsender Thorer Klake til at opsöge Oluf* = ...	50-52.

Snorros.		Oddurs.
	Side.	
		primsignes, kristner Rusland, döbes selv paa Skillingerne af en Abbed. Nu först drager han til Keiser Otto.
. . . .	64-67.	Vidtlöftigere — Gyda siges Syster til Oluf, Skotternes Konge. Hendes og Olufs Sön Tryggve.
. . . .	61-63.	Vidtlöftigere.
ild Gormsens. Tog til Norge ad en Har. Lavetterne bort-rakke ham fra Island.		
. . . .	68-70.	Allerkortest.
lt Astrids Börn med Tryggve bigaaes Thurid.		
. . . .	70-73.	fortæller med andre Ord, lader Thorer

Förste Deel.		Gunlaugs.	
Kapitel.	*Side.*		*Kapitel.*
		At Harald Grænske blev brændt, hos Sn. Kap. 48, nævnes her korteligen med Citation af æfi Noregs Kunga.	
175-177.	214-216.	*Fundin Noreg Sagabibliotk. 2 D.*	
177-181.	217-226.	*En Deel af de örkenöeske Jarlers Historie indtil Olufs Tid, dette Stykke synes at have udgiort eet med Fundin Noreg, og er bleven optaget i Anledning af Olufs Besög paa Örkenöerne, hvor han i en Tale deducerer sin Ret til Öerne historisk — Snorre omtaler dette Besög meget kort*	52.
183.	226-230.	*Oluf lander, raadförer sig med en Finn, Thorers Drab* >	52.
184-186.	230-238.	*Hakon Jarls Fald* >	53-56.
		Slutningsbemærkninger om Hakons Karakter.	
Anden Deel.			
Kapitel.	*Side.*		
1.	1-4.	*Olufs Tale til Folket*	
		Et Vers af Thord Kolbeinsen =	57.
2.	4-9.	*Thattr om Sunneve og Alban, Sagabibliotk. 3 D. S.* 217	. . .
3.	10.	*Oluf bemægtiger sig hele Norge* > . . .	57.
4-12.	10-20.	*Episode om Island, dens Bebyggelse, noget om Landnamsmændene. Udtog af Landnama og Laxdæla Saga og et Sagn om en vis Asolf.*	

Snorros.	Side.	Oddurs.
		först söge Oluf i Dublin, siden i Garderige.
. . . .	100 - 102.	*kortere.*
. . . .	73 - 78.	> *Smaaforskielligheder.*
. . . .	78 - 91.	*Fane Afvigelser. Ogsaa her synes en Afdeling at ende, da der tilföies nogle almindelige Bemærkninger om Norges Inddeling.*
	91 - 92.	
. . . .	105 - 110.	*kortere.*
. . . .	93 - 95.	*kort, Betragtn. tilföiede.*

Anden Deel.		Gunlaugs.	
Kapitel.	*Side.*		*Kapitel*
13.	20-36.	*Thattr om Thorstein Öxnefod. Sagabiblioth.* 3 *D. S.* 232.	
14.	36-41.	*Thattr om Thorvald Tasald ibid. S.* 257.	
15.	42-47.	*Thattr om Thorvald Vidförle Sagabibl.* I *D. S.* 319.	
16.	47-49.	*Oluf forkynder Kristendommen for sine Frender* = ...	59.
17.	49-58.	*Saurla Thattr Sagabibl.* 2 *D. S.* 618. *f.*	
18.	58.	*Oluf prædiker paa Moster* >	61.
19.	61-63.	*Stefners Thorgilsens Sendelse til Island.*	
19.	64.	*Oluf prædiker Kristendommen i Hordeland* .	60.
20.	65-77.	*Thattr om Rognvald og Raud, Sagabibl.* 3 *D. S.* 252.	
21.	77-87.	*Thattr om Halfred Vandraadskald, Sagabibl.* 3 *D. S.* 269.	
22.	87-98.	*Thattr om Kiartan Olufsön. See Laxdælasaga Sagabibliothek* I *D. S.* 207 *f.* > . . .	88-8[illegible]
	98.	*Halfreds Daab* ≷	90.
23-26.	98-108.	*Olaf kristnet Trönderne* >	72-7[illegible]

Snorros.	Side.	Oddurs.
	5-96.	*Det fortælles blot i Almindelighed at Oluf forkyndte Kristendommen, derpaa chronologiske Undersögelser med Hensyn til Are Frode og Sæmund Frode om Olufs Alder* 97-99, *siden gaaer Fortællingen tilbage. Olufs Ophold paa Örkenöerne* 100-102.
...lader den hellige Martins Aabenbarelse.	102-104.	*kortere.*
		Efter Episoden om Alban og Snuneve 105-110 *fortælles noget om Sigrid Storraade, Olufs Frierie til hende (hos Sn.* 66, 68*) Syvald Jarls Forhold til Kong Svend, hos Sn. Kap.* 38, *hos G. S.* 164 *i Jomsvikingasa. Her anföres det senere for at forklare de danske og svenske Kongers Fiendskab med Oluf* 111-118.
	129-134.	*Om Kiartan kortere.*
...givenhedernes Orden anderledes, men da Gunl. udtrykkelig bemærker, at Kiartan og flere döbte	119-120.	*i almindelige Udtryk, hvor kraftigen Oluf kunde præke, Fortællingen om Jernskægges Drab sættes her senere med nogle*

Anden Deel.		Gunlaugs.	
Kapitel.	*Side.*		*Kapitel.*
27.	108 - 109.	*Skibet Tranen bygges* = ...	79.
28.	109 - 115.	*Fortsættelse af Halfred Vanraadskalds Thattr.*	
29.	115 - 124.	*Thattr om Augmund Ditt og Gunnar Helming, Sagabibl.* 3 *D. S.* 261.	
30.	125.	*Fortsættelse af Kiartans Thattr.*	
31.	126 - 132.	*Fortsættelse af Halfred Vanraadskalds Thattr.*	
32.	132 - 146.	*Norna Gests Thattr Sagabibl.* 2 *D. S.* 108.	
33.	146 - 150.	*Fortsættelse af Fæeyingasaga.*	
34.	150 - 158.	*Oluf frier til Sigrid Storraade,*	66.
35.	158 - 159.	*Holder Oluf den Hellige over Daaben, taler med Sigride* >	67 - 68.
36.	161 - 163.	*Oluf ægter Thyra* ≷	99 - 100.
36.	163.	*Oluf brænder Troldmænd* >	69.
37.	165.	*Om Dievelens Fristelser, en Indledning til det Fölgende.*	
38.	165 - 166.	*Odin besöger Oluf* >	71.
39.	167 - 168.	*Eyvind Keldes Drab* > . . . . *her sat i Forbindelse med Odins Besög.*	70.
40 - 41.	169 - 172.	*Om Harek af Thiottö og Eyvind Kindrifa* =	81 - 83.
42.	172 - 174.	*Oluf lader en sönderrives af Hunde.*	

Snorros.		Oddurs.
	Side.	
Islændere vare med Kongen, da han dræbte Jernskægge, maae denne Begivenhed sættes efter Islændernes Daab.		*Forandringer S. 176-181, især at Gudrune havde i flere Aar været Olufs Frille, og at han lod hende fare efter Faderens Drab.*
. . . .	128.	*kort.*
. . . .	127.	*kort.*
. . . .	128.	*kort med Tillæg, at Ake Danske först havde giort Oluf opmærksom paa Thyra, og at denne först havde været gift med Biörn. Vidtlöftigere gientages Historien 155-160, som om Thyra ei för var omtalt. Præsten Ruphus anföres som Hiemmel for at Burisleif lod godvillig Thyra drage bort.*
. . . .	141-145.	*andre Ord.*
. . . .	145-148.	
. . . .	140-148.	
	151-183.	

Anden Deel.		Gunlaugs.	
Kapitel.	Side.		Kapitel.
43.	174-180.	Thattr om Svend og Finn, Sagabibl. 3 D. S. 222.	
44.	181.	Halogaland kristnes >	84.
45.	181-184.	Om Raud og Thorer Hiort >	85.
46.	184-185.	En gammel Halogalænders Död. . .	
47.	185-187.	Thors Aabenbarelse.	
48.	187-190.	Troldesvig.	
49-53.	190-200.	Oluf ödelægger Tröndernes Guder.	
54.	201-206.	Thattr om Hromund Halte, Sagabibliot. 3 D. S. 462.	
55.	206.	Rognvald Jarl beiler til Olufs Söster = .	113.
56.	208-210.	Thattr om Thorstein Skelk.	
57.	211-214.	Varsler for Kristendommens Indförelse i Island.	
58-60.	215-223.	Thangbrands Reise og dens Fölge > . . .	80-81.
61.	223-225.	Erik Rödes Thattr, Sagabiblioth. 1 D. S. 291.	93.
	225-227.	Biarne Heriulfsens Seilads til Grönland = .	105.
62.	227.	Kong Gudrauds Fald = ...	94.
63.	228.	Ormen Lange bygges = ... Her tilföies noget om Odins Svig.	95.
64-67.	231-249.	Fortællinger henhörende til Kristendommens Indförelse paa Island.	103.
68.	245-246.	Thyra egger Oluf til det vendiske Tog = .	100.
69.	247-250.	Fortsættelse af Halfred Vanraadskalds Thattr.	
70.	250.	Oluf dræber Hroald.	
	250-252.	Mandtallet paa Ormen Lange >	101-102.
72-73.	252-255.	Kiartans Död, Sagabibl. 1 D. S. 215 f. .	
74-79.	256-271.	Olufs Færdigheder	. . .
80.	271-272.	Rognvald Jarls Bryllup med Ingeborg.	
81.	272-273.	Spaadom om Olufs Tog.	
82-83.	274-276.	Sigrid egger Kongerne mod Oluf > . . .	116.
84.	276-280.	Olufs Reise til og fra Venden >	117-118.

Snorros.		Oddurs.
	Side.	
	187.	
. . . .	248-255.	*Thorer Hiorts Död, men fabelagtig.*
	189-191.	*lidt forskiellig.*
	191-195.	
. . . .	.134-140.	
tvner Erik Röde.		
	187-189.	*forskiellig.*
	172-176.	*omstændeligere, udelader det om Odin.*
d faae Ord.		
	202-203.	*andre Ord.*
	180-182.	
. . . .	162-172.	*Adskilligt udeladt, noget tilsat.*
	204-208.	
t.	196-202.	*noget afvigende.*
. . . .	208-216.	. . . .

Snorros.	Side.	Oddurs.
. . . .	216-222.	. . . .
En Fremstilling af Slagets vigtigste Begivenheder, synes noget partisk mod de Danske og Svenske, da det ret ikke meldes om den Skade de tilföiede Oluf ved deres Angreb.	222-250.	Har færre Vers men fortæller omstændeligst Slagets Gang, dets Hvilepunkter, at Oluf sender Trnnen hiem med de Saarede, hvad Besætning der var tilsidst paa Ormen Lange, om Erik Jarls Stavnboer, Kongernes Löfter til Jarlen, og hvorledes det sidste Anfald paa Olufs Skib lykkedes.
kort.	250-254.	Halfreds, Skule Thorstensens Einar Tambeskielvers, Kolbeins Vidnesbyrd om Olufs Skiebne.
. . . .	254-256.	vidtlöftigere.
		Hunden Viges Död 257-258.
Snorro nævner blot Meningen og anförer Vers af Halfred.	259-261.	kort Beretning om at Oluf undkom og gik i Kloster og at Oddur er Bogens Forfatter.
	262.	Tillæg. Saga om Olufs Liv efter Slaget, to af disse Fortællinger ere med nogle Tilsætninger de samme som hos Gunlaug, et Sagn om Harald Godvinsen tilföies. Tilsidst Oddurs Hiemmel.

Indhold.

